

Gaudiya Grantha Mandira

śrīla-kṛṣṇadāsa-kavirāja-praṇītam

śrī-govinda-līlāmṛtam

mūla-mātram

यत्पीतं श्रुतिवाङ्मनोभिरनिशं तृष्णाप्रदमद्भुतं
संसारामयहार्यपि प्रणयजोन्मदान्ध्यमोहादिकृत् ।
शश्वच्चर्वितमप्यनल्परसदं देहादिहृत्पुष्टिदं
तज्जीयादमृतस्पृहाहरमिदं गोविन्दलीलामृतम् ॥

Please report any errors or alternative readings.

This service is provided free of charge to devotees and scholars of the Gaudiya Vaishnava tradition. We ask you to kindly contribute generously to furthering this project, which requires many hours of freely given time by the volunteers who make these texts available.

The editors.

Version 2.00

(Jun. 27, 2012)

Used in this edition were primarily
(ed.) Haridas Das (Nabadwip, Haribol Kutir: 463 Caitanyābda)
and secondarily (ed.) Haridas Shastri (Vrindavan: Kali Ghat, 1981).

Involved in producing this text were Advaita Das, Madhavananda Das and Jan Brzezinski, who also proofread the final version.

(First uploaded 2003-10-31)

With the completion of the commentary to chapters 15-23, most of the mistakes in those chapters have been corrected. So this has been upgraded to 2.00 version. (Jagat)

śrī-śrī-govinda-līlāmṛtam

śrī-śrī-gaura-gadādharaṁ vijayetaṁ
śrī-śrī-rādhā-govindau jayetaṁ

(1)

prathamah sargaḥ

śrī-govindam vrajānanda-
sandohānanda-mandiram |
vande vṛndāvanānandaṁ
śrī-rādhā-saṅga-nanditam ||1||

yo'jñāna-mattam bhuvanam dayālur¹
ullāghayann apy akarot pramattam |
sva-prema-sampat-sudhayādbhute'ham
śrī-kṛṣṇa-caitanyam amuṁ prapadye ||2||

śrī-rādhā-prāṇa-bandhoś caraṇa-kamalayoh keśa-śeṣādy-agamyā
yā sādhyā prema-sevā vraja-carita-parair gāḍha-laulyaika-labhyā |
sā syāt prāptā yayā tām prathayitum adhunā mānasīm asya sevām
bhāvyām rāgādhva-pānthair vrajam anu caritam naityikam tasya naumi ||3||

kuñjād goṣṭham niśānte praviśati kurute dohanānnāśanādyām
prātaḥ sāyam ca līlām viharati sakhibhiḥ saṅgave cārayan gāḥ |
madhyāhne cātha naktaṁ vilasati vipine rādhayāddhāparāhne
goṣṭham yāti pradoṣe ramayati suhṛdo yaḥ sa kṛṣṇo'vatān naḥ ||4||

yat pītam śruti-vān-manobhir anīśam tṛṣṇā-pradam adbhutam
saṁsārāmaya-hāry api praṇayajonmadāndhya-mohādi-kṛt |
śāśvac-carvitam apy analpa-rasadam dehādi-hṛt-puṣṭidam
taj jīyād amṛta-spṛhā-haram idam govinda-līlāmṛtam ||5||

apaṭur atitaṭasthas tuccha-buddhyām apātraḥ
puru-rasa-kalanecchuḥ kṛṣṇa-līlāmṛtābdheḥ |

¹ kṛpālur

niravadhi hi tad-antaḥ krīḍatām vaiṣṇavānām
kim u na hi bhavitāham hāsyā-hetur garīyān ||6||

śrī-rūpa-san-naṭa-vikāśita-kṛṣṇa-līlā-
lāsyāmṛtāpluta-dhiyām vraja-vaiṣṇavānām |
hāsa-prakāśana-karī pramada-pradā vān
mandasya me bhavatu bhaṇḍatarasya yadvat ||7||

tad vāg-visargo janatāgha-viplavo
yasmin pratīty ādi sad-uktinoditaḥ |
mando'pi govinda-vilāsa-varṇane
mandām girām svām vidadhe sadāḍṛtām ||8||

mad-āsyā-maru-saṁcāra-khinnām gām gokulonmukhīm |
santaḥ puṣṇantv imām snigdhaḥ karṇa-kāsāra-sannidhau ||9||

rātryante trasta-vṛnderita-bahu-viravair bodhitau kīra-śārī-
padyair hṛdyair ahr̥dyair api sukha-śayanād utthitau tau sakhībhiḥ |
dṛṣṭau hr̥ṣṭau tadātvodita-rati-lalitau kakkaṭṭi-gīḥ-saśaṅkau
rādhā-kṛṣṇau sa-tr̥ṣṇāv api nija-nija-dhāmny āpta-talpau smarāmi ||10||

niśāvasānam samavekṣya vṛndā
vṛndam dvijānām nija-śāsana-stham |
niyojayāmāsa sa-rādhikasya
prabodhanārtham madhusūdanasya ||11||

āsan yad-artham prathamam dvijendrāḥ
sevā samutkaṇṭha-dhiyo'pi mūkāḥ |
vṛndā-nideśam tam avāpya harṣāt
krīḍā-nikuñjam paritāśa cukūjuh ||12||

drākṣāsu sāryaḥ karakeṣu kīrāḥ
jaguḥ pikībhiś ca pikā rasāle |
pīlau kapotāḥ priyake mayūrāḥ
latāsu bhṛngā bhuvi tāmracūḍāḥ ||13||

tathāli-vṛndam makaranda-lubdham
ratīśitur maṅgala-kambu-tulyam |
praphulla-vallī-caya-mañju-kuñje
juguñja talpīkṛta-kañja-puñje ||14||

jhaṅkṛtim aṅgīkurute rati-maṅgala-jhallarīva govindam |
bodhayitum madhu-mattā madhupī-tatir udbhaṭānandā ||15||

pika-śreṇī manojasya vīṇeva vyakta-pañcamam |
ālālāpa svaram tārām kuhūr iti muhur muhuḥ ||16||

rati-madhura-vipañcī nāda-bhaṅgīm dadhānā
madana-mada-vikūjat-kānta-pārsve niṣaṇṇā |
mṛdula-mukula-jālāsvāda-vispaṣṭa-kaṇṭhī
kalayati ca rasāle kākalīm kokilālī ||17||

vidrāvya gopī-dhṛti-dharma-caryā
lajjā-mṛgīr māna-vṛkeṣv amarṣī |
kapota-ghutkāra-miṣeṇa śaṅke
garjaty ayam kāma-tarakṣu-rājah ||18||

rādhā-dhairya-dharādharoddhṛti-vidhau ke'nye samarthā vinā
kṛṣṇaṁ kṛṣṇa-sumatta-kuñjara-vaśīkāre'py alaṁ śṛṅkhalāḥ |
anyāḥ kāḥ vṛṣabhānujām iha vinā dhanyām atīvādr̥tāḥ
kekāḥ kiṁ samudīrayanti śikhinas tau bodhayantaḥ prage ||19||

hrasva-dīrgha-plutair yuktaṁ ku-kū-kū-kū iti svaram |
kukkuṭo'py apaṭhat prātar vedābhyāsī baṭur yathā ||20||

atha pakṣiṇāṁ kalakalaiḥ prabodhitāv api
tau mitho'vidita-jāgarau tadā |
niviḍopagūhana-vibhaṅga-kātarau
kapaṭena mīlita-dr̥śāv atiṣṭhatām ||21||

atha tau sphurat-kanaka-piñjara-
sthitā vṛṣabhānujātidayitā supaṇḍitā |
avadan niśā-nikhila-keli-sākṣiṇī
gṛha-sārikāpy uṣasi mañjubhāṣiṇī ||22||

gokula-bandho! jaya rasa-sindho!
jāgr̥hi talpam tyaja śaśi-kalpam |
prīty-anukūlaṁ śrīta-bhuja-mūlām
bodhaya kāntām rati-bhara-tāntām ||23||

udayaṁ prajavād ayam ety aruṇas
taruṇī-nicaye saḥajākaruṇaḥ |
nibhṛtaṁ nilayaṁ vraja nātha tatas
tvarito'ṭa kalinda-sutā-taṭataḥ ||24||

kamala-mukhi vilāsāyāsa-gāḍhālasāṅgī
svapiṣi sakhi niśānte yat tavāyaṁ na doṣaḥ |
dig iyam aruṇitaindrī kintu paśyāvīrāsīt
tava sukham asahiṣṇuḥ sād̥hvi candrā-sakhīva ||25||

yātā rajanī prātar jātām
sauram maṇḍalam udayam prāptam |

samprati śītala-pallava-śayane
rucim apanaya sakhi paṅkaja-nayane ||26||

kṛṣṇānurāga-garimātha vicakṣaṇākhyah
kīro'tidhīra-matir udbhaṭa-vāg-variṣṭhaḥ |
dīpta-prasanna-madhurākṣara-saṅgha-hṛdyām
padyāvalīm paṭhati mādhaba-bodha-dakṣām ||27||

jaya jaya gokula-maṅgala-kanda !
vraja-yuvatī-tati-bhṛṅgy-aravinda !
pratipada-vardhita-nandānanda !
śrī-govindācyuta ! nata-śanda ! ||28||

prabhātam āyātam aśeṣa-ghoṣa-
tṛṣārta-netra-bhramarāravinda !
gariṣṭha-bhūyiṣṭha-viśiṣṭha-niṣṭhaṁ
goṣṭhaṁ pratiṣṭhasva daviṣṭam iṣṭam ||29||

sarasija-nayanenaṁ vyakta-rāgātiraktam
dig iyam udayam aindrī paśya vīkṣyārurukṣum |
ghana-ghuṣṛṇa-viliptevodha-raktāmbarāsīd
iha nibhṛta-nikuṅje kṛṣṇa nidrām jahīhi ||30||

vidhunā sahitā savitūś cakitā
rajanī vanitā calitā tvaritā |
anayā samayā priyayā tvarayā
sahitaḥ saritas taṭato'ta tataḥ ||31||

ekaṁ prācyām aruṇa-kiraṇa-pāṭalāyām vidhatte
cakṣuḥ kānte tvaritam aparaṁ dūrage cakravākī |
śaṅkākrāntās taru-kuharagā mūkatām yānti ghūkāḥ
śaṅke bhāsvānudayam udagat kṛṣṇa nidrām jahīhi ||32||

vṛndā-vaktrād adhigata-vidyā
sārī hārī-kṛta-bahu-padyā |
rādhā-snehoccaya-madhu-mattā
tasyā nidrāpanayana-yattā ||33||

kala-vāk sūkṣma-dhī nāmnī premoṭphulla-tanūruhā |
svarasa-jñā raṅga-bhūmau tato vāṇīm anartayat ||34||

vrajanti sarvato janā na yāvad adhvani vraje |
vrajendra-nandana-priye vrajāśu tāvad ālayam ||35||

sumukhi tatas tvaritam itas
tyaja śayanaṁ vraja bhavanam |

udaya-dharaṁ sarati paraṁ
tvarita-gatir divasa-patiḥ ||36||

nidrāṁ jahīhi vijahīhi nikuñja-śayyāṁ
vāsaṁ prayāhi sakhi nālasatāṁ prayāhi |
kāntaṁ ca bodhaya na bodhaya loka-lajjāṁ
kālocitāṁ hi kṛtinaḥ kṛtim unnayanti ||37||

kṛṣṇo'py anidraḥ priyayopagūḍhaḥ
kāntāpy anidrāpy amunopagūḍhā |
talpāt prabhātākulam apy analpān
notthātum etan mithunaṁ śaśāka ||38||

kṛṣṇasya jñānūpari-yantrita-san-nitambā
vakṣaḥ-sthale dhr̥ta-kucā vadane'rpitāsyā |
kaṇṭhe niveśita-bhujā'sya bhujoyopadhānā
kāntā na hīṅgati manāg api labdha-bodhā ||39||

goṣṭhāyana-tvarita-dhīḥ śayanāt samutko'py
utthātum ekam api riṅgayati svam aṅgam |
rādhāṅga-gāḍha-parirambhaṇa-raṅga-bhaṅga-
śaṅkā-viśṛṅkhala-manā na manāk priyo'pi ||40||

śrī-kṛṣṇa-līlā-racanā-sudakṣas
tat-premajānanda-viphulla-pakṣaḥ |
dakṣākhyā āha śrīta-kuñja-kakṣaḥ
śukaḥ samadhyāpita-kīra-lakṣaḥ ||41||

śrāntyo'raṇya-bhramaṇa-bharataḥ suṣṭhu nidrāti vatsas
tasmād uccair na dadhi-mathanam dāsikāḥ saṁvidheyam |
netthaṁ yāvad gr̥ham adhi janany ālapanty utthitā te
tāvat tūrṇam praviśa nibhṛtaṁ kṛṣṇa śayyā-niketam ||42||

kālindy-ādyās tava surabhayaḥ stabdha-karṇordhva-vaktrā
hambā-rāvair uṣasi tṛṣitān nāhvayantyāḥ sva-vatsān |
yuṣman-mārge nihita-nayanās tvan-mukhālokanotkāḥ
sīdanty ūdho-bhara-janitayā pīḍayeti pratīhi ||43||

samāpya vaibhātika-kṛtyam utkā
sā pauraṇmāsī saha te jananyā |
draṣṭuṁ bhavantaṁ praviśen na yāvac
chayyālayaṁ tāvad upaihi tūrṇam ||44||

atha kīra-girā goṣṭha-gamane satvaro hariḥ |
uttasthau nibhṛtaṁ svāṅgāny apakṛṣya priyāṅgataḥ ||45||

pūrvam prabuddhā atha tad-vayasyā
nikuñja-jālādhva-samarpitāsyāḥ |
vṛndā-sametā dadṛśur mṛdūni
tayoh prabhātodgata-ceṣṭitāni ||46||

rādhikā-rati-bharair athoddhatā sva-priyam priyakataḥ kalāpinī |
sundarīti viditā visṛjya tarhy ājagāma rati-mandirāṅgam ||47||

tataḥ kadambād avaruhya tūrṇam
unmaṇḍalī-kṛtya kalāpa-vṛndam |
puro narīnarti mudā parīto
nāmnā hares tāṇḍavikaḥ kalāpī ||48||

sapadi hariṇī raṅgiṇy-ākhyā vihāya nija-priyam
mudita-hṛdayā kuñja-dvāram rasāla-talāt tadā |
drutatara-gatir gatvā premna vilola-vilocanam
vinihitavatī vaktrāmbhoje sva-jīvita-nāthayoh ||49||

yayau nikuñjam sa hareḥ kuraṅgaḥ
kṛṣṇānane prerita-dṛk-taraṅgaḥ |
nāmnā suraṅgaḥ kṛta-kṛṣṇa-raṅgas
tadāmra-mūlād alasāvaśaṅgaḥ ||50||

utthāyeśaḥ sanniviṣṭo'tha talpe
vyājān nidrā śālinīm mīlitākṣīm |
dorbhyaṁ kāntām svāṅkam ānīya tāntām
paśyaty asyā mādhurīm sādhu-rīti ||51||

ghūrṇāyamānekṣaṇa-khañjarītaṁ
lalāṭa-lolālaka-bhrṅga-jālam |
mukhaṁ prabhātābja-nibhaṁ priyāyāḥ
papau dṛśeṣat-smitam acyuto'sau ||52||

saṁśliṣṭa-sarvāṅguli-bāhu-yugmam
utthāpya dehaṁ parimoṭayantīm |
udbuddha-jṛmbhāspuṭa danta kāntim
ālokya-kāntām-mumude mukundaḥ ||53||

svīyāṅkottāna-suptām uṣasi mṛdu mṛṣā rodaneṣat-smitāsyām
ardhonmuktāgra-keśām vimṛdita-kusuma-srag-dharām chinna-hārām |
unmīlyonmīlya ghūrṇālasa-nayana-yugaṁ svānanālokanotkām
kāntām tām keli-tāntām mudam atulatamām āpa paśyan vrajenduḥ ||54||

hemābjāṅgyāḥ prabala-suratāyāsa-jātālasāyāḥ
kāntasyāṅke nihita-vapuṣaḥ snigdha-tāpiñcha-kānteḥ |
sampākampā nava-jaladhare sthāsnutām ced adhāsyat

śrī-rādhāyāḥ sphuṭam iha tadā sāmya-kakṣām avāpsyat ||55||

sphuran-makara-kunḍalaṁ madhura-manda-hāsodayaṁ
madālasa-vilocanaṁ kamala-gandhi-lolālakam |
mukhaṁ sva-daśana-kṣatāñjana-malīmasauṣṭhaṁ hareḥ
samīkṣya kamalekṣaṇā punar abhūd vilāsotsukā ||56||

parasparālokana-jāta-lajjā
nivṛtta-cañcad-dara-kuñcitākṣam |
īṣat smitaṁ vīkṣya mukhaṁ priyāyā
uddīpta-trṣṇaḥ punar āsa kṛṣṇaḥ ||57||

vāmena cādhaḥ śira unnamayya
kareṇa tasyāś cibukaṁ pareṇa |
vibhugna-kañṭhaḥ smita-śobhita-gaṇḍaṁ
mukhaṁ priyāyāḥ sa muhuś cucumba ||58||

kāntādhara-sparśa-sukhābdhi-magnā
karaṁ dhunānādara-kuñcitākṣī |
mā meti mandākṣara-sanna-kañṭhī
sakhī dṛśāṁ sā mudam ātatāna ||59||

athāsyā vayasyāḥ pramodāt smitāsyāḥ
sakhīṁ tām hasantyo mithaḥ prerayantyaḥ |
sa-śaṅkāḥ samantāt prabhātād durantāt
praviṣṭā nikuñjaṁ sa-śabdāli-puñjam ||60||

abhilakṣya sakhīṁ vihasad-vadanāḥ
savidhopagatā vicalan-nayanāḥ |
dayitāya mudam dviguṇāṁ dadatī
dayitoru-yugād udatiṣṭhad iyam ||61||

tvarotthitā sambhrama-saṅgrhīta
pītottarīyeṇa vapuḥ pidhāya |
pārśve priyasyopaviveśa rādhā
sa-lajjam āsāṁ mukhaṁ īkṣyamāṇā ||62||

mitho-daśana-vikṣatādhara-putau vilāsālasau
nakhāṅkita-kalevarau galita-patra-lekhā-śriyau |
ślathāmbara-sukuntalau truṭita-hāra-puṣpa-srajau
muhur mumudire puraḥ samabhilakṣya tāḥ sva-priyau ||63||

madhye'cyutāṅga-ghana-kuṅkuma-paṅka-digdham
rādhāṅghri-yāvaka-vicitrita-pārśva-yugmam |
sindūra-candana-kañāñjana-bindu-citraṁ
talpaṁ taylor diśati keli-viśeṣam ābhyaḥ ||64||

pramliṣṭa-puṣpoccaya-sanniveśāṁ
tāmbūla-rāgāñjana-citritāṅgīm |
vyaktībhavat-kānta-vilāsa-cihnāṁ
śayyām apaśyan sva-sakhīm ivālyah ||65||

pramitākṣarāñcita-parihāsa-tatim
gaditum hareś cala-rada-cchadanam |
sutanoś ca namram abhitas trapayā
vadanāmbujam papur amūḥ sva-dṛśā ||66||

vakṣaḥ svaṁ darśayaṁs tābhyo
dṛg-bhaṅgyovāca tā hariḥ |
didṛkṣuḥ sva-priyā-vaktra-
bhāva-śābalya-mādhurīm ||67||

vidhum prayasyantam avekṣya
kāntam viśleṣa-bhītoṣasi paśyatālyah |
didṛkṣayevāmbara-citra-paṭyām
rādhendu-lekhā-śatam ālilekha ||68||

iti nigadati kṛṣṇe vīkṣya sā'gre vayasyāḥ
prahasita-vadanās tāḥ saṅkucallola-netrā |
vikasad-amala-gaṇḍam dolitārecita-bhrūṁ
priyam anṛju-kaṭākṣaiḥ paśyati sma ghnatīva ||69||

helollāsā dara-mukulitā bāṣpa-sāndrāruṇāntā
lajjā-śaṅkā-capala-cakitā bhaṅgurersyā-bhareṇa |
smera-smerād dayita-vadanālokanotphulla-tārā
rādhā-dṛṣṭir dayita-nayanānandam uccair vyatānīt ||70||

ittham mithaḥ prema-sukhābdhi-magnayoḥ
pragetanīm vibhrama-mādhurīm tayoh |
nipīya sakhyaḥ pramadonmadās tadā
tadātva-yogyācaraṇam visasmaruḥ ||71||

vilokya līlāmṛta-sindhu-magnau
tau tāḥ sakhīś ca praṇayonmadāndhāḥ |
vṛndā prabhātodaya-jātaśaṅkā
nijaṅgitajñām nidideśa śārīm ||72||

guru-lajjā-bharṭṛ-bhīti-loka-hāsa-nivārikā |
śubhākhyā sārīkā prāha rādhikā bodha-sādhikā ||73||

āgantā grāhayitvā tava patir adhunā goṣṭhataḥ kṣīra-bhārān
uttiṣṭhottiṣṭha rādhe tad iha kuru grhe maṅgalām vāstu-pūjām |

itthaṁ yāvad dhavāmbā tava na hi śayanād utthitā vāvadantī
tāvac chayyā-niketaṁ vraja sakhi nibhṛtaṁ kuñjataḥ kañja-netre ||74||

tārā-patinā saha sakhi tārā
nikhila-niśākṛta-vividha-vihārāḥ |
līnāḥ sampraty ambara-paṭale
tvam api ca kuñjād gr̥ham aya sarale ||75||

candra-vartma-kapiśam ravi-kiraṇaiḥ
rāja-vartma-militaṁ jana nicayaiḥ |
kuñja-vartma-kutukaṁ tyaja sarale
ghoṣa-vartma-gamanaṁ hitam adhunā ||76||

śaṅkā-paṅkā-kalita-hṛdayā śaṅkate'syā dhavāmbā
chidrānveṣī patir atikaṭuḥ sārtha-nāmābhimanuḥ |
ruṣṭābhīkṣṇaṁ parivadati sā hā nanandāpi mandā
prātar jātaṁ tad api saralāṁ kṛṣṇa naināṁ jahāsi ||77||

śārī-vaco-mandara-śaila-pāta-
saṅkṣubdha-hṛd-dugdha-payodhir eṣā |
athodbhraman-netra-navīna-mīnā
viyoga-dīnā śayanād udasthāt ||78||

kṛṣṇo'pi kāntaṁ vṛṣabhānujāyāḥ
paśyan mukhaṁ bhīta-vilola-netram |
nīlaṁ sucīnaṁ dayitā nicolaṁ
gr̥hnan sva-talpāt tvarayodatiṣṭhat ||79||

parivartita-saṁvyānau mithas tāv atha śaṅkitau |
paraspara-karālambau niragātāṁ nikuñjataḥ ||80||

rādhāpāṇīm savye'savye pāṇau bibhrad-veṇuṁ kṛṣṇaḥ |
reje kuñjān niryan yadvad vidyun-mālā-śliṣṭāmbhodaḥ ||81||

haimaṁ bhṛṅgāram ekā vyajanam atha parā svarṇa-daṇḍaṁ dadhānā
kāpy ādarśaṁ sudarśaṁ ghuṣṛṇa-malayajām atram anyā vicitram |
kācit tāmbūla-pātraṁ maṇi-citam aparā śārikāṁ pañjara-sthām
itthaṁ sakhyaḥ kiyatyāḥ pramudita-hṛdayā nirayauḥ kuñja-gehāt ||82||

māhendra-kānta-cchadanaṁ sa-kāñcanaṁ
dāntaṁ sa-sindūra-samudgakaṁ parā |
āpanna-sattvā kuca-kuṭmalopamaṁ
kuñjād gr̥hītvā niragān mṛdu-smitā ||83||

āśleṣa-sañchinna-guṇāt paricyutaṁ
hārāl lasan-mauktika-sañcayaṁ mudā |

vicitya kācit sva-paṭāñcale dr̥dham
nibadhnaṭī kuñja-gr̥hāt viniryayau ||84||

tāḍaṅka-keli-vibhraṣṭam talpād ādāya satvarā |
nirgatya sveśvarī-karṇe yuyoja rati-mañjarī ||85||

talpa-prāntād upādāya kañculīm rūpa-mañjarī |
priya-narma-sakhī sakhyai nirgatya nibhṛtam dadau ||86||

patad-graham upādāya dāsikā guṇa-mañjarī |
tāmbūlam carvitaṁ tābhyo vitarantī bahir yayau ||87||

mañjulālī taylor aṅgac cyuta-mālyānulepanam |
talpād ādāya sarvābhyaḥ prayacchantī vinirgatā ||88||

vilokyāgre meghāmbara-vṛta-śarīram priyatamam
vayasyām tām pītāmbara-parivṛtāṅgīm pramuditām |
hasantyas tāḥ sakhyaḥ kara-pihita mukhyaḥ pratidiśam
diśantyaś cānyonyam kuṭīla-cala-dṛgbhir mumudire ||89||

samīkṣya tāsām parihāsa-bhaṅgīm
anyonya-vaktrārpita-phulla-netrau |
samucchalat-prema-sukhābdhi-magnau
citrārpitāṅgāv iva tāv abhūtām ||90||

ghana-śyāmam cīnam vasanam abhilīnam priya-tanau
kṣamā nāsīt kāntā svam api pariceturṁ ghana-rucau |
svam ajñāsīt sphītam harir api na pītam priyatamāt
tanau līnam kanaka-ruci-kambāv iva payaḥ ||91||

taylor līlā-sudhā-pāna-pratyūhāmarṣa-saṅkulā |
nindanty aruṇam udyantam athāha lalitā sakhīm ||92||

uṣasi vara-vadhūnām paśya rādhe'ruṇo'yam
ramaṇa-sahita-līlā-bhaṅgataḥ pāpa-rugbhiḥ |
galita-pada-yugo'py adyāpi tan no jahāti dhruvam
iti vacanam yad dustyajaḥ sva-svabhāvaḥ ||93||

aruṇāruṇe nidadhatī tato'mbare
rati-keli-bhaṅgaja-ruṣā'ruṇām dṛśam |
lalitopahāsa-janita-smitānanā
vṛṣabhānujāha mṛdu mañjubhāṣiṇī ||94||

anūrur apy asta-mayan kṣaṇārdhān
nabho vilaṅghyodayam eti so'yam |
cet sorum enam sa vidhir vyadhāsyad

vārtāpi rātrēr na tadābhaviṣyat ||95||

manoramāṁ vīkṣya vibhāta-lakṣmīṁ
nipīya tasyā vacanāsavaṁ ca |
mudonmado vismrta-goṣṭha-yānaḥ
prāṇeśvarīṁ tām avadan mukundaḥ ||96||

inaṁ prabhātopagataṁ samīkṣya
kānteva kāntāntara-bhukta-kāntam |
paśyānya-dik-saṅga-kaṣāyitāṅgaṁ
prācīyam īrṣyāruṇiteva jātā ||97||

paśyonmatte dvijeśo'py akhila-janatama-stoma-hantāpi śāntaḥ
kānto'yaṁ te samantāt sapadi nipatito vāruṇīṁ saṇṇiṣevya |
itthaṁ svīyena saṅga-pramudita-nalinī-hāsa-saṅjāta-lajjā
śaṅke vaktraṁ pidhatte hy uṣasi kumudinī saṅkucadbhir dalaiḥ svaiḥ ||98||

drṣṭvā tamaḥ kṣayam amī vidhunānya puṣṭā
naktam tamaś cayanibhāś cakitāḥ prabhāte |
mitraṁ tad-āśrayatayā tamasā carantīṁ
grastaṁ kuhūr iti kuhūrṁ sva-girāhvayanti ||99||

vasanta-kānta-saṁsarga-jātānanda-bharāṭavī |
kapotī ghūtkṛti-miṣāt śītkaṛotīva sonmadā ||100||

paśyānusarati cañcala-bhṛṅgaḥ
kairaviṇī-kula-keli-piśaṅgaḥ |
nalinī-koṣe niśi kṛta-saṅgām
bhṛṅgīṁ śaśimukhi kṛta-natibhaṅgām ||101||

kāntam āyāntam āśaṅkyāruṇāśu-dviguṇāruṇam |
kokī kokanadaṁ cañcvā cumbaty ānanda-vihvalā ||102||

kala-svanākhyāḥ kala-kaṇṭhi haṁsaḥ
samīkṣya nau sanmada-phulla-pakṣaḥ |
riraṁsum apy eṣa viśrjya haṁsīṁ
taṭaṁ taṭinyāḥ purataḥ sameti ||103||

sva-sahacara-visrṣṭaṁ svāmi-bhuktaṁ mṛṇālaṁ
mada-kala-kalakaṇṭhī vibhratī paśya cañcvā |
ramaṇam anu sameti tvan-mukhābjārpitākṣī
sarasija-mukhi nāmnā tuṇḍikerī marālī ||104||

malaya-śikhara-cārī paṅkajāmoda-dhārī
vratati-naṭa-kumārī lāsya-śikṣādhikārī |
vahati jala-vihārī vāyur āyāsa-dārī

saramaṇa-varanārī sveda-jālāpahārī ||105||

itīśayoḥ sumadhura-vāg-vilāsayoḥ
samīkṣya tām sva-bhavana-yāna-vismṛtim |
sakhīś ca tāḥ smita-rucirā madonmadā
vaneśvarī divasa-bhiyāsa sonmanāḥ ||106||

atha vṛndenḡgitābhijñā samayajñā taru-sthitā |
padyam udyotayāmāsa kakkhaṭī vṛddha-markaṭī ||107||

raktāambarā satām vandyā prātaḥ sandhya tapasvinī |
ūrdhva-prasarpad-arkāmśu jaṭileyam upasthitā ||108||

atha jaṭilāyā atikuṭilāyāḥ
śravaṇa-saśaṅkau śrita-bhaya-paṅkau |
vara-tanu-kṛṣṇāv atirati-tṛṣṇāv
api niritas tau vraja-pura-śastau ||109||

bhraṁśyad-dukūla-cikura-srajam unnayantau
bhītau pṛthag-gahana-vartmani cāpayāntau |
tau vīkṣya bhīti-taralau jaṭileti nāmnā
sakhyas tatas tata itaś cakitā nirīyuh ||110||

vāme candrāvali parijanān ghoṣa-vṛddhān purastat
kṛṣṇaḥ paścāt kuṭila-jaṭilām āgatām manyamānaḥ |
yāntīm kāntām sa-bhaya-caṭulām dakṣiṇe draṣṭum
utkaś cañcad-grīvaḥ diśi diśi dṛśau prerayan goṣṭham āyāt ||111||

anugatā jaṭilety abhiśaṅkinī
guru-nitamba-kucodvahanākulā |
druta-vilambita-valgu yayau vrajaḥ
kara-dhṛtāmbara-keśa-cayeśvarī ||112||

bhayānurāgoccaya-dhūmra-lola-dṛk
tiraskariṇyā pihite manorathe |
nije niveśyaiva hi rūpa-añjarī
gṛhaḥ ninīṣuh pathi tām tad-anvayāt ||113||

itas tataḥ kṣipta-calekṣaṇāśugair
bhīr duḥstha-hṛd-vṛtti-cayair bhatair iva |
agresarais tām rati-mañjarī ca sā
nivārayanty anya-janāḥ tad-ānvayāt ||114||

cakita-cakitaḥ vinyasyantau padāni nijāṅgane
guru-jana-gṛha-dvāri nyastātilola-vilocanau |
nibhṛta-nibhṛtaḥ veśma svaḥ svaḥ praviśya

visādhvasāv api suṣupatuḥ sve sve talpe'lasākula mānasau ||115||

nirvartya vibhrama-bharaṁ samaye sva-dhāmnī
supte'cyute pratilaye śrutayo yatheśam |
līlā-vitāna-nipuṇāḥ saguṇāḥ samīyuh
sakhyo'py alakṣya-gatayaḥ sadanaṁ yathā-svam ||116||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-varaje govinda-līlāmṛte
sargaḥ kuñja-niśānta-keli-racanaṁ nāmāyam ādir gataḥ ||o||

||1||

—o)0(o—

(2)

dvitīyaḥ sargaḥ

rādhāṁ snāta-vibhūṣitāṁ vraja-payāhūtāṁ sakhībhiḥ prage
tad-gehe vihitāṇṇa-pāka-racanaṁ kṛṣṇāvaśeṣāśanāṁ |
kṛṣṇaṁ buddham avāpta-dhenu-sadanaṁ nirvyūḍha-go-dhanaṁ
susnātaṁ kṛta-bhojanaṁ sahacaraḥ tām cātha taṁ cāśraye ||1||

atha prabhāte kṛta-nitya-kṛtyā
prītyācyutasyāti-vihasta-cittā |
premendu-pūrṇā kila paurṇamāsī
tūrṇaṁ vrajendrālayam āśasāda ||2||

manthānoddhṛta-gavya-bindu-nikarair vyākīrṇa-ramyāṅganaṁ
prema-snigdha-janānvitāṁ bahu-vidhai ratnair vicitrāntaram |
kṣīrormy-ucchalitaṁ mudā hi vilasac-chayyā prasuptācyutaṁ
śvetadvīpam ivālayaṁ vrajapater vīkṣyāsa sānanditā ||3||

tām āgatām abhiprekṣya sāksād iva tapaḥ-śriyam |
vraja-rājñī parābhijñā sthiti-jñābhyudyayau mudā ||4||

ehi bho bhagavati vraja-vandye
svāgatāsi bhavatīm praṇamāmi |
ity udīrya savidhe praṇamantīm
sā mukunda janānīm parirebhe ||5||

āśīrbhir abhinandyāmūṁ govinda-darśanotsuka |
papraccha kuśalaṁ cāsyāḥ sadhavātmaja-gotateḥ ||6||

nivedya kuśalaṁ cāsyai tayotkaṇṭhitayā saha |
utkā śayyā-grhaṁ sūnoḥ praviveśa vrajeśvarī ||7||

tāvad gobhaṭa-bhadrāsena-subala-śrī-stokakṛṣṇārjuna-
śrīdāmojjvala-dāma-kiṅkiṇi-sudāmādyāḥ sakhāyo grhāt |
āgatya tvaritā mudābhimilitāḥ śrī-sīriṇā prāṅgaṇe
kṛṣṇottiṣṭha nijeṣṭa-goṣṭham aya bho ity āhvayantaḥ sthitāḥ ||8||

hī hī prabhātaṁ kila bho vayasyā
adyāpi nidrāti katharṁ sakhā naḥ |
tad bodhayāmy enam itīrayan sva-
talpād udasthān madhumaṅgalo'pi ||9||

samuttiṣṭha vayasyeti jalparṁs talpālayaṁ hareḥ |
nidrālāsa-skhalad-yānaḥ prāviśan madhumaṅgalaḥ ||10||

tad-vāg-vigata-nidro'yam uttiṣṭhāsura apīśvaraḥ |
utthātum īśvaro nāsīd ghūrṇā-pūrṇekṣaṇaḥ kṣaṇam ||11||

sukṣīra-ratnākara-mandirāntar
ananta-ratnojjvala-talpa-madhye |
suptaṁ hariṁ bodhayitum pravṛttā
mātā śrutir vā pralayāvasāne ||12||

paryanke nyasya savyaṁ tad-upari nihita-svāṅga-bhārātha pāṇiṁ
kṛṣṇasyāṅgaṁ sprśantītara-kara-kamaleneṣad-ābhugna-madhyā |
siñcanty ānanda-bāṣpaiḥ snuta-kuca-payasāṁ dhārayā cāsyā talpaṁ
vatsottiṣṭhāsu nidrāṁ tyaja mukha-kamalaṁ darśayety āha mātā ||13||

suciram api savatsās tām anālokayantyo
na khalu surabhayas tā yadyapi prasnuvanti |
tad api tava pitāgād goṣṭham ekaḥ sa nidrā-
sukha-śamana-bhayāt te tvām asambodhya vatsa ||14||

uttiṣṭha kuryāṁ mukha-mārjanante
balasya vāsaḥ kim iha tvad-aṅge |
iti bruvānā'panināya nīlaṁ
vāsas tad-aṅgād avadac ca sāryām ||15||

ayi bhagavati paśyācoṭitaṁ me'sya sūnoḥ
kamala-mṛdulam aṅgaṁ malla-līlāsu lolaiḥ |
khara-nakhara-śikhābhir dhātu-rāgāticitraṁ
capala-śīsu-samūhair hā hatā kim karomi ||16||

sneha-bharaiḥ sva-jananyāś citra-padām api vāṇīm |
tām avadhārya murārī hrī-cakitekṣaṇa āsīt ||17||

kṛṣṇaṁ sa-śaṅkam āśaṅkya parihāsa-paṭur baṭuḥ |
sneha-klinnāntarām ambām avadan madhumaṅgalaḥ ||18||

satyam amba vayasyālī vārito'pi mayā'niśam |
reme'nenāti-lubdhena kuñjeṣu keli-cañcalāḥ ||19||

atha prakāśīkṛta-bālya-vibhramo
yatnāt samunmīlya vilocanaṁ muhuḥ |
paśyan puraṁ svām janānīm hariḥ punar
nyamīlayat sa-smīta-vaktra-paṅkajaḥ ||20||

ākarma vācaṁ vrajarāja-patnyāḥ
samīkṣya kṛṣṇasya ca bālya-ceṣṭām |
bhāvāntarācchāda-karīm jananyās
taṁ pauraṁ sīta-smīta-pūrvam āha ||21||

sakhīnām sandohair niravadhi mahā-keli-tatibhiḥ
parīśrāntas tvaṁ yat svapiṣi sumate yogyam iha tat |
anālokya tvām bho tṛṣṭam api no tarṇaka-kulaṁ
dhayaty ūdhaḥ kintu vraja-kula-pate jāgrhi tataḥ ||22||

uttiṣṭha goṣṭheśvara-nandanārāt
paśyāgrajo'yaṁ saha te vayasyaiḥ |
goṣṭhaṁ pratiṣṭhāsur api pratīkṣya
tvām aṅgane tiṣṭhati tarṇakais ca ||23||

sa-muṣṭi-pāṇi-dvayam unnamayya
vimoḥayan so'tha rasālasāṅgam |
jṛmbhā-visarpad-daśanāṁśu-jālas
tamāla-nīlaḥ śayanād udasthāt ||24||

khaṭṭaika-deśe tv aṭha sanniviṣṭo
vinyasta-pādābja-yugaḥ pṛthivyām |
namāmy ahaṁ tvām bhagavatya ayīti
jagāda jṛmbhodgama-gadgadaṁ saḥ ||25||

visrastam asyāñjana-puñja-mañjuṁ
galat-prasūnaṁ mṛdu-keśa-pāśam |
vipakṛta-sneha-bharākuleyam
udyamya cūḍām janānī babandha ||26||

pūrastha-jāmbūnada-jharjharitāḥ

pānīyam ānīya kareṇa mātā |
prakṣālya sūnor amṛjan mudāsyam
ghūrṇālasākṣam sva-paṭāñcalena ||27||

savyena pāṇim madhumaṅgalasya
kareṇa vaṁśīm itareṇa bibhrat |
mātrāryayā cānugato'tha kṛṣṇaḥ
śayyālayāt prāṅgaṇam āsasāda ||28||

eke karāv asya pare paṭāntam
aṅgāni cānye yugapat sprśantaḥ |
premnā samutkāḥ paritaḥ sakhāyaḥ
protphulla-netrāḥ parivavrur enam ||29||

bho vatsa goṣṭham vraja pāyayitvā
tāms tarṇakān svāḥ surabhīs ca dugdhvā |
tvaṁ prātar āśāya punar niketaṁ
tūrṇam samehīti tam āha mātā ||30||

atha taiḥ sahitaḥ sa tayā prahitaḥ
sva-gavām tvaritaḥ sadanaṁ calitaḥ |
avadat sa baṭuḥ parihāsa-paṭuḥ
pathi taṁ gagane ghaṭayan nayane ||31||

vayasya paśyāmbara-dīrghikāyām
prasārayantaṁ kara-jāla-mālāḥ |
āditya-kaivartam avekṣya bhītās
tārā-sapharyaḥ parito nililyuḥ ||32||

mṛgatṛṣṇākaraṁ prekṣya prodyad arka-mṛgādanam |
mṛgāṅkaḥ sva-mṛgaṁ trātuṁ viśaty asta-girer guhām ||33||

visrṣṭa-tārādi-vibhūṣaṇeyam
kāla-kramān niḥsarad indu-garbhā |
kapota-ghūtkāra-miśād dyu-yoṣā
śrameṇa paśyoṣasi kunthatīva ||34||

tvan-mukha-svasuhrdā paribhūtam
abjam abja-mukha khād apayāntam |
vīkṣya bhoḥ sahajam apy ahitam
hā lokayābjam adhunā hasatīdam ||35||

itthaṁ giras tā madhumaṅgalasya
niśamya te hāsa-karīr hasantaḥ |
gopāla-pālāḥ paśupāla-bālāḥ
gośāla-mālā viviśur yathā-svam ||36||

gopālo'pi sva-gośālām sa-rāma-madhumanḡalah |
sa-kāvya-gīṣpatiḥ sāyam śaśivāmbaram āviśat ||37||

dadhāra dyuṣadām rāmo dhavalāvali-veṣṭitaḥ |
kailāśa-gaṇḍa-śailālī-madhya-sthairāvata-bhramam ||38||

madhye'cyuto'ñcan dhavalāvalīnā
mud-ānanānām paritaḥ sthitānām |
dadhau janānām sphuṭa-puṇḍarīka-
śreṇy-antar-añcad-bhramara-bhramam saḥ ||39||

hihī gaṇge godāvari śabali kālindi dhavale
hihī dhūmre tuṅgi bhramari yamune haṁsi kamale |
hihī rambhe campe kariṇi hariṇīti vraja-vidhur
muhur nāma-grāham nikhila-surabhīr āhvayad asau ||40||

nyastāṅgaḥ prapadopari praghaṭayan jānu-dvaye dohanīm
kāścid dogdhi payaḥ svayam tv atha parāḥ svair dohayaty unmukhīḥ |
anyāḥ pāyayati sva-tarṇaka-gaṇān kaṇḍūyanaiḥ prīṇayann
itthaṁ nanda-sutaḥ prage sva-surabhīr ānandayan nandati ||41||

athānyataḥ kalya-vibhagna-nidrā
vinidra-vātsalya-sudhāḥ sravantī |
utthāya talpāj jaratī samāyād
gṛham samutkā mukharā sva-naptryāḥ ||42||

svabhāva-kuṭilāpy ātma-suta-sampatti-kāṅkṣayā |
vyākulā jaṭilāyātām mukharām tām athābravīt ||43||

sūnoḥ prajāyur dhana-vṛddhaye'sau
tvayā snuṣā jñe niyataṁ niyojyā |
sumaṅgala-snāna-vibhūṣaṇāḍau
go-koṭi-hetos tapanārcanāya ||44||

ājñānavajñā nija-goṣṭha-rājñyāḥ
kāryānabhijñoktiṣu te'py avajñā |
ity ādiśaty anvaham artha-vijñā
vijñāpitā me kila paurṇamāsī ||45||

tasmāt tvam ārye svām naptrīm
sarva-maṅgala-maṇḍitām |
vidhehi sarva sampattir
yathā sūnor bhaven mama ||46||

vadhūm athābhāṣata putri talpād

uttiṣṭha tūrṇaṁ kuru vāstu-pūjām |
tvaṁ maṅgala-snāna-vidhiṁ vidhāya
pūjopahāraṁ savitur vidhehi ||47||

prabhātam āyātam aho tathāpi
nidrāti naptrīti muhur vadantī |
sneha-drutāṅgī mukharā praviśya
śayyālayaṁ tām avadat tadedam ||48||

uttiṣṭha vatse śayanāt pramugdhe
vyasmāri vāro'dya raves tvayā kim |
snātvā prabhātārghya-vidhānam asmai
pūjopahāraṁ racayāsyā cāśu ||49||

tad-vacaḥ-pratibuddhātha
viśākhottthāya sālasā |
sakhi tūrṇaṁ samuttiṣṭhot-
tiṣṭheti prāha satvarā ||50||

tāsāṁ vacobhiḥ śayane'tha mugdhā
muhuh prajāgarya punar nidadrau |
vicālitā vīci-cayais taḍāge sā
rājahaṁsīva ratālasāṅgī ||51||

tadaivāvasarābhijñā jagrāha rati-mañjarī |
sakhī vṛndāvaneśvaryāḥ śrīmac-caraṇa-paṅkajam ||52||

ittham iyaṁ bahubhiḥ kṛta-bodhā
svāc chayanād udatiṣṭhad analpāt |
tām atha vīkṣya supīta-paṭāṅgīm
śaṅkita-hṛṇ mukharedam uvāca ||53||

druta-kanaka-savarṇaṁ sāyam etan murārer
vasanam urasi dṛṣṭaṁ yat sakhī te bibharti |
kim idam ayi viśākhe hā pramādaḥ pramādo
vyavasitam idam asyāḥ paśya śuddhānvayāyāḥ ||54||

tad-vacaś-cakita-dhīr hṛdi sakhyāḥ
vīkṣya pīta-vasanaṁ cala-dṛṣṭyā |
hā kim etad iti tām ca diśantī
drāg uvāca jaratīm ca viśākhā ||55||

svabhāvāndhe jālāntara-gata-vibhātodita-ravi-
cchatā-jāla-sparśocchalita-kanakāṅga-dyuti-bharaiḥ |
vayasyāyāḥ śyāmaṁ vasanam api pītīkṛtam idam
kuto mugdhe śaṅkāṁ jarati kuruṣe śuddha-matiṣu ||56||

lalitā-pramukhās tāvat sakhyas tāḥ sva-sva-gehataḥ |
ājagmus tvaritāḥ sakhyāḥ praskhalat gatayo'ntikampraskhalad-gatayo'ntikam
||57||

dāsyo'pi snāna-sambhārān snāna-vedī-samīpataḥ |
pratīkṣyamāṇāḥ samsthāpya sveśvarīm tasthur agrataḥ ||58||

utthāyātha varāṅgī dāsyā sthāpitam agre |
adhyāstāsana-varyam sā nānā-maṇi-citram ||59||

sāvātārayad ābharaṇa-nicayam
lalitā sva-sakhī-tanutaḥ sa-dayam |
kanaka-vratater iva sa-praṇayam
pallava-kusuma-stavaka-pracayam ||60||

tāvad vāsāmsy upādāya rajakasya kiśorike |
mañjiṣṭhā-raṅgavat-ākhye sveśvarīm upatasthatuḥ ||61||

gandha-cūrṇa-paripūrṇa-vicūrṇad-
agrayā puṭikayāmra-dalasya |
padmarāga-khacita-sphaṭikābhā-
nindinaḥ sva-daśanān parimārjya ||62||

haimīm jihvā-śodhanīm sā karābhyām
dhr̥tvā cādu śodhayitvā rasajñām |
dāsī datta-svarṇa-bhr̥ṅgāra-vārām
gaṇḍūṣaiḥ saṁkṣālayāmāsa vaktram ||63||

pāṇī proñchya śrī-mukhendurṁ ca tābhyām
dattaṁ vāsaḥ snāna-yogyam gr̥h̥tvā |
kumbhair ambhaḥ-sambhṛtaiḥ śātakumbhair
vyākīrṇām sā snāna-vedīm ayāsīt ||64||

tatra kāñcana-maye mṛdu-pīṭhe
cīna-cela-pihite viniviṣṭām |
sevane pariḥṣāṇā nipuṇā drāk
tām upāyana-karāḥ parivavruḥ ||65||

mardanodvartanālakta-keśa-saṁskāra-kovide |
sugandhā-nalinī-nāmyāv āgate nāpitātmaḥ ||66||

abhyajya nārāyaṇa-taila-pūraiḥ
udvartanaiḥ snigdha-sugandhi-śītaiḥ |
udvartayāmāsātur aṅgam asyāḥ
premnā svabhāvajjala-śītam ete ||67||

gandhāḍhya-piṣṭāmalakaiḥ kacāms te
saṁskṛtya cāṅgāny atha dhārayāpām |
cīnāmśukāmārjana-pūrvam asyāḥ
prakṣālayāmāsatur ujjvalāni ||68||

manda-pakva-parivāsita-kumbha-
śreṇi-sambhṛta-jalair alam etāḥ |
śātakumbha-ghaṭikāṭta-vimuktais
tām mudā savayasah snapayanti ||69||

aṅgāni tasyā mṛdu-cīna-celaiḥ
sammārja keśān apatoya-bindun |
vidhāya pratyudgamanīya-vāsaḥ
sakhīḥ sva-sakhyaḥ paridhāpayanti ||70||

athāgatām bhūṣaṇa-vedikāyām
sakhyaḥ prabhātocita-bhūṣaṇais tām |
vibhūṣayāmāsur anaṅga-ceṣṭas
tāruṇya-lakṣmīm iva bhāva-hāvaiḥ ||71||

dhūpa-dhūma-parīśuṣka-sugandhīm
snigdha-kuñcita-kacāl lalitā'syāḥ |
svastidākhyā-bahu-ratna-virājad-
dānta-kaṅkatikayā parīśodhya ||72||

dattam kṛṣṇena cūḍāmaṇi-varam amalam śaṅkhacūḍād gṛhītam
vinyastāneka-muktā-sraji dhṛta-bakule mūrdhni vinyasya veṇīm |
ḍorī-saṁnaddha-mūlām maṇi-caya-khacita-svarṇa-baddhānta-bhāgā
raktodyat-paṭṭa-tantūccaya-vara-camarī-rājad-agrām babandha ||73||
(yugmakam)

svaṇṇāsandhita-rakta-paṭṭa-camarī-yugmānta-ḍorī-dvayā
baddha-kuñcita-muṣṭi-sammita-lasan-madhyam dukūlam tataḥ |
bhṛṅgālī-ruci paryadhāpayad imam meghāmbarākhyam mudā
citrodyat-kuruvinda-kandala-ghaṭā śoṇāntarīyopari ||74||

aneka-ratnācita-mūla-pañca-
varṇāḍhya-paṭṭa-stavakoccayāntām |
suvarṇa-sūtrāñcita-kiṅkiṇīkām
kāñcīm nitambe samudānaya ca ||75||

karpūrāguru-kāśmīra-paṅka-miśrita-candanaiḥ |
samālipyā viśākhā'syāḥ prṣṭham bāhu-kucāv uraḥ ||76||

kastūrī-patra-vallī-samudaya-khacitam pārśvayor ākapalam

bhāle śrīkhaṇḍa-bindūtkara-vṛtam abhitaḥ kāma-yantrābhidhānam |
antaḥ-kastūrikodyan-malayaja-śaśabhṛl-lekhayādhaś citam sā
cakre sīmanta-rekhānvitam atha tilakam sāndra-sindūra-pankaiḥ ||77||

puṣpa-gucchendu-lekhābja-makarī-cūta-pallavam |
lilekha citram kastūryā citrā tat-kucayos taṭe ||78||

mīnī prasūna-nava-pallava-candra-lekhā
vyājāt sva-cihna-śara-kunta-dhanūmsi kāmāḥ |
tad-bhrū-dhanur-dhavana-mātra-nirasta-karmā
manyē nyadhata nija-tat-kuca-koṣa-gehe ||79||

citrārpitāneka-vicitra-ratna-
muktācitā rakta-dukūla-colī |
kucāu bha-jālendra-dhanur-vicitrā
tastāra śailāv iva sāndhya-kāntiḥ ||80||

sauvarṇa-tāla-dala-saṁvalanopapannam
śrutyor masāra-laghu-puṣpa-virājad-agram |
bhṛṅgāsya-hāṭaka-saroruha-korakābham
tāḍaṅka-yugmam adadhād atha raṅgadevī ||81||

haime vajrāruṇa-maṇi-cita-sthūla-nīlāśma-madhye
tasyāḥ śrutyor upari sutanor mauktikālī-vṛtānte |
citrā prodyad-dyumaṇi-rucire cāru-cakrī-śalāke
muktāsyāṣṭāpada-kalasikā-rājad-agre yuyoja ||82||

rucira-cibuka-madhye ratna-rājac-chalākā
kalita-kara-viśākhā nirmīto'syāś-nirmīto'syāś cakāsti |
nava-mṛgamada-binduḥ śobhayan śrī-mukhenduḥ
bhramara iva dalāgre sanniviṣṭaḥ sarojam ||83||

lalāsa hemāṅkuśikā-nibaddham
nāsāgra-muktā-phalam āyatākṣyāḥ |
śukāsya-daṣṭam tanu-vṛnta-lagnaḥ
nininda pakvaṁ lavalī-phalam yat ||84||

sā vīkṣya kṛṣṇānana-pūrṇa-nirmalā
sitendu-kānty-ācamanātilālasām |
tad-dṛk-cakorīm vidadhe'tha tad-vapuḥ
śrī-puñja-mañjv-añjana-rekhayānvitām ||85||

upari-khacita-nānā-ratna-jālaiḥ sphurantiyā
vimala-puraṭa-patryā kaṇṭham asyā viśākhā |
hari-kara-dara-cihna-śrī-haram puṣkarākṣyāḥ
sapadi hari-bhīyeva cchādayāmāsa madhye ||86||

vajrācitākhaṇḍa-ratna-citra-susthūla-
madhyo guṇa-baddha-cañcuḥ |
lalāsa tasyā upakaṇṭha-kūpaṁ
dattas tayā hāṭaka-citra-haṁsaḥ ||87||

suvarṇa-golī-yuga-madhyagollasan-
masāra-golī-gilito'ntarāntarā |
susūkṣma-muktāvali-gumphitas tayā
nyayoji hāro hṛdi gostanābhidhaḥ ||88||

masāra-candropala-padmarāga-
suvarṇa-golī-grathitāntarālaiḥ |
muktā-pravālaiḥ parigumphitām sā
ratna-srajaṁ tad-dhṛdaye yuyoja ||89||

vaidūrya-yugmācita-hema-dhātrikā-
bījābha-golī-gilito'ntarāntarā |
vicitra-muktāvali-citra-gucchako
rarāja tasyā hṛdaye'rpitas tayā ||90||

rāse niśīthe saha nṛtya-gāna-
tuṣṭena dattām hariṇā sva-kaṇṭhāt |
tasyaiva sāksād iva rāja-lakṣmīm
guñjāvalīm tad-dhṛdi sā yuyoja ||91||

sthūla-tārāvalī-ramyā san-nāyaka-vibhūṣitā |
tasyā ekāvalī jyotsnī hṛd-ambaram amaṇḍayat ||92||

kanaka-khacita-vajrair veṣṭitaiḥ padmarāgaś
cita-harimaṇi-pūrṇābhyanantarā śātakaumbhī |
pratānu-puraṭa-rājac-chṛṅkhalālambamānā
lasati hṛdi viśākhā yojitāsyāś catuṣkī ||93||

prṣṭhāntaḥ-krama-lambamānam amalāṁ grīvānta-hārāvalī
vīṭī-bandhana-paṭṭa-sūtra-camarī-jālaṁ tad-āsyā babhau |
manyē cāru-nītamba-śaila-kaṭakān mūrdhādhirohārthakaṁ
sopānaṁ vidhinā kṛtaṁ karuṇayā veṇī-bhujāṅgyāḥ sphuṭam ||94||

pralamba-gucchāsita-paṭṭa-ḍorikā-
paryupta-rājan-nava-ratna-mālayā |
śliṣṭe'pi haime bhujayor viśākhayā
nyadhāyīṣātām harir aṅgadāṅgade ||95||

phullāruṇābja-vigalan-madhu-lipta-nāla-
saṁviṣṭa-bhṛṅga-paṭalī-dyuti-taskarāṇi |

kāntendra-nīla-valayāni kalā-viyugme
tasyās tadā lalitayā ghaṭitāni rejuḥ ||96||

muktāvalī-khacita-hāṭaka-kaṅkaṇābhyāṁ
saṁveṣṭitaḥ sa valayāvali-sanniveśaḥ |
bimbair vidhor milita-bhāskara-maṇḍalābhyāṁ
tasyāś cakāsti nitarām iva saimhikeyaḥ ||97||

haima-sphuran-mardalikāli-maṇḍitā
pralamba-paṭṭa-stavakāvalambinī |
aneka-ratnāvali-lālitāntarā lalāsa
tasyā maṇibandha-bandhanī ||98||

nija-nāmāṅkitā nānā-ratna-dyuti-karāmbitā |
babhāv aṅguli-mudrāsyā vipakṣa-mada-mardinī ||99||

caṭula-caṭaka-rāvau haṁsakau kaṁsa-śatroḥ
śruti-dhṛti-matihatṁsī-hārināḍau viśākhā |
kanaka-khacita-nānā-ratna-jālāmśu-citrau
laghu laghu nidadhe tat-pāda-padmopariṣṭāt ||100||

kālindī kalahatṁsālī svādhyāyādhyāpakau tathā |
bhātas tat-padayor nyastau nūpurau ratna-gopurau ||101||

ratnāvalī-kānti-karambitāni
vidhātṛ-vismāpaka-śilpa-bhāṅgi |
tasyāḥ sudevī ghaṭitāni rejuḥ
pādāṅgulīyāni padāṅgulīṣu ||102||

asyā nyadhād uṣasi narmadayā sva-sakhyāḥ
mālā-kṛtas tanujayopahr̥taṁ viśākhā |
smerāravinda-vadanātha karāravinde
līlāravindam aravinda-vilocanāyāḥ ||103||

tadaiva samayābhijñā purastān maṇi-bandhanam |
ādarśaṁ darśayāmāsa sugandhā nāpitātmajā ||104||

sā kṛṣṇa-netra-kutukocita-rūpa-veśaṁ
varṣmāvalokya¹ mukure pratibimbitaṁ svam |
kṛṣṇopasatti-taralāsa varāṅganānām
kāntāvalokana-phalo hi viśeṣa-veśaḥ ||105||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-varaje govinda-līlāmṛte
sargaḥ kalya-vilāsa-varṇana-mayaḥ so'yaṁ dvitīyo gataḥ ||o||

—o)0(o—

(3)

tr̥ṭiyah sargah

tāvad goṣṭheśvarī goṣṭhaṁ gate gokula-nandane |
sarvān gr̥ha-janān āha tad-bhakṣyotpādanākulā ||1||

nija-nija-karaṇīye karmaṇi vyagra-cittā
yad api gr̥ha-janās tat-prema-jālākulās te |
tad api suta-samudyat-sneha-pīyūṣa-pūra-
snapita-matir adhīśā tān samādediśīti ||2||

dāsīḥ samāhūya jagāda rājñī
vatsās tvaradhvaṁ druta-pāka-kṛtye |
vatsaḥ kraśīyān kṣudhitaḥ sarāmaḥ
sa me sameṣyaty adhunā sva-goṣṭhāt ||3||

śākā mūlāni puṣpa-dvidala-phala-dalāny ādrakaṁ piṣṭa-māśaś
cukraṁ śuṇṭhī marica-haridrā-śaśi-sitā-jīrakaṁ kṣīra-sāraḥ |
ciñcā-hiṅgu-trijātaṁ sumathita-vaṭikāḥ saindhavaṁ sīri-śasyaṁ
tailaṁ godhūma-cūrṇaṁ ghṛta-dadhi-tulasī-dhānya-sat-taṇḍulās ca ||4||

pāyasāya vrajendreṇa prātar vaṣkayaṇī-payah |
prahitaṁ yat tad etac ca sarvaṁ pākāya nīyatām ||5||
tayedī diṣṭās tā āsams tat-tat-kāryeṣu satvarāḥ |
sāhūya rohiṇīm āha sneha-vyākula-mānasā ||6||
sakhi rohiṇi tāv asmad-bālakau mṛdulaḥ tanū |
pīḍyete sa-balair bālair bāhu-yuddhe'ticañcalaiḥ ||7||
kati santi na me gehe dāsā gopās tathāpy amū |
vāritāv api yātas tau go-rakṣāyai karomi kim ||8||

durgāraṇya-bhramaṇa-naṭanāyāsataḥ sāyam uccaiś
cakrāte nāśanam api tathā bhojaneṣad-ruciḥ tau |
vatsau jātau tad iha nitarāṁ durbalau kṣīṇa-mūrtī
dr̥ṣṭaṁ hantodaram api tayoh pr̥ṣṭha-lagnaṁ prabhāte ||9||

druta-maya-rasavatyāṁ tat tathā sādhayānnaṁ
pracura-ruci-yathemaḥ prāśnataḥ prājya-tr̥ṣṇau |
tad atirucira-pīṣṭā yatra yatrāsti dr̥ṣṭā
kuru sumukhi tad etat temanā cātiyatnāt ||10||

tayedī diṣṭā rāmasya mātā dāsī susaṁskṛtām |

sambhṛtāśeṣa-sambhārām prītyā rasavatīm yayau ||11||

suteṣad-rucitā vyagrā miṣṭānotpādanotsukā |
śrī-rādhānayanāyāsīd vyākulā gokuleśvarī ||12||

upanandeḥ subhadrasya patnīm kundalatābhidhām |
yadṛcchayāgatām agre praṇamantīm athāha sā ||13||

amṛta-madhuram āstām saṁskṛtaṁ yat tvayānnaṁ
bhavatu sa tu cirāyur yad tad-annasya bhoktā |
iti kalita-varām durvāsasas tām viditvā
sva-sadanam anu rādhām randhanāyāhvāyāmi ||14||

mita-bhug api suto me svādu-vaiśiṣṭya-lābhāt
pracura-ruci-satṛṣṇaṁ tat-kṛtānnaṁ yad atti |
tad iha mama vacobhiḥ prārthya tasyā dhavāmbām
parijana-sahitām tām rādhikām ānayāsu ||15||

muḥur iyaṁ iha rādhām sā tayaivānayanantī
prathamam iva yad etām yācate tan na doṣaḥ |
vraja-bhuvi vasatām yat kṛṣṇa-rāgonmadānām
nava-navam iva sarvaṁ nānusandhānam asti ||16||

tad-vacaḥ-śiśirotphullā kundavally atha rādhikām |
utkāśīd bhramarīm kartum madhusūdana-saṅginīm ||17||

tataḥ sāsādyā jaṭilām snuṣāyām kuṭilām api |
śrāvayāmāsa sandeśam vrajeśvaryā vicakṣaṇā ||18||

ākarmaṇya sājñām vraja-rāja-rājñyāḥ
kṛṣṇāt snuṣāyām api śaṅkamānā |
vicintya śikṣām atha paurṇamāsyās
tām kundavallīm praṇayād avādīt ||19||

snuṣeyaṁ me sādhvī guṇa-garima-mādhvīka-madhurā
janaś chidrānveṣī sa khalu capalo nanda-tanayaḥ |
na cājñāvajñeyā vraja-pati-gṛhiṇyā bhagavatī-
vacaḥ pālyaṁ vatse naṭati hṛdayaṁ kiṁ nu karavai ||20||

mātaḥ satyam vadati bhavatī kiṁ ca gopendra-sūnur
nāyaṁ jñeyaḥ khala-samudayair yādṛśaḥ śrāvito'sti |
kintu prodyad-dyumaṇir iva sad-dharma-padme khalālī-
ghūke cāyaṁ vṛjina-timire ghoṣa-santoṣa-koke ||21||

mādhuryaṁ tūnmadayati jagad yauvataṁ tasya tasmād
bhītir nītis tava nava-vadhū-pālanaṁ cāpi yuktam |

mā śaṅkiṣṭhas tad ayati yathā dr̥k-pathaṁ nāsyā sād̥hvyāś
chāyāpy asyāḥ svayam aham imāṁ drāk tathā te'rpayāmi ||22||

tvaṁ putri sād̥hvī prathitāsi goṣṭhe
tvayy arpiteyaṁ saralā vadhūś tataḥ |
sa lola-dr̥ṣṭaḥ kila nanda-sūnur
naināṁ yathā paśyati tad vidheyam ||23||

vadhūm athāhūya jagāda vatse
vrajālayān nanda-vadhū-samīpam |
niṣpādyā tasyāḥ priyam ehi tūrṇaṁ
sahānayaivādyā ravis tvayārcyaḥ ||24||

rādheti diṣṭā hr̥di sābhinanditāpy
anicchuvad gantum uvāca tām sakhīm |
astīha kṛtyaṁ na ca me yiyāsutā
gṛhaṁ gṛhaṁ neṅgati yat kulāṅganā ||25||

kṛtāgrahoccaiḥ punar āryayāsau
kaundyā babhāṣe kṛta-hasta-karṣam |
bhītāsi kiṁ sād̥hvy aham asmy avitrīty
uccālītā phulla-tanuḥ pratyasthe ||26||

kṛṣṇasya prātar-āśāya saṁskṛtaṁ laḍḍukādikam |
ādāya lalitā-mukhyāḥ sakhyo'py anuyayuh sakhīm ||27||

vīkṣyād̥hvani parānanda-calad-vakṣaḥ-paṭāñcalām |
sa-vayasyāṁ kundavallī premnā parijahāsa tām ||28||

mūlyānītopasaryās tri-catura-divasān proṣya sandhyāgatas te
bhartā gobhiḥ sva-goṣṭhe ghaṭayitum akhilāṁ rātrim eva nyavātsīt |
vakṣaḥ prodyan-nakhāṅkāvali-citam adharāḥ spaṣṭa-danta-kṣato yat
tat sād̥hvyās te satītvaṁ samucitam adhunā vyaktam ullālasīti ||29||

antar-gūḍha-smitotphulla-kiñcit-kuñcita-locanām |
sva-sakhīm lalitālokya kundavallīm athābravīt ||30||

karaka-phala-dhiyāsyāḥ kānane dhr̥ṣṭa-kīraḥ
stanam anu viniviṣṭaḥ pakva-bimba-bhrameṇa |
adaśad adharam uccais tan-nakhā-coṭitaṁ tad
dhr̥dayam idam amuṣyāḥ kiṁ vṛthā śaṅkase tvam ||31||

sakhī-vacaḥ-smārita-kṛṣṇa-saṅga-
līlocchalat-kampa-taraṅgitāṅgīm |
tām vīkṣya padmākaram īkṣamāṇā
jagau punaḥ kundalatā sahāsam ||32||

ānanda-kampottaralāsi mugdhe
kiṁ bho vṛthā padmini kundavallyāḥ |
na devaras tām madhusūdano'sau
bhrāmyan punaḥ pāsyati bhuktaṁ uktām ||33||

karṇa-śarmada-san-narma-bharma-kunḍala-nirmitau |
karmaṭhām kundavallīm tām viśākhāha vicakṣaṇā ||34||

svene'nurāgaṁ param udvahantī
phullāpi mṛdvī bhramarāt sulolāt |
sat-padminīyaṁ sakhi kundavalli
bhṛṅgānujād bhī-taralā cakampe ||35||

ity uddāma-lalāma-narma-racanā-bhaṅgī sutuṅgībhavat
premollāsa-vilāsa-manthara-gatis tābhiḥ samaṁ rādhikā |
bhāvodbhāva-vibhāvitodbhaṭa-mahā-gāḍhānurāgodayā
kṛṣṇālokana-lālasottaralitā prāptā vrajendrālayam ||36||

tatrāgatām caraṇayoḥ praṇatām sva-dorbhyām
utthāpya tām hṛdi nidhāya mukunda-mātā |
āghrāya mūrdhni muditā janantī parārdhāt
snigdha cucumba mukham aśru-mukhī tato'syāḥ ||37||

pratyekam āliṅgya ca tad-vayasyāḥ
papraccha sāvyaḥhata-bhavyam asyāḥ |
vyagrā sutasyāśana-sādhane drāk
sa-sneham etāḥ punar ābabhāṣe ||38||

vividha-madhura-bhakṣyotpādane labdha-
varṇā vraja-bhuvi kila yūyaṁ viśrutā miṣṭa-hastāḥ |
tad iha kuruta putryaḥ sādhu-bhakṣyāṇi yatnād
dara-rucir api vatsaḥ sa-spr̥haṁ me yathātti ||39||

upalāvaṇikaṁ tv ekāḥ kaścit kuruta dādhikam |
sārpiṣkam aparā yūyaṁ vatsāḥ śārkarikaṁ parāḥ ||40||

sa-rasa-rasavatī sat-prakriyā-panḍitāsi tvam
iha rasavatīm me yāhi rādhe prayatnāt |
janani bala-jananyādhiṣṭhitām miṣṭam annaṁ
racaya saha tayaiva vyañjanāny uttamāni ||41||

baṭakam amṛta-keliṁ sādhayāti-prayatnāt
sarasa-masṛṇam anyam putri karpūra-kelim |
madhuram amṛta-koṭer yatra kṛṣṇaḥ satṛṣṇas
trijagati na hi kaścit tvām ṛte yasya vettā ||42||

yasyām uccair lālasāḍhyaḥ suto me
tām pīyūṣa-granthi-pālīm kṛtvā |
karpūrailādy-anvite pānake tvam
yatnāt vatse dhehi pañcāmṛtākhye ||43||

tvam vidhehi lalite'mba rasālām
tvam ca ṣaḍavam ihāśu viśākhe |
tvam ca bhoḥ śikhariṇīm śaśilekhe
putri campakalate mathitam tvam ||44||

āmikṣām tvam putri saṁsādhya tasyās
tat-tad-dravyair yoga-pāka-prabhedaiḥ |
tat-tad-bhedān tuṅgavidye vidhehi tvam
matsyaṇḍī-pānakāny amba citre ||45||

tvam khaṇḍa-maṇḍāni ca raṅgadevi
tvam kṣīra-sārān vividhan sudevi |
vāsanti śubhrā mṛdu-pheṇikās tvam
tvam maṅgale kuṇḍalikām vidhehi ||46||

kādambari tvam kuru candra-kāntīs
tvam lāsike taṇḍula-cūrṇa-piṇḍīḥ |
tvam śaṣkulīḥ kaumudī-bhūri-bhedās
tvam indu-piṇḍāni madālase'mba ||47||

śaśimukhi baṭakāni tvam vidhehi prayatnāt
dadhi-baṭaka-mukhāni prājya-mādhurya-bhāñji |
praṇaya sumukhi ramyāḥ śarkarā-paṭṭikās tvam
maṇimati bahu-bhedāns tvam ca piṣṭāṇna-pūpān ||48||

vidhatsva bhoḥ kāñcanavalli vatse
godhūma-cūrṇodbhava-laḍḍukāni |
manoharākhyāni manorame tvam
tvam mauktikākhyāni ca ratnamāle ||49||

subhrṣṭa-nistuṣa-tilair modakān kuru mādhami |
tathā tila-kadambākhyān sa-tilāḥ khaṇḍa-paṭṭikāḥ ||50||

lājān dhānāms ca sambhrṣṭān pṛthukān ghr̥ta-bharjitān |
kṛtvā vindhye sitā-kvāthaiḥ samudgān kuru modakān ||51||

rambhe karambham kuru śātakumbha-
kuṇḍyām surambhā-phala-śarkarādyaiḥ |
niṣpīḍya pakvāmra-rasam manojñe
sitāghana-kṣīra-yutam vidhehi ||52||

utthāpitaṁ yat tu mayā mathitvā
prātaḥ sugandhā payaso dadhīni |
tad iṣṭa-gandhaṁ navanīta-piṇḍaṁ
haiyaṅgavīnaṁ kuru bhoḥ kilimbe ||53||

svayaṁ dugdhvā vrajendreṇa prahitaṁ dhavalāpayah |
pānārtham ambike mandaṁ tvam āvartaya vatsayoh ||54||

rjīṣa-darvī-nivahaiḥ parītāṁ
mṛd-dāru-kuṇḍy-ādika-bhājanaiś ca |
cullī-cayāḍhyāṁ mama sikta-liptāṁ
tad-dugdha-śālāṁ vrajatāśu bālāḥ ||55||

nānopakaraṇāni tvaṁ tāni tāni dhaniṣṭhike |
niṣkāśya tat-tad-bhāṇḍebhyaḥ pātreṣv ādāya dāpaya ||56||

tat-tat-padārthāṁs tvaṁ tulasyā
sahānayā raṅgaṇamālike tvam |
ānīya koṣālayato'smadīyād
dāśī-gaṇair dāpaya tatra tatra ||57||

āmrātakāmra-phala-pūra-karīra-dhātṛ
limpāka-koli-rucakādi-phalāni kāmam |
taile ciraṁ sa-lavaṇe kila sandhitāni
mūlāny athādraka-mūkhāni ca rocakāni ||58||

matsyaṇḍikā rasa-ciroṣita-pakva-ciñcā
dhātṛ-rasāla-badarī śakalāni tadvat |
niṣkāśya bhoṣ tvam iha manthanikākulebhyaḥ
kṛtvānanendumukhi kāñcana-bhājaneṣu ||59||

śande śubhe bharaṇi pīvari miṣṭa-haste
cullī-cayopari dhṛtātula-manthanīṣu |
dugdhāni bhārika-gaṇopahṛtāni goṣṭhād
vatsāḥ śanaiḥ śrapayatāśu nidhāya yūyam ||60||

mudrikāvāpakādīni bhūṣaṇāny uttarīyakam |
yathārham aṅgād uttārya nidhaya tulasī-kare ||61||

prakṣālya pāṇi-caraṇaṁ salilair dhaniṣṭhā
dattair balasya janānīm abhivandya mūrdhnā |
premnā tayā nava-vadhūr iva lālyamāna-
gāndharvikā rasavatīm atha sāviveśa ||62||

tat-tat-karmaṇi lagnāsu harṣoṭphullāsu tāsiv atha |

tat-tat-kārye svato vyagrān dāsān āha vrajeśvarī ||63||

sāyaṁ kalinda-duhitur jala-bhāra-vāhair
ānīya baddha-vadanāsu navāsu celaiḥ |
mandānilendūkara-śītala-vedi-madhye
syandālikā dhṛta-ghaṭāliṣu sambhṛtaṁ yat ||64||

kuṅkumāguru-himāṁśu-paṭīrais
tat-payoda-supayaḥ parivāśya |
sikta-mṛṣṭa-śaśikānta-śilocca-
snāna-vedim abhito naya vatsa ||65||

ghaṭa-kule'guru-dhūma-sudhūpite
tvam api pāna-kṛte sutayor mama |
vicakilendu-lavaṅga-pāṭalaiḥ
praṇaya-vārīda vāri suvāsitaṁ ||66||

bho nāpitātmaja subandha madīya-gehāt
kalyāṇadākhya-bhiṣajā cira-sādhitaṁ yat |
nārāyaṇākhya-vara-tailam aśeṣa-doṣa-
śoṣaṁ supuṣṭi-karam ānaya mardanārtham ||67||

subandha-karpūraka-nāpitaḥ drāg
vatsau yuvāṁ ānayataṁ suśītaṁ |
āṅgīnam udvartanam iṣṭa-gandhaṁ
kaiśyaṁ ca piṣṭāmalakīya-kalkam ||68||

snānīya-cīnendu-nibhāṁśuka-dvayaṁ
gāṅgeya-kānty-udgamanīyakaṁ tathā |
kauśeya-yugmaṁ paṭa-vāsa-vāsitaṁ
sāraṅga bhoḥ saṅkucitaṁ kuru drutam ||69||

uṣṇīṣakaṁ kañcukam antariyakaṁ
sa-tunda-bandhaṁ tv iti yan navīnam |
bālārka-hemāruṇa-citra-varṇaṁ
vāśaś catuṣkaṁ vraja-veśa-yogyam ||70||

vikhaṇḍitākhaṇḍita-bhūri-varṇaṁ
syūtaṁ ca yad raucika-saucikena |
bhūyiṣṭham anyan naṭaveśa-yogyaṁ
saṅkocya tadvad bakulānaya tvam ||71||

kastūrikendv-aguru-kuṅkuma-candanādyair
yatnāc catuḥ-sama-mukhāni vilepanāni |
sampādya pūraya suvāsa vilāsa-gandhin
ratnāvalī-khacita-mauktika-sampuṭeṣu ||72||

piṇḍhi gorocanāṁ kartuṁ tilakaṁ tālikālike |
sucitra kuru citrāya girīndra-dhātu-varṇikāḥ ||73||

he puṣpahāsa sumano makaranda yūyaṁ
cāmpēya-puṇḍraka-sukāñcana-yūthikādyaiḥ |
puṣpair vidhāya vividhāḥ kurutāśu mālāḥ
kālaguru-drava-himāṁśu-suvāsītās tāḥ ||74||

ratnāvalī-khacita-hāṭaka-bhūṣaṇāni
snehān madāgraha-bhareṇa cireṇa yatnāt |
niṣpādyā sāyam iha kāñcana-kāra-mukhyair
dattāni yāni mama raṅgaṇa-ṭaṅka-nādyaiḥ ||75||

sairindhra mālin makaranda bhṛṅgin
niṣkāśya koṣālayato bhavadbhiḥ |
puṣyeṇa bhānor amṛte'dya vāre
tair eva vatsau mama bhūṣaṇīyau ||76||

vatsa śālika vidhehy avataṁsaṁ
nīlakaṇṭha-nava-piñcha-samūhaiḥ |
tvam ca mālika-sitāruṇa-guñjā-
puñjakair vividha-hāra-sugucchān ||77||

jambula jāmbūnada-kānti-miṣṭa-
tāmbūla-vallī-dala-sañcayam tvam |
sukartarī khaṇḍita-heya-bhāgaṁ
vidhehi cīnāṁśuka-mārjitaṁ drāk ||78||

dhātrī-dalābha-khara-yantra-nikṛtta-navya-
kṣīrārdra-pūga-phala-sūkṣma-dalāni kāmam |
nirmāya tāni ghanasāra-suvāsītāni
snigdhāni vatsa suvilāsa vidhehi tūrṇam ||79||

vastra-śodhita-cūrṇailā-lavaṅga-khadirādibhiḥ |
bho rasāla-viśālākhyā kurutaṁ vīṭikāṁ yuvām ||80||

taṁ karma-sakteṣv atha teṣu mātā
sutāgamādhvārpita-netra-yugmā |
ity āha goṣṭhāgata-bhāra-vāhān
kṛṣṇaḥ kim āyāti katham vilambaḥ ||81||

tām āhur eke mṛdu-śāda-pallavān
navīna-vatsān kila cārayaty asau |
anye tadocuḥ sa hi go-vṛṣair vṛṣān
saṁyodhayan krīḍati bālakair vṛṭaḥ ||82||

athāha putrānayanotsukotsukaṁ
sā raktakaṁ śaktam amuṣya sevane |
tvaṁ vatsa gatvā madhumaṅgalaṁ balaṁ
taṁ cañcalaṁ cānaya mat-sutaṁ drutam ||83||

prahitya taṁ sātha mahānasaṁ gatā
kiṁ kiṁ tvayā sādhitam etayā saha |
sarvaṁ tad etaṁ mama temanādikaṁ
sandaśayety āha balasya mātaram ||84||

tām āha sammārijita-vedikāntare
navīna-mṛd-bhājana-paṅkti-sambhṛtam |
sā darśayantī kṛta-temanādikaṁ
rādhāṁ praśaṁsanty atha tām ca rohiṇī ||85||

sumadhuraṁ śaśito'pi susaṁskṛtaṁ
nipuṇayā pacane mṛdu rādhayā |
pravara-manthanikāsu susambhṛtaṁ
sumukhi paśya puraḥ sakhi pāyasām ||86||

bala-puṣṭi-karaṁ hṛdyaṁ madhuraṁ mṛdulaṁ sati |
manthanī sambhṛtaṁ paśya saṁyāvaṁ ca mayā kṛtam ||87||
rambhā-sīri-kṣīrasāra-śaṣkulīr vividhāḥ sakhi |
paśya piṣṭa-vikārāṁś ca nānā-bhedān susaṁskṛtān ||88||
pīyūṣa-granthi-karpūra-kelikāmṛta-kelikāḥ |
anayā saṁskṛtāḥ paśya yad-vidhir me na gocaraḥ ||89||
kevalo mathita-klinno maudgo'yaṁ baṭako dvidhā |
sitā-lavaṇa-saṁyogān māsīyo'pi dvidhā kṛtaḥ ||90||
ciñcāmrātaka-cukrāmrais tat-tad-dravyādi-yogataḥ |
Tṣaṇ madhura-gāḍhāmla-bhedād amla dviṣaḍ-vidhā ||91||
baddha-rambhā-navya-garbha-tan-navya-mukulāṁśayoḥ |
māna-kandāmbu-kacvīnāṁ mukhāṁśasyālukasya ca ||92||
kuṣmāṇḍa-ḍiṇḍiśānāṁ ca cakrābha-khaṇḍa-jālakam |
caṇaka-kṣoda-paṅkāṅkṛtaṁ ghr̥ta-bhr̥ṣṭaṁ pṛthak pṛthak ||93||
caṇaka-kṣoda-baṭakāṇy ājya-bhr̥ṣṭāni kevalam |
aparāṇy amla-sat-takra-kvātha-klinnāni lokaya ||94||
caṇaka-kṣoda-piṇḍānāṁ svinnānāṁ kvatithāmbhasi |
khaṇḍāni dravya-pākādi-bhedān nānā-vidhāni ca ||95||
baṭikā phala-mūlānāṁ pṛthak saṁyoga-bhedataḥ |
trijāta-maricādyais tu prakārān bahudhā kṛtān ||96||
karkāru-jyotsnikālābu-phalāṇy āli pṛthak pṛthak |
rājikā dadhi-yogena saṁskṛtāṇy anayā śubhe ||97||
vatsepsita-prasūnāni ghr̥ta-bhr̥ṣṭāni kevalam |
ghr̥ta-bhr̥ṣṭā dadhi-klinnāḥ kalikāḥ kovidārajāḥ ||98||
ghr̥ta-bhr̥ṣṭā dadhi-klinnāḥ prasūna-baṭikā dvidhā |

paṭolasya phalāny ājya-bhr̥ṣṭāni rucidāny alam ||99||
vṛddha-kuṣmāṇḍa-baṭikāḥ kacvī-mānālu-kandakaiḥ |
tikta-nālīta-cūrṇāḍhyāś cavikāḍhyāḥ parāḥ kṛtāḥ ||100||
sitailā-maricaḥ yogād dugdha-tumbī kṛtānaya |
tad-yogād aparaṁ miṣṭam kṣīra-kuṣmāṇḍa-nāmakam ||101||
dadhi-śūraṇakaṁ miṣṭam dhātrī-śūraṇakaṁ param |
dadhnaikaṁ bharjitaṁ cānyat kāra-bilva-phalaṁ dvidhā ||102||
mṛdu-rambhā-garbha-khaṇḍa-vṛddha-kuṣmāṇḍa-khaṇḍayoḥ |
sitā-dadhi-yutaḥ pāko madhurāmlaḥ suśītaḥ ||103||

nālīta-methī-śata-puṣpikā-miśī-
paṭola-vāstūka-vitunna-māriṣāḥ |
prakāra-saṁyoga-vibhedato'nayā
śākāḥ sudhā-garva-hṛtaḥ susaṁskṛtāḥ ||104||

kalambī-pakva-ciñcāyā rasa-pakvā ruci-pradā |
kṛṣṇa-nālīta-śāko'yam āmāra-phala-yuk śubhaḥ ||105||
mukuṣṭakasya mudgasya māsasyāpy adhunā mayā |
trividho'yam sudhā-kūpa-nibhaḥ sūpo vipācyate ||106||
paṅkaiḥ sumana-cūrṇānām dāsībhir bhr̥śa-marditaiḥ |
pūrṇendu-maṇḍalākārāḥ kriyante roṭikā mayā ||107||
kṣālītās cīna-celeṣu nibaddhās taṇḍulā ime |
āgate goṣṭhataḥ kṛṣṇe pācyā me kvathitāmbhasi ||108||
kṛtāni kriyamāṇāni kartavyāni tu kānicit |
ity anna-vyañjanāni tvaṁ saṁsiddhāni pratīhi nau ||109||

saurabhya-sad-varṇa-manoharaṁ tat
sā vīkṣya sarvaṁ muditā babhūva |
jijñāsamānām atha tad vidhānam
tām rohiṇī vismaya-pūrvam āha ||110||

sāmagrī saiva sāmānyā pākasya prakriyāpy asau |
kintv apūrva-guṇe hetur gāndharvā hasta-sauṣṭhavam ||111||

sā tām rādhām anna-saṁskāra-saktām
prasvidyantiṁ lajjayā namra-vaktrām |
dṛṣṭvā rājñī sneha-viklinna-cittā
dāsīm asyā vijānāyādideśa ||112||

tato gatā dugdha-gr̥haṁ vrajeśvarī
tatrāpi tābhiḥ parisam̐skṛtāny asau |
sarvāṇi bhakṣyāṇi vilokya nanditā
sutāgamotkā laghu gopuraṁ yayau ||113||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtina śrī-jīva-saṅgodgate |

kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-varaje govinda-līlāmṛte
sargaḥ kalya-vilāsa-varṇana-mayaḥ so'yaṁ tṛtīyo gataḥ ||o||

||3||

—o)0(o—

(4)

caturthaḥ sargaḥ

atha vrajendreṇa kṛtāgrahotkaraiḥ
kṛṣṇaḥ sva-goṣṭhāt prahito nijonmukhīm |
stanyāśru-viklinna-payodharāmbārām
ambām milantīm purato dadarśa saḥ ||1||

ehy ehi vatsa kṣudhito'pi śīghraṁ
nāyāsi gehaṁ kim u mām dunoṣi |
rāddhaṁ yad annādikam apy atīva
yatnena tac chītalatām prayāti ||2||

itīrayitvā tanayaṁ tad-aṅgaṁ
sammārajantī kara-pallavena |
sā tad-vayasyān sva-grhāyanotkān
abhāṣata sneha-vipāka-digdhā ||3||

vinā bhavadbhiḥ pracuraṁ na bhuṅkte
drāk saṅgamārthaṁ bhavatām samutkaḥ |
yac cañcalo'yaṁ tad anena vatsāḥ
jagdhiḥ sadeṣṭā mama mandire vaḥ ||4||

tad yāta sva-grhān putrāḥ snātvā bhūṣaṇa-bhūṣitāḥ |
kṣudhārtāḥ stha drutaṁ bhoktum āgacchata mamālayam ||5||

gateṣu teṣu hr̥ṣṭeṣu sa-rāma-madhumaṅgalam |
sutam ādāya nilayaṁ yayau vraja-kuleśvarī ||6||

tr̥ṣita-drg-ati-śuṣyac-cātakīr vallabīnām
nija-madhurima-dhārā sāra-varṣair niṣiñcan |
nija-nayana-cakorau pāyayaṁs tan mukhendu-
dyuti-madhura-sudhām svaṁ geham āyān mukundaḥ ||7||

tam āgataṁ snāpana-vedikāntaraṁ
bhṛtyaḥ samuttārya vibhūṣaṇaṁ tanoḥ |
sukuñcitaṁ cīna-navīnam aṁśukaṁ
sāraṅga-nāmā laghu paryadhāpayat ||8||

tatropaviṣṭasya sukhaṁ varāsane
prakṣālya patrī caraṇāmbuje prabhoh |
gandhāmbhasā patraka-pāṇi-visphurad-
bhṛṅgāra-muktena mamārja vāsasā ||9||

abhyajya nārāyaṇa-taila-lepaiḥ

pratyaṅga-nānā-mṛdu-bandha-pūrvam |
subandha-nāmā kṣuri-sūnur asya
premaṅga-saṁmardanam ātatāna ||10||

udvartanenāsyā mudā sugandhaḥ
śītena pītena sadā suśītam |
snigdhenā mugdho navaṇīta-piṇḍād
udvartayāmāsa śanais tad-aṅgam ||11||

dhātrī-phalārdra-kalkena keśān śīta-sugandhinā |
snigdhaḥ snigdhenā susnigdhaṁ karpūro'pi samaskarot ||12||

prakṣālayan śītala-vāri-dhārayā
śanais tad-aṅgāni payoda-dattayā |
svabhāva-śītojjvala-komalāny alaṁ
cīnāmśukenātra mamārja raktakaḥ ||13||

manda-pakva-parivāsita-kumbha-
śreṇi-sambhṛta-jalair atha dāsāḥ |
śatakumbha-ghaṭikāṭṭa-vimuktaiḥ
sveśvaraṁ pramuditāḥ snapayanti ||14||

tac-chrīmad-aṅgaṁ mṛdu-cīna-vāsasā
sammārjya keśān apatoya-bindukān |
kṛtvā ca pratyudgamanīyam aṁśukaṁ
patrī hiraṇya-dyuti paryadhāpayat ||15||

tatropaviṣṭasya sumṛṣṭa-vedikā-
vinyasta-pīṭhe'guru-dhūma-vāsitaiḥ |
jūṭaṁ kacaiḥ kaṅkatikā-viśodhitair
vidhāya dāmnā kumudo'py aveṣṭayet ||16||

vidhāya gorocanayāsyā bhāle
tamāla-patraṁ mṛganābhi-madhyam |
śṛṅgāra-kārī makaranda-nāmā
lilepa gātrāni catuḥ-samena ||17||

tasya śrīmad-bhuja-yugalayoḥ kaṅkaṇe caṅkanākhye
haime bhrājan makara-vadane kaṇṇayoḥ kuṇḍale dve |
mañjīrau śrī-caraṇa-yugale haṁsa-hāri-praṇāḍau hāraṁ
tārā-maṇim atha hṛdi prema-kando yuyoja ||18||

tatra tatra sutaṁ mātā paśyantī prema-vihvalā |
tvarayantī kṛtau dāsān svayaṁ ca vidadhe kriyām ||19||

snātānuliptādr̥ta-bhūṣitābhyām

śrīmad-bala-śrī-madhumāṅgalābhyām |
tathā-vidhais tatra tadaiva labdhaiḥ
samam vayasyair virarāja kṛṣṇaḥ ||20||

toyārdra-kañcuka-suveṣṭita-toya-pūrṇa-
bhṛṅgāra-pāli-vimalāsana-paṅkti-yuktām |
saṁsikta-mṛṣṭa-vara-dhūpa-vidhūpitām tām
vedīm nināya kila bhojayitum tadāmbā ||21||

śrīdāma-subalau vāme puro'sya madhumāṅgaḥ |
dakṣiṇe śrī-balaś cānye paritaḥ samupāviśan ||22||

teṣūpaviṣṭeṣv atha pānakāni
svarṇeṣu pātreṣu susambhṛtāni |
pānāya citropahṛtāni mātā
putrāya tebhyaś ca dadau krameṇa ||23||

sva-sva-saṁskṛta-miṣṭānnaṁ prātar āśopayogi yat |
upajahrus tayāhūtā mātṛe gopyo mudānvitāḥ ||24||

śrī-rādhayā yatnata eva gehād
ānīta-khaṇḍodbhava-ladḍukāni |
gaṅgā-jalākhyāny atha raṅgadevī
tad-inḡitenopajahāra mātṛe ||25||

tāni mātā balādibhyo vibhajya snehato dadau |
prakīrṇa-svarṇa-pātreṣu vinidhāya pṛthak pṛthak ||26||

āsvādayantaṁ ghṛta-pakvam annaṁ
sunarmabhis tām api hāsayantaṁ |
ālokayantaṁ nayanāñcalena
rādhānanaṁ taṁ dadṛśur mudālyāḥ ||27||

ado bhadram idaṁ miṣṭam etat snigdhaṁ sucāru tat |
tarjanyā darśayanty ambā bhuñksva vatsety abhāṣata ||28||

yad yad iṣṭaṁ bhaved yasya jñātvā jñātvā hasan hariḥ |
tasmai tasmai dadau tat tat sva-pātrāt prakṣipan muhuḥ ||29||

vīkṣya yatnānvitām ambām mandam aśnantam acyutam |
parihāsa-paṭus tasmin vrajeśām avadad baṭuḥ ||30||

ayam ced bhūri nāṭty amba dehi me sarvam admy asau |
mayaivāliṅgitaḥ puṣṭo bhavitā bhūri-bhojinā ||31||

nāsyā manda-ruceḥ śaktir ghṛta-pakvānna-bhojane |

tad asmai laghu-rāddhānnaṁ vyañjanāny amba dāpaya ||32||

atha kṛṣṇaḥ sva-pātrastha-pakvānnāñjalibhir hasan |
pañcayaiḥ pūrayāmāsa bhuṅksveti baṭu-bhājanam ||33||

tato vāma-kaphoṇiṁ svarṁ vādayan vāma-pārśvake |
samyag bhoktuṁ kṛtārambhaḥ prahr̥ṣṭo baṭur āha tam ||34||

vayasya paśya bhakṣye'ham ity aśnan kavala-dvayam |
mātar me dadhi dehīti prāhiṇot tām tad-āhṛtau ||35||

gopāḥ paśyata nṛtyatīha capalaḥ pakvānna-labdhāśayā
kīśeśo dadhi-lampaṭo'yam iti tām kṛtvonmukhāṁs tad-diśi |
teṣāṁ bhojana-bhājaneṣu śanakair ākṣipyā bhakṣyaṁ nijaṁ
sarvaṁ bhuktam idaṁ mayeti sa punar garvāyamāno'vadat ||36||

athāgatām tām dadhi-pātra-hastām
uvāca paśyāmba vinaiva dadhnā |
mayopabhuktaṁ drutaṁ eva sarvaṁ
tat pāyasam dāpaya bhūri mahyam ||37||

haimeṣu pātreṣu nidhāya rādhayā
navīna-rambhā-dala-manda-mārutaiḥ
śītīkṛtaṁ sve pariveśitaṁ kare
tebhyo dadau pāyasam āśu rohiṇī ||38||

syandānikopari dhr̥ṣṭeṣu puraḥ suvarṇa-
sthālī-cayeṣv anucarair vimalādi-mukhyaiḥ |
rādhārпитаṁ nija-kare vara-modanaṁ sā
tebhyas tataḥ pariviveśa śanair balāmbā ||39||

ānīyānīya gāndharvā dattāni vyañjanāni sā |
śākādīny amla-śeṣāni tebhyo'dāt kramaśaḥ śanaiḥ ||40||

rambhodarastha cchada-varṇa-lāghavāḥ
saṁmr̥ṣṭa-godhūma-sucūrṇa-roṭīkāḥ |
ghṛtābhiṣiktāḥ pariveśitās tayā
tebhyo'nya-pātreṣu nidhāya sā dadau ||41||

dhaniṣṭhayā yal lalitādi-saṁskṛtaṁ
tat tad rasālādikam āhṛtaṁ puraḥ |
kṛtvā pṛthak pātracaye vrajeśvarī
sa-sneham ebhyo dadatī mumoda sā ||42||

hr̥daya-dayita-mukha-vīkṣaṇa-hṛṣṭās
tad-atimadhura-mṛdu-kānti-vikṛṣṭāḥ |

mumudur uḍita-pr̥thu-bhāva-vihastā
ramaṇa-bhavanam adhi tāḥ puru-śastāḥ ||43||

annāny atho tāni catur-vidhāni
te pīyūṣa-sārodbhava-vikriyā iva |
āsvādayanto madhurāṇi sa-spr̥ham
tām hāsayanto jahasuś ca narmabhiḥ ||44||

carvanti carvyāṇi mṛdūni kecil
lehyāni cānye caṭulam lihanti |
pibanti peyāni pare prahr̥ṣṭās
cuṣyanti cūṣyāṇy apare'vitr̥ptāḥ ||45||

svāduṅkāraṁ kamala-nayanaḥ sa-spr̥ham tat-tad-annaṁ
hasta-sparśād amṛta-madhuraṁ manda-mandaṁ priyāyāḥ |
tad-vāktrābja-prahita-nayana-prānta-bhr̥ṅgo nigūḍhaṁ
prāśnann ambā-manasi niviḍaṁ sa pramodaṁ vyatānīt ||46||

prahita-cakita-netra-prānta-dr̥ṣṭi-praṇālī
milita-tad-atilāvaṇyāmṛtāsvāda-puṣṭā |
prasarad-akhila-bhāvollāsam ācchādayantī
dayita-hṛdayam uccai rādhikāpy ājahāra ||47||

atha bala-jananīm tām antarākṛtya nṛtyan-
madakala-madirākṣīm arpayantīm kare'syāḥ |
mṛdu mṛdu madhurānnaṁ preyasīm prekṣya
kr̥ṣṇaḥ ślatha-rucir aśane'bhūd unmanā nāgareśaḥ ||48||

sāmi-bhuktaṁ kiyat tena kiñcit try-amśāvaśeṣitam |
bhakṣyaṁ vīkṣyāśane mandaṁ taṁ cāsīd vyākulā prasūḥ ||49||

yatnāt saṁskṛtam annādi sarvaṁ tyaktaṁ kathaṁ suta |
kṣudhito'si kiyad bhuṅkṣva śapathaḥ śirasō mama ||50||

ānāyya yatnād vṛṣabhānu-kanyakām
saṁskāritam sarvam idaṁ sutā'nayā |
annādi miṣṭaṁ ca sudhā-parārdhataḥ
tathāpi nāśnāsi karomi kiṁ hatā ||51||

atha sā rohiṇīm āha paśya rohiṇi cañcalaḥ |
durbalaḥ kṣudhito'py eṣa kim apy atti na manda-bhuk ||52||

ataḥ sneha-parītāṅgī lālayanty agha-mardanam |
pralamba-hantur ambeyaṁ babhāṣe taṁ puraḥ-sthitā ||53||

yatnād annaṁ sādhitam vatsa miṣṭaṁ

mallī-mṛdvyā rādhayedam mayā ca |
kṣut-kṣāmo'si tvaṁ ca nāśnāsi tat tām
ambām etāṁ mām ca kiṁ vā dunoṣi ||54||

jananī tava paśya khidyate suta
nirmañchanam atra yāmi te |
bhramato bhavitā vane śramah
kiyad aśnīhi vidhehi mad-vacaḥ ||55||

bhuktaṁ mayā bhūri gatā bubhukṣety
uktvā niyamyocchalitaṁ vikāram |
taṁ vīkṣya mandaṁ punar apy adas taṁ
nanandatur nanda-sutaṁ jananyau ||56||

idam idam atimiṣṭaṁ vatsa bhuṅksveti mātā
sa-śapatham atha tat tad darśayanty aṅgulībhiḥ |
sakalam abhilaṣantī kartum aśru-plutākṣī
tad-udara-gatam annaṁ sātmajaṁ vāvadīti ||57||

rasālā-pakvāmra-drava-śikhariṇī-śāḍava-payah
karambhāmikṣā-vyañjana-dadhi-kalā-pūpa-bātakān |
kṛtāmreḍā netra-stanaja-payasā klinna-sicayāpy atrpta
taṁ trptaṁ muhur atha sutaṁ prāśayad iyam ||58||

bhakṣyaṁ bhojyaṁ bahutara-miṣṭaṁ
lehyaṁ peyaṁ mṛdu madhuraṁ te |
bhuktvā pītvā rasabhara-trptaḥ
sarve'bhūvan vana-gamanotkāḥ ||59||

sarve suvāsita-mṛdā mukha-pāṇi-padmāny
āmṛjya sādhu mṛdu-leṣikayā ca dantān |
dāsaiḥ praṇīta-kaṇakādika-kunḍikāsu
tair datta-vāribhir athācamanaṁ vyadhus te ||60||

elā-lavaṅga-ghanasāra-vimiśritābhir
jambūla-datta-vara-khādira-golikābhiḥ |
śītojjvalābhir adhivāsyā mudā mukhaṁ te
savyena pūrṇam udaraṁ mamṛjuḥ kareṇa ||61||

rasāla-kara-saṁskṛtopahṛta-nāgavallī sphurat-
supakva-dala-vīṭikāḥ sukham adanta evotsukāḥ |
tataḥ śata-padāntarālaya-viśāla-palyaṅkikā-
kuleṣv atha viśaśramuḥ parijanair amī vījitāḥ ||62||

tam iha viśramitaṁ paricārakāḥ
śikhi-dala-vyajanaḥ samavījayan |

avadalayya dalaṁ mṛdu-vīṭikāḥ
prabhum athādayati sma vilāsakaḥ ||63||

niṣkramya dhautāṅghri-karāṁ mahānasād
dāsī-gaṇais tām vyajanair upāsītām |
rādhām prakoṣṭhāntaragām sakhī-janair
vilokayantīm ramaṇaṁ gavākṣataḥ ||64||

ānandaja-sveda-jalair vrajeśayā
pratīyamānām śrama-karṣitety alam |
bhoktuṁ prayatnād upaveśya sā mudā
balāmbayānnāni gṛhād adāpayat ||65||

tayā nidiṣṭā gṛṭa-saṁskṛtānnaṁ
dātuṁ dhaniṣṭhā hari-bhukta-śeṣaiḥ |
saṁmiśrya gūḍhaṁ gṛṭa-saṁskṛtānnair
gṛhāt tad ānīya dadāv amūbhyaḥ ||66||

anaśnantīm hriyā vīkṣya vastrāvṛta-natānanām |
rādhikām avadat kṛṣṇa-mātā vātsalya-viklavā ||67||

janani mayi jananyām kiṁ nu lajjedṛśīyaṁ
suta iva mama cetaḥ snihyati tvayy atīva |
ayi tad apanayainām yāmi nirmañchanaṁ te
śīśiraya mama netre bhuṅksva paśyāmi sākṣāt ||68||

yūyaṁ ca me stha tanayās tv anayā hriyā kiṁ
putryaḥ kurudhvam aśanaṁ lalitādayas tat |
ity āgrahāc chapatha-dāna-śatais ca mātā
miṣṭānna-miṣṭa-vacanaiḥ samabhojayat tām ||69||

hṛdy udgataiḥ suta kara-grahaṇābhilāṣais
tad-bhūṣaṇaiḥ subahuśaḥ saha yāni yatnāt |
niṣpādyā tan nava-vadhū-pratirūpakāṇi
snehād dhṛtāni sadane vara-samputeṣu ||70||

tair bhūṣaṇair atha dhaniṣṭhakayopanītais
tāmbūla-candana-varāmbara-nāgajais ca |
ālī-vṛtam nava-vadhūm iva tām vrajeśā
sammānya hārda-valitā muditā babhūva ||71||

rādhāhṛtaṁ yan niśi tad viśākhā
dhaniṣṭhayādāt subalāya gūḍham |
pītottarīyaṁ subalo'pi tasyai
nīlāmbaraṁ kṛṣṇa-hṛtaṁ tayaiva ||72||

tāvat sva-sevā-kṛti-labdha-varṇāḥ
snehena dāsāḥ pariphulla-gātrāḥ |
tair gandha-mālyāmbara-bhūṣaṇais te
vibhūṣayāmāsur adhīśvaram svayam ||73||

bhakti-cchedāḍhya-carcām malayaja-ghuṣṛṇaiḥ dhātu-citrāṇi bibhrad
bhūyiṣṭhaṁ navya-vāsaḥ śikhi-dala-mukutaṁ mudrikāḥ kuṇḍale dve |
guñjā-hāraṁ suratna-srajam api taralaṁ kaustubhaṁ vaijayantīm
keyūre kaṅkaṇe śrī-yuta-pada-kaṭakau nūpurau śṛṅkhalāṁ ca ||74||

ātmaika-drśya-gāndharvā pratibimba-karambitaiḥ |
dadhad vakṣasy ayaṁ hāraṁ gumphitaṁ sthūla-mauktikaiḥ ||75||

śṛṅgaṁ vāmodara-parisare tunda-bandhāntara-sthaṁ
dakṣe tadvan nihita-muralīm ratna-citrām dadhānaḥ |
vāmenāsau sarala-laguḍīm pāṇinā pīta-varṇām
līlāmbhojaṁ kamala-nayanaḥ kampayan dakṣiṇena ||76||

vaṁśī-viṣāṇa-dala-yaṣṭi-dharair vayasyaiḥ
saṁveṣṭitaiḥ sadṛśa-hāsa-vilāsa-veśaiḥ |
ganturṁ vanāya bhavanād vanajekṣaṇo'yaṁ
muṣṇan mano mṛgadṛśām atha nirjagāma ||77||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-varaje govinda-līlāmṛte
prātar bhojana-keli-varṇana-mayaḥ sargaś caturtho gataḥ ||o||

||4||

—o)0(o—

(5)

pañcamah sargaḥ

pūrvāhne dhenu-mitrair vipinam anusṛtaṁ goṣṭha-lokānuyātaṁ
kṛṣṇaṁ rādhāpti-lolaṁ tad-abhisṛti-kṛte prāpta-tat-kunḍa-tīram |
rādhāṁ cālokya kṛṣṇaṁ kṛta-gr̥ha-gamanāryayārkaṛcanāyai
diṣṭāṁ kṛṣṇa-pravṛtṭyai prahita-nija-sakhī-vartma-netrāṁ smarāmi ||1||

sa mandra-ghoṣābhidha-śṛṅga-ghoṣaiḥ
saṅghoṣayan ghoṣam apāsta-doṣaiḥ |
sammohayan hṛd vraja-sundarīṇāṁ
samposayan prema bahir jagāma ||2||

gomayotpalikā-kūṭair giri-śṛṅga-nibhair yutam |
vāsītā vāsa-mattānāṁ ṣaṇḍānāṁ saṅgaroddhuram ||3||

kṛṣṇa-līlāṁ pragāyadbhir vihasadbhiḥ parasparam |
gomayāvacaya-vyagraiḥ gopa-dāsī-śatair vṛtam ||4||

go-yāna-vatsāvaraṇa-vyagra-gopa-śatānvitam |
gomayotpalikā-kṛdbhir jarad-gopī-gaṇair yutam ||5||

gavāṁ sthānī-śreṇī-sphūritam abhito'lpāvṛti-cayo-
llasad-vatsāvāsa-sphurita-tala-vṛkṣāvalicitam |
karīṣa-kṣodasyoccaya-mṛdula-bhūmī-talam asau
vrajābhyarṇaṁ pūrṇaṁ vraja-dhana-janair vīkṣya mumude ||6||
(kulakam)

tarṇakārodhana-vyagra-gopa-yādo-gaṇānvitāḥ |
ucchalad-gopayaḥ pūrāḥ dugdha-bhāṇḍāni kacchapāḥ ||7||
go-śakṛc-cayanāsakta-gopī-vaktra-saroruhāḥ |
sitāruṇa-calad-vatsa-haṁsa-koka-kulākulāḥ ||8||
nirgacchad-dhavalā paṅkti-nadīr gopuccha-śaibalāḥ |
gavālaya-saraḥ-śreṇīḥ paśyan sa mumude hariḥ ||9||
(sandānatikam)

anuvrajan svordhva-mukhaṁ vrajendur
vrajendra-niṣkāṣita-go-vrajaṁ saḥ |
vrajād vikarṣan vraja-vāsi-lokān
vanāya vavrāja sakhi-vrajena ||10||

rajo'mbhobhiḥ śambhor api ca vidhi-dambholi-karayoh
parāṁ śuddhiṁ buddhīndriya-caya-niruddhiṁ vidadhatī |
lulāpy²-ālyā pālyā ravi-duhitṛ-kālyātha militā gavāṁ

² mahiṣī

śreṇī śvenī dyu-sarid iva veṇī-bhramam adhāt ||11||

vanāya gacchan vanajekṣaṇo harir
yato yataḥ sannidadhe padāmbujam |
tatas tataḥ sā vraja-bhūḥ samutsukā
prakāśayāmāsa hṛd-ambujam svakam ||12||

tac-chrī-pada-sparśa-bhara-pramodaiḥ
sā phulla-romāñcita-sarva-gātrī |
nananda kṛttāni tṛṇāni bhūyaḥ
khuraiḥ kṣatāṅgāni ca rohayantī ||13||

phullākṣi-padmāti-javā-susambhramā
prītyambu-vṛṣṭyaidhita-sarvato-mukhā |
vṛddhādi-bālānta-janāvalī-sarid
vrajācalāt kṛṣṇa-samudram āyayau ||14||

klinnāmbārā'kṣi-stanajaiḥ payaḥ-sravaḥ
tathāvidhair yātr-mukhāṅganā-gaṇaiḥ |
ambā kilimbānugayā balāmbayā
sahāgatāmbā suta-darśanotsukāḥ ||15||

anyonyāsaṅga-saṁstabdha-dṛṣṭi-hillolam ulbanam |
kṛṣṇam rasārṇavam bheje rādhā surataraṅgiṇī ||16||

maṅgalā-śyāmalā-bhadrā-pālī-candrāvalī-mukhāḥ |
sva-sva-yūthā yūtha-nāthāḥ sarvatas tās tam anvayuh ||17||

saha dhana-jana-vṛndair nirgate prāṇa-nāthe
jana-gati-rava-hānyā spandanālāpa-hīnā |
paśu-khuraja-rajobhir dhūsarāsau jaḍāṅgī
vraja-vasatir athāsīt proṣita-preyasīva ||18||

anvayat-pitarau vīkṣya sa-vrajau vana-sīmani |
sthite'smin valita-grīvam tastambhe go-kadambakaiḥ ||19||

ananta-śaṅkau sva-vana-prayāṇe'py
abhadra-bhīter anivārayantau |
asrākulākṣāv api darśanotsukau
sa duḥsthito'bhūt pitarau samīkṣya ||20||

saurabhya-lubdhā tṛṣitoccalantī
hrī-vātyayā bambhramitābhito'pi |
netrāli-paṅktir vraja-sundarīṇām
hareḥ papātaiva mukhāravinde ||21||

samīkṣya rādhā-vadanāravinde
śrī-netra-nṛṭyan-mada-khañjarītau |
sumaṅgalāṁ svāṁ manute sma yātrāṁ
tadīya-sandarśana-sat-phalāṁ saḥ ||22||

sva-sva-bālam apahāya mātaraḥ
kṛṣṇa-vaktra-dhṛta-sāśru-locanāḥ |
stanya-sikta-vasanāḥ suvatsalāḥ
sarvato'tha parivavrur acyutam ||23||

vimanaskāpi manasā bhāvayanty atha tac-chubham |
vihastāpi³ sva-hastābhyāṁ jananī tam alālayat ||24||
śataśaḥ santi me gopā nipuṇāḥ pālāne gavām |
pālayāmi svayam iti vatsa ko'yaṁ durāgrahaḥ ||25||
bālo'si mṛdulas tatra vimukta-cchatra-pādukāḥ |
dinaṁ bhramasi kāntāre jīvetāṁ pitarau katham ||26||
kriyamāṇāgrahau svasya cchatropānad-vidhāraṇe |
vātsalya-vyākulau vīkṣya pitarau prāha keśavaḥ ||27||
go-pālanaṁ sva-dharmo nas tās tu niśchatra-pādukāḥ |
yathā gāvas tathā gopās tarhi dharmāḥ sunirmalaḥ ||28||
dharmād āyur yaśo vṛddhir dharmo rakṣati rakṣitāḥ |
sa katham tyajyate mātara bhīṣu dharmo'sti rakṣitā ||29||

sutasya sādguṇyam avekṣya tṛptau
nanandatus tau hṛdi yady apāram |
aniṣṭa-śaṅkākulitā tathāpi
gopān samāhūya jagāda mātā ||30||

subhadra maṇḍalībhadrā vatsa bho balabhadraḥ |
samarpito'yaṁ yuṣmāsu bālo'timṛdulaś calaḥ ||31||

yantraṇīyaḥ śikṣaṇīyaḥ pālānīyaś ca vaḥ sadā |
svairī cec calatāṁ yāti kathanīyaṁ tadā mayi ||32||

dhṛta-khaḍga-dhanur-bāṇair bho vatsā vijayādayaḥ |
pālānīyo'pramattair vaḥ sadāyam abhitaḥ sthitaiḥ ||33||

aṅge sutasyātha kareṇa mātā
snigdhā sprśantīśvara-nāma-mantraiḥ |
nṛsimha-bījais ca vidhāya rakṣāṁ
babandha rakṣā-maṇim asya haste ||34||

ājñā mātaraḥ pitar iti sutaṁ sampatantaṁ padānte
dorbhyāṁ dhṛtvā hṛdi nidadhatau stanya-bāṣpāmbu-siktam |
cumbantau tad-vadana-kamalaṁ mārjayantau karābhyāṁ

³ vyagrāpi.

jighrantau taṁ śirasi pitarāv ūhatur bāṣpa-kaṇṭham ||35||

bhūr dyaus bhavyā bhavatu bhavato rakṣitā śrī-nṛsimhaḥ
śastaḥ panthā vanam api śubhaṁ bhāvukā dig vidik ca |
svāgamyah svarṇaḥ punar atha grāhaṁ maṅgalālīṅgitaḥ tvaṁ
dattānujñāḥ sa iti mumude vatsalābhyaṁ pitṛbhyāṁ ||36||

yathā pitṛbhyāṁ sa tathā balāmbāpy
ambā kilimbādy-upamāṭṛ-yuktayā |
gopaiś ca gopī-nivahaiś ca lālito yathā
haris taiḥ sa balo'py abhūt tathā ||37||

vrajāṅganānāṁ tṛṣitākṣi-cātakān
siñcan kaṭākṣāmṛta-vṛṣṭi-dhārayā |
nyavedayat kānana-yānam ātmanas
tābhiḥ sva-dṛṣṭyaiva sa cānumoditaḥ ||38||

tāsāṁ mano-dīna-kuraṅga-saṅghān
vilokya lolān ruci-pallavān svān |
ninye sphuṭaṁ cārayitum sva-saṅge
sandānya dṛk-śṛṅkhalayā svayāsau ||39||

dvi-trāḥ kṣepyāḥ sumukhi ghaṭikāś cakṣuṣī mudrayitvā
mā gāḥ khedaṁ sapadi bhavitā saṅgamo nau vanānte |
āgantavyaṁ mayi karuṇayā chadmanāśu sva-kunḍaṁ
kṛṣṇaś cakre sphuṭam anunayaṁ rādhikāyāṁ dṛśettham ||40||

yayāce rādhikāṁ ājñāṁ sva-dṛśā dainya-pūrṇayā |
kātaryaṁ vamatābhūt tat-kaṭākṣeṇānumoditaḥ ||41||

madhye-nabhaḥ sammilane'py alūnair⁴
javāt praviṣṭair hṛdaye mithas tau |
kaṭākṣa-bāṇair api modam āptau
premno vicitrā hi gatiḥ durūhā ||42||

rādhā-mano-mīnam ayaṁ sva-saṅge
sva-kānti-jālena nibadhya ninye |
rurodha tac-citta-marālam utkaṁ
sāpi sva-dṛk-kūṇana-pañjarāntaḥ ||43||

prerayann agrato dhenūr ākarṣan prṣṭhato vrajam |
sa mitrair āvṛto'raṇyaṁ praveṣṭum upacakrame ||44||

tiryag-grīvaṁ punaḥ prekṣya sa-vrajau sneha-karṣitau |
anvāyāntau puras tiṣṭhann abravīt pitarau hariḥ ||45||

⁴ acchinnaḥ.

mātar nātaḥ param iha puro gantum arhyāṭavīm vo
vyāvartadhvaṁ tvaritam iha me prāpaṇīyā rasālā |
tātaiśādyā truṭita-śikharā kandukā-kṣepaṇī me
gatvā ghoṣaṁ jhaṭiti sudṛḍhāḥ pañcaśāḥ kāraṇīyāḥ ||46||

valita-grīvam ūrdhvāsyam kṣudhitās tṛṣitā api |
tastambhire puro gāvaḥ paśyāmba mad-apekṣayā ||47||

preṣayiṣyāmi sad-bhojyam bhuktvā madhyāhna eva tat |
āgaccher aparāhne tvarṁ tūrṇam ity āha taṁ prasūḥ ||48||

so'py abravīt tām kṛta-bhojanau cet
śroṣyāmi gehe muditau bhavantau |
bhokṣyāmi bhojyam prahitam tadā te
gṛham sameṣyāmi na cānyathāmba ||49||

kṛtāvanaḥ kāya-mano-vacobhiḥ
saṁsikta-dehaḥ stana-dṛk-payobhiḥ |
sa cumbitālīṅgita ākulābhyām
muhur muhur dṛṣṭa-mukhaḥ pitṛbhyām ||50||

udyad-viyogoṣṇa-ravi-pratāpitaiḥ
siktair nija-prekṣaṇa-vīci-śīkaraiḥ |
kaṭākṣa-dhārānala-nālikā-cayair
nipīta-lāvaṇya-saraḥ-priyā-gaṇaiḥ ||51||

vraja-tyāgāraṇya-yānotpannābhyām nanda-nandanaḥ |
vaimanasyonmanasyābhyām vyāgro'sau prāviśad vanam ||52||
(sandānatikam)

vrajasya kṛṣṇe nihitekṣaṇasyā-
khilendriyāṇām nayanatvam āsīt |
tasmin vanenāntarite kṣaṇena
teṣām samantāt suvilīnatābhūt ||53||

caratvataḥ sthāvarataiva dhanyā
vanam prayāty eṣa vihāya yan naḥ |
itīva khinnāḥ sphuṭam ādadhus tām
stambhasya dambhāt vraja-vāsinas te ||54||

hareś cillī-cillī-gilita-mati-mīlac-chapharikā
mukhāmbhojān mlānāc calita-cala-dṛṣṭi-bhramarikāḥ |
viyogodyat-pankāvali-patita-haṁsā na vibabhus
tad-ābhīrī-nadyo vana-śuci-hṛte jīvana-dhane ||55||

abhyāsato'thaabhyāsato'taḥ vraja-vāsinas te
vimohitau tau vraja-pau grhītvā |
krṣṇānugāmi-sva-mano-vihīnair
dehaiḥ paramḥ geham ayur nirīhāḥ ||56||

svām svām sakhyo'pi yūtheśām yatnād ādāya mūrcchitām |
ninyur grhaṁ yantra-cañcat-pratimāḥ pratimām iva ||57||

kundavally atha tām rādhām svayaṁ vyagrāpy acetanām |
ādāyāyād vrajaṁ yatnād vicittais tat-sakhī-janaiḥ ||58||

yadyapy asmin nyasta-cittā vraja-sthā
ā-tad-darśaṁ jñapti-śūnyās tathāpi |
tat-tat-karmāṇy ācaranti sma yadvaj
jīvan-muktā deha-saṁskāratas te ||59||

nirmāṇotkām sva-pathi jaṭilām go-śakṛt-piṇḍikānām
vadhvā vartmany atha dhr̥ta-dr̥śaṁ vyākulām kundavallī |
dr̥ṣṭvā'vādīj jaḍima-kalitām rādhikām cetayantī
krṣṇābhyaṁṇaṁ naya-nipuṇa-dhīs tūrṇam enām ninīṣuḥ ||60||

namāmy ārye snuṣeyaṁ te kalyāṇī nīyatām puraḥ |
chāyāpy asyā na kr̥ṣṇasya dr̥ṣṭi-gocaratām gatā ||61||

sābdhi-dvīpā bhavati pṛthivī yasya naikasya mūlyaṁ
tādr̥g divyāmita-maṇi-mayaṁ paśya śacyāpy alabhyam |
sarvāṅgīnaṁ vasana-sahitaṁ bhūṣaṇaṁ dattam asyai
goṣṭheśvaryā mudita-manasā pāka-naipuṇyato'syāḥ ||62||

dharmārtha-lābhān muditā snuṣāyās
tayaiva kāryāntaram uccikīṛṣuḥ |
svābhīṣṭa-sampādana-labdha-varṇām
matvāvadat tām jaṭilā stuvantī ||63||

ehy ehi vatse kuśalaṁ bhavatyās
tvac-chīla-nirmañchanam āśu yāmi |
snigdhāsi yat tvaṁ mayi sasnuṣāyām
mad-āśīṣā tvaṁ suta-vaskarā syāḥ ||64||

svayaṁ sādhvī pragalbhā tvam anyāsām dharma-pālani |
ātmanīva pratītir me tvayi tvām prārthaye tataḥ ||65||

dharme patnyā pālite tat patiḥ syād
gomān putrī vittavāṁś cāyur-āḍhyaḥ |
ity āhāsmān paurṇamāsī smṛtijñā
seyaṁ tat tvayy arpitā dharma-guptyai ||66||

dharmād arthaś ca kāmāś cety ādi satyaṁ satām vacaḥ |
yato'syāḥ pālītād dharmāt bhūyān artho'pi sādhitāḥ ||67||

ekaḥ suto me kuśalī yathāsau
kule'male syān na yathā kalaṅkaḥ |
dharmaṁ tathāsyāḥ paripālayantī
nirvāhya sūryārcaṇamānayainām ||68||

rādhe tvaṁ tāmra-kuṇḍīm aruṇa-kapilikā-kṣīra-dadhyājyaṁ ijjyaṁ
sārpiṣkāṇṇaṁ javām aikṣavam atha ghusṛṇaṁ patraḥ padma-mālām |
sārdhaṁ sakhyānayety ādy-upakaraṇa-cayaṁ putri gehād grhītvā
gārgyā vā kenacid vārcana-paṭu-baṭunā yāhi sūryārcaṇāya ||69||

caṇḍāsi sādhvī lalite tvayāsau
naikākinī kvāpi sakhī vidheyā |
gandho'pi yasyām kila nanda-sūnos
tasyai diśe vo'ñjalir eva kāryaḥ ||70||

atyārūḍhaṁ dinaṁ vatse santi go-maya-rāśayaḥ |
yuvayor nyasta-bhārā syām niścintotpalikā-kṛtau ||71||

tām ūcatus te hṛdi sampraharṣite
niścintam ārye kriyatām kriyā nijā |
āvām avāvaḥ satatām bhavad-vadhūṁ
tārām ivākṣṇaḥ saha-pakṣma-locake ||72||

tāḥ pronmattā api jaṭilāyāḥ
pītvājñā-vān-madhu-madhurāṅgyaḥ |
ānandoṭphullita-tanu-cittā
dhairyaṁ dhṛtvā grāham anujagmuḥ ||73||

āgatya khaṭṭopari sanniviṣṭām
śrī-rādhikām kṣālita-mārjitāṅghrim |
dāsyo mudā paryacaran nijeśām
pādābja-saṁvāhana-vījanādyaiḥ ||74||

mallī-raṅgaṇa-karṇikāra-bakulā'moghā-latā-saptalā
jātī-campaka-nāga-keśara-lavaṅgābjādi-puṣpocayam |
śrī-vṛndā-prahitaṁ vanād ali-kulāsprṣṭaṁ darojjṛmbhitaṁ
sveśvaryāḥ purato nyadhād vana-sakhī śrī-narmadā mālinī ||75||

kṛṣṇāṅga-kāmālaya-vaijayantikām
tair vaijayantīm viracayya sā vyadhāt |
rādhā sva-naipuṇya-guṇādi-sūcikām
karpūra-kṛṣṇāguru-sattva-bhāvitām ||76||

elendu-jātī-phala-khādirānvitāḥ
sva-pāṇi-hṛt-saurabha-rāga-bhāvitāḥ |
kṛṣṇākṣi-cittānana-candra-rañjikāḥ
sā nāgavallī-dala-vīṭikā vyadhāt ||77||

mālām etāṁ tulasi haraye vīṭikāś copahr̥tya
jñātvā vṛndā subala-mukhataḥ keli-saṅketa-kuñjam |
āgacchatāśu tvam iti lalitā-preritādāya tāntāḥ
kastūryālī-sahita-tulasī kṛṣṇa-pārśvaṁ pratasthe ||78||

śrī-rādhikāpy atha sakhī-sahitātidakṣā
śrī-kṛṣṇa-candra-sakalendriya-tarpaṇāni |
karpūra-kely-amṛta-keli-mukhāni kāmāṁ
kartuṁ samārabhata sādbhuta-laḍḍukāni ||79||

yad api nija-sakhī sānveṣaṇāyāsyā yātā
svayam api ca nimagnā kṛṣṇa-sambandhi-kṛtye |
tad api hari-mukhendora darśanotkātha mene
truṭim api yuga-lakṣaṁ vyagra-rādhā-cakorī ||80||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-varaje govinda-līlāmṛte
sargaḥ pañcama eṣa sādhu niragāt pūrvāhna-līlām anu ||o||

||5||

—o)0(o—

(6)

ṣaṣṭhaḥ sargaḥ

praviṣṭo'tha vanam paścāt paśyan valita-kandharam |
ujjīṛmbhe harir vīkṣya nivṛttān vraja-vāsinah ||1||
kṛṣṇa-mattebha unmukto ghoṣa-dṛg-dṛḍha-śṛṅkhalāt |
ucchvasaṁś capalaḥ svairī kānane'nya ivābhavat ||2||

śrī-kṛṣṇa-sac-citra-paṭe vimocite
vrajākṣi-bandhād vana-citra-kāriṇā |
prādurbabhūvur nayanotsavāni
tad-vihāra-citrāṇi śubhāny anekadhā ||3||

nṛtyanti gāyanti hasanti gopāḥ
kūrdanti nandanti pariskhalanti |
narmāṇi tanvanti lasanty athaite
bandhād vimuktāḥ kalabhottamā vā ||4||

sthitim sthirām mātr-puro bakārer
eke'ṅganāsv asya dṛśam ca lolām |
saṅghaṭṭa-drṣṭām anukurvate'nye
ceṣṭām giram ca skhalitām janānām ||5||

kecid vṛkṣa-latāvṛtāḥ pracapalāpāṅgaiḥ smitārdram manāg
udghāṭyāmbara-saṁvṛtānanam amuṁ gopāla-yoṣāyitāḥ |
paśyanto vyahasan pare ca dhavalā lekhāyamānā mudā
vyālambyāṅghri-karair mahīm vilulita-grīvordhva-karṇānanāḥ ||6||

viṭaṇḍā-panḍitāḥ kecit tat-tac-chabdārtha-khaṇḍanaiḥ |
daṇḍādaṇḍi-raṇair anye dor-daṇḍa-saṅgaraiḥ pare ||7||

kṣiptānekāstra-kāṇḍoghair daṇḍa-bhramaṇa-kauśalaiḥ |
lāsyair hāsyaiḥ pare dāsyais toṣayāmāsur acyutam ||8||

athāgataṁ kṛṣṇam avekṣya vṛndā
vṛndāṭavīm tad-virahāt viṣaṇṇām |
vṛndaṁ ca sā'bodhayad ākulānām
vṛndāvana-sthāvara-jaṅgamānām ||9||

aṭavi sakhi samāyān mādhave'sau samantāt
visṛja viraha-ghūrnām tūrṇam ullāṣiṭhi |
sva-guṇa-gaṇa-vikāśaiḥ sveśvarīm smārayāmuṁ
saphalaya nija-lakṣmīm cānayoḥ sad-vilāsaiḥ ||10||

prabudhyadhvaṁ vallyo vikasata nagāḥ kūrdata mṛgāḥ

pikā bhr̥ṅgair gānaṁ kuruta śikhino nr̥tyata mudā |
adhīdharmaṁ bhoḥ kīrāḥ sthira-cara-gaṇā nandata ciraṁ
samāyāto yuṣmān sukhayitum asau vaḥ priyatamaḥ ||11||

tataḥ sva-viccheda-davāgni-mūrcchitām
samīkṣya tām cetayitum priyāṭavīm |
kr̥ṣṇāmbudaḥ svāgamaṁ ca śaṁsitum
vavarṣa vaṁśī-ninadāmṛtāny asau ||12||

vaṁśī-ninādāmṛta-vṛṣṭi-siktā
kr̥ṣṇāṅga-saṅgānila-vījatātha |
śrī-vṛndayālyā ca sucetitocair
vṛndāṭavī sā sahasanmimīla ||13||

sattva-dharma-viparyāsair veṇu-nādāmṛtotthitaiḥ |
sva-sāttvika-vikāraiś ca tadābhūd vyākulāṭavī ||14||

prodyad-vepathur uccalaṁ sthira-caraiḥ stabdhā jaḍair jaṅgamaiḥ
prasvinnā sravad-aśru-jāla-salilaiḥ śvetā prasūnotkaraiḥ |
sāśruḥ puṣpa-madhu-dravaiḥ svara-bhidā yuktā khagālī ravai
romāñcālī yutā latāṅkura-cayair vṛndāṭavī sā babhau ||15||

maṇḍitā viśataikena jāgratānyena sāṭavī ||
mādhavenābabhau draṣṭum taṁ śobhā śrīr ivāgatā ||16||

kūjad-bhr̥ṅga-vihaṅga-pañcama-kalālāpollasantī hareś
cyotat-paktrima-sat-phalotkara-rasollāsāṭavī sābhavat |
samphullan-nalinī-vilāsi-vihasad-vallī-matallī-naṭī
lāsyācārya-marud-gaṇātimuditā sarvendriyāhlādinī ||17||

puṣpair hāsyam bhramarair gānaṁ
parṇair lāsyam madhubhiḥ pānam |
dadhatas taravaḥ sva-phalaiḥ khānaṁ
kurvanty abhyāgata-hari-mānam ||18||

ali-gāyaka-cumbita-kusumāsyam
pallava-paṭa-vṛta-vivṛta-suhāsyam |
dadhatī rahasi vidadhatī lāsyam
vyavṛṇuta vallī-tatir api dāsyam ||19||

sva-ramaṇa-sahitānām veṇu-nādāhṛtānām
tṛṇa-kavala-mukhānām cañcalālokanāni |
harir atha hariṇīnām vīkṣya rādhā-kaṭākṣaiḥ
smṛti-patham adhirūḍhair vivyathe viddha-marmā ||20||

premaṇṇṛtyat phulla-mayūrī-tati-yuktaḥ

kr̥ṣṇālokān matta-mayūra-vraja ārāt |
snigdhe rādhā-keśa-kalāpe rati-mukte
yat sat-piñchair āśu murāreḥ smṛtir āsīt ||21||

mada-kala-kalaviñkī-matta-kādambikānām
sarasi ca kala-nāдай sārasānām priyāyāḥ |
valaya-kaṭaka-kāñcī-nūpurodyat-svanormī-
bhrama-culukita-citto'bhyāgatām tām sa mene ||22||

upari-capala-bhr̥ṅgaṁ padmam īṣat-prakāśaṁ
vara-parimala-pūraṁ śaśvad ālokya kr̥ṣṇaḥ |
smīta-śavala-kaṭākṣaṁ padma-gandhaṁ priyāyā
mukham idam iti matvā tām upetām viveda ||23||

rucaka-karaka-bilvair nāgaraṅgaiḥ supakvaiḥ
pratidiśam anudr̥ṣṭair harṣa-tarṣākulo'sau |
sapadi lasad-uroja-bhr̥ānti-sambhr̥ānta-cetā
vapuṣa iha vibhutaṁ rādhikāyāḥ śaśaṅke ||24||

yato yataḥ patati vilocanaṁ hares
tatas tataḥ sphurati tad-aṅga-saṁhatīḥ |
na cādbhutaṁ tad iha tu yad vrajāṭavī
mude harer alabhata rādhikātmataṁ ||25||

tair uddīpita-bhāvālī vātyayoccālitaṁ manah |
śaśāka na sthīrī-kartuṁ kāśa-puṣpa-nibhaṁ hariḥ ||26||

vṛndāvana-sthira-carān svāloka-prema-vihvalān |
premnā hr̥ṣṭa⁵-manāḥ kr̥ṣṇaḥ prekṣya tām mumude bhr̥ṣam ||27||

sakhyāḥ kiṁ kuśalaṁ latāḥ kṣiti-ruhāḥ kṣemaṁ sakhāyāḥ śivaṁ
mṛgyāḥ kiṁ bhavikaṁ mṛgāḥ śakunikāḥ bhavyaṁ śakuntāḥ śubham |
bhr̥ṅgyāḥ śaṁ bhramarāḥ sukhaṁ sthira-carāḥ sva-śreyasaṁ vaḥ sadā
preṁṇetthaṁ vana-saṅgatān sa-rabhasaṁ papraccha sarvān hariḥ ||28||

pracārya gās cārayituṁ kṣudhārtā
govardhana-kṣmābhr̥d-upatyakāyām |
mano'nudhāvad dayitām nivartayan
samaṁ vayasyair vijahāra kr̥ṣṇaḥ ||29||

sva-kalpitair loka-caya-prasiddhair
harir viharair vana-śobhayā ca |
śaśāka rādhā-virahātīptam
sa tām pradhāvan na mano niroddhum ||30||

⁵ preṁṇākr̥ṣṭa-manāḥ iti tīkāyāḥ pāṭhaḥ.

tān vīkṣya kṛṣṇaḥ kṛpayārdra-cittas
tais tair vihāraiś ca mitho niyuddhaiḥ |
śrāntān kṣudhāntān atha bhojanecchūn
iyeṣa sambhojayitum vayasyān ||31||

tāvad dhaniṣṭhā ghr̥ta-pakvam annam
prātaḥ kṛtam yal lalitādibhis tat |
dattam rasālā-sahitam jananyā
dāsibhir ādāya samājagāma ||32||

tām vīkṣya hr̥ṣṭaḥ sa harir babhāṣe
kiṁ me dhaniṣṭhe pitarau sukham staḥ |
susnātam ābhyām vihiteśa-pūjā
pratoṣya sarvān vada kiṁ nu bhuktam ||33||

sāpy āha tam tau tava maṅgalārtham
snātārciteśau dvija-sātkṛtārthau |
sambhojya sarvān atha bhuktavantau
bhojyāni ca preṣayataḥ sma tubhyam ||34||

rādhā-saṅga-drumārohotkaṇṭhitālambanārthinī |
tām parālambanām mene citta-vṛtti-latā hareḥ ||35||

itas tataḥ sañcaratīr gavālīḥ
sva-veṇu-nādair atha saṅkalayya |
jagāma tāḥ pāyayitum vayasyaiḥ
sañcālayan mānasa-jāhnavīm saḥ ||36||

pāyayitvā jalam gās tāḥ śītam svādu sunirmalam |
svayam gopāḥ papuḥ sasnur vijahruḥ salile ciram ||37||

upapulinam athāsau tāms tad-annam vayasyān
dadhi-mathita-rasāla-sandhitāmrādi-yuktam |
svayam api ca samaśnan svādayan hāsayaṁś ca
sva-parita upaviṣṭān bhojayāmāsa kṛṣṇaḥ ||38||

tataḥ sakhīn āha hariḥ sahāryā
yūyam kṣaṇam cārayatāgrato gāḥ |
aham sakhibhyām saha mādhavīyām
vana-śriyam draṣṭum iha bhramāmi ||39||

dāsīr dhaniṣṭhāvadad āśu yāta
yūyam gṛhītvākhila-bhājanāni |
puṣpāṇi nārāyaṇa-sevanārtham
sañcitya paścād aham āgatāsmi ||40||

phullaṁ gandha-phalī-dvandvam avataṁsocitaṁ tadā |
ādāyāgatya kṛṣṇasya vṛndārpitavatī kare ||41||

tad-ālokāt priyā-kānti-smṛty-utkaṇṭhāvato hareḥ |
ejat karāt tad ādāya tac-chrutyor nidadhe baṭuḥ ||42||

vṛndāṁ dhaniṣṭhāṁ subalaṁ baṭuṁ ca
ṣāḍgunya-vijñān sacivān sa kṛṣṇaḥ |
upāya dakṣān upalabhya mene
rādhāṅga-saṅgottama-rājya-labdhim ||43||

madhumaṅgala-hastaṁ sa pragṛhya vāma-pāṇinā |
vṛndā-dhaniṣṭhā-subalaiḥ sasāra sumanaḥ-saraḥ ||44||

kusumita-taru-vallī-vīthi-kuñjair lasantīm
sthala-jala-vihagāli-vyūha-kolāhalaiś ca |
sa kusuma-sarasīm tām vīkṣya rādhāgamotkas
tad-abhisṛti-vicāraṁ svānugair ācacāra ||45||

prayāti vṛndā subalo baṭur vā
rādhāntikaṁ cej jaṭilā sa-śaṅkā |
ebhiḥ samaṁ vā kalahaṁ vidadhyād
vadhūṁ nirundhyād athavā gṛhāntaḥ ||46||

ākaraṣaṇīm vā muralīm niyuñjyām
sarvāḥ sameṣyanti ca gopa-rāmāḥ |
tad-iṣṭa-līlādi-raso na siddhyet
parasparerṣyā-mada-māna-vāmyāt ||47||

tato dhaniṣṭhe vraja kundavallīm
pratīti-kṛt sā jaṭilā yad asyām |
tad-vañcanā-cañcu-matiḥ sadā nau
snigdhārthitā sā dhruvam ānayet tām ||48||

athāha vṛndā bhavatā yad uktaṁ
satyaṁ hi tac cet sumano'vacetum |
rādhā sakhī kācid ihāgatā syāj
jñeyas tadāsyās tad-udanta⁶ ādau ||49||

athāgatā sā tulasī sva-sakhyā
kṛṣṇaṁ sakhibhyāṁ saha tat-sakhībhyām |
priyāgamopāya-vicāra-lagnaṁ
puraḥ sphurantaṁ mumude samīkṣya ||50||

svapne'pi tat-sannidhim atyajantīm

⁶ vārtā pravṛttir vṛttānta udanta ity amaraḥ

tām rādhayā te jahṛṣuḥ sametām |
niścitya sarve'py atha mādhave'bhūt
tad-darśanotko'dhvani datta-drṣṭiḥ ||51||

tataḥ sā tulasī nyasya hr̥ṣṭā baṭu-kare srajam |
udghāṭya puṭikām vīṭīm subalasya kare dadau ||52||

rādhā-karāmoda-samṛddha-saurabham
tac-chilpa-naipuṇya-bharam tathādbhutam |
tām udgiranīm bhramarāli-karṣiṇīm
srajam vilokyābhavad unmanā hariḥ ||53||

kaṇṭhe srajam tām atha vaijayantīm
hasan nyadhāc chrī-madhumaṅgalo'sya |
rādhā-kara-sparśa-sukhād ivāsau
tat-sparśataḥ kaṇṭakitāṅga āsīt ||54||

āgatya kuñje parihāsa-līnām
sambhāvayaṁs tām dayitām mukundaḥ |
tad āsya vīkṣotkalikākulātmā
tayā hasantyā saha saṁlalāpa ||55||

sakhyās te kuśalam sakhīśa kuśalam kutreyam ātmālaye
kim nāyāti vanam kṛtau sva-guruṇā diṣṭātha kim ceṣṭate |
mathnāty ambu-ghaṭam tataḥ kim abhavan nirbhartsya ruddhā grhe
yuktyā cānaya vṛndayā na jaṭilā vañcyāha hā dhig vidhim ||56||

sadā rādhātidaurlabhya-sphūrtyā matvā babhūva saḥ |
hāsoktim api satyām tām viṣaṇṇātmā smarākulaḥ ||57||

kṛṣṇam viṣaṇṇam ālokya vyākulā tulasī svayam |
dr̥śā vṛndā-dhaniṣṭhābhyaṁ bhartsitāha sa-sambhramam ||58||

mā gāḥ khedaṁ vrajānanda yāmi nirmañchanam tava |
āgatām viddhi dayitām parihāsaḥ kṛto mayā ||59||

tām āgatām atha niśamya didṛkṣur enām
autsukya-cañcala-manā vraja-rāja-sūnuḥ |
uttārya campaka-yugam nija-karṇayos tat
tasyāḥ samarpya karayor mudito'vadat tām ||60||

kveyam kveyam nihnutā vā kim-artham
ruṣṭā sā cen nāparādho mamāsti |
cen narmaitad dūna-citte na yuktaṁ
hā hā śīghram darśayāmūrṁ priyām me ||61||

priyāvalokanotkaṇṭhaṁ kāla-deśārtha-tattvavit |
āninīṣur drutaṁ rādhāṁ babhāṣe tulasī harim ||62||

sā te kāntā kamala-nayana tvan-mukhālokanotkā
sūryārcāyai sapadi jaṭilā-preṣitā kundavallyā |
tvām āyāntī prathamam iha mām prāhiṇot tvat-pravṛtṭyai
krīḍā-kuñjaṁ tvam upadiśa taṁ yatra tām ānayāmi ||63||

tac chrutvocchvasita-svāntaḥ prīto guñjāvalīm hariḥ |
tulasyai dattavān kaṇṭhād uttārya pāriṭoṣikam ||64||

līlā-nikuñja-kalanāya tadātha vṛndā
kṛṣṇāvalokita-mukhī tulasīm babhāṣe |
tat-kuṇḍa-tīra-gatam ānaya rādhikām tām
kandarpa-keli-sukhadākhya-nikuñjam āśu ||65||

ahaṁ ca keli-sāmagrīm samagrayitum utsukā |
rādhā-kuṇḍaṁ tvayā sārḍhaṁ prayātāsmi drutaṁ sakhi ||66||

tāvat kṛtvā priya-sahacarīm svasya candrāvalīm tām
saṅketa-sthām vraja-pati-sutaṁ netum āgatya tatra |
guñjā-hāraṁ hari-hṛdi sakhī-dattam ādhāya śaibyā
dr̥ṣṭvā vṛndā-sahita-tulasīm vivyathe kṣubdha-cittā ||67||

kṛṣṇasyāgre vṛndayā saṁlapantyā
ālokāt tat-preṣṭha-sakhyās tulasyāḥ |
rādhāṁ matvā sāgatām duḥkhitā tām
śaibyā sa-vyājyaṁ tadā vyājahāra ||68||

kurvantyādya tayā durgā-vratodyāpa mahotsavam |
tām nimantrayitum rādhāṁ preṣitāsmi vayasyayā ||69||

sādyā labdhā mayānviṣya na gr̥he nāpi kānane |
diṣṭyā labdhāsi tulasī kathyatām kutra te sakhī ||70||

tataḥ sā tulasī jñātvā śaibyām kauṭilyam āśritām |
avadat tām sa-kauṭilyaṁ śaṭhe śāṭhyaṁ hi yan nayāḥ ||71||

kurvāṇayā vrata-mahotsavam ambikāyāḥ
sā śyāmayā sva-suhṛdādyā nimantrya nītā |
vṛndāṭavī-parivr̥dhā sva-gr̥haṁ tathāsyām
bhāro'py adhāyi vinayaiḥ sa-sakhī-kulāyām ||72||

tato lalitayā puṣpa-phala-mālya-samṛddhaye |
vṛndām netum preṣitā tām gr̥hītṛvā calitāsmi aham ||73||
iti tām tulasī bhaṅgyā pratārya kuṭilām api |

yayau vṛndā-dhaniṣṭhābhyām udāsīneva mādhave ||74||
punar vivakṣus⁷ tām śaibyām kṛṣṇaḥ kuñcita-cakṣuṣā |
nivāryāha svam audāsyam tulasyām vyañjayann iva ||75||
mā kiñcid vada yātv eṣā sva-sakhyāḥ kuśalam vada |
kveyam āste kiṁ kurute priyā candrāvalī mama ||76||
sātihrṣṭātha tam prāha niruddhā'pi dhavāmbayā |
durgārcāc chadmanānītā yatnāc candrāvalī mayā ||77||
sakhī-sthaly-upaśalye tām tvat-saṅgotkalikākulām |
saṁrakṣya padmayā tūrṇam tvām anveṣṭum ihāgatā ||78||
cintito'ntar bahir hr̥ṣyan pratyutpanna-matir hariḥ |
avadad vañcayan śaibyām chadmanānandayann iva ||79||

aham tad-darśanotkaṇṭho diṣṭyā nīteyam āly asau |
gaurī-tīrtham lambhayainām gurūṇām vañcana-kṣamam ||80||
yāvat pramada-rādhākhye gāḥ sañcārayato vane |
avadhāryāgato'ham syām gavām sambhālāne sakhīn ||81||
(yugmakam)

tam āhātha baṭur bhaṅgyā drutam kṛṣṇa dhaniṣṭhayā |
vrajendrena yad āñjaptam tat kuruṣveti so'bravīt ||82||
ām ārya vasudevena dūto'tra prahitaḥ prage |
guptam prasthāpitās caurāḥ kaṁsena kānane gavām ||83||
(yugmakam)

bhavitavyam sāvadhānaiḥ sarvair go-pālakair iti |
tad ādiṣṭam tāta-pādair mayīdānīm dhaniṣṭhayā ||84||
tat-pratyūhair vilambaś cet kadācit sambhaven mama |
nodvegaḥ sakhi kāryas te āgantāham drutam dhruvam ||85||
iti pratārya tām śaibyām go-diśam sa-sakho'vrajat |
murāris tvarayā hr̥ṣṭā sāpi candrāvalīm prati ||86||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-viraje govinda-līlāmṛte
sargaḥ samprati ṣaṣṭha eṣa niragāt pūrvāhna-līlām anu ||o||

||6||

—o)0(o—

⁷ vivakṣum iti pāṭhāntaram |

(7)

saptamaḥ sargaḥ

kiyaḍ-dūraṁ tato gatvā nivṛtyodvartmanā hariḥ |
rādhā-kuṇḍaṁ samāyātaḥ priyā-saṅgotsukaḥ priyam ||1||
parito maṇi-sopānāvalibhiḥ pariveṣṭitam |
caturbhir maṇi-sambaddha-tīrthair dikṣu suśobhitam ||2||
tīrthopari sphurad-ratna-maṇḍapaiḥ sāṅganair yutam |
tat-tīrthobhaya-pārśva-stha-maṇi-kuṭṭima-maṇḍitam ||3||
prati-maṇḍapa-pārśva-stha-taru-śākhāvalambanaiḥ |
yutaṁ nānā-puṣpa-vāsaś-citrair dolā-catuṣṭayaiḥ ||4||
yāmye campakayoḥ pūrve nīpayor āmrayoḥ pare |
saumye bakulayor baddha-ratna-hindolikānvitam ||5||
pūrvāgneya-diśor madhye priya-kuṇḍena saṅgatam |
tatordhve stambhakālambi-citra-setu-samanvitam ||6||

gala-hṛd-udara-nābhi-śroṇi-jānūru-daghnaiḥ
ṣaḍ-udadhi-vasu-konair maṇḍalāṅgaiś ca kaiścit |
śīśiram anu samuṣṇaiḥ grīṣma-kāle suśītair
vividha-maṇi-nibaddhair dikṣu sopāna-yuktaiḥ ||7||

maṇi-ruci-jala-vīci-bhrānti-trṣṇābhibhūtā
patita-vihaga-vṛndācchālavālāntarālaiḥ |
parijana-yuta-rādhā-kṛṣṇayor narma-goṣṭhī
pramada-kṛd-upaveśānalpa-vedī-suśobhaiḥ ||8||

nicita-prṛthu-talānāṁ kuṭṭimaiś citravarṇaiḥ
kusumita-bahu-vallī-śliṣṭa-śākhā-bhujānām |
ghana-dala-phala-puṣpa-śreṇi-bhārānatānām
vitatibhir abhitaḥ saṁveṣṭitam pādapānām ||9||

(sandānitakam)

catuṣkoṇeṣu vāsantī catuḥ-śālābhir āvṛtam |
vānīra-keśarāśoka-nikuñjaiḥ parito vṛtam ||10||
tad-bahiḥ paktrimā-pakva-phala-puṣpotkarākariḥ |
paritaḥ kadalī-ṣaṇḍair maṇḍitaṁ śītala-cchadaiḥ ||11||⁸
tad-bahir bāhyopavanāśliṣṭa-puṣpāṭavī-vṛtam |
sva-madhya-salilā dīvyat-sa-setu-ratna-mandiram ||12||

nānā-puṣpa-phaloccāyi-vana-devī-gaṇānvitaiḥ |
sevopacāra-saṁsakta-kuñja-dāsī-śatāvṛtaiḥ ||13||
puṣpāṭavī-phalārāma-madhya-sthair vṛndayācitaiḥ |
sevopakaraṇāgāra-nikarair abhito vṛtam ||14||

⁸ tad-bahir yat sakhī-vṛnda-br̥hat-kuñjāvaler bahiḥ | sat-phalaiḥ kadalī-ṣaṇḍair ... iti haridāsa-dāsānāṁ saṁskaraṇe.

(yugmakam)

ṛtu-rājādi-sarvartu-guṇa-sevita-kānanam |
vṛndā-saṁmr̥ṣṭa-gandhāmbhaḥ-saṁsiktādhāṅgaṇālayam ||15||
tayā toraṇakollocapatakālamba-gucchakaiḥ |
pauṣpāś citrita-kuñjādhva-dolā-catvara-maṇḍapam ||16||

nava-kamala-dalālī-pallavāvṛnta-nānā-
kusuma-racita-śayyocchīrṣa-candropadhānaiḥ |
sa-madhu-caṣaka-tāmbūlāmbu-pātrādi-yuktaiḥ
suvalita-tala-līlāgāra-kuñja-prapañcam ||17||

kahlāra-raktotpala-puṇḍarīka
pañkeruhendīvara-kairavāṇām |
kṣaran-marandaiś ca patat-parāgaiḥ
suvāsītāmbhaḥ-prasaraṁ samantāt ||18||

haṁsa-sārasa-dātyūha-madgu-kokādi-patrinām |
varaṭā-lakṣmaṇādīnām kalākāpaiḥ śruti-priyam ||19||
śārī-śukānām-anyonya-pṛthag-āsaṅga-raṅginām |
kr̥ṣṇa-līlā-rasollāsi-kāvyālāpa-manoharam ||20||
jalada-bhrānti-kr̥t-kr̥ṣṇa-kāntija-praṇayonmadaiḥ |
nadan-nṛtyac-chikhi-vrātair vyāptārāma-taṭājiram ||21||

hārīta-pārāvata-cātakādika-
prahr̥ṣṭa-nānā-vidha-citra-pakṣiṇām |
kr̥ṣṇekṣaṇānanda-viphulla-varṣmaṇām
karṇāmṛta-dhvāna-manojña-kānanam ||22||

rākeśārbuda-nirmañchya-rādheśāsyendu-pāyibhiḥ |
cakorair nyak-kr̥ta-tyakta-candrair vṛta-nabhas-talam ||23||
vipakva-jālakā-pakva-phalaiḥ kusuma-pallavaiḥ |
mukulair mañjarībhiś ca namrair vallī-drumair vṛtam ||24||

aneka-padmākara-madhya-saṁsthitaṁ
harer vilāsānvita-tīra-nīrakam |
nānābja-kānty-ucchalitaṁ niranantaraṁ
guṇair jita-kṣīra-samudram adbhutam ||25||

sva-sadr̥k-tīra-nīreṇa kr̥ṣṇa-pādābja-janmanā |
nija-pārśvopaviṣṭenāriṣṭa-kuṇḍena saṅgatam ||26||

(ṣaḍvimśatyā kulakam)

tīre kuñjā yasya bhānty aṣṭa-dikṣu
preṣṭhālīnām sva-sva-nāmnā prasiddhāḥ
tābhiḥ premnā svīya-hastena yatnāt

krīḍā-tuṣṭyai preṣṭhayoḥ saṁskṛtā ye ||27||

tat-tat-kāṣṭhā-prānta-vicchinna-
sīmārāmodyānāveśanāṁśānvitāś ca |
tat-tat-sīmābhyantarotpanna-vṛkṣa-
śreṇī-yugmācchanna-varmāli-yuktāḥ ||28||

(yugmakam)

upari tanu-taraṅgākāra-citrāñci-śuddha-
sphaṭika-maṇi-citāny asphāra-varmāni tāni |
marakata-maṇi-vṛndair ācitābhyantarāṇi
pratantu-lahari-kulyā-bhrāntim utpādayanti ||29||

maṇi-caya-racanābhiḥ sveṣu bhitti-bhramam drāk
sva-nikaṭa-maṇi-bhittau cātma-buddhim dadadbhiḥ |
upavana-yuga-madhye dvāra-vṛndair yutāni
praviśad itara-loke darśanād eva bhānti ||30||

(yugmakam)

cakāsty udīcyāṁ diśi tīrtha-sannidhāv
anaṅga-raṅgāmbuja-nāma catvaram |
padmābha-kuñjāṣṭa-dalair virājitaṁ
suhema-rambhāvali-keśarānvitam ||31||

sahasra-patrāmbuja-sannibham sphurat-
suvarṇa-sat-kuṭṭima-maṇju-karṇikam |
līlānukūlyocita-santatollasad-
vistīrṇatā-lāghavam unnata-prabham ||32||

lalitā-śiṣyayā nityam kalāvatyā susaṁskṛtam |
sarvartu-sukha-sampannam nānā-keli-rasākaram ||33||
lalitānandadam rādhā-kṛṣṇayoḥ sa-vayasyayoḥ |
nikuñja-rājayoḥ paṭṭa-mandiram sphurad-indiram ||34||

(kulakam)

māṇikya-keśara-śreṇī-veṣṭita-svarṇa-karṇikam |
bahir bahiḥ kramād ūrdhva-māna-saṅkhyā-pramāṇakaiḥ ||35||
ekaika-varṇa-sad-ratna-kadambenācitaiḥ pṛthak |
racitaṁ bahubhiś cāru-sama-patrāli-maṇḍalaiḥ ||36||
pañcendriyāhlāda-karaiḥ śaityaṇyabja-guṇair yutam |
tad-bahiḥ kramaśaḥ svarṇair vaidūryair indranīlakaiḥ ||37||
sphaṭikaiḥ padmarāgaiś ca citair maṇḍapa-pañcakaiḥ |
śobhitaṁ maṇḍaleṣvantar nānā-ratna-vinimitau ||38||
kevalair mithunībhāva-saṅgatair mṛga-pakṣibhiḥ |
devair nṛbhir yutaṁ cānyaiś citritai rasa-dīpanaiḥ ||39||

pañca-varṇa-bhūri-citra-patra-puṣpa-visphurat-
keśarādi-śakhi-śākhikālisad-vitānakam |
antarasya bhāti jānu-daghna-ratna-kuṭṭimāgāra-
madhya-karṇikā-sahasra-patra-sārasam ||40||

(ṣaḍbhiḥ kulakam)

āmūla-puṣpitāśoka-vallī-maṇḍala-saṅcayaiḥ |
sitāruṇa-harit-pīta-śyāma-puṣpaiḥ prakalpitaḥ ||41||
padma-puṣpa-dalākārair upakuñjāṣṭakair vṛtam |
pravīṇa-tādrśāśoka-taru-kuñja-varāṭakam ||42||
vasanta-sukhadam yasya bhṛṅga-kokila-nāditam |
vāyavyām diśi bhāty aṣṭa-dala-kuñjāmbujam dalam ||43||

(sandānitakam)

śrī-padma-mandiram nāma nairṛtyām rājate dalam |
catur-dvāram catuṣ-pārsve vātāyana-samanvitam ||44||
nānā-maṇi-citāneka-citra-bhitti-catustayam |
antaḥ-sa-kṛṣṇa-gopīnām pūrva-rāgādi-ceṣṭitaiḥ ||45||
rāsa-kuñja-vilāsaiś ca lalitā-citritair yutam |
pūtanāriṣṭa-saṁhārādy-anta-tac-caritair bahiḥ ||46||
ratnāli-dyuti-kiñjalkam sad-garbhāgāra-karṇikam |
bahir-abja-dalākārair vṛtam ṣoḍaśa-koṣṭhakaiḥ ||47||
tat-tad-yugāntarālastha-dvy-aṣṭopakoṣṭhakair api |
ūrdhve tādrk-sanniveśa-sphurad-aṭṭālikānvitam ||48||
antar-antaḥ-kramād ucca-nirbhitti-stambha-paṅktiṣu |
sphāṭikīṣu suvinyasta-pravāla-balabhī-kule ||49||
chāditena mahā-ratna-paṭalais tiryag-ūrdhva-gaiḥ |
bhrājitenā sukumbhena śikhareṇa virājitam ||50||
atyuccena vanāloka-sukhadena nijeśayoḥ |
mukta-pārsva-tṛṭīyocca-khaṇḍena ca sumanḍitam ||51||
adho ratnācitāneka-citra-citreṇa bhāsvatā |
upakuṭṭima-yugmāntar-dikṣu sopāna-śobhinā ||52||
kaṇṭha-daghnāti-vistīrṇa-kuṭṭimenābhito vṛtam |
paritas tāvad uccānām prāntotpanna-mahīruham ||53||
phalaiḥ puṣpaiś ca saṁśliṣṭa-kuṭṭima-prānta-deśakam |
keli-ratnākaram rādhā-kṛṣṇayoh sa-vayasyayoh ||54||

(ekādaśabhiḥ kulakam)

āgneyyām bhāti padmābha-ratna-hindola-kuṭṭimam |
pūrvāpara-dig-utpanna-pravīṇa-bakulāgayoh ||55||
sāci kiñcid vinirgatya gatyā vakrordhvayopari |
militābhyām suśākhābhyām chāditam maṇḍapākṛti ||56||

(yugmakam)

tac-chākhā-mūla-saṁnaddhaiḥ paṭṭa-rajju-catustayaiḥ |
dṛḍhair baddha-catukoṇam nābhi-mātrocca-saṁsthiti ||57||

padmarāgāṣṭa-paṭṭibhiḥ pravāḷaja-padāṣṭakaiḥ |
ghaṭitaṁ hasta-mātrocca-paṭṭi-veṣṭana-keśaram ||58||
dvy-aṣṭa-patrāmbujākāra-ratnāli-citra-karṇikam |
dvi-dvi-pādānvitāmbhoja-dalābhāṣṭa-dalair vṛtam ||59||
ratna-paṭṭi-keśarāntar-dvārāṣṭaka-susaṁyutam |
dakṣiṇe dala-pārśva-sthāroha-dvāra-dvayānvitam ||60||
laghu-stambha-dvayāsakta-paṭṭi-prṣṭhāvalambakam |
paṭṭa-tūlī-lasan-madhyam pārśva-prṣṭhopadhānakam ||61||
nānā-citrāmśukaiś channam svarṇa-sūtrāmbair api |
lasac-candrāvalī-muktā-dāma-guccha-vitānakam ||62||
yatrāṣṭa-dalagālīnām madhya-gau rādhikācyutau |
gāyad-anya-vayasyābhir vṛndā dolayatiśvarau ||63||
svārūḍha-rādhācyutayoḥ sarvābhimukhatākaram |
hindolāmbujam ābhāti madanāndolanābhidham ||64||
(aṣṭabhiḥ kulakam)

aiśānyām bhāty aṣṭa-patram mādhavī-kuñja-sārasam |
mādhavānandadam nāma nānā-līlopahāra-yuk ||65||

phulla-mallībhir āśliṣṭa-namra-śākhā-bhuja-vrajaiḥ |
chāditaṁ phulla-punnāgaiś candrakānti-citāntaram ||66||
padma-patrākāra-kuñjair veṣṭitaṁ svarṇa-karṇikam |
udīcyām maṇi-kiñjalkam bhāti kuñjam sitāmbujam ||67||
(yugmakam)

namra-śākhā-bhujāśliṣṭa-phulla-hema-latā-cayaiḥ |
tamālaiḥ kalpitaṁ jīṣṇu-nīla-ratnāvalī-citam ||68||
nīla-padma-dalākārair upakuñjāṣṭakair vṛtam |
suvarṇa-karṇikam prācyām bhāti kuñjāsītāmbujam ||69||
(yugmakam)

avācyām padma-rāgādi-citāntar-bāhya-maṇḍalam |
lavaṅgaiś chāditaṁ phullair bhāti kuñjāruṇāmbujam ||70||

kuñjam hemāmbujam bhāti pratīcyām phulla-campakaiḥ |
vallībhiś chāditaṁ hema-cita-bāhyāntarālakam ||71||
evam uttarādi-kuñjā bhānti rādhā-hari-priyāḥ |
nānā-varṇākāra-bhedāt dr̥śām vismaya-kāriṇaḥ ||72||
(yugmakam)

prati-vidiśam udañcac-campakānām ca tūrṇam
aruṇa-harita-pīta-śyāma-puṣpocayānām |
vara-parimala-dhārākṣipta-gandhāntarāṇām
prati-diśam adhirohan-mādhavī-veṣṭitānām ||73||

vyati-sumilita-tiryaṅ-nirgataiḥ kaiścid anyair
upari-ghaṭita-saṅgaiḥ snigdha-śākhā-samūhaiḥ |
śuka-pika-madhupānām nīla-pītāruṇānām
madhura-ninada-ramyaiś chāditaḥ saudha-tulyaḥ ||74||

sthala-jalajani-puṣpaiḥ pallavaiḥ kṛpta-nānā-
bharāṇa-vasana-śayyā-sad-vitānādi-pūrṇaḥ |
aruṇa-viśada-pīta-śyāma-padmotpalādyair
diśi vidiśi sa-nālaiḥ kalpitāneka-citraḥ ||75||

jaṭhara-śara-śalākaiḥ pallavaiś citra-puṣpair
ghaṭita-mṛdu-kavāṭī-prāvṛta-dvāś-catuṣkaḥ |
mada-kala-cala-bhṛṅgā'nīkinī-dvāra-pālo
maṇi-caya-cita-bhūmi-dvyaṣṭa-patrābja-madhyah ||76||

bahir api tata-śākhācchāditābhiḥ samantāc
catasṛbhir atibhābhir veṣṭito dehalībhiḥ |
anīśam iha viśākhā-śiṣyayā mañjumukhyā
racana-nipuṇa-matyā saṁskṛto'dhyakṣayāsyā ||77||

śiva-hariti taṭa-stho'py eṣa rādhā-bakārer
viharaṇa-rasa-vanyā-plāvitātmā samantāt |
madana-sukhada-nāmā locanānanda-dhāmā
vilasati sa viśākhānandadaḥ kuñja-rājaḥ ||78||

(ṣaḍbhiḥ kulakam)

vicitra-vṛkṣa-vallībhiś citra-ratnaiś citāntaraḥ |
citra-varṇaiḥ khagair bhṛṅgaiḥ kuṭṭimaiḥ prāṅgaṇair vṛtaḥ ||79||
citra-maṇḍapa-saṁyuktaś citra-hindolikānvitaḥ |
prācyāṁ citrānandadākhyas citra-kuñjo virājate ||80||

(yugmakam)

sphaṭikair indukāntaiś ca cita-kuṭṭima-catvaraḥ |
citritaḥ puṇḍarīkaiś ca kairavair mallikāḍibhiḥ ||81||
śubhra-puṣpa-dalair vṛkṣair vallībhiś ca samanvitaḥ |
śubhrāli-pika-kīrādyaiḥ śabda-jñeyair nināditāḥ ||82||
śubhra-veśau tu rākāyāṁ rādhā-kṛṣṇau sahālibhiḥ |
krīḍantāv api nekṣyete kaiścid yatrāgatair api ||83||
pūrṇendu-nāmā kuñjo'yam indulekhā-sukha-pradaḥ |
suśubhra-keli-talpādir āgneyyāṁ diśi rājate ||84||

(caturbhiḥ kulakam)

hema-vallī-vṛtair hema-puṣpakaiś chādito'bhitaḥ |
hema-padmāvalī-citro hema-prāṅgaṇa-kuṭṭimaḥ ||85||
hema-maṇḍa-pikā-yukto hema-hindolikānvitaḥ |
hemābhāli-khagair yukto hema-līlā-paricchadaḥ ||86||
līlayā pīta-vasanā pītālepa-vibhūṣaṇā |
yatra praviṣṭā śrī-rādhā kṛṣṇenāpi na lakṣyate ||87||
gaurāṅgī-veśa-dhṛk kṛṣṇaḥ sva-preyasyāḥ sahālibhiḥ |
śṛṇoti prema-saṁlāpaṁ yatraitābhir alakṣitaḥ ||88||

kadācit padmayā yatra preritā jaṭilāgatā |
dadarśa kṛṣṇaṁ no rādhāṁ tenaikāsana-gāṁ api ||89||
sva-varṇa-kṛt sva-sthitānāṁ bhāti kāñcana-bhūr iva |
dakṣiṇe campakalatānandado hema-kuñjakah ||90||
(ṣaḍbhiḥ kulakam)

yatra campakavallyāḥ sā nikuñja-pāka-śālikā |
āste tad-īśayoś citra-jagdhi-vedikayānvitā ||91||
yasyāṁ pāka-kriyācāryā sa-vṛndā sā nīśayoh |
sampādayati saṁmodāt kadācit kuñja-bhojanam ||92||
tamālaiḥ śyāma-vallībhiḥ śliṣṭa-śākhair dhṛtāntaram |
indranīla-citābhyanantar-bhūmi-kuṭṭima-catvarah ||93||
rādhayā yugalī-bhāvaṁ gato’pi mukharādibhiḥ |
nekṣyate harir ekaiva rādhikā yatra dṛśyate ||94||
rājate diśi nairṛtyāṁ raṅgadevī-sukha-pradaḥ |
sarva-śyāmaḥ śyāma-kuñjo rādhikā-rati-varধানah ||95||

rakta-vallī-vṛto rakta-puṣpa-patrair drumair vṛtaḥ |
śoṇa-ratna-citābhyanantaḥ kuṭṭimāṅgana-maṇḍapaḥ ||96||
rakta-hindolikā-yuktaḥ kṛṣṇeṣṭaḥ sarva-lohitaḥ |
tuṅgavidyānandado’sti paścime’ruṇa-kuñjakah ||97||
(yugmakam)

harid-vallī-vṛkṣa-citro harit-pakṣy-ali-saṁyutaḥ |
harinmaṇi-citābhyanantar-bāhya-kuṭṭima-catvarah ||98||
vāyavyāṁ sarva-harito rādhā-kṛṣṇākṣa-keli-bhūḥ |
sudevī-sukhadābhikhyo harit-kuñjo virājate ||99||
(yugmakam)

upari laharī-tulyākāra-citraiḥ sphuradbhir
marakata-caya-garbhaiḥ puṣpa-rāgendu-kāntaiḥ |
ghaṭitam itara-loke toyavad bhāsamānaṁ
maṇi-maya-kumudāmbhojāli-haṁsādi-yuktam ||100||

dhanapati-diśi tādrk-setubandhānuṣaktaṁ
ṣaḍ-adhika-daśa-patrāmbhojavat sanniveśam |
salila-kamala-sadmānaṅga-yuṅ-mañjarī śaṁ-
pradam atula sulāvaṇyollasal lālasīti ||101||
(yugmakam)

śrī-rādhēva haresh tadīya-sarasī preṣṭhādbhutaiḥ svair guṇair
yasyāṁ śrī-yuta-mādhavendur anīśaṁ premnā tayā kṛṇḍati |
premāsmiṇ bata rādhikeva labhate yasmiṇ sakṛt snāna-kṛt
tat tasyā mahimā tathā madhurimā kenāstu varṇyaḥ kṣītau ||102||

priyā-kuṇḍaṁ dṛṣṭvā mudita-hṛdayo’py asya vividhair

guṇais tais tair uddīpita-viraha-bhāvaḥ smara-vaśaḥ |
priyā-prāpty-utkaṇṭhā-kavalita-manā nāgara-gurur
bhramān nānotprekṣāṁ baka-ripur amuṣmin sa vidadhe ||103||

khelac-cakra-yugorojaṁ pheṇa-muktā-srag-ujjvalam |
rasormy-ucchalitaṁ mene priyā-vakṣaḥ-samaṁ saraḥ ||104||

madhura-rasa-taraṅgā bibhratī paṅkajāsyāṁ
bhramaraka-parivītaṁ prolasat-khañjanākṣam |
pramudita-hariṇocair haṁsakā-rāva-ramyā
priyatama-sarasī sā preyasīva vyaloki ||105||

sva-preṣṭhāriṣṭa-kuṇḍormi-cañcad-bāhūpagūhitā |
sva-kokanada-pāṇibhyāṁ kṣipta-tac-cala-tat-karā ||106||
samīra-cañcad-ambhoja-calāsyena balād iva |
cumbitāli-kaṭākṣeṣat-tiryag-ambuja-san-mukhī ||107||
bhrṅgī-jhaṅkāra-śītkāra-vikala-svara-gadgadā |
prodyat-kuṭṭamitā tena rādhikeva vyaloki sā ||108||

(sandānitakam)

samudbhrāmyal-līlāmbujam anila-jātormi-valitaṁ
saro-yugmaṁ vīkṣyānata-śirasi govardhana-gireḥ |
nija-premodghūrṇā skhalita-vapuṣas tasya sa harir
bhramat-tāraṁ bāṣpocchalitam iva mene'kṣi-yugalam ||109||

itthaṁ priyāyāḥ sa saraḥ samīkṣya tat-
pratyaṅga-saṁsmārakam ātmano guṇaiḥ |
vindaṁs tad-ānandam amandam apy abhūt
tad-āgamautsukya-vibhinna-dhairyakāḥ ||110||

prāyena evaṁ-vidha-sanniveśakaṁ
dadarśa tat-pārsvagam ātmanaḥ saraḥ |
kuñjailiḥ sva-kāntāgrahato'tisaṁskṛtair
virājitaṁ narma-sakhāli-nirmिताiḥ ||111||

priya-narma-vayasyā ye subalo madhumaṅgalaḥ |
ujjvalārjuna-gandharvā vidagdha-bhrṅga-kokilāḥ ||112||
dakṣa-sannandanādyāś ca teṣāṁ sva-svābhidhānvitāḥ |
tair vibhajyārpitāḥ kuñjās te rādhā-lalitādiṣu ||113||

(yugmakam)

vayor diśy asti subalānandadā kuñja-śālikā |
rādhayāṅgīkṛtā yasyās tīrthaṁ mānasa-pāvanam ||114||
nityaṁ snāty atra sālībhiḥ kuṇḍe'smin vipulāgrahā |
krṣṇa-pādābja-mādhvika-pānīye krṣṇavat priye ||115||
lalitāṅgīkṛtodīcyāṁ kuñja-śālācitritā |

madhumaṅgala-śandākhyā bhāti śrī-rādhikā-priyā ||116||
viśākhāṅgīkṛtaiśānyām ujjaḥvalānandadāparā |
evam anyāsu dikṣv anyā bhānti anyābhiḥ kṛtāśrayāḥ ||117||
pūrva-pāścima-dīn-mārgāv īśeśa kuṇḍayoḥ kramāt |
vistīrṇau nṛ-paśūnām staḥ snāna-pānārtha-tīrtha-gau ||118||

līlānukūleṣu janeṣu citte-
sūtpanna-bhāveṣu ca sādhakānām |
evaṁ-vidhaṁ sarvaṁ idaṁ cakāsti
svarūpataḥ prākṛtavat pareṣu ||119||

atha vṛndāgataṁ vīkṣyānanditā nanda-nandanam |
kaṇṇikārāvataṁsau dvāv abhyetyopajahāra sā ||120||

vṛndā tat-tan-nija-nipuṇatā-saṁskṛtaṁ darśayantī
tat-tat-kuñjādikām anu taṭaṁ sveśvarīm⁹ smārayantī |
rādhā-kāntaṁ kakubhi saḥajair bhrājamānaṁ guṇaiḥ svaiḥ
kuṇḍaiśānyām madana-sukhadābhikhyā-kuñjaṁ nināya ||121||

sa tad-drṣṭātīhrṣṭo'bhūt tat-tat-sthāneṣu rādhayā |
kṛta-kartavya-līlānām smṛti-saṅkalpa-tat-paraḥ ||122||
viśākhayā mañjumukhyā vṛndayā ca sumaṇḍitam |
kuñjaṁ vilokya taṁ prītas tām āhotkalikākulaḥ ||123||

diṣṭyā vṛnde yadi tava sakhī sāgatā syād akasmān
niṣpratyūhaṁ yadi mama tayā syuś ca te te vilāsāḥ |
kuṇḍāraṇyaṁ madhu-sumadhuraṁ kuñja-gehaṁ tadāsmiṁ
vaicitrī ca tvad-uparacitā kalpate sat-phalāya ||124||

saṅketa-kuñjam agataṁ tulasī-sakāśāc
chaibyānviṭaṁ ca pathi mām nu niśamya rādhā |
naiṣyaty asau tata itaḥ kila kāpi gatvā
tām ānayed iha nivedya mama pravṛttim ||125||

śrī-rādhāyāḥ savidha ubhayīm mādhavīyām avasthām
śaṁsanty uccair madana-viṣamām lālasoddīpanām ca |
kurvāṇaiṇām praṇaya-vikalām vyākulām tṛṣṇayāddhā
tām ānetuṁ tvaraya lalitām mad-girā tvaṁ dhaniṣṭhe ||126||

sthāpayaikām sakhīm vṛnde go-dig-adhvany asau yathā |
mām anveṣtuṁ sakhā kaścid āgacchet taṁ pratārayet ||127||
gaurī-tīrthādhvani parām dakṣām sthāpaya sā yathā |
punar āyāti śaibyā ced anyā vā tām ca vañcayet ||128||
pakva-rambhā-phale magna-drṣṭi-lolaṁ baṭuṁ hariḥ |
vīkṣyāha vṛndām anayoḥ phalais tvaṁ pūrayodaram ||129||

⁹ seśvarīm.

baṭur āhānayā kiṁ me tvam ājñāpaya mām sakhe |
dr̥ṣṭvā dr̥ṣṭvā yathā-vāñchaṁ khādaṁs tṛpyāmi lolupaḥ ||130||
tatra tatra prahitayoḥ sakhyor nipuṇayos tayā |
kr̥ṣṇo'py utkaṇṭhito'tiṣṭhat priyādhva-nihitekṣaṇaḥ ||131||

smita-kamala-mukhī sā yāvad āyāti tāvat
jaladhi-śata-gabhīro'py asta-dhairyaḥ sa mene |
kṣaṇam api yuga-lakṣaṁ hanta yat tan na citraṁ
praṇayini sahajeyaṁ prema-bhājāṁ hi ceṣṭā ||132||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-viraje govinda-līlāmṛte
sargaḥ saptama eṣa suṣṭhu niragāt pūrvāhna-līlā-mayaḥ ||o||

||7||

—o)0(o—

(8)

aṣṭamaḥ sargaḥ

madhyāhne'nyonya-saṅgodita-vividha-vikārādi-bhūṣā-pramugdhau
vāmyotkaṇṭhātilolau smara-makha-lalitādy-āli-narmāpta-śātau |
dolāraṇyāmbu-varṁśī-hṛti-rati-madhu-pānārka-pūjādi-līlau
rādhā-kṛṣṇau sa-trṣṇau parijana-ghaṭayā sevyamānau smarāmi ||1||

athātra ghoṣeśvara-nandana-priyā
pṛthak pṛthak sā yugapan nijendriyaiḥ |
ākṛṣṭa-cittā priya-saṅgamautsukaiḥ
svaṁ sāntvayantīm avadad viśākhikām ||2||

saundaryāmṛta-sindhu-bhaṅga-lalanā-cittādri-samplāvakaḥ
kaṇṇānandi-sanarma-ramya-vacanaḥ koṭīndu-śītāṅgakaḥ |
saurabhyāmṛta-samplavāvṛta-jagat-pīyūṣa-ramyādharah
śrī-gopendra-sutaḥ sa karṣati balāt pañcendriyāṇy āli me ||3||

navāmbuda-lasad-dyutir nava-taḍin-manojñāmbaraḥ
sucitra-muralī-sphurac-charad-amanda-candrānanaḥ |
mayūra-dala-bhūṣitaḥ subhaga-tāra-hāra-prabhaḥ
sa me madana-mohanaḥ sakhi tanoti netra-sprhām ||4||

nadaj-jalada-nisvanaḥ śravaṇa-karṣi-sac-chiñjitaḥ
sanarma-rasa-sūcakākṣara-padārtha-bhaṅgy-uktikaḥ |
ramādika-varāṅganā-hṛdaya-hāri-varṁśī-kalaḥ
sa me madana-mohanaḥ sakhi tanoti kaṇṇa-sprhām ||5||

kuraṅga-mada-jid-vapuḥ-parimalormi-kṛṣṭāṅganaḥ
svakāṅga-nalināṣṭake śaśi-yutābja-gandha-prathaḥ |
madenduvara-candanāguru-sugandhi-carcārcitaḥ
sa me madana-mohanaḥ sakhi tanoti nāsā-sprhām ||6||

harinmaṇi-kavāṭikā-pratata-hāri-vakṣaḥ-sthalah
smarārta-taruṇī-manaḥ-kaluṣa-hāri-dor-argalaḥ |
sudhāmśu-hari-candanotpala-sitābhra-śītāṅgakaḥ
sa me madana-mohanaḥ sakhi tanoti vakṣaḥ-sprhām ||7||

vrajātula-kulāṅganetara-rasāli-trṣṇā-hara-
praḍīvyad-adharāmṛtaḥ sukṛti-labhya-phelā-lavaḥ |
sudhā-jid-ahivallikā-sudala-vīṭikā-carvitaḥ
sa me madana-mohanaḥ sakhi tanoti jihvā-sprhām ||8||

athāgatya sā tulasī sabhām tām
guñjāvalīm gandha-phalī-yugaṁ ca |

nivedayantī lalitā-karābje
vṛttaṁ samastaṁ muditā śaśamse ||9||

śravasor avataṁsaka-dvayīṁ
hṛdi guñjā-srajam apy amuṁ śubhām |
hari-saṅga-saṁṛddha-saurabhām
priya-sakhyā lalitā mudā dadhe ||10||

tat-sparśataḥ phulla-saroja-netrā
kṛṣṇāṅga-saṁsparśam ivānubhūya |
kampākulā kaṇṭakitāṅga-yaṣṭhir
utkāpi gantum sthagitā tadāsīt ||11||

dhīratā-vāmatā-sūkṣma-medhālībhiḥ prabodhitā |
tvarayantī sakhīr yāne bhaṅgyā parijahāsa sā ||12||
paśyatāgre didṛkṣā ced gatvālaṁ mad-apekṣayā |
śaibyā vāg-vāgurā-baddham kṛṣṇasāraṁ mṛgekṣaṇāḥ ||13||
vidheyāḥ padminīnām vaḥ prayatnaḥ kṛṣṇa-padminaḥ |
candrāvalī-sakhī-vārī-patitasya samuddhṛtau ||14||

na haṭhāt kriyate supaṇḍitair
avicārāt kṛtam apy anarthakam |
suvicārya kṛtaṁ hi kalpate
sudhiyāṁ sādhu phalopapattaye ||15||

lalitāha satyam etad yan na saṅketa-go hariḥ |
kintu śaibyādibhir vītas tad yānaṁ māna-hānaye ||16||
athesā kṛṣṇa-saṅgāśotkalikā-vyākulāntarā |
tasyā durlabhatā-sphūrtyā manasy etad acintayat ||17||

nanandā vidveṣṭrī patir atikaṭuḥ sāpi kuṭilā
dhavāmbā me padmā-prabhṛti-ripu-pakṣaś ca balavān |
vanaṁ vyāptaṁ sarvaṁ vraja-dhana-janair ahni sakhibhir
vṛtaḥ kṛṣṇo labhyaḥ katham iha bhaved vighna-bahule ||18||

niṣpratyūhaṁ hareḥ saṅgo durlabho me'dya durvidheḥ |
ity ākula-dhiyas tasyāḥ śubhāśic chakunonnatiḥ ||19||

sulabho vṛṣabhaḥ sa girau kam api
prasabhaṁ gaṇako bahir ity avadat |
nija-vāma-kucoru-bhujā-nayanaṁ
priya-saṅgataye'sphurad āśu samam ||20||

bhavika-śakuna-jātāmoda-pūrṇāpi gāḍha-
praṇaya-visarajā-sambhāvanā-līna-cittā |
hṛdaya-dayita-vārtā-prāpti-tṛṣṇā-sravantīyā

samamahaha dhaniṣṭhām āgatām sā dadarśa ||21||

sva-milana-muditām tām vīkṣya rādhā dhaniṣṭhām
hr̥daya-dayita-pādaiḥ preṣitām manyamānā |
udita-vividha-bhāva-vyākulāpy asya vārtā-
śravaṇa-kutuka-digdhā vyājatas tām apr̥cchat ||22||

kuta iha sakhi vṛndāraṇyato mādharma-śrīḥ
kathaya kim anubhūtā lokitā gotra-varyaḥ |
vraja-dhana-jana-pātā saṅgataś cekṣito'sau
kathayatu bhavatī sā kīdr̥śī vā sa kīdr̥k ||23||

vikasita-vanamālākṛṣṭa-puṣṭāli-vṛndā
vikaca-tilaka-lakṣmīḥ kokilālāpa-ramyā |
hr̥di yuvati-janānām kāmam uddīpayantī
sphurati sakhi viśālā mādhurī mādharvasya ||24||

vividhotkalikākīrṇām darśanāt smara-varhdhinīm |
mādhavīyām avasthām kaḥ sakhi varṇayitum kṣamaḥ ||25||

dharoddhartā dhātūccaya-racita-citrāvayavavān
dhvanad-veṇur dhenu-vraja-jalada-bhīti-vraja-haraḥ |
vayaḥ-kṛīḍonmīlaḥ sakala-surabhī-varhdhanakṛtī
virāvoccaiḥ śṛṅgo lasati sakhi govardhana-dharaḥ ||26||

tad-vāg-bhaṅgī-madhu-līnām pānonmatta-hṛd apy asau |
kāntodantam sphuṭam śrotum saṁvādam anayākarot ||27||

yānam kva te samprati te samīpe
kim artham āvedayitum pravṛttim |
kasya vrajendoḥ sakhi kīdr̥śī sā
sva-śatru-kandarpa-tamo'bhibhūtiḥ ||28||

chāyā-dvitiyo'yam asau sahāyī
nirāyudho'yam sa ca śastra-pūrṇaḥ |
svarūpa-sampaj-jaya-jāta-roṣas
tam bādhate'sau sva-madhau samṛddhaḥ ||29||

samācchannam kurvann upari kusumaiḥ svair iva śaraiḥ
samantāt sāmantair ali-pika-vasantānila-mukhaiḥ |
bhavat-kunḍāraṇyam nyaruṇad iha kṛṣṇam rati-patir
bahiḥ-sthānīkinyā iva sa tava saṅgam spr̥hayati ||30||

bahudhā kṛta-rakṣaṇam priyam
patitam daiva-balena saṅkaṭe |
tava saṅgati-mātra-tāraṇe

tvaritaṁ trāhi na cet kṛtaghnatā ||31||

tvat-saṅgatyā yadā bhāti tadā madana-mohanah |
anyatra viśva-moho'pi svayaṁ madana-mohitaḥ ||32||

dhṛtānalpākalpaḥ kṛta-kusuma-talpo hṛdi valad-
vikalpaḥ saṅkalpān vidadhad iha jalpaṁs tava kathām |
sa śūro'pi krūrātanu-kadana-dūrojjhita-dhṛtir
hariḥ kuñje guñjan-madhupa-pika-puñje nivasati ||33||

navīna-jalada-dyutiḥ kanaka-pīta-paṭṭāmbaraḥ
sphuran-makara-kunḍalo ghuṣṛṇa-cāru-carcāñcitaḥ |
praphulla-kamalekṣaṇaḥ kanaka-yūthikā-mālyavān
śikhaṇḍa-kṛta-śekharaḥ sphurati sādhi kuñje hariḥ ||34||

śrī-tāruṇya-mahāmṛtābdhi-vilasat-saundarya-pāthaḥ-sphural-
lāvaṇyocca-taraṅga-bhaṅgi-vilasat-kandarpa-bhāva-bhrame |
śrī-varṣī-dhvani-vātyayotthita-patad-yoṣākṣi-cetas-trṇa-
stambān āśu nimajjayann api haris tvad-vīthim udvīksyate ||35||

bakabhidi suvidagdhe svām suvaidagdhya-dhārām
nava-taruṇima-pūrṇe navya-tāruṇya-lakṣmīm |
śaśimukhi rati-trṣṇām apy amuṣmin sa-trṣṇe
saphalaya vara-veśe veśa-bhaṅgīm samarpya ||36||

premodbhrāntaṁ druta-svāntaṁ
smarākrāntaṁ tvad-āśritam |
mūrcchāntām klāntim āyāntaṁ
kāntaṁ kānte drutaṁ vraja ||37||

iti sakhī-vacanāmṛta-pānaja-
prakaṭa-bhāva-cayācita-vigrahā |
atiśayotsukatā-jaḍatākulā
druta-vilambita-yāna-matir babhau ||38||

tatas tadaivāgata-kundavallyāḥ
svasya prayāṇāya kṛta-tvarāyāḥ |
sā savya-hastena karaṁ dadhānā
pareṇa līlā-kamalaṁ cacāla ||39||

puratas tulasī dhaniṣṭhayā
sa-viśākhā lalitā ca pārśvataḥ |
paritaś ca sakhī-tatiḥ parā
sva-sakhīm tām parivārya sānvayāt ||40||

sva-sama-sahacarībhiḥ kṛṣṇa-rādhāṅghri-sevo-

pakaraṇa-valitābhir dāsikābhyāṁ ca yuktā |
anusrati yutābhyāṁ sūrya-pūjopacāraiḥ
praṇaya-sahacarī tām mañjarī rūpa-pūrvā ||41||

vrajād viniṣkramya dadarśa sā puraḥ
sumaṅgalām strīm dadhi-pātra-dhāriṇīm |
cāṣaṁ dvijātiṁ nakulaṁ mṛgāvalīm
dhenuṁ sa-vatsaṁ vṛṣabhaṁ ca dakṣiṇe ||42||

sarasi vikaca-padme veṣṭite bhr̥ṅga-paṅktyā
madira-yugalam udyal-lāsyam ālokya bālā |
pracala-dala-kapālī saṅgi-riṅgat-sunetra-
sva-ramaṇa-mukha-bimba-bhr̥ṅti-bhāk stambhitāsīt ||43||

iti śubha¹⁰-śakunekṣodbhūta-mun-mantharāṇām
vividha-kuṭila-hāsyollāsam ātanvatīnām |
praṇaya-sahacarīṇām śreṇibhiḥ pūrṇa-pārśvā
mada-gaja-guru-yānā kānanābhyarṇam āpa ||44||

iyam atha taru-vallī-vṛndam utphullayantī
mada-kala-kalakaṇṭhī-kākalī-kaṇṭha-nādā |
madhukara-kalaviṅkī-jhaṅkṛtocchiṅjitormir
vanam anu vanajākṣī mādharma-śrīr viveśa ||45||

phulla-śyāmalatojjvalaṁ sutilaka-śrī-yuk viśālārjuna-
protphullocca-hali-priyaṁ śikhi-dala-śreṇībhir ābhūṣitam |
pun-nāgāmala-campakālī-kṛtamālālaṅkṛtaṁ pallavair
dīvyat-kāñcana-vidrumādi-valitaṁ tāpiñcha-kānty-ullasat ||46||

guñjā-puñja-virājitaṁ śrama-hara-cchāyā-kadambāśrayaṁ
veṇu-dhvāna-manoharaṁ pravilasac-chrī-pītanā-carcitam |
phullan-manmatha-śaṅkulaṁ vara-vayaḥ śobhā-vilāsāspadaṁ
sāpaśyat purato vanaṁ vapur iva preṣṭhasya sarveṣṭadam ||47||
(yugmakam)

patati nayanam asyā yatra yatrātra vastuny
akhilam idam aghāres tat-tad-aṅgāyamānam |
madayad api hṛd-antaḥ śastratām etya sadyaḥ
praharati viṣameṣoś citram etac ca tac ca ||48||

lasat-sahacarī-yuktā mattāli-nava-mālikā |
viśākhālī-kṛta-cchāyā vikasan-madanākulā ||49||
phulla-mañju-latā hṛdyā sarvadā rūpa-śobhitā |
suśītala-kuca-sphītā kṛṣṇa-go-tarpi-vaibhavā ||50||
suvayaḥ-suṣamā-pūrṇā vyākulā bahu-vārakaiḥ |

¹⁰ atīsubha

śrī-rādheva vayasyābhiḥ sukhadā dadṛśe'tavī ||51||

(sandānitakam)

yūtheśvarībhiḥ sa-sakhī-kulābhir
anviṣyamāṇo vana-gahvareṣu |
katham na labhyo nipuṇābhir etāḥ
prāptāḥ katham hāsyati vā sa lubdhaḥ ||52||

iti nija-hṛdi rādhā sandihānāpy asavye
vanam anu vilasantam kṛṣṇasāram mṛgībhiḥ |
śikhi-varam apī savye kekinībhiḥ samīkṣya
priya-mṛga-śikhi-buddhyā bhrāntitaḥ śaṅkitāsīt ||53||

(yugmakam)

tamālam aṣṭāpada-baddha-mūlam
sā veṣṭitam phulla-suvarṇa-yūthyā |
śākhāgra-nṛtyac-chikhinam samīkṣya
nirṇīta-cetā vicikitsitābhūt ||54||

premerṣyā-bhujagī- daṣṭā naṣṭa-paṇḍā pracaṇḍa-dhīḥ |
caṇḍīśa-caṇḍa-kodaṇḍa-bhrū-daṇḍāha dhaniṣṭhikām ||55||

kim idam ayi dhaniṣṭhe kutra kiṁ paśyatāgre
vanam idam iha kiṁ tad vanya-jātam na cānyat |
naṭanam idam apūrvam yac chaṭhendoḥ purastāt
kalayasi na hi dhūrte mudritākṣī kim āsīt ||56||

lalitā-prabhṛtīr athāvadat
priya-sakhyo'dbhutam atra śarmadam |
yugapan naṭanam śaṭheśayor
naṭa-naṭyor anayor nu paśyata ||57||

nija-vāñ-madhunā vimohitā
sva-vaśīkṛtya bhr̥ṣam dhaniṣṭhikā |
hariṇā nija-dhārṣṭya-nartane
vihitāsau bata kūṭa-nartakī ||58||

rata-hiṇḍaka-hiṇḍitāsakau
chala-dūtyābhidha-nṛtya-paṇḍitā |
nayatīha vidhātum utsukā
śaṭha-nṛtye bhavatīḥ sabhāsadaḥ ||59||

kalayata sa suraṅgākhyo'pi jātyā kuraṅgaḥ
praṇaya-sahacarīm svām raṅgiṇīm vañcayitvā |
vilasati hariṇībhir mām vilokyāpy amuñcan
nanu hari-śaṭhatāsmin saṅgataḥ saṁsasarja ||60||

mat-saṅginīm praṇayinīm dayitām mayūrīm

vīkṣyāpi sammukha-gatāṁ bata kekinībhiḥ |
niḥśaṅkam ullasati tāṇḍavikaḥ kalāpī
saṅgena dhārṣṭyam iha saṅkramitaṁ bakāreḥ ||61||

athāvadat smeramukhī dhaniṣṭhā
tvayaiva sarvā nija-citra-nṛtye |
vayaṁ kṛtāḥ sādhi sabhāsado'smin
prītāḥ sma drṣṭvā yad adrṣṭa-pūrvam ||62||

durlabhe sulabhe cārthe yatrāsaktis tu rāgajā |
tatra nityaṁ rāga-bhājāṁ pratyūha-śaṅkinī matiḥ ||63||

āgacchatālyo'dbhuta-nṛtyam
etat kṛṣṇāya tūrṇaṁ vinivedayāmaḥ |
snihyaty amuṣyāṁ sa yathā vilāsī
guṇiny alaṁ rajyati yad guṇajñāḥ ||64||

atha sā smita-saṁvṛtānanaṁ
sva-sakhī-vṛndam avekṣya vismitā |
punar apy avalokanālpatā-
taru-saṅgaṁ tv avadhārya lajjitā ||65||

itthaṁ mādharma-saṅga-raṅga-vikasad-vṛndāvanālokanāt
tāṁ kṛṣṇādbhuta-mādhurī-vara-sudhā-pānātirṣṇākulām |
premonmāda-vighūrṇitāntaratayā nānā-bhrama-vyākulām
tat-kṛṣṇāpti-samutsukā vijahasuḥ sakhyaś calantyo drutam ||66||

madana-raṇa-bāṭikākhyā-
priya-keli-kusuma-vanasya madhye |
sā kuñja-sthita-ravi-mūrteḥ
savidhaṁ samupasthitākasmāt ||67||

praṇamya tāṁ bhakti-bharena
tanvī baddhāñjalir valgu-varaṁ yayāce |
nirvighna-govinda-padāravinda-
saṅgo'stu me deva bhavat-prasādāt ||68||

pratimā-phulla-drg-vaktra-prasādotphulla-mānasā |
punas tāṁ praṇipatyeyāṁ sakhībhiḥ saha nirgatā ||69||

śrī-sūrya-pūjā-sambhāra-sahite paricārike |
stHITE tatraiva tad-vāṭī-devībhir lalitājñayā ||70||

diśi diśi visarantīm śrīmad-aṅgān murārer
mṛgamada-pariliptendīvarāṇām ivoccaiḥ |
pathi parimala-dhārāṁ prāpya rādhonmadiṣṇuḥ

sapadi tam anu bhrṅgīvotpatiṣṇus tadāsīt ||71||

kṛṣṇaḥ kāntā-tanu-suradhunī-saurabhocchāmṛtormi-
dhārām ārād vipina-valayaṁ plāvayantīm akasmāt |
kāśmīrāktāmbuja-parimalollaṅghinīm ghrāṇa-pūrṇām
āghrāyāsīt pulaka-jaṭilo bhrṅgavat protpatiṣṇuḥ ||72||

parimala-milanān militām
vanam anu dayitām davīyasīm matvā |
hariṇā prahitā vṛndā
tām ānetuṁ samutsukena ||73||

kuñjenarākhyam atha kuñja-nṛpasya dhāma
prāptā dadarśa militām sva-gati-pravṛtṭyai |
rādhotsukena hariṇā prahitām hi vṛndām
svābhīṣṭa-siddhim iva mūrtimatīm puraḥ sā ||74||

kṛṣṇottamaṁsa-caraṁ tasyai vṛndāpīndīvara-dvayam |
tad-aṅga-saṅga-gandhāndhī-kṛta-puṣpandhayaṁ dadau ||75||

tat-sparśa-saurabhyam avāpya kṛṣṇo-
pasparśa-gandhānubhavana mattā |
samudbhavad-bhāva-pidhāna-yattā
saṁvādam utkāśu tayā vyadhata ||76||

kasmād vṛnde priya-sakhi hareḥ pāda-mūlāt kuto'sau
kuṇḍāraṇye kim iha kurute nṛtya-śikṣāṁ guruḥ kaḥ |
taṁ tvan-mūrtiḥ prati-taru-lataṁ dig-vidikṣu sphurantī
śailūṣīva bhramati parito nartayantī sva-paścāt ||77||

bhrāntā vṛnde tvaṁ na mūrtir mamaśā
padmāly-āptāv utpatiṣṇur dvirephaḥ |
tṛṣṇā-dhrṣṇag bhrāmyate śaibyayāsau
tad-gandhodyad-dhārayā vātyayaiva ||78||

vātyā-hatyā-cañcunā lambhitāsau
śaibyā-vātyā sāpi sārdhaṁ sva-sakhyā |
gaurī-saṅgotkena tena sva-saṅgād
gaurī-tīrthaṁ tat-saparyā-cchaloktyā ||79||

tad-vārtayā naḥ kim ihāsty ariṣṭa-
kuṇḍottha-pātālaja-gaṅgā-vāri |
snātvā yathāryā-caraṇānuśāsanaṁ
mitraṁ samabhyarcya grhaṁ prayāmaḥ ||80||

kva yānaṁ te vṛnde tava caraṇa-rājīva-savidhe

kim arthaṁ te rājyādbhuta-bhavika-vijñāpana-kṛte |
vadaitat kiṁ śrī-mādhava-suvibhavālaṅkṛtam idaṁ
muhur vṛndāraṇyaṁ lasati bhavad-ālokana-kṛpām ||81||

athāvadat kundalatā pragalbhā
vimuñca vṛnde nija-kūṭa-dūtyam |
mayy arpitā sūrya-samarcanārthaṁ
nijāryayā kṛṣṇa-saśaṅkayeyam ||82||

pātāla-gaṅgā-jalaje'riṣṭamardi sarasy amūm |
saṁsnāpya nibhṛtaṁ neṣye pūjāyai sūrya-vedikām ||83||
na yāmas tatra cet kṛṣṇo mano-gaṅgām ayāmahe |
kṛṣṇa-gandhi-diśy asau yan na neyā jaṭilājñayā ||84||

vṛndābravīt kundalate kim-arthaṁ
harer bhiyā hiṇḍasi citta-gaṅgām |
upāyam ekaṁ śṛṇu yena tatra
gatā api drakṣyati vaḥ sa naiva ||85||

kṛṣṇaḥ kāntā-sarasi madanodghūrṇitātmāsti kuñje
yūyaṁ vāsantika-vana-pathā pūrvataḥ suṣṭhu gatvā |
tīrthe pādāmbuja-rasa-maye'riṣṭa-hantuḥ praśaste
snātvā kāmāṁ vrajata nibhṛtaṁ sādhi kenāpy adṛṣṭāḥ ||86||

avadal lalitā kundalate kiṁ nija-devarāt |
harer bibheṣi mugdheva pragalbhāpy apragalbhataḥ ||87||
yāmaḥ sva-kunḍaṁ paśyāmo mādhavīyāṁ śriyaṁ vane |
snātvā punaḥ sameṣyāmaḥ kiṁ naḥ kṛṣṇaḥ kariṣyati ||88||

strīṇāṁ svairāṁ krīḍana-sthānato naḥ
pumbhir draṣṭuṁ sthātum apy atyayogyāt |
tūrṇaṁ vṛnde yāhi niḥsārayāmuṁ
gopātur vā tatra kiṁ kāryam asya ||89||

aham atimṛdvī harir aticaṇḍaḥ
sukaraḥ katham iha varjana-daṇḍaḥ |
apasāryas te sakhi sa śikhaṇḍī
yad asi prakharā gurur aticaṇḍī ||90||

kundavally āha vṛnde tvaṁ bhrāntā caṇḍyānayā katham |
sa niṣkāsyāḥ paśupati vyāpyam ardhāṅgam asya tu ||91||

vṛndāhāpta-subhadra-śrīḥ kundavally eva drśyate |
madhusūdana-sambhogyā punnāgāṅgāśrayonmukhī ||92||

smerāsu sarvāsv avadad vilokya

śrī-rādhikām utkalikānvitām sā |
tām bhāva-gāmbhīrya-sumantharāṅgīm
kṛṣṇasya tṛṣṇām vinivedayantī ||93||

mat-praśnam ekam lalite vada drutaṁ
kādambinīm vīkṣya dig-anta udgatām |
pipāsayā muhyati cātakeśvare
samīraṇālyāḥ karaṇīyam āśu kim ||94||

diśi diśi niśi cāhni prasphuranti pracaṇḍā
avirata-gatikālī preṣyamāṇāḥ puro'mum |
nava-nava-rasa-pūraiḥ kālīkāḥ secayantyo
na bhavati param eko prekṣaṇīyāśya saiva ||95||

sa cet tad-eka-niṣṭhaḥ syāt sāpi tām tvaritaṁ tadā |
sāmānyāya puro'syāmuṁ pāyayed amṛtaṁ mudā ||96||

nīrasā api tāḥ śaśvad aśugālī-vicālītāḥ |
capalāḥ kālīkāḥ kvāpi bhavanty etā na tan mudā ||97||

tad yāta yūyaṁ svacchandaṁ snātvāriṣṭāri-tīrthake |
kurutālyo mitra-pūjām tiṣṭhāmy atrāsti me kṛtiḥ ||98||

yātāsu tāsū laghu-sūkṣma-dhiyaṁ śubhām
ca sā śārike sucaturā nyadiśat pravṛtṭyai |
ādyām vrajāya sutarām abhimanyu-mātuś
candrāvaler atha parām girijālayāya ||99||

sevā-sambhāra-saṁskārāgāram āgatya vīkṣya tām |
sambhārān praśaśmaṁsoccaiḥ sā mudā tat-kṛto janān ||100||
vasanta-kelir hindola-līlā-mādhvīka-pānayoḥ |
vana-raty-ambu-kelīnām mitho-veśa-kṛte tayoh ||101||
vanyāśana-svapayoś ca śuka-pāṭhākṣa-līlayoh |
tat-tat-sthāneṣu sā tat-tat-sāmagrīs tair ayojayat ||102||
tat-tal-līlā-parikarān sarvān sthāvara-jaṅgamān |
nanditāms tvaritāms cakre tayor āgatir vārtayā ||103||

tayor mitho-darśana-labdhi-rākā
samucchalaḍ-bhāva-cayāmṛtābdhau |
sā samplavecchā tvaritāntarāsīt
sthitā hareḥ sannidhi-kuñja-līnā ||104||

tāvan nāndīmukhī tāsām paścād āgatya sotsukā |
tayor līlāvalokāya sthitā sā vṛndayā saha ||105||

kṛṣṇo'py ārād bakula-viṭapi-śreṇī-yugmāntarādhvany

āgacchantī priya-sahacarī-veṣṭitām vallabhām tām |
drṣṭvā sākṣād-udita-madano'pi pratīyāya nāyaṁ
sphūrtyā tasyās tad-abhigamane yaṁ muhur vañcito'sti ||106||

kāntāpi kāntam avalokya camatkṛtātmā
taṁ bhūri-bhāva-vivaśā na hi niścikāya |
yat prāk tamālam anu tad adbhutaḥ
pralāpād ālī-kulasya hasitair atilajjitāsīt ||107||

mithas tat-tad-guṇānantyānubhavākrānta-mānasau |
darśanānanda-mattau tau sa-vitarkaṁ tadocatuh ||108||

kiṁ kānteḥ kula-devatā kim uta vā tāruṇya-lakṣmīr iyaṁ
sampad vā kim u mādhurī tanumatī lāvaṇya-vanyā nu kim |
kiṁ vānanda-taraṅgiṇī kim athavā pīyūṣa-dhārā-śrutiḥ
kāntāsāv uta vā mamendriya-gaṇān āhlādayanty āgatā ||109||

yā me netra-cakora-candra-vadanā nāsālinī padminī
jihvā-kokilikā rasāla-dadharā karṇena hṛc-chiñjitā |
dehānaṅga-davārta-vāraṇa-sudhā-srotasvatī mūrtikā
saiveyaṁ dayitoditā phalitavān mad-bhāgya-kalpa-drumaḥ ||110||

tāpiñchaḥ kiṁ kim u jaladharāḥ kandalo vaindranīlaḥ
sānuḥ kiṁ vāñjana-śikhariṇaḥ kṣīva-bhrṅga-vrajo nu |
kṛṣṇā-pūraḥ kim uta nicayaḥ kiṁ svid indīvarāṇām
puñjī-bhūto vraja-mṛga-drṣṣām kiṁ nv apāṅgāvalokaḥ ||111||

ayaṁ kiṁ kandarpaḥ sa khalu vitanuḥ kiṁ nu rasa-rāt
sa no dharmī kiṁvāmṛta-rasa-nidhiḥ so'tivitataḥ |
kim utphulla-premāmara-taru-varaḥ so'pi na caraḥ
sa vāsau mat-preyān jayati mama bhāgyaṁ kva nu tathā ||112||
(yugmakam)

kāntaḥ so'yaṁ sphurati purato netra-bhrṅgāravindaṁ
kiṁ vā bhrāntāsmi aham iti sakhi brūhi satyaṁ viśākhe |
itthaṁ prṣṭā pulakita-tanuṁ gadgadāruddha-kaṇṭhīm
ālī-hāsaiś capala-nayanām tām avādīd mudāsau ||113||

kastūryāḥ sat-tilakam alike yas tavoroja-yugme
citraṁ binduḥ sumukhi cibuke netra-yugme'ñjana-śrīḥ |
śrutyor indīvara-viracitaḥ kuntale cāvataṁsaḥ
so'yaṁ kāntaḥ sphurati sakhi te bhāgya-rāśir vrajāmum ||114||

itthaṁ mitho darśanato viśuddha-
prema-svabhāvodgata-bhāva-vṛndaiḥ |
vikṣubdha-sollāsa-manas-tanū tau

kṣaṇaṁ na kāñcit yayatuḥ pravṛttim ||115||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvye śrī-raghunātha-bhaṭṭa-viraje govinda-līlāmṛte
sargaḥ sāmpratam aṣṭamo'yam agaman madhyāhna-līlām anu ||o||

||8||

—o)0(o—

(9)

navamaḥ sargaḥ

athānaylor mānasa-nartakau tau
premā-sva-śiṣyau tanu-nartakībhyām |
śikṣā-gurur nartayitum pravṛttau
vṛndā-sakhī-vṛnda-sabhāsad-agre ||1||

cāpalyautsukya-harṣādyair bhāvālaṅkaraṇais tayoh |
mano-naṭau sva-śiṣyau tāv alaṁ cakre mudā guruḥ ||2||
udbhāsvarais tu jṛmbhādyaiḥ sūddīptaiḥ sāttvikair api |
ākālpaiḥ samalaṅkṛtya śrī-rādhā-tanu-nartakīm ||3||
ayatnajais tu śobhādyaiḥ saptabhir daśabhis tathā |
svabhāvajair vilāsādyair bhāvādyais tribhir aṅgajaiḥ ||4||
tathā cakita-maugdhyābhyāṁ dvāvimśatyā manoharam |
niramāśīd bhūṣitāṁ tām alaṅkāraiḥ krameṇa saḥ ||5||

(sandānitakam)

aṅgajair bhāva-hāvādyaiḥ śobhādyais tair ayatnajaiḥ |
svabhāvajair yathā-yogyaiḥ sūddīptaiḥ sapta-sāttvikaiḥ ||6||
udbhāsvaraiś ca jṛmbhādyair ebhiḥ sad-bhāva-bhūṣaiḥ |
alaṅcakre sunipuṇāṁ śrī-kṛṣṇa-tanu-nartakīm ||7||

(yugmakam)

tayor dvayor aṅga-lakṣmī-raṅga-sthalyāṁ sunartanam |
pravṛttam āsīt tad dṛṣṭvā mudam āpuḥ sabhāsadaḥ ||8||

kramāt te nartakyau prakāṣita-kalā-kauśala-bharair
mithas tṛpte dṛpte nija-para-parāṁ tan-nipuṇatām |
vitanvāne bāḍhaṁ nanṛtatur aho yena muditā
drutaṁ sabhyās tābhyāṁ tanu-hṛdaya-ratnāny api daduḥ ||9||

rādhāyās tanu-nartakī-madhurima-bhrājiṣṇu-raṅga-sthale
svīya-śrī-nayana-dvayottama-naṭau kṛṣṇas tathānartayat |
yenāntar-muditāsakau sva-nayana-prāntāvalokotpalaiḥ

śaśvat-tat-sukhadair amaṇḍayad amuṁ sabhyāś ca paścān mudā ||10||

purah kṛṣṇālokāt sthagita-kuṭilāsyā gatir abhūt
tiraścīnaṁ kṛṣṇāmbara-dara-vṛtaṁ śrī-mukham api |
calat-tāraṁ sphāraṁ nayana-yugam ābhugnam iti sā
vilāsākhya-svālaṅkaraṇa-valitāsīt priya-mude ||11||

ākṛṣṭā puratas tadotsukatayā sakhyeva sā lajjayā
paścād vāmatayānrju-praṇayataḥ savye sva-gehādhvani |
sā savye'py avahitthayā prabalayā puṣpāvacityai balād
itthaṁ bhāva-cayodgati-pracalitā kṛṣṇasya sāsīn mude ||12||

itthaṁ kṛṣṭā priyāgre sā baliṣṭhābhiḥ samantataḥ |
mano-vṛtti-vayasyābhir na niryātā na ca sthitā ||13||

hriyā tiryag-grīvā-caraṇa-kaṭi-bhaṅgī-sumadhurā
calac-cillī-vallī-dalita-ratināthorjita-dhanuḥ |
priya-premollāsollasita-lalitā-lālita-tanuḥ
priya-prītyai sāsīd uditā-lalitālaṅkṛti-yutā ||14||

hari-mānasa-naṭa-varye rādhā-tanu-nartakī-guṇais toṣāt |
gatavati tāṁ parirabdhuṁ tat-tanu-naṭy api tad-anugatā jātā ||15||

vyatyastākalpa-gātrī drutam abhisaraṇāveśatas tvaṁ priye tac
cāpalyaṁ veśa eṣa prathayati manaso'py ehy amuṁ saṁskaromi |
itthaṁ sparśotsuka-sva-priya-parihasitāvāṅ-mukhī saṅkucantī
lolākṣī vibhramālaṅkṛti-rucira-tanus tasya tuṣṭiṁ vyatānīt ||16||

hriyā bhiyā vāmatayāvahitthayā
kṛtāvakarṣā kusuma-grahāya sā |
tiraścalantī hariṇotka-cetasā
puro niruddhā mumude cukopa ca ||17||

bāṣpa-vyākulitāruṇāñcala-calan-netraṁ rasollāsitaṁ
helollāsa-calādharaṁ kuṭilita-bhrū-yugmam udyat-smitam |
rādhāyāḥ kila-kiñcitāñcitam asau vīkṣyānanam saṅgamād
ānandaṁ tam avāpa koṭi-guṇitaṁ yo'bhūn na gīr-gocaraḥ ||18||

atha sā savidha-stha-keśara-
druma-śākhāṁ mukulākulām anu |
atisambhramataḥ sva-dor-latāṁ
kusumād ānamiṣād udakṣipat ||19||

punnāgayor utkalikā-yujos taylor
utphullatāsīd yugapat tadādbhutā |
ekasya tat-sparśa-mudāparasya tad-

dor-mūla-sandarśanaja-pramodataḥ ||20||

tāruṇya-bhaṭṭa-gurutāḥ samadhīta-kāma-
nyāyādi-śāstra-cayayā sa sa-tīrthayāpi |
citram na tan-nija-jayāya tayodagrhnān
naiyāyiko hi guruṇāpi vivādam icchet ||21||

keyam me kusumam cinoti nahi kāpy eṣāsmi aham tvam tu kā
mām jānāsi na kim na vedmi tad ito gacchāsmi aham puṣpapah |
yāmi kva bhramarīm tvam eva nanu sā puṣpeṣu labdhāntarety
uktvāsyā madhusūdanaḥ sa savidham vindann avādīt punaḥ ||22||

mugdhāsi sat-kula-vadhūḥ sumano harantī
sādhvī parasya puruṣasya na lajjase tvam |
citram tad etad athavā satataḥ bhramantyāḥ
svātantryataḥ prati vanaḥ katham astu lajjā ||23||

sādhāraṇam vanam idam nanu mitra-pūjā-
sūtkañṭhitā vayam avaiti ca mālatīnām |
punnāga eṣa vikaco'pi na saṅgam ittham
auṣṭhyādi-varṇa-pada-cālanayāttha manye ||24||

mugdhāsi vetsy na kim apy avadhehi vacmi
san-mālatī-caya-vṛtaḥ puruṣottamo'yam |
tābhir yunakti na kadāpi yunakti cāpi
diṣṭyānilaiḥ sumukhi pratyanukūla-pūrvaiḥ ||25||

svāmī vanasya viditaḥ smara-cakravartī
tenārpiṭam mayi mudā vipināvakatvam |
tasyāgrato mama viluṅṭhasi yasya garvāt
tāruṇya-ratna-ghaṭa-yugmam idam harāmi ||26||

tvam prārthya tad vicinuyām iti kim bravīṣi
nekṣe kadāpi lalanām kim u saṁlapāmi |
dhairyam raho yuvati-darśanataḥ kva yūnām
ity āttha kim sakhibhir asmi sadā parītaḥ ||27||

naikā tvam asyāvayavābhidha-caura-lakṣair
nityam vṛtā sva-sadṛśāli-cayānvitā ca |
rājanvato janapadasya parām vibhūtiḥ
muṣṇāsy amuṣya nipaten mayi rāja-daṇḍaḥ ||28||

nityam vanād vicinumaḥ kusumāny amuṣmād
drṣṭaḥ kadāpi na bhavān iha rakṣakaḥ kim |
svapne'pi na śruta-caraḥ smara-cakravartī
tat kim vṛthā pralapasīti kim āttha satyam ||29||

guptaṁ pratāpa-balato vanam āvayos tat
kas tāvad eṣa viśatād iti garvitena |
gocāraṇa-vyasaninā ca mayātiyatnān
nāvekṣitaṁ hr̥ta-dhanaṁ vihitāṁ tvayaitat ||30||

guptena sādya vidhṛtāsi mayātra diṣṭyā
sandaṇḍya-pūrvam iha rāja-kṛte tvad-artham |
svārthaṁ punar gaṇa-yutaiva yadārpyase tvam
rājñe tadāśruta-caraṁ tam apīkṣitāse ||31||

sāmānya-kānana ihāsti na rakṣako'pi
jñātveti te nanu mayātra kṛto'parādhah |
kṣantavya eva bhavatā karuṇā-mayatvāt
tan muñca mām iti kim āttha na me'tra śaktiḥ ||32||

vanya-prajābhir akhilaṁ caritaṁ yatas te
vijñāpitaṁ sthira-carādibhir ākulābhiḥ |
śrutvā nṛpo'sruta-carāṁ sa ruṣāgrahena
tvām yācate mayi vidhāya sa-śāstra¹¹-daṇḍam ||33||

jñātaṁ hi yojana-catuṣṭayam ity aranyaṁ
rājyaṁ nṛpo'py atanur atra tṛṇādi-vittam |
kāntāḥ prajā iti vadasy avadhehi yās tāḥ
sādhvyaḥ samasta-jagatām upajīvya-lakṣmyaḥ ||34||

kiśalaya-jalajātādarśa-mattebha-harṁsāḥ
karabha-kanaka-rambhā-samputī-hasti-hastāḥ |
smara-ratha-pada-kṛṣṇākūla-sad-vedi-simhā
amṛta-hrada-bhujaṅgī-parṇa-kāmāsanādi ||35||

kamala-mukula-tāla-śrīphalebheśa-kumbhā
viśa-manasija-pāśāśoka-sat-pallavāś ca |
ratipati-vara-śakti-vrāta-sad-gandha-phalyas
taḍid-ali-caya-muktāhāra-jāmbūnadādyāḥ ||36||

śuka-pika-śikhi-bhr̥ṅgī-kunda-raktotpalādyāḥ
śaphara-mṛga-cakorī-khañjanendīvarāṇi |
smara-khara-śara-cāpa-jyā-javā-bandhujīvāḥ
śikhara-dara-camaryaḥ sūkṣma-kṛṣṇā-laharyaḥ ||37||

anyā yā yāḥ kati tā gaṇyā
vṛndāvanam anu vibhavair dhanyāḥ |
tvat-tanu-cauryā hr̥ta-sarvasvā
bhrāmyantītas tata iha niḥsvāḥ ||38||

¹¹ samagra-

(caturbhiḥ kulakam)

iti tad-udita-narmākarnya karṇāmṛtaṁ
sābhyudita-tanu-vikārān śaśvad āvṛtya yatnāt |
lapanam idam asatyaṁ kāmīnaḥ kāḥ sva-karṇe
vidadhati tad ito yāmīti nīcāir vadantī ||39||

dayitam api manāk taṁ vīkṣya sāvajña-drṣṭyā
druta-gati-calitāgre mugdha-vivvoka-digdhā |
kva calasi nanu dhūrte mām anādrṣṭya bhaṅgyā
harir iti sa vadaṁs tām amśukānte dadhāra ||40||

(yugmakam)

anubhūyaiva tat-sparśam ānandotthair vicālītā |
nānā-bhāvaiḥ priyaṁ rādhā tiryag-grīvā vyalokayat ||41||

tārā-nartana-sūcitātyavamatiḥ smerā tad-āsyāmbujaṁ
dhāvantī tṛṣṭālinīva kuṭīla-prāntā nivṛttā tataḥ |
kiñcid bāṣpa-kulākulā'ruṇatayā sprṣṭāñcalollāsinī rādhā
drṣṭir amajjayat priyam apārānanda-vārāṁ nidhau ||42||

ākṛṣya tat-kara-dhṛtaṁ vasanāñcalam sā
tiryag dṛgañcalakalā smara-bāṇa-drṣṭyā |
viddham muhur vidadhatī priyam unmadāndhā
pratyāha taṁ smita-sudhā-subhagānanābjam ||43||

madhura-sarasa-ramyaṁ vastu-jātaṁ hi yad yat
nivasati kila loke prākṛte'prākṛte vā |
śriyam uru-tanu-cauryā tvaṁ harann asya sādhuḥ
svayam asi tad ihānyatrāpi cauryāpavādī ||44||

sādhutve dhārmikatve ca yasya te bhāti sākṣiṇī |
kumārīṇāṁ koṭṭavīnāṁ mūrdhni baddhāñjali-stutiḥ ||45||

vraja-bhuvi yuva-rājaḥ sarva-sādguṇya-pūjyaḥ
pariṇaya-vidhi-yogyānanta-kanyā-yutāyām |
abhinava-taruṇo'py aprāpta-pāṇigraho yat
tad-dhṛta-niyamo'si brahmacārīti satyam ||46||

kiṁ vāsādhāraṇaḥ kaścid bhāti tvayi guṇo mahān |
yam ākarṇya na kāpi tvāṁ kanyā vṛtavatī kvacit ||47||
tat tāpād bhavatā manye turaṅga-brahmacaryakam |
aṅgīkrṣṭya vraje svasya khyāpitā baṭutā mṛṣā ||48||
baṭuś cet para-rāmāsyālokena kutukī kutaḥ |
vaṁśī-caurī-hṛtābhir vā para-strībhiḥ kuto ratiḥ ||49||
tad bhavān varṇitākhyāti-cchalena svārtha-sādhakaḥ |
kanyānāṁ ca satīnāṁ ca dharma-dhvaṁsāya dīkṣitaḥ ||50||

kadāpy anāropita-puṣpa-vallī-
drumaika-poto'pi vanādhikārī |
asaṅkha-gocāraṇa-lūna-tat-tan-
mūlo'pi satyaṁ vipināvakas tvam ||51||

sakhyāsmākaṁ vṛndayā vardhitaṁ yad
vṛndāraṇyaṁ khyātaṁ etad vidhātrā |
mahyaṁ dattaṁ tat-saratnābhiṣekaṁ
rājānaṅgas tvaṁ ca pāteti satyam ||52||

idaṁ tv asādhāraṇam asmadīyaṁ
mat-kunḍa-tīrodbhava-kely-araṇyam |
madīya-simhāsana-dhāma-kāma-
śarma-pradākhyam tv iha bhāti kuñjam ||53||

āsthānīyaṁ kānta-vārtā-sudhā-dhuṅ-
nāmny asmākaṁ bhāti puṁsām agamyā |
yasyāṁ nitya-mad-vayasyā-niṣaṇṇāḥ
saṁsevante preṣṭha-vārtāmṛtāni ||54||

cinumaḥ kusumaṁ vayam ina³-sevā-
vidhaye roddhum yūyaṁ ke vā |
para-nīvṛti-nija-tārpaṇa-yuktaḥ
kiṁ hrī-priyayāpi tvaṁ muktaḥ ||55||

baṭo na te kṛtyam ihāsti puṣpā-
rāme'balā svaira-vihāra-dhāmni |
paśūn avaraṁs tvaṁ paśupāla-saṅgī
tac-cāraṇāya vraja śādvaleṣu ||56||

smita-ruci-śiśirāt tad-vaktra-pīyūṣa-raśmeś
cala-nayana-kuraṅgotplāva-ramyāt sravantīm |
pibati hari-cakore narma-pīyūṣa-dhārām
atṛpad iha sakhīnām dr̥k-cakorī-cayo'pi ||57||

tat-sparśa-bhītyeva vivṛtṭya kandharām
kaṭākṣa-nīlotpala-mālayā priyam |
sā bhūṣayanty asphuṭa-bhartsanoktikā
sāvajñam agre'pasasāra līlayā ||58||

kṛṣṇo'tha kāntā-tanu-citra-nartakī
lāsyāvalokocchalitātīlālasaḥ |
drutaṁ sametyoccalitena pāṇinā
dadhāra cāsyāś cala-kañcukāñcalam ||59||

kāntā vibhugnīkṛta-cilli-kārmukā

śoṇākṣi-koṇekṣaṇa-bāṇa-saṅcayaiḥ |
vikhaṇḍya tūrṇaṁ priya-dhairya-kañcukaṁ
līlāravindena tatāḍa taṁ muhuḥ ||60||

tasyāravindāhati-jāta-śātaṁ
viśvāśraye'syāpi mama na dehe |
tataḥ sakampāt prasasāra bāhye
prasveda-bāṣpotpulaka-cchalena ||61||

tat-sparśa-samphulla-tanor nata-bhruvaś
chinnā svayaṁ kañcuka-bandha-vīṭikā |
nīvī ca cīnaṁ skhalad-antarīyakaṁ
rundhe paraṁ sveda-jalaṁ nitambake ||62||

athāli-varga-smita-lola-netrā
tat-pāṇi-rodhād vasaṇaṁ vimocya |
tato'pasṛtya druta-nīvi-bandhe
sā dakṣa-hastāpy abhavad vihaṣṭā ||63||

kṛṣṇo'pi tāvad vara-bhāji pūrṇe
svedāmbubhis tat-stana-hema-kumbhe |
smarotsavārambha-miṣeṇa pāṇim
ādhātum utko'ntikaṁ āpa tasyāḥ ||64||

kāntā kathañcid vinibaddhya nīvīm
netreṇa paśyanty aruṇāñcalena |
vāmena taṁ smera-sakhīḥ pareṇa
tat-pāṇi-rodhaṁ prati satvarāśīt ||65||

smita-rudita-vimiśraṁ gadgadāspaṣṭa-varṇaṁ
ramaṇam anṛju-netrā bhartsayanty utsukāpi |
praṇaya-sukhaja-vāmyodbhrāmitā sāsya vāñchā-
pratihatī-rahitaṁ tat-pāṇi-rodhaṁ vyatānīt ||66||

saṅghaṭṭa āśīt karayor niruddhaya
mithaś calat-kañkaṇa-nāda-mañjulaḥ |
samīra-gatyā calayoḥ samantataḥ
kūjan-madāli-vrajayor ivābjayoḥ ||67||

athaitya lalitā madhyaṁ tayor kṛṣṇaṁ nyavārayat |
kundavally āha tvaṁ kṛṣṇa pañca-devārcanaṁ kuru ||68||
kṛṣṇaḥ kundalatām āha tvaṁ mamāsmi smara-kṛtau |
ācāryā bhava sāmāgrīm adhiṣṭhānaṁ ca me diśa ||69||
sā cāha nāham ācāryā śrutaṁ nāndīmukhī-mukhāt |
sugopyam api tad brūyaṁ yat tvaṁ mat-priya-devaraḥ ||70||

asyāṁ puraḥ savya-kuce gaṇeśvara-
sphurac-chiraḥ kumbhatayā prakalpita |
namo gaṇeśāya ta ity udīrayan
samarpayādaḥ kara-hallakam¹² svakam ||71||

namaḥ śivāyeti paṭhan pare'param
vakṣoja-liṅge'rpaya pāṇi-paṅkajam |
hrīm caṇḍikāyai nama ity adaḥ punaḥ
śirasy amuṣyāḥ kuṭila-bhruvo'pi tat ||72||

tvam atha nija-karābhyām etayā vāritābhyām
api sucibukam asyā veṇi-mūlaṁ ca dhṛtvā |
mukha-vidhum anu yatnād om namo viṣṇave'smā
iti manu-varam ākhyān svaṁ mukhābjaṁ nidhehi ||73||

punaḥ savitre nama ity udīrayann
asyās tu bhāsvaty adhare'ruṇe balāt |
sva-danta-kundādhara-bandhu-jīvakau
kṛtāvarodho'py anayā samarpaya ||74||

athārcanāyāṁ vihitodyamo'sau
tām bhartsayantīm kila kundavallīm |
svaṁ tāḍayantīm śravaṇotpalena
priyām sa paśyann avadat priyālīḥ ||75||

sakhyaḥ smara-makhārambhe pañca-devārcanā mayā |
kartavyā vighna-śāntyai kiṁ śubhe khidyati vaḥ sakhī ||76||

sakhīr mṛṣāṭopa-giraḥ smitānanāḥ
samākṣipantīḥ kuṭila-bhruvo harim |
nivārya tāḥ kundalatām drg-iṅgitair
nudanty avādīd atha taṁ viśākhikā ||77||

patnyā samaṁ dharma-kṛtir vidheyā
samatvam atrāñcala-bandhanena |
tvaṁ tad vinejyā-karaṇe pravṛttaḥ
katham sakhī nerṣatu dharma-niṣṭhā ||78||

tasyām viśākhām sphuritādhārānanam
vilokayantyām kuṭilībhavad bhruvi |
paścāt sthitā kundalatā mudā tayoh
saṁvyānayor añcala-bandhanam vyadhāt ||79||

alaksitā sā drutam etya sammukham
sva-sevayā tuṣṭam uvāca mādhamam |

¹² hallakam rakta-sandhyakam

kiṃ maṅgalārambha ihānya-carcayā
nava-grahān arcaya sarva-siddhaye ||80||

tām avādīd ayaṃ mahyaṃ graha-pūjā-vidhiṃ diśa |
sāpi taṃ rādhikāṅgāni darśayantī dṛśāvadat ||81||

adhara-nayana-gaṇḍoroja-bhālānanānām
grahaṇam iha navānām aṅgakānām grahārcā |
yad api tad api teṣāṃ suṣṭhu-santoṣa-hetor
adhara-vikaca-bandhūkārpaṇaṃ teṣu kuryāḥ ||82||

ācārye tvaṃ śikṣayāmum sva-śiṣyaṃ
svāṅgāny ādau grāhayitvā grahārcām |
ity uktvā tām kṛṣṇa-bhītyā palāyantī
rādhā ruddhā svāñcala-granthinārāt ||83||

tiryag-grīvaṃ vīkṣya baddhāñcalāntaṃ
svāntar-vāñchā-pūrti-phullānanāpi |
kṛṣṇe sakhyoḥ kundavallyām ca serṣyā
śīghraṃ granthiṃ mocayanty abravīt sā ||84||

dhārṣṭya-nāṭye naṭasyāsyā viśākheyaṃ varā naṭī |
sabhyeśā lalitā kundavallī seyaṃ vidūṣikā ||85||

patnī-raṅko'py anya-patnyām sva-patnī-
bhāvaṃ bibhrat pūrayan svīya-vāñchām |
muktaḥ so'yaṃ lajjayāpi sva-sakhyā
tyakte dharme lobhato mūla-hāniḥ ||86||

kṛṣṇo'tha tām tatra nivārayann api
pravṛtta āsīn mukha-cumbanādiṣu |
kāntāpi taṃ teṣu nivārayanty api
prājyāgrahābhūt paṭa-bandha-mocane ||87||

evaṃ tayoḥ sva-sva-kṛtau samutkayor
anyonya-saṃrodha-vaśād vihashtayoḥ |
upetya dṛptā lalitā mṛṣersyayā
sābhartsayat taṃ paṭam apy amocayat ||88||

kartuṃ bhaval-lālasā cet sva-patny-añcala-bandhanam |
vraje te durlabhā kanyā prajāvatyānayaṣtu tat ||89||

sā muktam ākṛṣya paṭṭāntam ārāt
sthitā calad-bhrūḥ smita-śobhitāsyā |
taṃ prerayantī sva-dṛg-iṅgitena
nyastekṣaṇaṃ svānana ity avādīt ||90||

bhrāntācāryā te yad ādau vidheyām
dik-pālārcām yā vihāya grahāṇām |
arcām ajñam kārayantī bhavantaṁ
karmaṇy asmiṁś chidratām ādadhāti ||91||

kundavally abravīn nāhaṁ bhrāntājñe'smin smara-kratau |
dig-devatārcanāt pūvāṁ graha-pūjety ayaṁ vidhiḥ ||92||
sthānādhiṣṭhāna-nāmāni teṣāṁ pṛṣṭācyutena sā |
dṛśā taṁ darśayanty ālīr babhāṣe kundavallikā ||93||
paśyaitās te kṛtārcāyām vāñchā-dāne samutsukāḥ |
svayam āgatya dik-pāla-mūrtiḥ sva-sva-diśi sthitāḥ ||94||
viśākhā śāṅkarī mūrtir lalitā śātamanyavī |
śaucī sudevikā tuṅgavidyā dāṇḍadharī tathā ||95||
citrā naisācarī raṅgadevī prācetasī smṛtāḥ |
sādāgatī tv indulekhā dhānadī campakālikā ||96||
śrī-rūpa-mañjarī seyaṁ vaidhātrī nipuṇāgrataḥ |
rasollāsa-karī dakṣā śaiṣī sānaṅga-mañjarī ||97||
sadā svārthe tvad-dhitāḍhyā etā dik-pāla-mūrtayaḥ |
santy unmukhās tvad-arcāyai tvayārcyāḥ phala-siddhaye ||98||

tās tāṁ ruṣā pāmari kāraya tvaṁ
dhr̥ṣṭe'munā sva-priya-devareṇa |
sva-mūrti-pūjām iti bhartsayantīḥ
paśyann asāv arcitum utsasarpa ||99||

tad-āgati-sa-śāṅkās tāḥ sāvadhānāḥ sva-rakṣaṇe |
paśyantyo yāntam anyāṁ taṁ dadṛśuḥ sva-sva-sannidhau ||100||

yām yām pratīyāya sa cañcalākṣīm
sā sāpagacchanty amunāvaruddhā |
kṛtārdha-pūjāpi palāyitālī-
sāhāyyato'bhūn miṣato haṭhād vā ||101||

sa-kāku-vinayāt kāpi sāṭopa-tarjanāt parā |
apetānyām vidhāyānyā samvyāna-tyāgato'parā ||102||

tāsāṁ mukhaṁ sa-smita-rodana-helaṁ
samphulla-bhugnāruṇa-cañcalākṣam |
vīkṣyepsitām prāpa mudām sa citraṁ
vigñāhate karmaṇi yat phalāptiḥ ||103||

itas tatas tāṁ prapalāyya rādhām
āsādyā durgaṁ paritaḥ sthitānām |
tāsāṁ sphurac-cañcala-dr̥k-cakoryaḥ
kr̥ṣṇānanendau tṛṣitā nipetuḥ ||104||

āsādyā dṛpyad-vṛṣabhānujāṁ śrīyaṁ
tāsāṁ praphullāṇi mukhāmbujāṇi saḥ |
samīkṣya dhr̥ṣṇak-madhusūdanas tadā
pipāsayāsīd upasartum udyataḥ ||105||

ullaṅghya rādhāṁ sahasotpatiṣṇus
tayā ruṣā huṅkṛtito niruddhaḥ |
stabdhaḥ puro'syāḥ sabhiyeva tiṣṭhan
nyadhād dṛśaṁ kundalatānane svām ||106||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-viraje govinda-līlāmṛte
sargo'yaṁ navamaḥ samāptim agaman madhyāhna-līlām anu ||o||

||9||

—o)0(o—

(10)

daśamaḥ sargaḥ

atheṅgitajñā kila kundavallī
sarveṣṭadānaṅga-makha-kriyāyām |
vighnād viṣṭāntam ivābhyupetya
svayaṁ viṣaṇṇeva tadāha kṛṣṇam ||1||

paśupatiṛ asi yat te līlayā kāma-nāśaḥ
kratu-hatir api tasmād devatā-karma-nāśe |
katham iha phala-labdhis tat tyajāśv anya-dharmaṁ
praṇaya-para-vaśatvaṁ svīya-dharmaṁ vidhehi ||2||

ām sarva-śaṅkaratayā śiva-mūrtitaś ca
prāñco'pi mām kila maheśvaram āmananti |
sva-preyasīm prati nijāṅga-samarpaṇākhyam
tat tasya dharmam api nityam ahaṁ karomi ||3||

kintu sva-vāma-vapur aṅgam anena dattaṁ
pūrvāṅga-pūrvam akhilāṅgam ahaṁ dadāmi |
yat prema-vaśya-suvidagdha-vadānyatābhyah
kīrtis tato'pi vipulā mama līlasīti ||4||

tataḥ svasmāc chaṅkamānām sāvadhānām api priyām |
alakṣitam upety āha kroḍīkartuṁ kṛtodyamaḥ ||5||

ehy ehi gauri tvam idaṁ śarīraṁ
grhāṇa me candraka-śekharasya |
ity ālapaṁs tām parirabdhum utkaḥ
kṛtāpayānām sa haṭhād dadhāra ||6||

sa-gadgadaṁ bhartsayantī seyaṁ sa-smita-rodanam |
tasmāt kathañcit viśliṣya serṣaṁ tasthau tad-agrataḥ ||7||

mukha-parimala-lubdhasyāli-vṛndasya
kaṇāntikam anu patataḥ sā jhaṅkṛti-trasta-cetāḥ |
tad anu cakita-cañcad-drṣṭi-bhaṅgīr dadhānā
svayam apagata-dhairya sasvaje prāṇa-nātham ||8||

tataḥ sakhīnām smita-jāta-lajjā
kṛta-prayatnāpi tato'pasartum |
tenātigāḍhaṁ hasatā grhītā
babhau payode sthira-cañcaleva ||9||

īrṣā-trapā-nirvṛti-vāmatābhir

drāg devatābhir lalanāgrahaiḥ sā |
āviṣṭa-vān-mānasa-vigrahāsīt
sva-ceṣṭayā lokayatām sukhāya ||10||

sa-śapatha-nuti-nindā-tarjanākṣepa-dainyaṁ
smita-rudita-vimiśraṁ śliṣṭam eṣā lapantī |
priya-dṛḍha-bhuja-bandhaṁ mocayantī karābhyām
bhṛṣam atanuta sālī-vṛnda-kṛṣṇasya tuṣṭim ||11||

tayor dṛḍhālīṅganataḥ sutrptāḥ
kampādi-sampan-nicitāḥ samīkṣya |
sakhīr mudotphulla-mukhīr nikuñje
nāndīmukhīm sā vadati sma vṛndā ||12||

āścaryām hariṇā rādhā gāḍham āliṅgitā ciram |
tad-asaṅgati-yuktāpi nivṛtāsīt sakhī-tatir ||13||

adrṣṭe darśanotkanṭhā drṣṭe'smin sparśa-lālasā |
sparśe'sya serṣya-vāmyaṁ tac citram āsām viceṣṭitam ||14||

nāndīmukhī tām avadat vaneśvarīm
lokottarāṇām vraja-subhruvām sadā |
kṛṣṇaika-saukhyārtha-śarīra-cetasām
tat tan na citraṁ kila ceṣṭitaṁ yataḥ ||15||

sakhyāḥ śrī-rādhikāyā vraja-kumuda-vidhor hlādinī-nāma-śakteḥ
sārāmśa-prema-vallyāḥ kiśalaya-dala-puṣpādi-tulyāḥ sva-tulyāḥ |
siktāyām kṛṣṇa-līlāmṛta-rasa-nicayair ullasantyām amuṣyām
jātollāsāḥ sva-sekāc chata-guṇam adhikaṁ santi yat tan na citram ||16||

vibhur atisukha-rūpaḥ sva-prakāśo'pi bhāvaḥ
kṣaṇam api na hi rādhā-kṛṣṇayor yā ṛte svāḥ |
pravahati rasa-puṣṭim cid-vibhūtir iveśaḥ
śrayati na padam āsām kaḥ sakhīnām rasajñāḥ ||17||

rādhā kāñcana-vallī
phullā kṛṣṇas tu phulla-tāpiñchaḥ |
anayoḥ saṅgama-lakṣmīḥ
sukhayati nahi kaṁ sa-cetanaṁ lokam ||18||

āsām viśuddha-praṇayārdra-cetasām
tātṭparyam asyaiva sukhena cātmanaḥ |
vāmyaṁ hi kāntasya sukhāya subhruvām
atas tad unmlati tasya saṅgame ||19||

athepsitaitad-dṛḍha-bāhu-vakṣaḥ-

sparsóthitānanda-bharāpi rādhā |
vāmyottha-vaimatyam ivācarantī
sā bhartsayantī lalitām avādīt ||20||

sa-kuṣṭi-hari-dūtyā kundavallyā milantī
kapaṭini lalite tvaṁ mām ihānīya dhr̥ṣṭe |
śaṭha-kula-guru-haste netra-bhaṅgyā nidhāya
kalayasi khala-bhartur dhārṣṭya nṛtyaṁ taṭasthā ||21||

prakharā yad abhūr mṛdvī mṛdunālīṅgitāmunā |
na tac citraṁ yad āsīd vām guṇayoḥ parivartanam ||22||

ruṣṭena tuṣṭā lalitāmunā vyadhāt
saṁvādam udyat-smīta-garbha-tarjanam |
satī-vrata-dhvaṁsana-dhr̥ṣṭa-bhūpate
vidhātum ārabdham idaṁ na kiṁ tvayā ||23||

sva-sakhīṁ pṛccha lalite kim iyaṁ kartum udyatā |
balāt svāṅgena saṁveṣṭya mad-aṅgaṁ yātmasād vyadhāt ||24||

punnāgaṁ tvāṁ mādhavīyaṁ svayaṁ
yat phullā svāṅgair veṣṭate yuktam etat |
tvaṁ yat tām tair veṣṭase tan na yuktam
vallyā vṛkṣo veṣṭyate nāmunāsau ||25||

mayāpy asyai dattam aṅgam anayāpy ātma-sāt-kṛtam |
kā te hāniḥ punar naitad ādātum śakyate mayā ||26||

iyaṁ krūrā śūrā jayati lalitā krodha-valitā
yaśaḥ-śvetām etām visrja śaṭha tām svāñca śaṭhatām |
nijābhidyām iddhām alipaka susiddhām sva-purataḥ
prajāvatyām satyām tvayi ca rati-matyām viracaya ||27||

lalitāyāḥ puro rādhām vāto'pi spraṣṭum akṣamaḥ |
tat tyajāmurṁ na ced asmād dhāṭi-śāṭīṁ nicolaya ||28||

ity ālapantyām tvaritaṁ ruṣāsyām
agresaratyām sa-sakhī-kulāyām |
kampāśru-romāñca-mukhaiś ca bhāvair
ānanda-jaiḥ so'py abhavad vihastaḥ ||29||

kāntāṅga-saṅgaja-sukhena vimohite'smin
bhīto'yam ity avagate lalitā-bhiyānyaiḥ |
ādāya kampita-karān muralīm skhalantīm
sā nirgatā jhaṭiti viślatha-bāhu-bandhāt ||30||

nirgatā tasyāṁ sva-paṭāñcalena
saṅgopayantyāṁ muralīm prayatnāt |
āgatya tasyāḥ purato viśākhā
kṛṣṇena saṁlāpam asau vyadhata ||31||

he kṛṣṇa dor-bimba-vidhuntuda tvaṁ
bhrānto'pi yā te prasabhaṁ grhītā |
candrāvalīyaṁ na hi paśya tārā
rādhābhīdhānye'pi ca tādṛśo'syāḥ ||32||

asyādvaitā viśākhāham anurādhā tv iyaṁ parā |
iyaṁ jyeṣṭhā dhaniṣṭheyaṁ citreyaṁ bharaṇī tv iyaṁ ||33||

anyā vā kati me ganyā yā caikāstīndulekhikā |
sāpi tvad-grahaṇāyogyā tat tvaṁ candrāvalīm vraja ||34||

viśākhe sarva-sukhadā satyaṁ tvaṁ śāṅkarī-tanuḥ |
vāg-vajra-bhīṣaṇā mūrtir lalitā śātamanyavī ||35||

asau viśākhe sulabhāṁ vihāya
candrāvalīm tām bahudhopabhuktām |
sudurlabhāṁ vāñchati bhānavīyaṁ
śriyaṁ rasāsvāda-viśeṣa-lipsuḥ ||36||

bhogaḥ krameṇa tārāsu sadā rāhor virājate |
kautukād indulekhām apy apūrvāṁ sa jighṛkṣati ||37||

ity ālapan śrī-harir indulekhām
aliṅgituṁ tat-savidhaṁ jagāma |
dṛṣṭvāntike taṁ cakitāpayāntī
sāpy uccalad-bhrūḥ smita-pūrvam āha ||38||

dhṛṣṭāpagaccha he rāho na te yogyendulekhikā |
pūrṇāṁ candrāvalīm yāhi bhuṅkṣva tārāṁ krameṇa va ||39||

tenālakṣitam āgatya grhītā lalitābravīt |
anurādhā na te labhyā viśākhā-bhogam antarā ||40||

sprṣṭā viśākhāpy atha sābravīt taṁ
rādhopabhogād bhavatā viśākhā |
bhuktaiva tat kiṁ punar eṣi dhṛṣṭa
jyeṣṭhāṁ vihāya krama-labhya-bhogām ||41||

jyeṣṭhāpy alakṣitaṁ sprṣṭvā mliṣṭaṁ ruṣṭā tam abravīt |
citrā-bhogaṁ vinā dhṛṣṭa kliṣṭo'nyāsāṁ tavākramaḥ ||42||
sahasā vidhṛtā citrā tam āhāpaihi lampāṭa |

grahāṇām kramato bhogas tārāsūtkramato na hi ||43||
tuṅgavidyābravīc citre rāhor nātra vyatikramah |
vagrāti cāragatyāpi grahāṇām kvacid ākramah ||44||
sāpy āha tuṅgavidye tvam tulā-rāśis tato'munā |
ākrāntāyām tu citrāyām pīḍitāsu bhaviṣyasi ||45||
tuṅgavidyāha tam sprṣtvā dhrṣṭa kiṁ raṅgadevikām |
ādau pīḍyām tulā-rāśim hitvā mām tvam jighrṁkṣasi ||46||
sāpi sprṣtāha tam rāho tvam kanyā-rāśi-bhoga-kṛt |
pūrṇa-dṛṣṭām mīna-rāśim campavallīm prapīḍaya ||47||
sāpy āsu vidhṛtāpy āha dhūrtemām kumbha-rāśikām |
sudevīm tvaritam yāhi yatas te vyutkramā gatiḥ ||48||
sprṣṭā sudevī tam prāha madhusūdana te sprhām |
sarvām kāñcanvallīyam praphullā pūrayiṣyati ||49||
sā grhītāvadat kṛṣṇa cakorātra kim āgataḥ |
sphurac-candra-mukhīm āsām sva-trṣṇā-sāntaye vraja ||50||

alakṣitam sāpy amunā grhītā
cucumbiṣum tam vimukhī jagāda |
tyajāny ajāyām śaṭha vaṁśikām tam
nija-priyām cumba cucumbiṣā cet ||51||

sa cirāt sva-karād apacyutām
muralīm tam avadhārya tad-girā |
kva gateti vilakṣitaḥ kṣaṇam
sva-dṛṣam kundalatānane nyadhāt ||52||

sāpi tam cala-dṛg-bhaṅgyā rādhikām tam adarśayat |
tad vijñāya tayā vaṁśī tulasyām guptam arpitā ||53||

sā tam prayatnāt pihitām vidhāya
sthitā viśākhā-lalitādi-paścāt |
kṛṣṇo'pi rādhām samupetya tāvad
didhīrṣur enām idam ālalāpa ||54||

mano viśuddham calam apy adṛśyam
kaṭākṣa-kāmāṅkuśa-śṛṅga-viddham |
vidhāya pāṭaccari me harantya
na dṛśya-vaṁśī-hṛtir adbhutā te ||55||

badhnāmi bāhu-pāśais tvām luṅṭhāmy amśuka-bhūṣaṇam |
nayāmi kuñja-kārāyām smara-bhūpe'rpayāmi ca ||56||

rādhāpy asādhāraṇa-bhāva-viddhā
sāvajñam ālokya harim calantī |
vaṁśī-vicāra-cchalato niruddhā
nivāritenāpy amunā grhītā ||57||

haris tām āha cauri tvaṁ vṛthā kiṁ ceṣṭase tava |
tyāgo vaṁśyā na me yāvat tāvad dor-bandhanāya saḥ ||58||

mṛṣā-ruṣārāla-calākṣi-cillī-
lataṁ samudyat-smīta-garvitāsyam |
hareḥ puras tāvad upetya tūrṇaṁ
sāṭopa-tarjaṁ lalitāvadat tam ||59||

parāṅganā-saṅgama-pūta-mūrte
satī-vrata-dhvaṁsana yāhi yāhi |
snātāṁ pavitrāṁ ravi-pūjanārthaṁ
sprṣtvā cchaloktyā kuru māvavitrāṁ ||60||

unmāditāḥ svādhara-pāyanair yayā
tvaṁ dhr̥ṣṭayāśīḥ sumanaḥ-sarovare |
vaṁśī tayā te śaṭha śaibyayā hṛtā
na manyase cet tulasīha sākṣiṇī ||61||

khalah karoti durvṛttaṁ nūnaṁ phalati sādhuṣu |
śaibyayā hriyate vaṁśī sādhvī rādhā tu dūṣyate ||62||

tayā dṛśaḥ prerāṇayā nidiṣṭāṁ
kr̥ṣṇe yiyāsau tulasīm abhīṣṭāṁ |
rādhāpayātā dayitoparodhāt
saudhākarī mūrtir ivāmbuvāhāt ||63||

sāpīṅgitajñā laghu rūpa-mañjarī-
kare'ṛpayitvā muralīm atarkitam |
tato'pasartuṁ vihitodyamāmunā
balād gr̥hītotpulakāsa kampitā ||64||

nidhāya kubjīkr̥ta-pāṇi-śākhā
nijānane sābruvatātīdīnā |
hā hā kr̥pālo tyaja mām ayogyāṁ
nirmañchanāṁ yāmi tavāsmi dāsī ||65||

vaṁśī na mayy asti yad-arthaṁ āgrahaḥ
śaibyā-kare sādya mayaiva lokitā |
ity ālapantī cala-dṛṣṭi-samjñayā
sāsūcayat taṁ prati rūpa-mañjarīm ||66||

yāvad vihāya tulasīm madhusūdano'sau
tām mañjarīm vidita-veṇu-maranda-gandhām |
āyāti tāvad iyam iṅgita-panḍitāśu
vaṁśīm nidhāya lalitām anu sādhu tasthau ||67||

kr̥ṣṇo'pi tām tūrṇam alakṣitāgatīḥ
sva-bāhu-pāśena nibaddhya satvarah |
vaṁśīm vicinvan kuca-paṭṭikāntare
tām āha sā taskari te kva gopitā ||68||

sāpy abravīt taṁ vinivārayantī
labdhaiva cauryām mayi sādya vaṁśī |
diṣṭyā bhavān pūrṇa-manoratho'bhūd
gatvānayaivāhvaya gopa-nārīḥ ||69||

nijābhimarśena parāṅganā-tateḥ
satī-vrataṁ dūṣayitum tvam utsukaḥ |
svayaṁ vinihnutya kuto'pi vaṁśikām
tan-mārgaṇa-vyājam upāśrito'dhunā ||70||

tato dr̥śāsmā lalitām pradarśya sā
tad-bāhu-bandhāc chitilād vinirgatā |
kr̥ṣṇo'pi sa svāgati-śaṅkayā rahas tām kundavally-arpita-vaṁśikām yayau ||71||

upāgataṁ taṁ lalitāha kopanā
hum dūratas tiṣṭha kim-artham āgataḥ |
vaṁśī yadīyaṁ mayi naiva vidyate
dhārṣṭyena cet tat-phalam āśv avāpsyasi ||72||

cintāmaṇīnām cayam antike sthitaṁ
padāpi ye nābhimr̥santy avajñayā |
rādhā-sakhībhis tava vaṁśa-nālikā
kim-artham ābhir bata sā hṛtā śaṭha ||73||

sa-cchidrayā nīrasayā kaṭhorayā
yayānīsaṁ vyākulitaṁ jagat-trayam |
sā svāmino yan muralī karād gatā
vṛttaṁ bahūnām tad idam sumaṅgalam ||74||

sva-sthāna-sandānita-nīvi-kuntalāḥ
kurvantu karmāṇi sukhaṁ grhe'balāḥ |
svairam hariṇyo'pi carantu sa-priyāḥ
sarantu tūrṇam saritaḥ sarit-patim ||75||

śītārta-nagnāmbu-nimagna-kanyakā-
gaṇasya vāsāmsi hṛtāni yat tvayā |
tenācirāt te muralī karād gatā
prāpnoti duḥkaṁ para-duḥkado hi yaḥ ||76||

hasta-mātrāyatā śuṣkā sa-randhrā vaṁśa-kāṣṭhikā |

hā hanta gokuleśasya sarvasvaṁ kena vā hṛtam ||77||

vyājād viṣaṇṇam iva taṁ prasamīkṣya kṛṣṇaṁ
sāvajña-hāsa-lalitā-vacanāvaruddham |
śrī-rādhikāṁ anu nidhāya raho'sya vaṁśīm
sākūtam abruvata kundalatābhyupetya ||78||

sa-cchidraika-varāṭikārdham api yan-mūlyaṁ na sā jarjarā
yātā maskara-parvikā tava karād yātv astu te maṅgalam |
kā vā hānir iyaṁ viṣṭasi kathāṁ putro'si gopeśitus
tvām etā vihasanti hanta muditāḥ śrutvā mriye'haṁ hriyā ||79||

so'py āha tām kundalate'nabhijñā
vaṁśī-guṇānām yad idaṁ bravīṣi |
citraṁ na tad yat sva-guṇaḥ prakāśyate
yathānayaśu tvayi na kvacit tathā ||80||

yā yā yadecchā mama jāyate'ntar
mayāpy asādhyā kila helayāsau |
tadaiva tām tām kurute susiddhām
nārāyaṇasyeva cid-ākhyā-śaktiḥ ||81||

sarva-śakti-yutā seyaṁ mama sarvārtha-sādhikā |
alaukikīm śaktim asyā vidanti rādhikādayaḥ ||82||
lalitāha kathāṁ vaṁśīm na vidmaḥ kuṭṭanī-nṛpām |
imām tan-nīti-kuśalām ṣiḍgasya⁵ tava vallabhām ||83||

sudhā-pārī-nārī-hṛdaya-kari-vārīyam anīśaṁ
jagad-yoṣādoṣāmala-sukṛta-moṣātinipuṇā |
ramā-gaurī-saurī-mukha-yuvati-caurī trijagati
prasiddhā siddhā te'dbhuta-guṇa-samṛddhā muralikā ||84||

avadad atha sa lalitā khalu caṇḍī
kuṭīla-vacana-dṛḍha-kaṇṭaka-durgā |
apaharati ca muralīm mama śāṭhyād
bata parivadati ca tām uta mām ca ||85||

ity ābhāṣya harau tasyāḥ saṁvyānāntaṁ jighrkṣati |
sāpasṛtyābravīd bhugna-bhrū-lataṁ sa-smitānanam ||86||

saivāsmi lalitā kṛṣṇa bahudhā kalitā tvayā |
calitā valitālībhiḥ śaṭhatā phalitā na te ||87||

ity udīrya lalitām apayāntīm
tām nigṛhya vasane sa jagāda |
vaṁśikā-vitaraṇaṁ na vinā te

yānam adya sulabhaṁ sva-grhāya ||88||

tvayā cen na hṛtā vaṁśī kathaṁ bhītyā palāyyate |
śodhayitvā nijāṅgāni yatheṣṭaṁ gaccha tiṣṭha vā ||89||
tataḥ sāmśukam ākr̥ṣya vakra-dr̥ṣṭyāha vīkṣya tam |
aṅgāni sva-prajāvatyāḥ kāma-matta vicāraya ||90||

vaṁśy asmābhir naiva nītā na dr̥ṣṭā
nojjhasy augryāc cet tathāpi tvam asmān |
dāsyē mūlyam kundavallī-pradiṣṭam
tac cen neṣṭam tat-sadr̥kṣām tato'nyām ||91||

mallī-bhr̥ṅgyau śrī-pulindātmaje naḥ
sakhyau śailendrālaye mad-girā te |
dāsyete te'jarjarām chidra-muktām¹³
ānīyaikām parvikām kīcakasya ||92||

pulindānām kanyā mayi parama-dhanyā rati-yuṣas
tṛṇāptāsmat-pādāmbuja-ghuṣṇa-lepa-kṣata-rujaḥ |
gīrer gunjā-dhātūn bhr̥ṣam upaharanti sva-sahitān
madīyās tā dāsyāḥ katham u tava sakhyaḥ samabhavan ||93||

vaṁśīm harasi me mām apy avajānāsi yat tataḥ |
nibadhya daṇḍayāmi tvām ko'sau rakṣati rakṣatu ||94||
lalitām pr̥ṣṭhataḥ kṛtvā viśākhā tat-puraḥ-sthitā |
nīcair upadiśantīva sa-smitam sā tam abravīt ||95||
pragatārthānām artho naṣṭoddeśaka-sahāyato labhyaḥ |
yuktyā mārgaya tat tvam na hy augryeṇa kriyā-siddhiḥ ||96||
avadac campakavallī naṣṭoddeśy artha-lolupaḥ sutarām |
vaṁśaika-parvikāyai bahu-dhana-hāniḥ katham amunā kriyatām ||97||

tuṅgavidyāha mugdhe tvam marmajñā nāsi tac chṛṇu |
vaṁśy eva yasya sarvasvam kiṁ na dadyāt na tat-kṛte ||98||

caure naṣṭoddeśakasya prasādāt
labdhe grāhyam vittam ātmīyam ādau |
paścān naṣṭoddeśine'pi pradātum
daṇḍyād asmād bhūri kṛtveti nītiḥ ||99||

viśākhāha vada svāmin yan naṣṭoddeśine tvayā |
deyaś caure tu yo daṇḍas taj jñātvākhyāmi te hitam ||100||

aṅga-sraṇ-maṇi-māle
karamarda-phalam ca cumbakam ratnam |
param api dāsyāmy asmai

¹³ *yuktām

yo me varṁśīṁ samuddiśati ||101||

hartur harāmy ambara-ratna-bhūṣaṇe
tārūṇya-ratnaṁ ca ghaṭa-dvaye sthitam |
doḥ-pāśa-bandhaṁ smara-daṇḍanāya taṁ
nikuñja-kārāṁ anu veśayāmi ca ||102||

sāpy āha yogyam evaitad gopendra-tanayasya te |
varṁśīṁ ca hasta-gāṁ viddhi yat tvam na kṛpaṇāyase ||103||

varṁśy-uddeśaṁ kundavally eva
sākṣāj jānāty ekāhaṁ ca tasyāḥ sakāśāt |
mayy uddeśaḥ kleśa-kārī kṛtaḥ syād
dattvotkocam tāṁ tataḥ pṛccha yatnāt ||104||

athāha sā kundalatāṁ prahrṣṭā
diṣṭyāgatas te sakhi lābha-diṣṭaḥ |
uddiśya varṁśīṁ nija-devarāya
sudurlabhotkocam imaṁ gṛhāṇa ||105||

kundavallyā viśākhāyāṁ lagnāyāṁ śravasīśvarī |
iṅgitajñā nyadhad varṁśīṁ nibhṛtaṁ tulasī-kare ||106||

sākūtaṁ paśyati tataḥ kundavallyā mukhaṁ harau |
sābravīt tāṁ viśākhe'haṁ na cauraṁ vedmi te śape ||107||

jānīyāṁ ced vinotkocam uddiśāmi svayaṁ hi tam |
devṛ-svaṁ⁶ yan mamaiva svaṁ nāhaṁ yūyaṁ yathā parāḥ ||108||

vetsi hi cauraṁ tvam iha muralyāḥ
svīkuru ratnāni ca diśa tat tām |
yady anukūlā tvam iha sakhi syās
tarhi ca sā sva-prabhu-karagā syāt ||109||

gṛhāṇa pūrvam utkocaṁ varṁśikāṁ vā samuddiśa |
varṁśikotkocayor lābhe yuvayoḥ pratibhūr aham ||110||

kṛṣṇo'pi kundalatikā-nayaneṅgita-jñāḥ
svautsukyam utprakaṭayan nija-varṁśikāptyai |
pārśvāgataḥ śita-kaṭākṣa-śaraiḥ priyāyāḥ
stabdho bhavann anugayā sa tayā babhāṣe ||111||

nija-śyāma-raso varṁśyāṁ yas tvayā nyasyate'tra saḥ |
viśvaṁ kṛṣṇa-ruciṁ kurvan bhāti bindutayā sthitaḥ ||112||

hṛtvā te rādhayā varṁśī bindu-cyāvād vaśīkṛtā |

binduḥ sva-cibuke lagnō'py ajñātatvān na gopitaḥ ||113||

varṁśyā mudrām bindum enaṁ tvayāḍau
diṣṭyā drṣṭaṁ svādhareṇāharāśu |
paścāj jītvā nyāyatas tām grhītvā
daṇḍotkocāv apy amūṁ daṇḍayoktau ||114||

siddhaiva sā muralikā tava rādhikāyām
tām tvaṁ grhāṇa na hi vā mama nātra hāniḥ |
utkocam arthayati mām tvaritaṁ viśākhā-
muṣyai pratiśruta-dhanaṁ vitarāgrato me ||115||

mudrām āḍau varṁśikāyā grhītvā
dāsyāmy asyai tvat-kṛtotkocam āśu |
paścād varṁśīm dattam utkocam etām
kāṛā-kuñje daṇḍayāmy atra ruddhā ||116||

iti bruvāṇaṁ dayitāntikāgataṁ
kṛṣṇaṁ samīkṣyādhara daṁśanodyatam |
taṁ vārayantī lalitā mṛṣā ruṣā
madhyaṁ taylor etya jagāda sa-smitam ||117||

mitrārcaṇā nāḍya kṛtānayaśyāḥ
kṣatena mālinyam aho vidhātum |
haṭhāt pravṛtto'sy apayāhi kiṁ te
bhītir na devān na ca loka-dharmāt ||118||

haris tām āha he rādhe mad-dantānām mamāpi na |
doṣo'yaṁ kintu te bindur yad bahiḥ prakāṣaṁ dhṛtaḥ ||119||

cibukam anu vasann apy eṣa bindur bhayāt te
paricita-nija-mitraṁ mām samīpe samīkṣya |
sapadi daśana-durge sampraviṣṭo'sya saṅgāc
chaśimukhi-daśanā me daṁśanās te babhūvuḥ ||120||

(yugmakam)

tām kundavally āha sucitra-kāvyē
vyadarśi bindu-cyutake sva-śaktiḥ |
tvayerṣayā sābhyadhikāmunāpi
bindv-āgame tatra kavīśvareṇa ||121||

vivṛta-sva-guṇotkarṣe
guṇini guṇajñā na doṣam āyānti |
prīṇanty asmimś tasmān
maṇḍaya maṇi-mālayā tvam amum ||122||

devara-śiśira-guṇair yat

samprati sakhi kundavalli phullāsi |
sva-daśana-kusumaiḥ pūjaya
tad-adharam aruṇaṁ tvam evāsyā ||123||

ruṣṭeva kundalatikāvadaḥ acyutaṁ sā
seyaṁ hare'timukharā mukharā-sunaptrī |
eṣā sadaiva lalitā prakharā tvayā sā
labhyā kathaṁ nu muralī mṛdu-bhīruṇātra ||124||

etāḥ pragalbhāḥ kuṭilā bahvyas tvaṁ mṛdur ekalaḥ |
saṁrakṣya vastrālaṅkāraṁ tad itaḥ sva-sakhīn vraja ||125||

para-puruṣa-gr̥dhnu-cittā
dharmādharmā-ga-vicāra-rahitāś ca |
mām api tan-nija-saṅge
kṛtārthayitum udyatā etāḥ ||126||

yāsāṁ sva-dharma-niṣṭhānāṁ sādhvīnāṁ amalātmanāṁ |
bālena devareṇāpi sambhāṣaṇam asāmpratam ||127||
tā naḥ sandūṣayanty etā duruktyā yāmi tad gr̥ham |
dattvā mocaya mām bandhād viśākhāyai pratiśrutam ||128||
(yugmakam)

tato hasann āha harir viśākhām
ehy ehi ratnāni gr̥hāṇa sādhye |
itīrayaṁs tāṁ pariṣaṣvaje'sau
sakhyo hasantyaḥ parivavrur enam ||129||

tābhis tadāsmīn kalahāyamāne
kolāhale procchalite ca rādhā |
prayatna-sammūkita-bhūṣaṇā sā
praviśya kuñjāntar abhūn nilīnā ||130||

tāvat sa-śaṅkā tulasī tu varṁśīm
vṛndānvitaṁ kuñjam agād gr̥hītvā |
vṛndāpy upādāya karāt tato'syā
nidhāya varṁśīm hṛdi tām avādīt ||131||

varṁśottamaṁsā varṁśike'si tvam ekā
sad-varṁśānāṁ kṣudra-varṁśodbhavāpi |
yā līlānāṁ hetur etādṛśīnāṁ āsīt rādhā-kṛṣṇayor adbhutānām ||132||

tataḥ sakhī-hāsa-vilola-netrā
sa-gadgadaṁ kṛṣṇam adhikṣipantī |
tad-bāhu-bandhān nivṛṇāt prayatnāt
nirgatya roṣād avadaḥ viśākhā ||133||

na smaḥ svīyās tvat-kṛtau vā sahāyā
grāhyaṁ vittam te katham naḥ parasya |
tasmād arthoddeśikāyai nijāyai
dehy etat tvaṁ bhrātr-patnyai śaṭheśa ||134||

kundāli tvaṁ kiṁ pragalbhāpi mugdhā
jātāksmād yat sva-devur dhanam svam |
hitvā maugdhyād anyadīyaṁ cikīrṣur
mālinyaṁ nas tena kiṁ vā karoṣi ||135||

tām abravīt kundalatā viśākhe
dadāty asau vo vara-sudvijābhyaḥ |
dhanam vadānyo nija-dharma-vṛddhyai
niṣiddhya pāpaṁ kim ahaṁ vidadhyām ||136||

cet prīti-dānam asyedarṁ kiṁ bhītāḥ sthaḥ pratigrahāt |
grhītvā dviguṇam kṛtvā yūyaṁ vitaratācirāt ||137||

citrābravīd dhanam idam nija-vetanatvāt
svīyaṁ sakhi tyajasi kiṁ parakīya-buddhyā |
āḍhyāsy anena na kṛtis tava cet sva-sakhyai
svasyāgrataḥ sapadi dāpaya kundavallyai ||138||

punaḥ kaundy abravīc citre sva-ratnam dīyate'munā |
nāṅgīkuruta cet kāsya hānis tat sva-grhe sthitam ||139||

kṛṣṇādānam pradānam te kṣudrāsv etāsu nocitam |
sukalaḥ sukalāyām tvaṁ rādhāyām tat tad ācara ||140||

anviṣya tām atha dṛśā harir apy apaśyan
kutṛāpy uvāca lalitām kva nu gopitāsau |
caurī tvayā kuṭilayā sva-sakhī puro me
ānīyatām itarathā tvam ihāsi daṇḍyā ||141||

sāpy āha pratibhūr¹⁴ nāham kā jānāti kva sā gatā |
kuru rājyaṁ tayātra tvaṁ योगयā yāmy ahaṁ grham ||142||

ekābravīt sā sva-grhaṁ prayātā
parābravīt sūrya-samarcanāyai |
anyābravīn mānasa-jāhnavīm te
sprṣṭāpavitrā punar āplavāya ||143||

ity ālībhiḥ pralabdho'sau¹⁵ paśyan kundalatānanam |
tayā dṛśā nikuñjāya preritas tam praviṣṭavān ||144||

¹⁴ sākṣiṇī

¹⁵ hāsito'sau

tasmin praviṣṭe'tha nikuñja-gahvaram
caturṣu sakhyo'tha sa-kundavallikāḥ |
baddhvā latā-pāśa-cayaiḥ kavāṭikā
dvāreṣu kuñjāṅgana eva tāḥ sthitāḥ ||145||

kāntaṁ vīkṣyāntikāyāntaṁ sāpasartuṁ kṛtodyamā |
alabdha-nirgamā dvārṣu talpaṁ nītāmunā balāt ||146||

smara-dāva-pratapto'sau rādhāṁ sura-taraṅgiṇīm |
raho labdhvā yathā-vāñcharṁ reme kṛṣṇa-mataṅgajāḥ ||147||

nīvī-kañcuka-mukti-rodha-vicalad-dor-utsvanat-kañkaṇā
vaṁśīm me da-da-dehy alarṁ ma-ma-ma-mā-mety-ullasad-gadgadāḥ |
tāruṇy-ādi-dhanātma-sātkṛti-susamrakṣodgata-vyagratā
udyad dhārṣṭya-bhaṭāpasārita-dhṛti-hrī-vāmatādy-ālayaḥ ||148||

āvirbhūta-mitho'tipauruṣa-lasad-gāḍha-prayogotsavāḥ
sītākārāñcita-kañṭha-kūjita-sarat-pīyūṣa-dhārotkarāḥ |
anyo'nyāgraha-narma-pūrvaka-kṛtākālpādi-śobhā dvayo
rādhā-mādhavayor jayanti madhurāḥ kuñje rahaḥ-kelayaḥ ||149||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-viraje govinda-līlāmṛte
sargo'gād daśamas tad-āli-sukha-kṛṇ-madhyāhna-līlām anu ||o||

||10||

—o)0(o—

(11)

ekādaśaḥ sargaḥ

nāndīmukhīm anusṛtātha sabhāṁ sakhīnām
āgatya tāṁ muralikāṁ hṛdi nihnuvānā |
vṛndābravīt kva nu gatau vraja-kānaneśau
sakhyo nivedyam iha nāv anayoḥ pade'sti ||1||

tā ūcur etau smara-sārvabhauma-
pārśvaṁ prayātau kalahāyamānau |
kiṁ tan nivedyaṁ vada tat¹⁶ sugopyaṁ
ced gacchataṁ niṣkuta-paṭṭa-geham ||2||

¹⁶ vadataṁ iti pāṭhāntaram.

vṛndāha naitad bhavatīṣu gopyaṁ
rādhā-manaḥ-prāṇa-vapuḥ-samāsu |
nivedanīyaṁ sacivāsv avaśyaṁ
kintv īśayoḥ sannidhi-rājitāsu ||3||

krīḍāvasānam avadhārya tataḥ samantād
draṣṭuṁ taylor nidhuvanānta-vilāsam utkāḥ |
āgatya kuñjam anu mukta-kavāṭa-bandhās
chidreṣu datta-nayanāḥ paritaḥ sthitās tāḥ ||4||

āmreḍitaḥ svāṅga-vibhūṣaṇāya
tat kartuṁ pravṛtto'py anayā nivāritaḥ |
samucchalaḍ-vibhramayā tad apy amuṁ
vibhūṣayann āsa tayā sa bhūṣitaḥ ||5||

sa puṇḍarīkāccha-dale'tha kauṅkuma-
draveṇa kāñcit pratilikhya patrikām |
dadac chiro veṣṭanake svake priyām
uttiṣṭha yāvo bahir ity abhāṣata ||6||

sakhī-trapā-kunṭhita-nirgamecchāṁ
caurīm iva nyāya-jitām gṛhītṛvā |
kare balāt phulla-vilocano'sau
kuñjālayāt prāṅgaṇam āsasāda ||7||

saṅkucat-phulla-nayanau prāṇa-preṣṭhau puraḥ-sthitau |
hr̥ṣyantyaḥ parivāryālyāḥ sakhīm āhuḥ sa-sambhramam ||8||

muñcantiyā naḥ kutra yātaṁ bhavatyā
nāsmābhiś cānviṣya labdhvā kuto'pi |
dhr̥ṣṭenāsīt kvāmunā vā prasaṅgo
jātāsmāt te bhāgyato nābhibhūtiḥ ||9||

niśamya tāsāṁ parihāsa-bhaṅgīm
niśāmya cāsau rati-lakṣaṇāni |
kāntaṁ nijālīḥ prati sūcayantaṁ
hriyerṣyayā coccalitā tadāsīt ||10||

kāntaṁ hasantaṁ kuṭīlīkṛta-bhrūś
calādharaḥ gadgada-ruddha-kaṇṭhī |
sā tarjanī-cālanayā tatarja svālīr
hasantīr avadac ca bhaṅgyā ||11||

gṛhonmukhīm karṣatha vastra-karṣaṁ
līnām kvacit sūcayathāśv amuṣmai |
saṅge sthitām khedayathāmunā mām

saṅgaḥ katharṁ vo'tha mayā vidheyah ||12||

yuṣmābhir īrita-sumatta-bhujāṅga-varyān
mām cañcalāt sapadi kaṇṭaka-valli-sakhyah |
sparśotsukād apasṛtām cakitām ruruksuḥ
kuñjās ca rakta-sita-sac-chata-patrikāś ca ||13||

(vyājoktiḥ)

kundavally avadat satyaṁ rādhe te nānṛtaṁ vacah |
yat tan-nirodhajaṁ cihnaṁ kṛṣṇāṅge dṛśyate sphuṭam ||14||

tīkṣṇaiḥ sva-kaṇṭaka-nakhaiś caṭulābhir ābhis
tvad-gopanāya vapur asya latā-sakhībhiḥ |
ācoṭitaṁ sakhi tad-aupayikaṁ tad etac
citraṁ tv idaṁ tad adhikaṁ yad idaṁ tavāpi ||15||

(rūpakeṇa vibhāvanayā saṅgatiḥ)

gopāṅgaṇā-gaṇa-rater atilampaṭasya
candrāvaler dhṛtir urasy amalasya yuktā |
yat tvaṁ bibharṣi hṛdi tām ahitām apīdaṁ
citraṁ paraṁ sakhi vadātra ca tatra hetum ||16||

(śabda-śleṣah)

tām ālalāpa lalitā kuru mātra śaṅkām
puṁsaḥ parād aticalād bhaya-vidrutānām |
sparśotsukād vapuṣi sādhi katharṁ satīnām
dāridryam astu vana-kaṇṭakaja-kṣatānām ||17||

(vyājoktiḥ)

pratyaṅgānām varṇanaṁ śrotum asyāḥ
draṣṭuṁ cāsyāṁ bhāva-śāvalya-ramyam |
nānopāyāṁś cintayaty utka īśe svālīṁ hāsyād varṇayāmāsur ālyah ||18||

(samādhīḥ)

tr̥ptyai murārer atha rādhikāyā
mādhurya-karpūra-suvāsitām svām |
vidhātu-kāmāḥ kavitā-rasālām
tayā niśiddhāḥ kuṭīla-bhruvāpi ||19||

samphulla-govinda-mukhāravinda-
manda-smīta-manda-maranda-siktaḥ |
tad-iṅgita-jñāḥ kramataś calakṣīṁ
taṁ varṇayantyo jahasur vayasyāḥ ||20||

(yugmakam)

bhaṅgyātha kundavallīṁ tām varṇayantya ivālayah |
aprastuta-praśaṁsāyā viṣayaṁ sva-sakhīm vyadhuḥ ||21||
tataḥ sā lalitāvādīt paśyatālyo bibharty asau |
madhusūdana-sambhoga-cihnāni kundavallikā ||22||

(sa-śleṣāprastuta-praśaṁsā)

bhuvi śiva-liṅgānīndor valitāny ekaikayā kalayā |
manyē'syāḥ kuca-śambhū tā dadhatas taj-jigīṣayā pracurāḥ ||23||
(rūpakotprekṣā-vyatirekaiḥ saṅkarah)

hāsa-vikāsa-śrī-rada-paṅktiḥ |
kṛṣṇa-mude sā prāha viśākhā ||24||

kṣayiṣṇuṁ taṁ hitvā śaśa-jaṭharam indurṁ mita-kalam
sadā pūrṇānaṅkāvigāṇita-kalānām aghabhidaḥ |
kalābhir bahvībhiḥ kara-nakha-vidhūnām nija-tanūm
alaṅcakra'syāḥ kiṁ stana-giriśa-liṅga-dvayam idam ||25||
(rūpakotprekṣā-vyatirekaiḥ saṅkarah)

sābhāṣata tad-vāk-tr̥ptā tanu-madhyā |
kṛṣṇaṁ sukhayantī śrī-campakavallī ||26||

kiṁ nāga-raṅgārpita-lāśya-lāñchane
pādāmbuje vīkṣya hareḥ karāmbuje |
tat-spardhayāsyāḥ kuca-nāgaraṅgake
mudā nyadhattām naṭanaiḥ kṣatāni ||27||
(śleṣa-rūpakotprekṣāḥ)

strīṣu śreṣṭhā |
citrā cakhyau ||28||

citrā kanaka-lateyaṁ śyāma-tamālāśritā sphuṭaṁ dhatte |
pakvaṁ śrīphala-yugalaṁ tac cala śākhopaśākhikollikhitam ||29||
(utprekṣātiśayoktibhyām saṁsṛṣṭiḥ)

sabhām prīṇayantī sakhīm lajjayantī |
sva-vāṇyā kavīśāvadat tuṅgavidyā ||30||

asyā lasat-tanu-vanīm anu bhāti kāma-
gambhīra-vedi-gaja-rāṭ yad ihāśya bhātaḥ |
kumbhau miṣeṇa kucayor hari-pāṇi-janma-
kāmāṅkuśa-kṣata-śatau mada-lepa-citrau ||31||
(rūpakānumānāpahnuti-śleṣāṇām anyonyāṅgāṅgībhāvāt sāṅkaryam)

virājat-sudantollasat-soma-rājī |
tato'tipramodāj jagādendulekhā ||32||

asyām surataraṅgiṇyām kṛṣṇo'krīḍan mataṅgajāḥ |
tat-karāsphālanākliṣṭollikhitau stana-korakau ||33||
(śleṣotprekṣā-saṁmiśraka-rūpakam)

kr̥ṣṇa-karṇau sudhā-pūrṇau racayantī svayā girā |
vāritāpi dṛṣā sakhyā raṅgadevī jagāda sā ||34||

taruṇimā-maṇi-pūrṇau mudritau hema-kumbhau
nibhṛtam urasi dhātrā gopitau bāḍham asyāḥ |
nakhara-khanaka-caurair lubdha-kṛṣṇeritais tais
tata ita iva khātau tatra kartuṁ suraṅgam ||35||
(rūpakotprekṣābhyām atīśayoktiḥ)

giridhara-tr̥ptyai śaśi-vadanām tām
tad anu sudevī parihasati sma ||36||

vana-priya-priyām vitta suvarṇa-dāḍimīm imām |
pītām śuka-nakha-kṣuṇṇaṁ dadhatīm sat-phala-dvayam ||37||
(rūpaka-śleṣābhyām atīśayoktiḥ)

svāvasarāptyā tām atha hr̥ṣṭā |
candramukhī sā varṇayati sma ||38||

lokottarā hāṭaka-dāḍimīyaṁ phale
dadhānāpi pṛthag yad ābhyām |
supakva-bījāny ali-vikṣatena
pidhāya dhatte kusuma-dvayena ||39||
(vyatirekātiśayoktiḥ)

nārīṇām mūrdhanya
śrī-jyeṣṭhā sāvādīt ||40||

asyā dṛg-añjanālepāt pakva-jambū-phalāyate |
kr̥ṣṇādhare'smin danto'syā bubhukṣita-śukāyate ||41||
(luptopamā-kāvya-liṅge)

bhruveritā hr̥dīśena vāritāpi dṛśeśayā |
rādhām tām kāñcanalatā spaṣṭa-varṇam avarṇayat ||42||

nābhir lomāvalir urasija-dvandvam āsyaṁ vibhāti
śrī-rādhāyāyām iti vidhi-kṛtā paśyatām bhrāntir eṣā |
satyaṁ sāndrāmṛta-maya-sarasy eka-nālottham abja-
dvandvaṁ śaśvat kara-paricayair mīlayan dīvyatīnduh ||43||
(apahnutiḥ)

sā mṛgī-locanā | mādhavī vyāharat ||44||

nābhiḥ kuṇḍaṁ trivali-vitatir mekhalā cāvalagnaṁ
vedir lomāvalir api juhūḥ śrī-kucau bhadra-kumbhau |
kāmo yajvā sujaghana-galau pīṭha-śaṅkhau bakāreś
cittākr̥ṣṭiḥ phalam iha babhau yajña-śālāsya rādhā ||45||
(rūpakam)

bhānoḥ kanyām dhanyām etām |

sā paśyantī vāsanty ākhyat ||46||

bhrū-romāvalyau dhanur-asi-late śrī-kaṭākṣāḥ pṛṣatkā
bāhū pāśau gala iha darah śrī-nitambo rathāṅgam |
dīvyad-gaṇḍau kanaka-phalake śrī-nakhāś cāṅkuśāḥ
śrī-rādhā bhāti smara-narapateḥ śastra-śālā viśālā ||47||

(rūpakam)

tad-vāk-trptā | vṛndāvdīt ||48||

rādhāyāḥ sutanuḥ sudhā-suradhunī bāhū viśe sat-stanau
kokau śrī-mukha-nābhi-pāṇi-caraṇāḥ padmāni vakrālakāḥ |
rolambā madhura-smitaṁ ca kumudaṁ netre tathendīvare
romālī jala-nīlikeha lasati śrī-kṛṣṇa-hṛt-kunjarah ||49||

(rūpakam)

punaḥ kṛṣṇeṅgitajñās tāḥ ślokair ekaikaśaḥ pṛthak |
vayasyāṁ varṇayāmāsuḥ premnā tām lalitādayaḥ ||50||

śaṅkhārdhendu-yavābja-kuñjara-rathaiḥ sīrāṅkuśeṣu-dhvajaiś
cāpa-svastika-matsya-tomara-mukhaiḥ sal-lakṣaṇair aṅkitam |
lākṣā-varmita-māhavopakaraṇair ebhir vijityākhilam
śrī-rādhā-caraṇa-dvayaṁ sukaṭakaṁ sāmṛājya-lakṣmyā babhau ||51||
(svabhāvokty-utprekṣā-rūpaka-śleṣaiḥ śaṅkaryam)

yat kāntyā lavanāc chriyaḥ kiśalaye yā pallavākhyāṁ nyadhāt
padmākhyāṁ naline vidhāya malinī-bhāvaṁ niśā kokavat |
śokāt kokanadābhidhāṁ vilapanai raktotpale cety asau
sā rādhā bhuvi tat-pada-dvayam idaṁ kenopameyaṁ bhavet ||52||
(vyatirekaḥ)

apūrvā śrī-rādhā-caraṇa-kamala-nakha-candrāvalir
iyaṁ sadā pūrṇā bhāntī hari-hṛdi niraṅkāruṇa-ruciḥ |
samutphullaṁ tasyendriya-kumuda-vṛndaṁ vidadhaṭī
haṭhāc candrāvalyā viracayati yā vismṛtam api ||53||
(rūpaka-virodha-vyatireka-śleṣāḥ)

tāruṇye nava-rājñi nīti-śīthile rādhā-vapuḥ-pattane
vakṣoja-dvaya-dasyunā sa-jaghanenākramya madhyaṁ balāt |
pauṣkalyaṁ nikhilaṁ hṛtaṁ trivalibhiḥ phutkāra-bhītyā guṇair
baddhvā sthāpitam ity avetya bhayato gulphau nilīya sthitau ||54||
(rūpakotprekṣayoḥ saṁsṛṣṭiḥ)

sva-sthityaiva stambhita-svarṇa-rambhā
stambhārambhe dīvyato'syā sujaṅghe |
dhātrāṇaṅgoṣṇārta-kṛṣṇebha-śīta-
cchāyā-śālā-stambhatām lambhite ye ||55||
(rūpakotprekṣe)

asyā miṣāt prasṛtaylor madanāya haimā-
lāna-dvayaṁ vidhir adād anumārthitaḥ kim |
yat kṛṣṇa-citta-mada-matta-gajaṁ sa cāsmiṁ
tan mādhurī sudṛḍha-śṛṅkhalayā babandha ||56||
(rūpakotprekṣāpahnuti-anumānāni)

jānu-dvayaṁ na tad idaṁ vṛṣabhānu-jāyāḥ
kāmasya te kanaka-samputīke sugupte |
yat kṛṣṇa-hṛṇ-nayana-ratnam aneka-yatnaiḥ
saṁmuṣya so'yam anayor mumude nidhāya ||57||
(apahnuti-rūpakotprekṣānumānāni)

tvaci kaṭhina-karebhyaḥ padminām bhīḥ kareḥ
syāḥ jalamaya-kadalīnām hrīś ca kāṇḍād asārāt |
hari-karabha-vilāsāyāsa-labhye tad asyā
nirupama-madhure te sakthinī kena tulye ||58||
(vyatirekaḥ)

manojñaṁ śrī-govardhana-kaṭakam añcan na labhate
mudaṁ yaḥ kālindyāḥ pulina-guṇa-līlā-smaraṇa-jām |
na tatratyāṁ cāsyāḥ pulinam anuvindann agharipur
nitambaṁ so'syāntām samalabhata paśyann ubhayajām ||59||
(sandeha-rūpaka-luptopamāḥ)

rādhā-śroṇir iyaṁ samāna-pulinaiḥ satyā kaver gīr iyaṁ
yad veṇī yamunā tad eva pulinaṁ kāñcī marālī-tatiḥ |
no cet tatra harer mano-naṭa-varaḥ śrī-rāsa-lāsyam katham
svābhir vṛtti-sakhī-naṭībhir anīśam kurvan na viśrāmyati ||60||
(rūpakānumāna-vyatirekāḥ)

vīryonmattair madakari-tanu-sthūlatā hasta-kumbhair
maitrīm kṛtvā śaṭha-guru-nitamboru-vakṣoja-cauraiḥ |
pauṣkalyaṁ me hṛtam iti bhaya-krodha-śokād ivāsyā
duḥsthaṁ madhyaṁ tvaritam akarot sīmha-madhyena sakhyam ||61||
(rupakotprekṣe)

asyā nitamba-stanayor daridrayoḥ
sandhiṁ vidhāyāhṛta-madhya-sampadoḥ |
paścād vidhir vīkṣya kalim pralubdhayoś
cakāra sīmām trivali-cchalena kim ||62||
(utprekṣāpahnuti)

bālya-mitra-virahād avalagnaṁ
kṣīṇatām upagataṁ prasamīkṣya |
bhaṅga-bhīti-vidhuro vidhir asyāḥ
kim tridhāvali-guṇaiḥ prababandha ||63||

(utprekṣā-rūpake)

sudhā-sarasyām kanakābjinī-dalaṁ
bhṛṅgāli-phullābja-virājad-antaram |
kim etad ābhāti na kintu rādhikā
tundaṁ saromāvali-nābhi-bhūṣitam ||64||

(niścayānusandehaḥ)

cala-dala-dala-jāle kampadaṁ haima-dīvyat
kamala-nava-dalālau jāḍya-daṁ nirjayena |
tilakitam iva roma-śreṇi kastūrikābhis
tad idam udaram asyā bhāti sāmrajya-lakṣmyā ||65||
(rūpaka-vyatirekotprekṣāḥ)

bhṛṅgārāmbhoja-mālā-vyajana-śaśikalā-kunḍala-cchatra-yūpaiḥ
śaṅkha-śrī-vṛkṣa-vedyāsana-kusuma-latā-cāmara-svastikādyaiḥ |
saubhāgyāṅkair amībhir yuta-kara-yugalā rādhikā rājate'sau
manye tat-tan-miṣāt sva-priya-paricaraṇasyopacārān bibharti ||66||
(svabhāvokty-utprekṣāpahnutayaḥ)

śrī-kāmāṅkuśa-tīkṣṇa-cāru-śikharair māṇikyā-pūrṇendubhiḥ
śliṣṭāgrārdha-vibhāga-gandha-phalikā-śreṇī-dalaiḥ śobhite |
padme ced abhaviṣyatām kvacid api śrī-rādhikā-hastayor
aupamyāṁ jita-pallavābja-cayayor samprāpsyatām te tadā ||67||
(rūpaka-vyatirekātiśayoktayaḥ)

rādhā-karābja-nakharāḥ sukhara-bakārer
vakṣas-taṭī-garuḍa-ratna-kavāṭikāyām |
utkīrṇa-citra-karaṇāya ratīśa-kāroṣ
ṭaṅkāḥ susūkṣma-niśitāḥ sphuṭam ullasanti ||68||
(rūpakotprekṣe)

mūle'dho-vadanaṁ varāṭaka-yugaṁ cāgre'mbuje bibhratī
naite svarṇa-mṛṇālake ratipater ye pāśatām āgate |
krṣṇotphulla-tamāla-veṣṭana-ṭaṭu-bilvat-kucādhāḥ
phale rādhā-bāhu-late ime kara-yuga-śrī-pallave dīvyataḥ ||69||
(sandeha-rūpaka-luptopamāḥ)

kāmārti-sindhu-taraṇāya harer vidhātrā
rādhā vyadhāyi taraṇir maṇi-citra-haimī |
tat-kṣepaṇī ca nihita-śubha-roma-rājir
nyastaṁ ca bāhu-yugalaṁ kim aritra-yugmam ||70||
(utprekṣā-rūpake)

śrī-rādhikā-pārśva-mattalike śubhe
saundarya-kanye vṛṇutaḥ sma ye svayam |

mādhurya-putrau hari-pārśva-sad-varau
savyāpasavya-krama-vaiparītyataḥ ||71||

(rūpakam)

smara-jaya-lipi-yuktā hāṭakī-paṭṭikeyaṁ kim u vidhṛta-manobhū-śāstrikaṁ
svaraṇa-pīṭham |

madana-bhujaga-pāśādhāra-tūṇaṁ nu haimaṁ
nahi lasati virājad-veṇi rādhā-suprṣṭham ||72||

(niścayānta-sandehaḥ)

sahaja-vinatam aṁsa-dvandvam asyāḥ kavīndrā
gīridhara-kara-śaśvad-bhārato namram āhuḥ |
mama tu matam anuccair apy adaḥ sarvam uccaiḥ
śīrasa-gaṇam atītyodbhāti tat-saubhagena ||73||

(vyatireka-virodhotprekṣāḥ)

saundarya-lakṣmīr iha kāvya-lakṣmīḥ
saṅgīta-lakṣmīś ca harer mude'sti |
pūrṇeti dhātur gaṇanāt tu rekhā-
trayeṇa kaṇṭhaḥ kim u bhāty amuṣyāḥ ||74||

(utprekṣā)

sīmārtham uccaiḥ śīrasor vivāde
baliṣṭha-nāsā-stanayor vidhātā |
rādhā-vapur nīvṛti-kaṇṭha-madhye
rekhā-trayenaiva cakāra sīmām ||75||

(utprekṣā-rūpake)

vyarthīkṛtā svara-guṇair gahanaṁ pikālī
bheje sudhā ca kaṭutām jaḍatām tata-śrīḥ |
yasya śrīyā dara-tatiś ca samudram asyāḥ
kenopamāntu kavayas tam imaṁ sukaṇṭham ||76||

(dīpaka-vyatirekau)

yo bālārka-vikāśi-supta-madhupa-svaraṇāmbujaika-cchado
viśrāmyat-pika-hema-mandira-gavākṣādho-viṭaṅko'pi yaḥ |
tau rādhā-mada-bindu-cāru-cibukaṁ drṣṭvā sva-sāmyotsukau
śrī-kṛṣṇāṅguli-saṅga-saubhaga-guṇair nyakkṛtya vibhrājate ||77||

(vyatirekaḥ)

bandhor harer jīvatayāsyā tat tā
premno bahir bimbatayā tathāsyā |
rādhādhara-uṣṭhāv iti bandhujīva-bimbau
svayaṁ tan nahi sāmyam ābhyām ||78||

(rūpaka-vyatirekau)

ānanda-pūrṇāmṛta-sattva-mūrteḥ
kṛṣṇasya jīvātutayāpta-kīrteḥ |
etāvatā varṇita-san-mahimno
rādhādharaśyānya-guṇaiḥ kim uktaiḥ ||79||
(svabhāvokty-ākṣepau)

rādhā-dantān vijita-śikharāphulla¹⁷-kundādy-amitrān
viśva-vyāptīrita-nija-karān unmadān vīkṣya vedhāḥ |
drāk ced oṣṭhādhara-supihitān nākariṣyat tadā te
nānā-varṇaṁ jagad api sitādvaitam eva vyadhāsyān ||80||
(udātta-vyatirekātiśayoktayaḥ)

kundākṛtīr hīra-rucir vicitra-
śrī-rādhikāyā rada-kīra-rājiḥ |
yā nitya-kṛṣṇādhara-bimba-mātra-
svādena lebhe śikhara-cchavitvam ||81||
(rūpaka-tadguṇau)

rādhā-rasajñāruṇa-ratna-darvī
kṛṣṇāya reje pariveśayantī |
san-narma-saṅgīta-sukāvya-rūpān
sva-vāg-vilāsāmṛta-sad-vikārān ||82||
(rūpakam)

yām kṛṣṇa-sat-kīrti-vidagdha-nartakīm
rādhā-svakaṇṭhe nilaye nyavīśat |
cakāsti sūkṣmāruṇa-śāṭikāñcalam
tasyā bahiḥ-stham rasanā-cchalena kim ||83||
(rūpakāpahnuty-utprekṣāḥ)

śrī-kṛṣṇa-sat-kīrti-abhidhāna-nāmno
sunavya-yūnor mithunasya dhātrā |
hindola-līlābhiratasya cakre
rādhā-rasajñāruṇa-vastra-dolā ||84||
(rūpakotprekṣe)

pīyūṣābdhi-taraṅga-varṇa-madhuraṁ narma-prahelī-mayaṁ
śabdārthobhaya-śakti-sūcita-rasālaṅkāra-vastu-dhvani |
bhṛṅgī-bhṛṅga-pikī-pika-dhvani-kalāsvadhyāpakam rājate
śrī-kṛṣṇa-śravaśo rasāyanam idaṁ śrī-rādhikā-bhāṣitam ||85||
(rūpaka-svabhāvoktī)

premājya-narmāli-sitā-rasāvalī
mādhvīka-manda-smīta-candra-samyutā |

¹⁷ śikharān phulla-

asyā mṛṣersyā maricānvitādbhutā
vāṇī rasālollassatīśa-tr̥ptidā ||86||

(rūpakam)

sudhā-sarid iyaṁ hareḥ kim u mano-marālāśrayaḥ
sudhā-kiraṇa-kaumudī-tr̥ṣita-dr̥k-cakorī-gatiḥ |
sudhā-sita-ghanāvalī sutanu-cātakī-jīvanī
virājati na rādhikā-smita-sudhormir unmīlati ||87||

(rūpaka-niścayānta-saṁśayau)

harer guṇālī-vara-kalpa-vallyo
rādhā-hṛdārāmam anu praphullāḥ |
lasanti yā yāḥ kusumāni tāsāṁ
smita-cchalāt kintu bahiḥ skhalanti ||88||

(rūpakāpahnuty-utprekṣāḥ)

śrī-rādhā-vadanaṁ sudhākṣaya-saraḥ kṛṣṇārṇavaṁ yat tato
niṣkramyāñcati pañcama-svara-sudhā-srotasvatīyaṁ kvacit |
saṅgītāmṛta-vāhinī tata ito vāṇī-sudhā-nimnagā
kvāpy āmoda-sudhā-dhunī smita-sudhā divyā nadī cānyataḥ ||89||
(rūpaka-tulyayogitānumāna-kriyā-dīpakāni)

rādhāyā vadanam sumeru-śikharam nyak-kṛtya vibhrājate
yat tasmāt smita-sat-sudhā-suradhunī kṛṣṇāmṛtāmbhonidhim |
divyāmoda-sudhā-suparva-taṭinī vāṇī sudhā-svarṇadī
saṅgītāmṛta-jāhnavī svara-sudhā-mandākinī cāñcati ||90||
(kriyā-dīpakānumāna-rūpaka-tulyayogitāḥ)

nayana-pathika-yātrā-maṅgalāyāghaśator
vidhir iha mukha-padmaṁ rādhikāyā vidhāya |
tad-adhi nihita-cakṣuḥ-khañjanau vīkṣya lolau
nibhṛtam akṛta nāsā-svarṇa-daṇḍe nibaddhau ||91||
(rūpakotprekṣe)

hari-nayana-cakora-prītaye rādhikāyā
mukha-śaśinam apūrvaṁ pūrṇam utpādyā dhātā |
nayana-hariṇa-yugmaṁ nyasya tasmin sulolaṁ
nyadhita tad avaroddhūṁ pārśvayoh karna-pāśau ||92||
(rūpakotprekṣe)

candraḥ kalaṅkī kṣayito'tivihvalas
tat-pāda-ghātair malinaṁ yathāmbujam |
sunirmalaṁ santata-pūrṇa-maṇḍalaṁ
kenopameyaṁ vada rādhikānanam ||93||

(vyatirekaḥ)

rādhāyā jita-hema-darpaṇa-madam gaṇḍa-dvayaṁ sundaram

lāvāṇyāmr̥ta-pūrṇitam hi kanaka-kṣauṇyāṁ saro-yugmakam |
yat tāṭaṅka-suvarṇa-padma-kalikāṁ kasturikā-citra-sac-
chaivālaṁ makarī-vilāsa-valitaṁ kṛṣṇāti-tṛṣṇā-haram ||94||
(rūpakānumāna-vyatirekāḥ)

śrī-kṛṣṇa-śrī-nayana-madhupa-dvandva-poṣāya
dhātā śrī-lāvāṇyāmr̥tamaya-sarasy ānane rādhikāyāḥ |
utpādyāsmin nayana-yugala-cchadmanendīvare dve
śrī-gaṇḍendū nyadhita sa tayoh pārsva utphullatāyai ||95||
(rūpakotprekṣāpahnutayaḥ)

nivasati nanu rādhā-bhāśālārakāntar
vṛta-tanur iha kaścit kīra-rājaḥ sa-tṛṣṇaḥ |
rasavad-adhara-bimba-prekṣaṇād asya cañcuḥ
kalayata bata nāsā-cchadmanā nirgatāsti ||96||
(rūpakāpahnuty-utprekṣāḥ)

asyāḥ sunāsā madanādbhuteṣur
vyālola-cillī-dhanur-arpito'pi |
viveśa muktā-phalakāgrako'pi
drutaṁ harer hṛd dhṛti-varmitaṁ yaḥ ||97||
(virodha-rūpaka-viśeṣoktayaḥ)

amuṣyāḥ śrī-nāsā-tila-kusuma-tūṇo rati-pater
adho-vaktraṁ pūrṇaḥ kusuma-viśikhaiś citra-mṛgayoh |
mukha-dvārā tasmāt smita-caya-miṣāt te nipatitāḥ
śaravyatvaṁ yeṣāṁ alabhata hareś citta-hariṇaḥ ||98||
(rūpakāpahnuti-vibhāvanāḥ)

rādhāyā nayanāñjanādhara-rucā vyāptaṁ nu guñjāyate
nāsā-mauktikam etad ity aviduṣāṁ kāvyāṁ mamaitan matam |
śāśvat-kṛṣṇa-virāji-rāgi-hṛdaya-śvāsānilair bhāvitāṁ
tat-tad-varṇatayāśu tat-pariṇataṁ teṣāṁ hi tat-tad-guṇaiḥ ||99||
(luptopamā-tadguṇau)

nayana-yuga-vidhāne rādhikāyā vidhātrā
jagati madura-sārāḥ sañcitāḥ sad-guṇā ye |
bhuvi patita-tad-aṁśas tena sṛṣṭāny asāirair
bhramara-mṛga-cakorāmbhoja-mīnotpalāni ||100||
(viśeṣālāṅkāraḥ)

khañjanatīkṣaṇam añjana-liptaṁ
kañja-nava-smaya-bhañjana-dr̥ptaṁ |
śaṅjananācyuta-rañjana-śīlaṁ
sumukhi tavāṇḍaja-gaṅjana-līlam ||101||
(anuprāsa-luptopame)

dhātā kuṇḍala-mīnarāja-naṭayor dāmpatya-siddhyai hare
rādhāyā mukha-sat-sudhā-sarasi tan-netra-dvayī-vyājataḥ |
lāsyam śikṣayitum jhaṣeśa-tanaye bāle vidhāyānayoḥ
pārsve lolatayā palāyana-bhiyā śrī-karṇa-jāle nyadhāt ||102||
(rūpakāpahnuty-utprekṣāḥ)

rādhākṣi-padma-dvaya-dhāmni tiṣṭhataḥ
sadā sṛjantau bhramara-prajāpatī |
prajāvalīm mānasikīm yato'sakau
kaṭākṣa-dhārā-miṣato nirety uta ||103||
(rūpakāpahnuty-utprekṣāḥ)

bhruvau tiraḥ-prasāriṇyau viṣṇukrāntā-late dhruvam |
asyāḥ kṛṣṇe yayor bhātaḥ kusume netrayor miṣāt ||104||
(rūpakāpahnutī)

kiṁ rāhuṇā kavalitendu-kale bahiṣṭhe
tad-danta-damśa-galita-stimitāṅka-leśe |
ete na kintu kaca-cilli-latāntarāle
śrī-rādhikālikam idam vimalam vibhāti ||105||
(niścayānta-sandehaḥ)

rādhālikam cilly-alakāli-maṇjulaṁ
navendu-lekhā-mada-hāri dīvyati |
upary-adhaḥ śaṭpada-pāli-veṣṭitaṁ
yathā navaṁ kāñcana-mādhavī-dalam ||106||
(upamā)

guṇa-maṇi-khanir asyā vallabhaḥ kṛṣṇa eva
praṇayini bhavitāsyāḥ kṛṣṇa evānurāgaḥ |
iti lipir alikāntar-vaidhasīyāsty asau kiṁ
bahir api mada-sindūrendu-dambhāt sphuṭābhūt ||107||
(rūpakotprekṣāpahnutayaḥ)

sīmanta-rekhāñcy-aruṇāmbaṛāvṛtaṁ
saindūram asyās tilakaṁ vibhāti |
karāvaguṇṭhābhidha-mudrayāvṛtaṁ
tāmrārghya-pātraṁ sa-śikhaṁ smarasya vā ||108||
(upamā)

śrī-kṛṣṇa-hṛn-matta-mataṅgajasyā-
viṣṭasya rādhā-kaca-kānanāntaḥ |
tad-gaṇḍa-sindūra-madābhiṣiktaṁ
varmāsya sīmanta-miṣād vibhāti ||109||
(rūpakāpahnutī)

śrī-rādhāśrayaṇāt sukhaṁ nivasatoḥ keśānana-vyājato
dhvāntendvor hṛdi śaṅkitaṁ na hi gataṁ nirvairiṇor apy aho |

dhvāntaṁ yan nija-sīmani bhramaraka-vyūhaṁ puraḥ svaṁ bhayād
induś cālika-sat-kalāgraga-nija-vyūhaṁ sva-guptyai nyadhāt ||110||
(rūpakāpahnuty-anumānāni)

alaka-madhupa-mālā bhāti yā rādhikāyā
mukha-kamala-madhūlī-pāna-lubdhopariṣṭāt |
nayana-hariṇa yugmārodhanāyāghaśator
madana-mṛga-yunāsau lambhitā vāgurātvam ||111||
(rūpakotprekṣe)

rādhā-mano-vṛtti-latāṅkurā gatāḥ
kṛṣṇasya ye bhāvanayā tad-ātmatām |
sūkṣmāyatāḥ prema-sudhābhiṣekatas
te niḥsṛtā keśa-miṣād bahir dhruvam ||112||
(rūpakāpahnuty-utprekṣāḥ)

sva-śriyā cāmarān puṣṇac-chiti-kaṇṭha-kalāpadam |
kaiśyaṁ vṛndāvaneśvayā viṣṇor aiśyaṁ ivābabhau ||113||
(śleṣopame)

kṛṣṇāṅga-bhāso nicitāḥ susūkṣmāḥ
śrī-rādhayā yā manasā dṛśā ca |
tā eva dhammilla-miṣeṇa vandyāḥ
puñjikṛtā mūrdhni dhṛtā vibhānti ||114||
(utprekṣāpahnutī)

ratnāvalī-kānti-sarasvatī-yutā
muktā—prasūnāvali-gaṅgayānvitā |
nija-śriyāsau yamunāyitā svayaṁ
veṇī trivenīva babhau nata-bhruvaḥ ||115||
(rūpakotprekṣopamāḥ)

vilāsa-visrastam avekṣya rādhikā-
śrī-keśa-pāśaṁ nija-puccha-piñchayoḥ |
nyakkāram āśaṅkya hriyeva bhejire
giriṁ camaryo vipinaṁ śikhaṇḍinaḥ ||116||
(utprekṣā)

rādhāyāḥ kuṅkumānāṁ parimala-vitatir nirjihīte'khilāṅgān
nabhi-bhrū-keśa-netrād aguru-mṛgamadālipta-nīlotpalānām |
vakṣaḥ-śrotrāsya-nāsā-kara-pada-yugalād indu-liptāmbujānām
kakṣa-śreṇī-nakhebhyaḥ malayaja-rasa-saṁsikta-sat-ketakīnām ||117||
(dīpaka-svabhāvoktī)

kṛṣṇendriyāhlādi-guṇair udārā
śrī-rādhikā rājati rādhikeva |
sarvopamānāvali-mardi-śīlāny
aṅgāni vāṅgāni ca bhānti amuṣyāḥ ||118||
(ananvayālaṅkāraḥ)

śrī-rādhikānanya-samā lasaty asau
mādhurya sampattir ivāghavidviṣaḥ |

mādhurya sampattir apīyam uccakaiḥ
śrī-rādhikevānupamā virājate ||119||

(upameyopamā)

premā pramāṇa-rahito'nupamā guṇa-śrīḥ
saundarya-sampad asamā ruciraṁ ca śīlam |
tāruṇyam adbhutatamaṁ sakhi rādhikāyāḥ
kṛṣṇaḥ kathaṁ na bhavitā vaśago guṇajñaḥ ||120||

(sad-yoga-samuccayaḥ)

pātivratyaṁ kva nu para-vadhūtvāpavādaḥ kva cāsyāḥ
premodrekaḥ kva ca para-vaśatvādi-vighnaḥ kva cāyaṁ
kvaīśotkaṇṭhā kva nu bakaripor nitya-saṅgādy-alabdhiḥ
mūlaṁ kṛṣṭvā kaṣati hṛdayaṁ kāpi śalya-trayī naḥ ||121||

(sad-asad-yoga-samuccayaḥ)

kā kṛṣṇasya praṇaya-jani-bhū rādhikaikā na cānyā
kāsyā preyasy anupama-guṇā rādhikaikā parā na |
kā cakre taṁ sva-vaśam anīśaṁ rādhikā netarā tad
vāñchā-pūrtau prabhavati hi kā rādhikā nāpareha ||122||¹⁸

(caturvidha-parisaṅkhyā)

praphulla-punnāga-kṛtāśrayā sadā
praphullitāṅgī madhusūdanāśrayā |
āmoda-pūrṇā vara-patra-bhaṅgikā
vṛndāvane'sau lasatīha rādhikā ||123||

(samāsoktiḥ)

na dīkṣāsyāḥ śikṣā śravaṇa-paṭhane vā guru-mukhāt
tathāpīyaṁ rādhā tri-jagad-abalā-vismaya-bhuvām |
kalāmbhodheḥ śaurer api parama-santoṣaṇa-kṛtām
kalānām ācāryā vraja-mṛga-dṛśām apy ajani sā ||124||

(vibhāvanā)

trṇī-kṛta-tyakta-kulīna-nārī-
dharmāpi dūrojjhita-bhartṛkāpi |
satī ca yābhīpsita-sac-caritrā
rādhā vidhātrārāci citra-śīlā ||125||

(viśeṣoktiḥ)

prajāgara-svapna-susuptiṣu
śrī-gāndharvikāyāḥ satataṁ hi nānyā |
mano-vapur-vāg-akhilendriyāṇām
kṛṣṇaika-tānatvam ṛte'sti vṛttiḥ ||126||

(tulya-yogitā)

śaphara-mṛga-cakorī-khañjanāmbhoja-bhṛṅgī
nikara-madana-vāṇa-śreṇī nīlotpalāni |
hari-dhṛti-dhana-caurai rādhikāyāḥ pravīṇaiḥ

¹⁸ This verse read as follows in *Caitanya-caritāmṛta*:

kā kṛṣṇasya praṇaya-jani-bhūḥ śrīmatī rādhikaikā
kāsyā preyasy anupama-guṇā rādhikaika na cānyā |
jaihmyaṁ keśe dṛśi taralatā niṣṭhuratvaṁ kuce'syā
vāñchā-pūrtiyai prabhavati sadāmuṣya rādhaiva nānyā ||

sahaja-nayana-līlā-nartanair nirjitāni ||127||

(tulya-yogitā)

cakora-vāpīha-sarojinīnām
pālir nabho'raṇya-jalāni dīnā |
hriyeva bheje katham atra hetum
kṛṣṇaika-tāne vada rādhike naḥ ||128||

(paryāyoktiḥ)

rādhe cakorāvali-cātakālī-
sarojinīnām hṛdi yo'tigarvaḥ |
sadaika-tānatva-bhavaḥ sa luptaḥ
kṛṣṇaika-tānatvam avekṣya te'bhūt ||129||

(paryāyoktam)

gīr-bhūr-līlā-yuvatiṣu varaiḥ sad-guṇaiḥ sāra-bhūtās
tābhyaḥ sā śrīs tata iha mahā-prema-gopāṅganās tāḥ |
tābhyaś candrāvalī-mukha-lasad-yūtha-nāthā amūbhyaḥ
śrī-rādhāsyām bata hi nitarām so'pi kṛṣṇaḥ sa-trṣṇaḥ ||130||
(sārānumānābhyām saṅkaraḥ)

candrāvalī-praṇaya-rūpa-guṇaiḥ prayatna-
vyaktī-kṛtair vyaracayat sva-vaśam bakārim |
śrī-rādhikā tu sahaja-prakaṭair nijais tair
vyasmārayat tam iha tām api hā kuto'nyāḥ ||131||
(vyāghātālaṅkāraḥ)

na doṣa-leśo'pi guṇair lasantyām
śrī-rādhikāyām iti gīr na satyā |
keśeṣu kauṭilyam uroja-kumbhe
kāṭhinyam akṣṇoś ca yad asti laulyam ||132||
(vyāja-stutiḥ)

dr̥ṣau cakoryau sakhi rādhikāyāḥ
kṛṣṇānanendoḥ smita-kaumudīnām |
pānān mukhāmburuhaṁ yad asmin
kṛṣṇākṣi-bhr̥ṅgau patataḥ sa-trṣṇau ||133||
(anumānam)

vināpy ākalpaiḥ śrī-vṛṣaravi-sutā kṛṣṇa-savidhe
mudotphullā bhāvābharāṇa-valitālīḥ sukhayati |
vinā kṛṣṇaṁ trṣṇākulita-hṛdayālaṅkṛti-cayair
yutāpy eṣā mlānā malinayati tāsām tanu-manaḥ ||134||
(vinoktiḥ)

kṛṣṇaḥ puraḥ sphurati pārśva-yuge ca paścāc
cittasya vṛttiṣu dr̥ṣor viṣaye ca śāśvat

śrī-gaṇḍayoś ca kucayos tarale yato'syāḥ
śrī-rādhikā tad iha kṛṣṇa-mayīti satyam ||135||

(paryāyah)

kṛṣṇasya saundarya-bharair vinirjitaḥ
kāmo'sya kiñcit pratikartum akṣamaḥ |
rādhām iha prīti-matīm vinirṇayaṁś
tām bādhate'ddhā tad-agocare'balām ||136||

(pratyanīkam)

spṛśati yadi mukundo rādhikām tat-sakhīnām
bhavati vapuṣi kampa-sveda-romāñca-bāṣpam |
adhara-madhu mudāsyāś cet pibaty eṣa yatnād
bhavati bata tad āsām mattatā citram etat ||137||

(asaṅgatiḥ)

kṛṣṇo varīyān puruṣeṣu sad-guṇaiḥ
śrī-rādhikā strīṣu guṇaiḥ varīyasī |
saṅgam vidhātus tv anayoḥ parasparam
dhātur narīnarti guṇajñatā-yaśaḥ ||138||

(samālaṅkārah)

iyam kṛṣṇād aṅka-srajam urum upādāya rucirām
vadānyāsmāi rādhā sapadi maṇi-mālām iha dadau |
nipīyāsyāḥ kṛṣṇas tv adhara-madhu danta-kṣatam adhād
gṛhītṛvābhyām ālyo dara-tad-avalokaṁ tanum aduḥ ||139||

(parivṛttiḥ)

anyaiva saundarya-samṛddhir asyā
bhaṅgī tathānyā vapuṣo dṛśoś ca |
svāntasya collāsa-bharas tathānyo
rādhaiva sānyā priya-saṅgamena ||140||

(dviṭīyātīśayoktiḥ)

sva-saurabhāmodita-dig-vitānām
kaumalya-saundarya-maranda-pūrṇām |
pañkejanīm tvām sakhi cañcarīko
hitvā katham dhāvati ketakīm tām ||141||

(aprastuta-praśamsā)

mādhavyāḥ śrīr mādhavenaiva ramyā
mādhavyaivotphullā yā mādhave-śrīḥ |
ity anyonya-śrī-samullāsa-hetū
etau yadvad yāminī-yāminīśau ||142||
(aprastuta-praśamsayā anyonya-samāsābhyām aṅgābhyām saṅkaraḥ)

dr̥ṣṭvā rādhāṁ nipuṇa-vidhinā suṣṭhu kenāpi sr̥ṣṭāṁ
dhātā hr̥īḷaḥ sadṛśam anayā yauvataṁ nirmimatsuḥ |
sāraṁ cinvanasṛjad iha tat svasya sr̥ṣṭeḥ samāsyā
naikāpy āsīd api tu samabhūt pūrva-sr̥ṣṭir nirarthā ||143||

(viṣamaḥ)

nirmāya rādhā-vadanam vidhātrā
dr̥ṣṭvāmbujendū bahu-doṣa-pūrṇau |
aśuddhatāṁ vyañjayatā tayos
tau kṛtau dvi-rephāṅkam asī-vilīptau ||144||

(pratīpaḥ)

rādhā-guṇānāṁ gaṇanāti-gānāṁ
vāṇī-vacaḥ-sampada-gocarāṇām |
na varṇanīyo mahimeti yūyam
jānītha tat-tat-kathanir alaṁ naḥ ||145||

(ākṣepaḥ)

itthaṁ sālaṅkāra kāvyaiḥ sahāsam
kṛṣṇaḥ kāntāṁ varṇitāṅgīṁ sakhībhiḥ |
paśyan phullat saṅkucad bhugna netrāṁ
netra śrutyos tṛptim uccair avāpa ||146||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-viraje govinda-līlāmṛte
śrī-rādhā tanu varṇanāmaya itaḥ sargo'yam ekādaśaḥ ||

||11||

—o)0(o—

(12)

dvādaśaḥ sargaḥ

athāha vṛndā vraja-kānaneśau
pādāmbuje vām ṛtu-kāru-mukhyaiḥ |
niveditaṁ ṣaḍbhir ihāsti yat tat
sārdham samākarṇayataṁ sakhībhiḥ ||1||

prīty-arthaṁ yuvayoḥ sucitritam idaṁ vṛndāvanam kiṅkarair
asmābhir bahu-yatnato nipuṇatā-sarvasva-pratyarpaṇaiḥ |
tan-nāthau kṛpayā samīkṣya saphalaṁ kartum yuvām arhataṁ

bhṛtyānāṁ hi viśeṣa-kausalā-kṛter īśāvalokaḥ phalam ||2||

vṛndāvana-sthira-carais tat-tal-līlā-sthalī-sthitaiḥ |
niveditaṁ padābje yat tac cākṛṇayataṁ prabhū ||3||

anyonya-saṅgollasitau bhavantau
draṣṭuṁ nijārthaiḥ karuṇodbhavair vām |
niṣevituṁ cājani yā samīhā
tām arhataṁ naḥ saphalī-vidhātum ||4||

tāvad etyābravīt kṛṣṇaṁ subalena samaṁ baṭuḥ |
vṛndāvana-prajāḥ kṛṣṇa niḥsvās te rādhayā kṛtāḥ ||5||

saundarya-mādhurya-mayī vanasya yā
lakṣmīr hṛtāsyās tanu-śobhayaiva sā |
phala-prasūnādi-mayī bahiś ca yā
sakhībhir eṣāpi samakṣam āvayoḥ ||6||

nāndīmukhī samupasṛtya tato'vadat tau
svasty astu vām sahacarī-gaṇa-saṁyutābhyām |
sāśīḥ-śataṁ bhagavatī yad ihādiśad vām
tat kṛṇayoḥ pathikatām nayataṁ śubhaṁyū ||7||

sa tīkṣṇa-daṇḍaḥ smara-cakravartī
vṛndātavī-rājya-pade bhavantau |
samāna-sāmantatayābhiṣicya
nyayojayad bhr̥ṅga-pikādi-cārān ||8||

tad ātma-madhye kalinā na saṁyutiḥ
sambhoga-hānir nṛpater bhayaṁ tathā |
samañjasatvena tato mad-ājñayā
rājye sukhaṁ nirviśataṁ yuvām iti ||9||

mām āvadat sā punar ittham īśā
vivāda āsīt prathamam tayoś cet |
vṛndā vṛtā tvaṁ suvicārya mahyaṁ
doṣo'tra k asyeti nivedayāśu ||10||

nāndīmukhīm atha jagāda haris tvam asyā
jānāsi vṛttam akhilaṁ milanaṁ kuto nau |
niḥsvīkṛtaṁ vanam idaṁ savayasyayā me
vaṁśī ca sā vimuṣitā śaṭhayānayaḍya ||11||

kaundy abravīd yat smara-sārvabhauma-
pārśvaṁ prayātau kalahāyamānau |
hare bhavantau pṛthu-garvavantau

kiṁ tatra vṛttaṁ kathayātra satyam ||12||

kṛṣṇo'vadat tasya samīpa etāṁ
nītvā mayoktaṁ vana-luṇṭhikeyam |
nigṛhyatāṁ daṇḍitam etad-artham
mad-artham asyā mayi dāpayeti ||13||

prṣṭāmuneyaṁ tam uvāca gopair
asaṅkha-gocāraṇato vanaṁ te |
unmūlitaṁ tat-phala-puṣpa-lubdhaiḥ
svayā śriyā poṣitam asty ado naḥ ||14||

śaithilya-bhājo'sya mṛṣā girāsyā
dṛṣṭo mayāsyāṁ dṛḍha-pakṣa-pātaḥ |
siddhe'pi doṣe na kṛto vicāraḥ
sākṣāt sa yuṣmāsu samarpito yat ||15||

sābravīd yadi tasyāsyāṁ pakṣa-pātas tadāsakau |
tāruṇya-ratnaṁ sandaṇḍya kena nirvacanīkṛtā ||16||

nṛpeṅgitenādhvani taṁ nijārthaṁ
mayārthitāpīcchati cen na dātum |
imāṁ tadā daṇḍayitum pravṛtto'
nayā balāt pratyuta daṇḍito'smi ||17||

kaṭākṣa-bāṇaiḥ kuṭilībhavad-bhruvā
viddhas tayā gadgada-ruddha-kaṇṭhayā |
mudaṁ sa lebhe kila kunda-vallikā
sāpi sva-līlā-kamalena tāḍitā ||18||

tataḥ śiro-veṣṭanataḥ sa patrikāṁ
niṣkāsyā nāndīvanā-kare nyadhāt |
sā tām paṭhaty asphuṭam arthitotsukaiḥ
sabhyaiḥ punas taiḥ sphuṭam apy avācayat ||19||

svasti śrī-smara-sārvabhauma-caraṇābjānāṁ sa-nāndīmukhī-
vṛndā-kundalatādi-sabhya-nicayeṣv etat samājñāpanam |
deyā kānana-sat prajāḥ prati hṛtā śrī-rādhayā śrīs tato
rādhā-mādhavayor yathā muralikā-nyāyo vidheyaś ca vaḥ ||20||

sabhyeṣu prcchatsv atha rādhikāṁ tām
puraḥ sthitovāca tadā viśākhā |
purāṇayākhyāyī nṛpāgrato yat
puṣṇāti seyaṁ vanam ātma-lakṣmyā ||21||

athāha lalitā mugdhe tad etat kathanena kim |

pratibimbarṁ hi rādhāyāḥ śrī-mūrter vraja-kānanam ||22||
kiṁ kariṣyati rājā naḥ sūcakair upayāpitaḥ |
pālayāmo'tavīm svīyām grhṇīmo'syāḥ phalādikam ||23||
tathāpy ājñāsyā pālyā ced gatvāgre paśyatātavīm |
vṛndāvaneśayā puṣṭām ātma-poṣaṁ sakhīm iva ||24||

naivāsmābhiḥ kvāpi dṛṣṭāsti varṁśī
dharmocchittyai dīkṣitā yā satīnām |
sāsmad-diṣṭyā labhyate cet tadainām
kṛṣṇāpūrain vāhayāmaḥ samudram ||25||

nāndy abravīt kṛṣṇa vana-prajābhyo
dattā mayā śrīr iti yad vaco'syāḥ |
satyaṁ mṛṣā veti vicārya pūrvam
varṁśyā vicāraḥ parato vidheyah ||26||

vanam anu lalitāgrekr̥tya rādhām calantī
vipina-viharaṇecchuḥ preṣṭhayoḥ prāha sabhyān |
calata saha mayaiva sva-śrīyā rādhayāddhā
kalayata vanam etat poṣitaṁ bhūṣitaṁ ca ||27||

khaga-mṛga-taru-vallī-patra-puṣpādi-vṛnde
prakaṭa-kanaka-gaurādvaita-varṇe'tha jāte |
agharipu-mukha-sabhyānām tu te te padārthāḥ
paricaya-padam īyuḥ kevalākāra-bhedaiḥ ||28||

sabhyān puraskṛtya jagāda nāndī
satyaṁ vacaḥ śrī-vṛṣabhānujāyāḥ |
puṣṭam sva-kāntyā vipinaṁ yad asyā
netrotsavaṁ nas tanute'khilānām ||29||

kṛṣṇo'vadad yāti yadeyam ālayam
sampattim ādāya vanasya kṛtsnaśaḥ |
āyāti ced bhūpa bhiyārpayatya amūṁ
tad indrajālaṁ kim u vetti rādhikā ||30||

harṣotphullāḥ prahasita-mukhīr vīkṣya sarvā vayasyāḥ
kṛṣṇe yatnāt sapadi baṭunā prāpīte'gresaratvam |
śrī-rādhāyā dyuti-śavalitā kṛṣṇa-kāntiḥ samṛddhā
protsarpantī marakata-nibhā vyānaśe kānanam tat ||31||

hṛṣṭo'vadac chrī-madhumanḡgalas tām
mitho miladbhyaḥ śavalojjvalāṅgau |
rādhā-mukundau smara-tāpītau kiṁ
tad-vañcanāyaikyam iha prayātau ||32||

sabhyān ūce prahasita-mukhī tuṅgavidyā kavīśā
śrī-gāndharvā dyuti-śavalitaiḥ kānti-pūrair murāreḥ |
yūyaṁ sarve marakata-mayīm dīptim āsādyā sadyaḥ
prāptāḥ sthodaḥaraṇa-padatām tad-guṇālaṅkṛter nu ||33||

kiñcid vivakṣau purataḥ sarantyām
calat-karāyām vana-pālikāyām |
daivāt samīrābhimukhī yad āsīd
vaṁśī tad āsya dhvanir uccacāra ||34||

tat-kākalī-śravaṇataś cakitāsu sarvā
svāsādyā tām sapadi kundalatā sakhībhiḥ |
ādāya tat-kara-talān muralīm athainām
caurīyam ity upanināya hareḥ samīpam ||35||

rādhābravīn muralikām vinidhāya vṛndā-
pāṇau kadhāyati te sakhi devaro'smān |
tan manyase na yadi prccha kuto'nayeyam
prāptā na ced vadati satyam iyaṁ hi daṇḍyā ||36||

vṛndāha kakkhaṭikayā vaṁśī śaivyā-karād balāt |
ācchidyānīya me dattā kuñje nāndīmukhī-puraḥ ||37||
atha kundalatā vaṁśīm kṛṣṇa-pāṇau samarpayat |
so'py ādāya cirāl labdhām prahrṣṭām avādayat ||38||

mano-vaṁśān kurvaṁs trijagad-abalānām madana-rug-
ghuṇotkīrṇān jīrṇān sthira-caraga-dharmān vinimayan |
ṛtūnām sapattīr-yugapad iha śaṇṇām samudayan
sudhā-sāraiḥ siñcan jagad udalasad veṇu-ninadaḥ ||39||

śrī-kṛṣṇasyāvikala-muralī-dhvāna-bāṇair vidūrān
nārīṇām yad vara-dhṛti-yujām darpakonmattatāsīt |
astrī-loko'py abhavad atanūccaṇḍa-pīḍā-vihastas
tan nāścaryam yad ayam abhito māra-mūrti-svarūpaḥ ||40||

dravati śikhara-vṛnde'cañcale veṇu-nādair
diśi diśi visarantīr nirjharāpaḥ samīkṣya |
trṣṭita-khaga-mṛgālī gantum utkā jaḍā taiḥ
svayam api savidhāptā naiva pātum samarthā ||41||

vaṁśī-nādaiḥ sarasi payasi prāpite grāva-dharmān
haṁsīḥ sandānita-pada-yugāḥ stambhitāṅgī riraṁsuḥ |
āsann īśāḥ svayam api jaḍā baddha-pādā na gantum
tābhyo dātum na viṣa-śakalām nāpi bhoktum marālāḥ ||42||

tato vṛndāṭavīm vṛndā sphītām tat-tad-ṛtu-śriyā |

darśayantī sva-nāthau tāv abhāṣata puro-gatā ||43||

sphurat-stambhāstabdhair vilasita-caraiḥ kampa-valitā
sthiraiḥ kampraiḥ svinnā sravad-upalakair gadgada-yutā |
virāvair aspaṣṭaiḥ pulaka-valitāṅgy-aṅkura-cayaiḥ
sakhī-śreṇīveśau praṇaya-vivaśā seyam aṭavī ||44||

vāsantī bakulādikair vicakilāmoghā śirīṣādikair
yūthī-nīpa-suketakī-prabhṛtibhir jāty-abja-bāṇādibhiḥ |
lodhrāmlāna-mukhaiś ca cāru-kusumair bandhūka-kundādibhiḥ
kṣptākalpa-vibhūṣaṇārcita-tanus tair bhāti saiṣāṭavī ||45||

phullābhir mādhavībhir bakahara vilasanty atra phullā rasālāḥ
san-mallībhiḥ śirīṣās tv iha vara-gaṇikā vīthibhiś cātra nīpāḥ |
jātībhiḥ sapta-parṇā iha ca kusumitāmlāna-pālībhir asmin
lodhrās te vām saparyāṛthina iha phalinī śreṇibhiḥ kunda-bhedāḥ ||46||

bhṛṅgaiḥ kvāpi vana-priyāḥ kvacid ime cāṣaiś ca dhūmyātakā
dātyūhaiḥ śikhi-cātakās tata ito haṁsādayaḥ sārasaiḥ |
kīrāḥ kvāpi kikhī-kulair iha bharadvājaiś ca hārītakā
gāyantīva mudātra vām guṇa-yaśaḥ premnā ruvantaḥ sadā ||47||

śākhaikā mukulair yutā kiśalayair anyā prasūnaiḥ parāpy
ekasyeja-taror haridbhir aparā kācid dalaiḥ pāṇḍuraiḥ |
anyānyāpi ca jālakaiḥ kila phalaiḥ pākonmukhaiḥ paktrimair
yasyetthaṁ taru-maṇḍalaḥ ṣaḍ-ṛtubhiḥ svaiḥ svair guṇaiḥ sevyate ||48||

iyam vṛndāṭavy ātata-ṣaḍ-ṛtu-lakṣmī-sahacarī-
kulaiḥ svaiḥ svais tat-tan-madhura-vibhavair maṇḍita-tanuḥ |
bhṛtoccāiḥ-sambhārā praṇaya-vivaśālīva rabhasāt
sva-sampadbhiḥ sākṣād abhilasati vām sevana-sukham ||49||

ūrdhva-prasarpāt-sumano-rajāḥ-paṭaṁ
vidhunvatī vīkṣya gṛhāgatau yuvām |
samīra-lolāga-latāvali-cchalād
ānanditā nṛtyati vṛndikāṭavī ||50||

nānā-varṇaiś ca patitaiḥ puṣpaiś citrāmbarair iva |
vartmāstaraṇam ānandāt kurvaty abhyeti vām iyam ||51||

yusman-mukhendu-sravad-indukānta
sat-kuṭṭimānām payasārpayantī |
pādyam yutam tat-saraṇīṣu jātaiḥ
śyāmāka-dūrvāñcya-parājitābjaiḥ ||52||

arghyam ca dūrvā-sumano'ṅkurādikair

nivedayanty ācamanīyam ambubhiḥ |
tad-ambu-padyāntika-jāga-niṣpatal-
lavaṅga-jātīphala-korakānvitaiḥ ||53||

sravan-marandair madhuparkam abda-
cchāyāhimāmbhaḥ-kaṇa-bhāra-namraiḥ |
śītānilais toya-nibhaiḥ sugandhaiḥ
snānīyam ānīya samarpayantī ||54||

kiśalaya-dala-nānā-varṇa-puṣpocayānām
jita-maṇi-mukureṣv aṅgeṣu vām bimbītābhiḥ |
rucibhir iha vicitrāṇy aṁśukāny aṅga-yogyāny
avayava-caya-yogyālaṅkṛtīś cārpayantī ||55||

svotpanna-candana-madāguru-kuṅkumānām
cañcat-samīra-militair vara-saurabhair vām |
carcām mudāṅga-nicayeṣu samarpayantī
nānā-parāga-milanaiḥ paṭa-vāsakāṁś ca ||56||

gucchārdhān bakulaiḥ kṛtān vicakilair ekāvalīm gostanān
yūthībhir nava-mālatī-sukusumaiḥ śrotrāvataṁśān api |
amlānair api garbhakāṁś ca rasanām kundaiḥ kṛtām vām asav
anyair anyā-vibhūṣaṇāni kusumair aṅge'rpayantī mudā ||57||

svotpannāneka-sat-puṣpa-tulasī-dala-mañjarīḥ |
pallavāṁś cārpayanty eṣā taiḥ kṛtāś ca bahu-srajāḥ ||58||

ūrdhva-prasarpad-vara-saurabhormī
lolāli-mālā-miṣato'tra dhūpam |
dīpaṁ calad-gandha-phalī-cchalena
naivedya-miṣṭhaiḥ svaphalair dadānā ||59||

rambhā-garbhaja-karpūra-lavaṅgailādi-saṁyutaiḥ |
samarpayantī tāmbūlaṁ sva-pūgāhilatā-dalaiḥ ||60||

svayaṁ patadbhiḥ kusumaiḥ suvahā-bakulādibhiḥ |
puṣpa-varṣaṁ vidadhatī śārī-śuka-jaya-svanaiḥ ||61||

maruc-calac-campaka-śākhikā-doś-
chadāgra-pāṇy-utkalikāli-dīpaiḥ |
virāva-vādyair ali-nāda-gānair
nīrājayanty adya mudāṭavī vām ||62||

samīraṇotthāpita-pātitaḥ muhuḥ
śākhācayaiḥ puṣpa-phalāni pallavaiḥ |
namrair mudāsau yuvayor vitanvatī

pādāmbujāgre'mita-daṇḍavan-natim ||63||

stutiṁ khagānāṁ ninadair ali-svanair
naivedyaṁ ca gānaṁ pika-pañcamaiḥ kalaiḥ |
kathās tvadīyāḥ śuka-śārikādibhir
nṛtyaṁ ca nṛtyac-chikhibhir vitanvatī ||64||

cakrānilotthāpita-puṣpadhūṭi
jālair uparyāśu-vitāyamānaiḥ |
mādhvika-pīyūṣa-kaṇā-sravīṇi
mudātapatrāṇi ca vibhratīyam ||65||

itas tato vallari-cāmarair marud-
vilola-rambhādala-tāla-vṛntakaiḥ |
saṁvījayantīti kṛtān mahotsavād
ānanda-satrair akhilān atarpayat ||66||

mukunda mandānila-sat-kuvindakāḥ
samucchalat puṣpa-rajo-vitānakam |
itas tato'ñcan-madhupāvalī-turīm
kṣipann ivoṣṇāvaraṇāya vām vayet ||67||

īśāv imaṁ paśyatam ātmano'gre
vasanta-kāntākhyam araṇya-bhāgam |
yasminn ṛtūnām adhipo mudā vām
sevotsukaḥ svair vibhavaiś cakāsti ||68||

atha tad-viloka-muditena sva-
madhurima-darśanodgatā sā |
hṛdaya-dayitām prati tām pramadād
avarṇi hariṇā vana-dyutiḥ ||69||

kunde marandāśana-tundilānte
mandādarāḥ samprati kunda-danti |
indindirāḥ paśya maranda-lubdhā
mākandam ucchūna-śikhaṁ prayānti ||70||

mauna-vrataṁ tyaktum ivānya-puṣṭāḥ
kaṇṭhaṁ kaṣāyeṇa viśodhayantaḥ |
sārdhaṁ pikībhiḥ kala-kaṇṭhi paśya
mākandam udyan-mukulaṁ prayānti ||71||

vāsantī svarṇa-yūthī-mukha-hasita-latālībhir āliṅgitāṅgī
phulleyaṁ campakālī bakula-tatir iyaṁ sāpi tāpiñcha-mālā |
seyaṁ punnāga-vīthī sutilaka-vitatiḥ sā tv iyaṁ cūta-pālī
śreṇīyaṁ vañjulānām vilasati purataś cāvaliḥ keśarāṇām ||72||

punnāgāḥ saptalābhir vidhumukhi bakulāḥ sal-lavaṅgāvalībhiḥ
kubjābhiḥ kovidārāḥ sudati rurucire campakāḥ ketakībhiḥ |
te'śokāḥ svarṇa-yūthī-tatibhir iha lasat-kimśukāḥ pāṭalībhir
vāsantībhiḥ rasālāḥ sita-śata-dalikā-śreṇibhiḥ keśarāś ca ||73||

atimuktair atimuktair atimuktais cānvitaṁ vanaṁ yad idam |
ratha-kṛṇ-mālīka-mokṣākāṅkṣair api sevitaṁ tasmāt ||74||

śarotpatti-sthānāyata idam aranyaṁ ratipater
latā-vṛkṣa-vrātaḥ kusuma-śara-kārāyata iha |
patan bhr̥ṅga-vyūhaḥ pratikusumam uccair dhvani-miśād
diśan bhadṛābhadraṁ gaṇayati parīkṣā-kara iva ||75||

madhupī madhupaṁ viṣṭaṁ sva-pratibimbāñci-puṣpam anu dr̥ṣṭvā |
militāṁ madhupīm anyāṁ matvā tṛṣitāpi nivavṛte roṣāt ||76||

vanam anu militau nau vīkṣya harṣāt prakāśya svaka-
nava-phala-dantāṁś tac-chadauṣṭhādharāṁś ca |
kamala-mukhi kadalyaḥ paśya saṅkocayantyāḥ
patad atimadhu-bāṣpāḥ kampitāṅgyo hasanti ||77||

vallīṣu hallīśaka-keli-raṅgī
bhr̥ṅgībhir aṅgīkr̥ta-nṛtya-bhaṅgaḥ |
prasthāpya bhr̥ṅgīm dayitāṁ nigūḍhaṁ
saraty asau bhr̥ṅga-yuvābja-śaṇḍam ||78 ||

aṭavīm priyām atha darśayan |
avadat priyau madhumaṅgalaḥ ||79||

nicāyataṁ śrī-vraja-kānaneśau
nidāgha-mañjuṁ vana-bhāgam etam |
yaḥ svāgatau vīkṣya puro-bhavantau
sevotsukaḥ svair vibhavaś cakāsti ||80||

so'yaṁ ṭiṭtibha-dundubhi-dhvani-bharair dhūmyāṭa-bherī-svarair
jhillī-jhallari-nisvanaiḥ pika-pikī-vīṇā-ninādair mudā |
dr̥ṣṭvā vām iha cāṣa-ḍiṇḍima-ravaiḥ śarī-vacaḥ-saṁstavair
bhr̥ṅgālī-dhvani-gītakair vitanute nṛtyaṁ latāgraiś calaiḥ ||81||

vastrāṇi sat-pāṭali-puṣpa-vṛndaiḥ
śirīṣa-puṣpair avataṁsakāṁś ca |
mallībhir aṅgābharaṇāni harṣād
bibharty asau vām iva dātum utkaḥ ||82||

supaktrimaiḥ pīlu-karīra-dhātṛi-

rājādanaiḥ sat-panasāmra-bilvaiḥ |
vikaṅkatair jālaka-tāla-bījaiḥ
siṣeviṣur vāṁ dhinute'sakau mām ||83||

iha ravi-maṇi baddha-prānta-bhūmy-uṣma-dīpyad-
dina-kara-karajālair mlānim āśaṅkya vāṁ kim |
praṇayatata nijāṅgaiś chādayantyo bhavantau
kalayatam aga-vallyaḥ pallavair vījayantī ||84||

bahu-prajeyam kadalī nijātmajair
vṛtābhitas taiḥ suta-vaskarā yathā |
tān lālayantī cchada-pāṇinā babhau
dhayanty adho'ñcat-sumanaḥ-snuta-stanam ||85||

sudīrgha-nāseti supaktrimāmre
vinyasta-cañcurṁ pikam ākalayya |
smerānanāḥ prekṣya puro nijālīḥ
priyām hare paśya vinamra-vaktrām ||86||

mallī-vallī-matallī-tatibhir iha lasal-lola-lolāli-mālā
cillībhiś cāru-tallī-taṭa-bhuvi vidadhat-sādhu-hallīśa-kelim |
krudhyat-kandarpa-mallī-kṛta-kusuma-cayeṣat-smitābhis tamālah
so'yam śrī-gopa-pallī-pati-suta iva sad-vallarībhiś cakāsti ||87||

niśamya vācam madhumaṅgalasya
rādhā-mukundau smita-śobhitāsyau |
vṛndā-vitīrṇān śravaṇe nyadhāttām
śirīṣa-puṣpa-stavakān parasparam ||88||

karāravindena parāga-pāṁsulān
kṛṣṇaḥ priyāyā alakān vyatustayat |
sāpy asya cūḍopari keki-candrakān
vikāśi-dor-mūlam athālakān api ||89||

priyām āha hṛdi sprṣan priye
nidāgha-tāpair upatāpito'bhitah |
palāyamānaḥ kuca-śaila-durgakam
samāśritah śaitya-guṇo'sti kiṁ tava ||90||

kānte sudhāmśu-maṇi-baddha-nagālabāle
tad-vaktra-śubhra-kiraṇodaya-jāmbu-pūre |
snātvā nipīya salilam vigatoṣṇa-tāpās
tat-setu-mūrdhni vilasanti khagāḥ sakāntāḥ ||91||

rādhā-kṛṣṇau prāha tatas tau subalo'pi
prāvṛḍ-mañjurm paśyatam agre vana-bhāgam |

vidyun-meghau vām iha matvā praṇayāndhau
nṛtyaty ārān matta-mayūra-vraja eṣaḥ ||92||

mallī-matallī-kula-pālikānām
aṅke niṣaṇṇān bhramarān sulolān |
sva-saurabhaiḥ paśyatam ātta-garvāḥ
karṣanty amuṣmin gaṇikā hasantyaḥ ||93||

asmin bhrṅgāli-lalitā varṣāvarṣorjitāṭavī |
ghana-meghāvṛtā bhāti yūthī yūthī-kṛtālikā ||94||

abhram abhrāvṛtaṁ cāsmiṇ bhavanaṁ bhuvanāplutam |
kakubhaḥ kakubhaiḥ phullair vyāptā nīpa-kadambakaiḥ ||95||

ālālapītīha mudā pikālī dātyūha-mālāpi ca kokavīti |
saṁrāraṭīty atra hi cātakāliḥ śālūra-vīthīḥ pariroravīti ||96||

virāravīty atra bakālir eṣā śikhāvala-śreṇy api dandhvanīti |
koyaṣṭikālī praṇinānadīti prasamsvanīty atra ca madgu-paṅktiḥ ||97||

ghanāvalī nīla-nicola-saṁvṛtā
balālikā-mauktika-hāra-dhāriṇī |
balāri-kodaṇḍaka-maṇḍanā-puraḥ
prāvṛṭ-sakhīvecchati vām niṣevitum ||98||

kadambaiḥ prā lambān kuṭaja-kusumair garbhaka-
varān kirītān ketakyā dala-samudayai raṅgaṇa-yutaiḥ |
sphuṭad-yūthī-puṣpair api vividha-hārān sa-kakubhair
asau prāvṛḍ-lakṣmīś caraṇa-kamaleṣv arpayati vām ||99||

ghuṣṛṇa-mada-vilīptorajayoḥ pakva-tālair
lasad-alaka-tatīnām pakva-jambūphalaiḥ sā |
tvayi tava dayitāyāḥ svaṅgulī-parvakāṇām
upamitim abhidhatte pakva-kharjūrakaiś ca ||100||

kṛṣṇaṁ vinā sulīlaḥ ko vā vrajam ṛte kva vā līlā bhāṇyata |
iti dātyūhaiḥ ko vā ko vā kva vā kva vā virutaiḥ ||101||

kṛṣṇaṁ śaśvat-svalīlā-ghanarasa-vitaraiḥ prāvṛṣaṁ saṁsrjantaṁ
hitvā ke vā payodāḥ kvacid api ca kadāpy ambu-vṛṣṭim dadānāḥ |
prāvṛṭ-kālaḥ sa ko vā ṣaḍ-ṛtuṣu gaṇito māsa-yugma-pramāṇaḥ
kekā-nāдайḥ praharṣād iti diśi diśi tān taṁ ca nindanti bhekāḥ ||102||

varṣāyate madhu-srāvo madhupālī ghanāyate |
puraḥ kadamba-bāṭīyaṁ paśya taṁ durdināyate ||103||

sva-preṣṭhayāsau vilasan śikhaṇḍī
śikhaṇḍinīr vīkṣya puraḥ sametāḥ |
ācchādayaṁs tām nija-piñcha-tatyā
nṛtyaty asau tāḥ purato vidhāya ||104||

itthaṁ puṣṇan prāvṛṣeṇyām śriyaṁ tām
rādhā śampālīṅgitaḥ kṛṣṇa-meghaḥ |
ālī cakṣuś cātakān suṣṭhu dhinvan
viśvaṁ siñcaty eṣa līlāmṛtaiḥ svaiḥ ||105||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-viraje govinda-līlāmṛte
sargo dvādaśa eṣa suṣṭhu niragān madhyāhna-līlām anu ||o||

||12||

—o)0(o—

(13)

trayodaśaḥ sargaḥ

tatas tair āgataḥ kṛṣṇaḥ sīmāṁ kānana-bhāgayoḥ |
tac-chobhām āha kāntāyai ṛtu-yugma-śriyānvitām ||1||
niryad-varṣākhyā-bālyodyac-charat-taruṇimāṅkurā |
kiśorī-tanuvad bhāti priye paśyātavī puraḥ ||2||

pravigata-kusumām kāle pravayasam iva yūthikām hitvā |
prodyat-kusumām jātīm mugdhām iva saṁmilaty asau bhramaraḥ ||3||

pariṇata-vara-guñjā-puñja-śoṇātavīyaṁ
patita-śikhi-śikhaṇḍā kāśa-puṣpaiḥ sitā bhūḥ |
śikhi-tatir api mūkā vāgminī haṁsa-paṅktiḥ
kathayati ṛtu-lakṣmīḥ śāradīm āgatām naḥ ||4||

sephālikā-kusuma-pālim aliḥ satṛṣṇā
yām yām mudā sprṣati saṁskhalati sma sā sā |
ālī-tatiḥ sumukhi yadvad ahaṁ tadānīm
yām yām sasāra cakitāpasasāra ||5||

athāvad kundalatā nicāyataṁ
vṛndāvaneśau vana-bhāgam agrataḥ |
imaṁ śarac-cārutayeha viśrutaṁ
vayasyayā vām śaradā vibhūṣitam ||6||

cañcat-khañjana-locanāmbuja-mukhī lolāli-mālālakā
khelat-koka-kucā sitābhra-sicayā raktotpalauṣṭhādharā |
kūjat-sārasa-pāli-ramya-rasanā nīlotpalottamāsikā
nāthau paśyatam atra vām śarad iyaṁ sevotsukāste sakhī ||7||

jātībhiḥ saha raṅgaṇābhir akhilāṅgālaṅkṛtīḥ kairavair
uttamśān avatamsakāṁś ca subhagau raktotpalendīvaraiḥ |
śayyāṁ kuñja-grhe svayaṁ nipatitaiḥ śephālikā-sañcayair
nirmāyārpayitum śarat saḥacarī vām vartma saṁvīkṣyate ||8||

praphulla-sapta-cchada-dāna-saurabhah
sitāmbudālī-kutha-saṁvṛtāṅgakah |
kāśa-prasūnāvali-cāru-cāmarah
smaronmadokṣāli-virāva-br̥mhitah ||9||

nabho-nadat-sārasa-kiṅkiṇī-kalah
so'yaṁ śarat-kāla-manoja-vāraṇah |
svanan-marālādika-patri-nisvanad-
ghaṇṭā-cayo dīvyati kānane purah ||10||

(yugmakam)

kamalā-kara-lālitā sadā paramahamśa-kulaika-saṁśrayā |
vilasac-cakra-rucir babhau purah śarad eṣā bhagavat-tanūr iva ||11||

atha te śuśruvuḥ sarve pakvāmṛta-phala-drume |
śukānāṁ śārikā-vṛndair vitanḍāṁ tad-adhah-sthitāḥ ||12||

vedāntādhyāpanācāryā anūcānā vayaṁ dvijāḥ |
strībhir asprṣṭa-vṛkṣāṇāṁ patāmah phala-bhakṣaṇāt ||13||
vanam vṛndāvaneśena dattam etat pratuṣyatā |
asmabhyaṁ śārikās tasmād gacchatānyatra dāsikāḥ ||14||

(yugmakam)

prabhu-dviṣah prajā yūyaṁ rādhāiva yad vaneśvarī |
purāṇeṣv idam evoktaṁ rādhā vṛndāvane vane ||15||
śrutyā kṛṣṇa-vanatvena yad etad gīyate vanam |
bādhyate hi smṛtiḥ śrutyā tad vicārayata svayam ||16||
harer iyaṁ vaneśatā samasta-loka-viśrutā |
śruti-smṛti-pramāṇikā jagan-manah-pramodikā ||17||
nātra sva-svāmi-sambandho rādhāyāḥ kevalo vane |
api cāṅgāṅgi-sambandhas tad-aṅga-bimbatātra yat ||18||
antaḥ-kauṭilya-mālinyā bahir-vīkṣaṇa-rañjanāḥ |
gopālā bhānty amī pakva-mahā-kāla-phalopamāḥ ||19||
vāmya-vaḥkala-saṁchannā dr̥ḍha-mānāsthi-saṁvṛtā |
nārikela-phalānāṁ vā gopikānāṁ rasa-sthitiḥ ||20||
bahir-antaś caika-rūpā doṣa-heyāṁśa-varjitā |

drākṣā-phalotkarasyeva svāmīno me rasa-sthitiḥ ||21||

antaḥ sadā rasa-mayo'pi bahiḥ samudyat-
kauṭilya-dhārṣṭya-vara-valkala-parva-rukṣaḥ |
mānākhya-yantraṇam ṛte na rasa-prado'sāv
ikṣu-prakāṇḍa iva vaḥ prabhur acyutākhyah ||22||

antaḥ snigdhād bahiḥ śāṭhya-valkalāt sneha-lambhanam |
vāmya-niṣpīḍanād eva kṛṣṇāt kṛṣṇa-tilād iva ||23||
gopī-śreṇī javālīvāsaurabhā bahir ujjalā |
nīlotpala-nibhaḥ kṛṣṇaḥ suruciḥ saurabhānvitaḥ ||24||

mañjiṣṭheva mad-īśā
svāntar bahir api sadaika-rāgeyam |
sphaṭika-maṇivad īśas te
nava-nava-saṅgād vibhinna-rāgo'yam ||25||

dāhitā daitya-śalabhāḥ prajvālya sva-balānalam |
yena yenoddhṛto'drīśas tena sāmyaṁ ka āpnuyāt ||26||

vrajeśvarārādhāna-tuṣṭa-viṣṇunā
kṛṣṇe nidhāyādbhuta-śaktim ātmanaḥ |
bakī bakādyā nihatāḥ surārayaḥ
kṛṣṇenabhijñair iha kīrtir arpitā ||27||

tuṣṭo'yam adrir bali-bhug vrajasya
svayaṁ samutthāya nabhasy atiṣṭhat |
adho'sya hastaṁ vinidhāya kṛṣṇod-
dharoddhṛtau kīrtim urīcakāra ||28||

saundaryaṁ lalanāli-dhairya-dalanaṁ līlā ramā-stambhinī
vīryaṁ kandukitādri-varyam amalāḥ pāre-parārdhaṁ guṇāḥ |
śīlaṁ sarva-janānurañjanam aho yasyāyam asmat-prabhur
viśvaṁ viśva-janīna-kīrtir avatāt kṛṣṇo jagan-mohanaḥ ||29||

śrī-rādhikāyāḥ priyatā surūpatā
suśīlatā nartana-gāna-cāturī |
guṇāli-sampat kavitā ca rājate
jagan-mano-mohana-citta-mohinī ||30||

rasayati rādhā kṛṣṇe
rasayati tac-caraṇa-sevātisaukhyam |
alir iva mallyāṁ so'syāṁ
rasayantyāṁ rasayati tad-adhara-mātram ||31||

kṛṣṇasya saṅgam iha nāthati rādhikā taṁ

labdhaṁ tu nāthati sumāna-vṛṣārka-tāpaḥ |
tat-prīti-sevana-tater api nāthamānā
nāthaty alaṁ vipina-nīvṛtiṁ tasya citraṁ ||32||¹⁹

yā sarit-stambhinī viśvākarṣiṇī sarva-mohinī |
sad-dharmoccāṭiṇī strīṇāṁ sā vaṁśī saṅginī hareḥ ||33||

kathayatu mahimānaṁ ko nu kṛṣṇasya vaṁśyās
tad-itara-puruṣe yā rāga-paṅkaṁ vidhūya |
hr̥di jagad-abalānāṁ nāda-pīyūṣa-vṛṣṭyā
sahaja-dayita-kṛṣṇe rāgam āviṣkaroti ||34||

atha kīrāś ca śāryaś ca sveśayoḥ praṇayonmadāḥ |
cakruḥ praśnottarālāpaṁ sva-sva-goṣṭhyāṁ mudā mithaḥ ||35||

bibhrat-karaikena nabhasy ahāryaṁ
mahendra-garvādrim adho'nayat kaḥ |
kaḥ kāliyāheḥ phaṇa-vṛnda-raṅge
nanarta taṁ bho vada kṛṣṇa eṣaḥ ||36||

nija-hr̥di dhṛta-vakṣojādri-yugmopariṣṭād
gīridharam api līlāmbhojavat kā bibharti |
bhujaga-damana-ceto-vṛtti-cañcad-bhujaṅgī
śirasi naṭati kā tāṁ brūhi sā śrīla-rādhā ||37||

sadaiva muktāś ca tathātimuktā
jātā vane'smin pariphullatāṅgāḥ |
puṣṇanti sārāṅga-gaṇān rasaiḥ svaiḥ
kasya prabhāvād vada mādhavasya ||38||

sadaiva muktāś ca tathātimuktā
mādhvīkakārā madhupāli-saṅgāḥ |
utpadya jātā vada tatra hetuṁ
kasyāpi rāmānugatasya saṅgāt ||39||

hṛtvāṁśukaṁ paśyati koṭṭavīḥ kaḥ
sādhvī-tateḥ kaḥ sukr̥taṁ bhinatti |
ko vā striyaṁ vatsa-vṛṣau ca nighnan
na lajjate taṁ vada kṛṣṇa eṣaḥ ||40||

tāṁ mātṛkām kaḥ kila mātṛ-kāraḥ
ko vatsakaṁ vatsaka-pālako vraje |
ko dhenukaṁ dhenuka-rakṣako'py alaṁ
vṛṣaṁ ca nighnan vṛṣa-vardhano'bhavat ||41||

¹⁹ rādhā-saṅge yadā bhāti tadā madana-mohanaḥ | anyathā viśva-moho'pi svayaṁ
madana-mohitaḥ || iti ślokaḥ kvacid atra dṛśyate |

nītiḥ kumārī-varaṇe tad-aṅga-
hṛd-vāk-parīkṣety akaroc ca tām kaḥ |
satītvam ācchidya mahā-satītvam
cakre'balānām vada tam sa kṛṣṇaḥ ||42||

iti paṭu-vihagānām vāg-vilāsāmṛtāni
śravaṇa-caṣaka-pūram tau pibantau sa-sabhyau |
nija-nija-suhṛdam tat-prīṇanāyāviśantau
tata-śarad-ṛtu-lakṣmīm ceratur lokayantau ||43||

pakva-drākṣā-balajakam śāribhyo lalitā dadau |
kīrebhyaḥ subalaḥ prādāt pakva-dāḍima-bāṭikām ||44||

nāndīmukhī tad anu tāv avadad vaneśau
nidhyāyatarṁ sva-purato vana-bhāgam etam |
hemanta-śantamatayā prathitarṁ nijaiḥ sat-
sampac-cayaiś caraṇam arcitum utsukam vām ||45||

citrā-mlāna-kuruṇḍakaiḥ phullair lasat-saurabhā
mādyat-tittiri-lāva-ṣaṭpada-kikhī-kīrāravair mañjulā |
hṛdyā paktrima-nāgaraṅga-rucakaiḥ śītā tuṣārānilaiḥ
seyam bhāti vana-sthalīha bhavato pañcendriyāhlādinī ||46||

sphurita-sahacarālī-veṣṭito'mlāna-kāntis
tata-kusuma-dhanur mūrcchālī-gopī-pragītaḥ |
vikaca-kusuma-bāṇaḥ kṛṣṇa te deha-tulyo
mukharita-śuka-līlo bhāti hemanta-kālaḥ ||47||

hima-ṛtu-lakṣmīm atimuditas tām |
harir atha kāntām pratikurute sma ||48 ||

rucira-vividha-varṇā pakva-śāly amśukāṅgī
mada-kala-śuka-pālī-nāda-nāndīmukhī va |
sumukhi pariṇatocair nāgaraṅga-stanīyam
kalaya vara-naṭivābhāti hemanta-lakṣmīḥ ||49||

auṣṇyam hima-rtum anu te hṛdayākhya-durgam
bhānoḥ samāśrayati sādhi tuṣāra-bhīṭyā |
tat-saṅgamād anupalabdha-viyoga-duḥkham
rātrindivarṁ vilasati stana-koka-yugmam ||50||

ṛtāv ihāgneḥ prabaloṣṇa-bhāvā
bhiyā himānyāḥ parito dravantāḥ |
kūpāpsu kecid vinipatya līnāḥ
kroḍe drumasyādri-darīṣu cānye ||51||

himānī-ḍākinī seyam alakṣitam aharnīsam |
iha bhānu-br̥had-bhānvoḥ prapibaty auṣṇa-śoṇitam ||52||

ālīngya kāntām taruṇaiḥ śayānaiḥ
kucōṣṇatāsaṅga-vibhaṅga-dīnaiḥ |
ārādhito'rkaḥ kṛpayā vilambya
prodyan vidhatte'dya niśābhivṛddhim ||53||

rāse kumārī-gaṇa-kuṅkumāñcita-
stanāvalī yām smṛtim ānināya nau |
sā pakva-nāraṅga-phalālir agratas
tat-smārakatvaṁ sva-guṇaṁ vyanakty asau ||54||

athālokayantau puro'raṇya-bhāgam |
samutkau nijeśāv avādīd vaneśā ||55 ||

praviśad-akhila-jantūtkampa-romāñca-kārī
kvacid alaghu-nagādhaḥ-koṣṇatā-śīta-hārī |
mṛdulita-ravi-kāntir dakṣiṇāśāgatārkaḥ
śīsira-rucira-nāmā bhāty araṇyaika-deśaḥ ||56||

javā-bandhūkābhāruṇa-vara-dukūlaṁ damanaka-
prabhā-colīm kunda-dyuti-sita-nicolaṁ ca dadhatī |
bharadvāja-śreṇī-viruti-yuta-hārīta-rutibhiḥ
stuvantīva premnā śīsira-ṛtu-lakṣmīr milati vām ||57||

niviḍa-dala-taruṇām vāsarādy-anta-kālā-
gata-ravi-karakoṣṇe sūryakāntāñcite'ñke |
mṛga-tatir upaviṣṭā manda-romantha-ramyā
prakaṭa-pulaka-bāṣpā vām samīkṣyābhyupaiti ||58||

ṛtāv asmin tejaḥ kṣatir anudinaṁ prāṇa-suhṛdām
sarojānām naṣṭiḥ sva-sukha-samayāhno'pi laghutā |
tuṣāraiś caṇḍāmśor api mṛdubhir uccair bata kṛtā
vinaikaṁ viśveśaṁ bhavati nahi kaḥ kāla-vaśagaḥ ||59||

prabala-śīsira-bhītyā bhānur auṣṇyam sva-vittam
stana-yuga-giri-durge ballavīnām nyadhatta |
tvaritam idam amūbhiḥ kṛṣṇa bhogāya kṛptaṁ
prabhavati nahi gāḍha-premni dharmādy-apekṣā ||60||

iti tad-girā pramudito'tra
śīsira-ṛtujām vana-śriyam |
bakaripur atha kalayan sa
tadā lalitaṁ jagāda nija-priyām ||61||

bhramad-indindira-vṛndaṁ sundari śiśirāgamam |
diśaty atra mandādaram aravinde vindati kunde yad ānandam ||62||

paśyendirendindira-vṛnda-saṁyutā
dandahyamānaṁ prabalair himair nijām |
vihāya sampraty aravinda-mandiraṁ
kundāvalau sundari mandirīyati ||63||

himānī rāhu-senānī sūryaṁ nirjetum akṣamā |
tasmin praṇayinīm jñātvājvālayat padminī-tatim ||64||

toyotthitāyā vraja-kanyakā-tateḥ
stanāvalī yām smṛtim ānināya me |
pākonmukhī sad-badarī-phalāvalī
tām atra sā mat-smṛtim ānayaty asau ||65||

harir atha dayitāyā vṛndayānīya dattau
sita-mṛdula-javāntar-mañjarī-karṇa-pūrau |
sa-pulaka-kara-kampaṁ karṇayoḥ saṁnyadhata
śruti-yugam anu tasyaiśāpi kaundāvataṁsau ||66||

rādhāyāḥ kara-paṅkaje'tha nihitā kaundī mudā vṛndayā
yā mālā laghu-lohitopala-kula-srag-dīptim eṣā dadhe |
sūkṣmendīvara-mālya-rocir anayā kṛṣṇasya kaṇthe'rpitā
tenāsyā hṛdi yojitā sa-pulake cāmpeya-mālya-dyutim ||67||

smerā viśākhā'vadaḍ etad adbhutaṁ
sukomalā paśyata kundavallikā |
ekaiva puṣpiṇy anīsaṁ smaronmadaiḥ
kramotkramābhyām bhramaraiḥ prapīyate ||68||

citrābravīt sādhi na citram etat
saubhadram eṣāṁ ramaṇaṁ yad asyām |
vibhāty amīṣv atyanurāgavatyām
pracetasām āsa yathaiva vārṁkṣyām ||69||

kaundyālālāpa kalayādbhutam āli phullān
svān svān nijāntika-gatān api bandhujīvān |
santyajya dhairya-rahitā nava-bandhu-jīvam
ekaṁ pibanti tam imāṁ śataśo bhramaryaḥ ||70||

citrāha sāra-grahilātipūtā
kṛṣṇa-tviḍ udyan-madhu-mātra-vṛttih |
bhṛṅgī-tatiḥ pañcama-gāna-gurvī
yatrātiśuddhaṁ madhu tatra saktā ||71||

tām narmaṇātha dayitām harir ābabhāṣe
rādhe tavātula-guṇair vidhutābhimānā |
śrīḥ sāpi nārhati tavānugatiṁ kuto'nyāḥ
śrutveti sāpi hariṇā saha saṁlalāpa ||72||

sā śrīḥ | tvat-strī ||73||

yat tvam | sā śrīḥ ||74||

gopastrīṇām | śrītvaṁ kasmāt ||75||

gopa-strīśaḥ | śrīśo yasmāt ||76||

vyaktas te nārīṭve | lolāyā rāgo'syāḥ ||77||

satyaṁ me nārītvam | prāptā sā tvad-rūpā ||78||

veṇunākarṣitā | mṛgy api tvat-priyā ||79||

tvat-sadṛg-locanā | tan mṛgī mat-priyā ||80||

kāntyā nāmnā sāmyaṁ prāptā |
bhāsvat-kanyā sā te kāntā ||81||

yālīyaṁ te śākhā hīnā |
kānteyaṁ me sā tvad-rūpā ||82||

vakṣasi bhṛṅgī-paṅktir iyaṁ te |
sā sraji suptāste ramaṇīva ||83||

alakāvalī sadṛśīha te |
yad asau sadā mama tat-priyā ||84||

nīlotpala-mṛdvī mūrtis tanu-madhyā |
saptāham agaṁ te dadhre katham eṣā ||85||

añjaḥ katham uccair hemācala-yugmam |
mṛdvī tava mūrtir dhatte ḥṛdi nityam ||86||

viyogāsahiṣṇuḥ priyā soma-rājī |
kalābhir vibhinnā ḥṛdi bhrājate te ||87||

śaśi-vadanāyās tava nakha-paṅktiḥ |
manasi dhṛtā me bahir api sābhūt ||88||

vratati-tatir iyaṁ satata-madhumatī |
bhramara-yug api te mudam ati tanute ||89||

sad-adharam iva te kiśalaya-nicayam |
vahati ca kusumaṁ smitam iva yad iyaṁ ||90||

kumāra laliteyaṁ kumāra-lalitāṅgī |
sumāra-raṇa-śūrā kumāra-jananīva ||91||

vacāḥ-samara-śūrā sukaṇṭhi laliteyam |
sumāra-raṇa-hūtā palāyana-parāste ||92||

sauvarṇāmbuja-koṣe lagnā bhāty ali-paṅktiḥ |
vakṣojopari citrā yadvat te mada-lekhā ||93||

citrapadā tava vāṇī bhāti yathā sukrpāṇī |
indriya-hṛd viharantaḥ kṛtanti hṛt taruṇīnām ||94||

gāyati pañcamam uccair yat sahajaṁ pika eṣaḥ |
darpaka-ruk taruṇīnām syād iha kaḥ pika-doṣaḥ ||95||

vidharma-śāstra-śaṁsikā tavātulā suvaṁśikā |
kukuṭṭinī-kriyā-parā jagad-vadhū-pramāṇikā ||96||

yoṣid-āli-doṣa-nāśa-hetur asti vaṁśikeha |
dharma-śāstra-śaṁsikādya mat-sprhā-samānikā hi ||97||

kātyāyanī-vrata-parā mṛdulā kanyakā-tatiḥ |
sahate katham āmardaṁ mattebha-saḍṛśas tava ||98||

gaṇikā kalikā-prāyā matto'yaṁ bhramaro mahān |
puṣṇāti taṁ tadāmardaṁ sahamānākṣatā na kim ||99||

tava nava-kanaka-kṣauṇī bhujaga-śīśu-sṛtāpīṣṭhā |
iyam iha tanu romālī-yug udara-saḍṛśī yat te ||100||

tava sā priyādri-hāṭaka-sthaly api bhujaṅga-saṅgatā |
yad iyaṁ vibhāti veṇikāyuta-prṣṭha-paṭṭike ratih ||101||

katham iyaṁ cakora-vīthikā
priya vihāya candra-sannidhim |
ahani saṅgateha khe'ntike
bhramati nanditā manoramā ||102||

hitvā khenduṁ kṣaya-yujam eṣā
dṛṣṭvā kalpaṁ nija-paripoṣe |

pītvā tat śrī-mukha-vidhu-kānti-
jyotsnām matvā sukham iha bhāti ||103||

praśnottarābhyām atha narma-bhaṅgyā
tat-tat-svabhāva-stuti-garbha-padyaiḥ |
rādhācyutau tat praṇayātinighnau
vilajjayāmāsatu āli-pālīḥ ||104||

paṭu-vāk prakharā caṇḍy api
viṣameṣu raṇe palāyate hūtā |
tatrotkānyāś cāsmān
nivārayati kā vadāśu lalitā sā ||105||

viṣama-śarāhava-vimukhī
kuca-yuga-kuṅkuma-madāguru-paṭīraiḥ |
kvacid ārādhayatiṣṭa-
devaṁ vada kā viśākheyam ||106||

vally api caṅkramamāṇā
hitvāntikagaṁ dhavaṁ sudūrastham |
samitā kṛṣṇa-tamālaṁ
vibhāti kā kathaya campakalateyam ||107||

nānā-citre nipuṇā
bahu-vidha-śṛṅgāra-racanābhiḥ |
mṛdu-rati-mānāsahanā
sukhayati naḥ keha citreyam ||108||

kandarpāgama-vidyā-
paṭur iha nibhṛtaṁ sva-śiṣyasya |
svāṅgāny aṅge nyasyati
yā tām kathayāśu tuṅgavidyeyam ||109||

udaye prakaṭita-rāgā
viśadāpīha kuṭilā sva-kalāyām |
madanodaya-jananeṣā
kā tām brūhīndulekheyam ||110||

raṅge naṭanair lāsyair
dīvyantī naḥ sukhayati saha nṛtye |
veveṣṭi druta-gatyā
mām api keha vada raṅgadevīyam ||111||

pāśaka-kelau nipuṇā
cumbaka-ratnaṁ paṇī-kṛtaṁ jitvā |
mām api gṛhnāty ajaye

ditsati nahi kā sudevīyam ||112||

tr̥ptāv anya-janasya tr̥ptim ayitā duḥke mahā-duḥkitā
labdhaiḥ svīya-sukhāli-duḥka-nicayair no harṣa-bādhodayāḥ |
sveṣṭārādhana-tat-parā iha yathā śrī-vaiṣṇava-śreṇayah
kāś tā brūhi vicārya candra-vadane tā mad-vayasyā imāḥ ||113||

itthaṁ dīvyann avikala-kalā-śāli-sīmantinīnām
narma-cchadmādhara-kuca-kara-sparśa-puṣpārcanādyaiḥ |
vallīnām vā kiśalaya-phalāsvāda-mattaḥ pikeśo
bhrāmaṁ bhrāmaṁ sa kila lalitānandadaṁ kuñjam āpa ||114||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-viraje govinda-līlāmṛte
sargo'gād gaṇitas trayodaśatayā madhyāhna-līlām anu ||o||

||13||

—o)0(o—

(14)

caturdaśaḥ sargaḥ

athāli-vargānana-saurabhāhṛtas
tābhir mukhābjeṣu patan nivāritaḥ |
vindan sa rādhā-vadanāmbujaṁ ruvaṁś
tad-gandha-mattaḥ parito'lir añcati ||1||

netrāntoddhuvanaiś ca kaṅkaṇa-jhanatkārormi-santarjanais
trāsād-dolita-pāṇi-padma-dhuvanaiḥ kṣipto'pi bhr̥ṅgo yadā |
lobhān nāpasasāra tarhy apasṛtā śrī-rādhikā śrī-hareḥ
saṁvyanāñcala-saṁvṛtāsya-kamalā pārśve nilīya sthitā ||2||

tasmin gate padma-vanīm alau cale
tām āhur ālyah sakhi mā bhayaṁ kuru |
nivārito'smābhir asau ruvan śaṭhaḥ
padmālim utko madhusūdano gataḥ ||3||

āḍhyaṁ-karaṇyā subhagaṁ-karaṇyā
sthūlaṁ-karaṇyā praṇayocca-lakṣmyā |
andhaṁ-karaṇyā dayitaṁ purasthaṁ
nāndhīkṛtāsāv anusandadhe tam ||4||

tāvat kṛṣṇena tāḥ sakhya iṅgita-jñena vāritāḥ |
tat-pakṣaṁ jagṛhuḥ sakhyā vismitāḥ prema-ceṣṭitaiḥ ||5||

prema-vaicittya-vibhrāntā kāntā kāntāntaraṁ gatam |
kāntaṁ matvā tato'bhyetya ruṣṭā prāha dhaniṣṭhikāṁ ||6||

dhaniṣṭhe dhrṣṭas te kv anu kapaṭa-nāṭī-naṭi naṭas
tvad-arthaṁ sva-preyān kusumam avacetuṁ sakhi gataḥ |
gato'yaṁ padmālīṁ kapaṭini sa tām ānayati ced
bhaviṣyaty apy eṣā tava mukharucā nirjita-ruciḥ ||7||

doṣo'tra te nāsty aham eva mūḍhā
śrutvāpi yātaṁ gahane sa-śaibyam |
viśrabhya vāṇyāṁ tava kūṭa-dūtyā
yadāgatā tasya śaṭhasya pārśvam ||8||

dhaniṣṭhaiṣāpy asmad-dhṛdaya-sadrśī vañcayati naḥ
sa cāpy asmān asyan vilasati tayā mat-priya-vane |
idaṁ cāpy asmākaṁ nayana-viṣayaṁ samprati gataṁ
ciraṁ jīved yo'smin jagati sa hi vā paśyati na kim ||9||

idaṁ kim soḍhavyaṁ bhavati yad ayaṁ mat-priya-saro-
nikuñje padmālīṁ kvacid api nidhāyātra nibhṛtam |
samānāyyāpy asmān kṣaṇam ahaha sandarśya śaṭha-dhīr
mudhālāpārambhaṁ na iha sa viḥyāgamad amūm ||10||

lalitā prāha tad-dhārṣṭyaṁ mayā drṣṭaṁ muhuḥ sakhi |
nāvaiṣi saralā tat tvam ehi yāmaḥ sva-mandiram ||11||

iti tām lalitā-pāṇau dhṛtvā cakre gṛhonmukhīm |
sāpi tad-virahād bhītā dīnārtotkā jagāda tām ||12||

drṣṭān doṣān na gṛhnāti cintayaty asato guṇān |
didṛkṣate tādṛśaṁ taṁ vāmaṁ cetaḥ karomi kim ||13||

strī-tater na kvacit kāmajāpy urjitā
lālasā-vallarī dṛśyate bāhya-gā |
ṣaṣṭhikā-dhānya-jāter ivetīritā
sā tayā tām sakhīm rādhikā vyāharat ||14||

tyaja vyarthāṁ nārī-caya-naya-kathāṁ karṇa-tudanīm
viniryānti prāṇāḥ sphuṭati mama hṛd ghūrṇati vapuḥ |
vrajen nāśaṁ māno vrajatu mahimā hrīś ca sa-dhṛtiḥ
sakhi tvāṁ vande hā hṛdaya-dayitaṁ darśaya laghu ||15||

sārāyaṁ te vividha-ramaṇī-lampaṭo dhr̥ṣṭa-bhūpaś
cāpalyaṁ cāpy anupamam idaṁ kvāpi rāmāsv adr̥ṣṭam |
ālokyeto'py adhikam ahaho vañcayiṣyaty asau tvāṁ
tvac-cāritrair vayam iha hatāḥ kiṁ punar haṁsi vāsmān ||16||

ito'pi kā sāsty adhikātra vañcanā
yayā śaṭho'smān sa kdarthayiṣyati |
ity ālapantī priyam aikṣatāgrataḥ
sāliṅgya kāñcid dayitāṁ samāgatam ||17||

tām vīkṣya paścād dayitopagūḍhāṁ
sva-saṁmukhīnāṁ pratikurvātīṁ svam |
padmā-sakhītvena vinirṇayantī
hriyerṣyayā sā vimukhī cakampe ||18||

valgūyantīṁ samīkṣyāmūṁ mantūyantīha rādhikā |
sā kundalatayābhāṣi kṛṣṇeneritayā dr̥śā ||19||

kāntaṁ draṣṭuṁ samutkā tvam āgataṁ taṁ samutsukam |
drutaṁ mila kathaṁ jātāsy akasmād vimukhī ruṣā ||20||

sāpy āha tām harer vakṣasy amūṁ kiṁ tvam na paśyasi |
yām pradarśayituṁ gehād ānītāhaṁ tvayā śaṭhe ||21||

kṛṣṇābravīd yām manuse na saiṣā
kāpy āgataikātra mayānuyuktā |
rādhā-vayasyā vana-devatāsmīty
uktvā balān mām parirabhya sāste ||22||

āliṅgya sañcumbya ca mām sva-vidyayā
pr̥ṣṭhena lagnorasi me tathāsakau |
yathā na niḥsārayituṁ kṣamo'smy amūṁ
svayaṁ ca niḥsartum api prayatnataḥ ||23||

prārthitāpi mayā naiṣā mām jahāty atikāmukī |
vārayainām nija-sakhīṁ balān mām pīḍayaty asau ||24||

lagnāyām lalitāyām tac chrutau sāsīd adho-mukhī |
sa-kṛṣṇā jahasuh sabhyāḥ kundavallī jagāda tām ||25||

naivākṣi lagnaṁ dayitam vilokase
chāyām nijām anya-janīm ca manyase |
sarvatra candrāvalikām viśaṅkase
citraṁ tavedaṁ praṇayākhya-nartanam ||26||

tathāha vṛndā vraja-maṅgalākarā

vālepa-citrai rucirām suvistr̥tām |
vasanta-līlotsava-raṅga-vedikā-
sthalīm imām paśyatam agrataḥ sthitām ||27||

aguru-ghuṣṛṇa-kastūrīndu-sac-candanānām
pr̥thag apr̥thag udañcat-kardamāmbhaḥ-prapūrṇaiḥ |
vividha-maṇi-citāmbu-kṣepa-yantrair virājad-
vitata-vadana-kumbhair anvitām śātakumbhaiḥ ||28||

saindūra-kārpūraka-pauṣpa-kandukaiḥ
śarāsanair bāṇa-cayaiś ca kausumaiḥ |
tāmbūla-mālyaiḥ kusumāmbu-candanair
āpūrṇa-sauvarṇaka-bhājanair yutām ||29||

karpūra-kuṅkuma-madāguru-candanānām
paṅkaiś ca cūrṇa-nikarair atipūritābhiḥ |
śvāsābhilavya-mṛdu-jātuṣa-kūpikābhir
āpūrṇa-haima-tata-bhājana-vṛnda-yuktām ||30||

āruhya tām śrī-ramaṇī-cayo bhavaṁś
tadaikataḥ śrī-ramaṇo'py athaikataḥ |
gr̥hīta-tat-taj-jala-yantrakādikaḥ
parasparaṁ prema-bharād arīramat ||31||

vidhṛta-laghu-sitāmśukau ramya-tāmbūla-pūrṇānanau
rati-pati-raṇa-yāntrikatvaṁ gatau toya-yantrair dhṛtaiḥ |
cala-niśita-kaṭākṣa-kandarpa-nārāca-vṛṣṭyā samam
visṛjata iha yantra-muktāmbu-vṛṣṭim mudā tau mithaḥ ||32||

klinnātisūkṣma-vasanāntar-udīrṇa-tat-tad-
aṅgāvalī-madhurimāmṛta-sat-pravāhaiḥ |
saṁsikta-kānta-nayanābja-manas-taṭikās
tasyāpi tair atiniśikta-vitr̥pta-netrāḥ ||33||

tāmbūla-carvita-darocchvasitaika-gaṇḍāḥ
klinnālakālī-vṛta-gharma-jalāñci-bhālāḥ |
visrasta-keśa-vigalat-kusumāvalikā
lolat-kacāṁsa-yuga-cāru-kucāṁśa-madhyāḥ ||34||

vāso'ñcalīm vividha-gandha-sucūrṇa-pūrṇām
kāñcyāntiraḥsudṛḍha-śṛṅkhalitām dadhānāḥ |
kandarpa-dīpana-sanarma-manojña-gānāḥ
kr̥ṣṇābhiśikta-nija-guptyu sāvadhānāḥ ||35||

nānā-prakāra-paṭa-vāsa-cayān kṣipantyaḥ
pauṣpādi-kandūka-gaṇān mṛdu-kūpikāś ca |

premnā sugandha-salilair jala-yantra-muktaiḥ
śrī-rādhikā-prabhṛtayaḥ siṣicuḥ sva-kāntam ||36||

aṁśālambita-pauṣpa-kārmuka-latām bāṇāvalīm kausumīm
varṁśīm cātula-tunda-bandha-nihitām ratnāmbu-yantram kare |
bibhrat śrī-ghaṭikāṅcalaṁ ca nibhṛtaṁ piṣṭātakaiḥ śrī-hariḥ
kāntā-yantra-vimukta-gandha-salilaiḥ siñcann imā divyati ||37||

ekāśya niḥsarati yā jala-yantra-dhārā
vyomādhvaniha śatadhā ca sahasradhā ca |
āsanna-pāta-samaye kila lakṣadhāsau
lakṣyeṣu pāta-samaye bata koṭidhā syāt ||38||

jātuṣyo yā gandha-cūrṇaiḥ prapūrnāḥ
kṣiptās tābhis tena vā kūpikās tāḥ |
bhūmau petuḥ kṣepa-vegair viśīrṇās
tan-madhya-sthā golikā lakṣyam āpuḥ ||39||

tāsām tanau kuṅkuma-bindu-jāla-
madhye virājan mada-bindavas te |
suvarṇa-vallī-tati-puṣpa-vṛnda-
suptāli-saṅgha-bhramam unnayanti ||40||

śrī-rādhikā-prathama-kīrṇa-susūkṣma-randhra-
sad-yantra-kuṅkuma-jalāmala-bindu-jālaiḥ |
vyāptaṁ parisphurati saṁhananaṁ bakārer
udyat-sudhā-kiraṇa-bimba-śatair nabho vā ||41||

tāḥ kṣepa-vega-galitāvṛti-kūpikānām
karpūra-nāgaja-parāgaja-golikābhiḥ |
lagnābhir aṅga-vasane'tha sugandhi-toyaiḥ
paṅkatvam etya vihitāḥ śavalāṅga-bhāsaḥ ||42||

nānā-varṇair gandha-cūrṇair vikīrṇair
ādau bhūr dyaur vyānaśe dig vidik ca |
gandhāmbūnām vṛṣṭi-saṁchinna-mūlair
lebhe paścāc citra-candrātapatvam ||43||

taṁ gandha-lepana-calaṁ priyayā sva-hasta-
sparśottha-kuṭṭamitayā kalahāyamānam |
kācit sugandhi-salilair ghaṭikāṭta-muktaiḥ
siñcanty upetya nibhṛtaṁ ramaṇaṁ calākṣī ||44||

yakā sakābhyetya yatas tato vapuṣy
avākīrat sat-paṭa-vāsakān hareḥ |
yakām takām so'py avarudhya vakṣasā

tadānanaḥ taiḥ samarūṣayan papau ||45||

rādhāṁ kirantīm paṭa-vāsakān muhur
nirodhitām vīkṣya bakāriṇorasā |
sakhī-caye'kāṇḍa-paṭāyite'bhitas
tenāpi pūrṇatvam anāyi vāñchitam ||46||

kṛṣṇas tīkṣṇair atanu-viśikhair narma-mantra-pravīṇais
tāsām āsīn madana-vivaśo viddha-marmā kaṭākṣaiḥ |
tat-pratyastraiḥ sa dara-hasiṭāpāṅga-lokāśugais tām
pratyāvartya vyadhad atha tā vyākulāḥ so'pi śaśvat ||47||

mahyām meghaḥ sa ca nara-vapus taṁ ca siñcanty ajasraṁ
śampās tasmāt prthag-ita-lasan-mūrtayo gandha-vārām |
dhārā-sāraiḥ satatam amunā sicyamānā mudāsmin
vṛndādīnām apibad amṛtaṁ netra-vāpīha vargaḥ ||48||

krīḍann ittham asāv amūbhir agamad dolābja-vedy-antikaṁ
vṛndā kundalate dṛg-iṅgita-nayaiḥ kṛtvā sahāye hasan |
kāntāyāḥ kara-paṅkajāt kṛta-payo-yantrāpahāro harir
hindolāmbujam āruroha sa haṭhād ācchinna-veṇus tayā ||49||

avadad atha hasantī kundavallī tvam asmai
visṛja sumukhi varṁśī-kuṭṭinīm māsprśāmūm |
tvam api salila-yantraṁ strī-dhanaṁ mādhavāsyai
tvaritam iti tayoktaṁ tau vidhātum pravṛttau ||50||

yacchann asavyena kareṇa yantrakaṁ
savyena gṛhnan muralīm tayārpitām |
tābhyām nijābhyām sa dadhāra tac-chalāt
tat-tad-yute tat-kara-paṅkaje hariḥ ||51||

adhastād vṛndayā kundavallyā cotthāpitām hariḥ |
dolām ārohayāmāsa pratīpām api tām balāt ||52||

hindola-madhyam priyayā gate'cyute
gāyantya uccair muditas tad-ālayaḥ |
paścād-gatāḥ kāścid athāgrataḥ parā
hindolikāndolanam udvitenire ||53||

hindolikāyām sahasāli-vṛndair
āndolitāyām balavac calantyām |
udvellitāṅgī kila cañcalākṣī
sāliṅgya kāntaṁ lalanā lalambe ||54||

tayor bhraśyat-kaiśyam mitha iha calat-kuṇḍala-yuge

tathā cañcat-kāñcī-stavaka-paṭalaṁ tat-samudaye |
parimlāyan-mālya-dvayam api calat-kañkaṇa-vare
dṛḍhaṁ dolāndole sati sapadi sandānitam abhūt ||55||

dolāyām atilolāyām rādhā cañcala-locanā |
sakhī sāhāyyam icchantī vyatarkī tābhir iṅgitaiḥ ||56||

tābhir lolita-dolām īśām tām atilolām
āptātmepsita-śastām gāḍhāndola-vihastām |
svālīnām paricaryām vāñchantīm hr̥di varyām
preñkholīm ca muhus tām ājñāyāruruhus tāḥ ||57||

tāmbūla-vīṭīr lalitā viśākhayā
campālikā sa vyajane ca citrayā |
śrī-tuṅgavidyā sahitendulekhayā
pāñīya-jāmbūnada-jharjharī-yugam ||58||

sārdhaṁ sudevyā kila raṅgadevī
sugandha-paṅkān paṭavāsakāś ca |
premnā samutkāti mudā gṛhītvā
hindolikām tūrṇam athāruroha ||59||

tābhiḥ sevitayos tais taiḥ preṣṭhayor nayanēṅgitaiḥ |
kramāt pūrvādi-dalagā virejur lalitādayaḥ ||60||
tatrāścaryam abhūd ekaṁ rādhā-kṛṣṇau puraḥ sthitau |
yugapad dadṛśuḥ sarvāḥ sva-svābhīmukhatām gatau ||61||
punar āndolanāt tābhir vṛndā-kundalatādibhiḥ |
dolāyām atilolāyām citram āsīd idaṁ param ||62||

tāsām dalālyām paritaḥ sthitānām
pārśve hariḥ sva-pratibimba-dambhāt |
tiṣṭhann amūbhiḥ sahasopagūḍhaḥ
śrī-rādhayānyābhir api vyaloki ||63||

anāchanne'mbhodair divasa-kara-bimbopari sa cen
navāmbhoda-vyūhaḥ prakāṣa-calābhiḥ suvalitaḥ |
mahā-vātyodbhrāntaḥ satatam abhaviṣyat tata itas
tadā tasyāghārer upamitim alapsyanta kavayaḥ ||64||

rādhā-dṛg-iṅgita-nayāl lalitām aghārīr
ākṛṣya dakṣiṇa-bhujam vinidhāya tasyāḥ |
kañṭhe param bhujam asau dayitāmsa-deśe
madhye tayoḥ sa vibabhau tadītor ivābdaḥ ||65||

kaundy abravīt paśyatālyo jyotiś-cakre cale puraḥ |
rādhānurādhayor madhye pūrṇo'yam udito vidhuḥ ||66||

evam̐ viśākhikādyās tāḥ kramād ākr̥ṣya mādhavah |
ālīngya dakṣiṇām̐se'mūr hindola-sukham anvabhūt ||67||

athāvaruhya hindolād dvābhyām̐ dvābhyām̐ virājatam |
viśākhā-lalitādibhyām̐ śrī-rādhāndolayat priyam ||68||

tato'varūḍhā lalitādayas tadā
rādheṅgitaiḥ kāñcanavallikādikāḥ |
ārohayām̐sur adhaḥ sthitāḥ sakhīr
hindolikām̐ tām̐ kramaśo balāc chalaiḥ ||69||

tāsām̐ dvayī-dvayī-pūrṇa-pārśvam̐ tam̐ kramaśo mudā |
govindam̐ dolayām̐sur gāyantyās tāḥ sa-rādhikāḥ ||70||

rādhāyāḥ śruti-lagnāyām̐ lalitāyām̐ hasanty asau |
āruhya dolām̐ ālīnām̐ cakāra bahu-maṇḍalīḥ ||71||

tasyām̐ sthitāyām̐ priya-vāma-pārśve
prāndolayantīṣu sakhīṣu dolām̐ |
ekam̐ punaś citram̐ abhūd amūṣām̐
dvayor dvayor āsa hariḥ sa madhye ||72||

tāpiñchaś cet khecara-kanaka-kṣmābhṛd-uttho'bhaviṣyat
protphullāṅgyā puraṭalatayā veṣṭitāṅgaḥ parītaḥ |
tāpiñchānām̐ kanaka-kadalī-saṁyujām̐ maṇḍalībhiḥ
sāmyam̐ śaurer jagati sa tadā tādṛśasyāpy avāpsyat ||73||

athārūḍhāsu viśākhikeṅgitaiḥ
sakhīṣu sakhyau lalitādayo mudā |
rādhācyutau sambhramayantya uccakaiḥ
preṅgholikāndolanam̐ āśu cakrire ||74||

vyākulām̐ rādhikām̐ prekṣya gāḍhālīṅgita-vallabhām̐ |
smerāsv ālīṣu gṛhṇam̐s tām̐ hasann avaruroha saḥ ||75||

abhīrībhiḥ sacchampābhiḥ saṁvītāṅgaḥ kṛṣṇābdaḥ
kaundī-vṛndādīnām̐ cakṣur vāpīhālī-tr̥ṣṇā-hṛt |
līlā-kīlālālī-dhārā-pātaiḥ siñcan viśvam̐ śrī-
vṛndāraṇye'sau jīyād evam̐ dolā-līlā-khelaḥ ||76||

atha tābhiḥ samam̐ kṛṣṇo mādhvīka-pāna-kuṭṭime |
niviṣṭaḥ śītala-cchāye viśrāma-sukham anvabhūt ||77||

gopīnām̐ aravinda-sundaradr̥śām̐ śrī-kṛṣṇa-pārśva-dvayād
ārabhyāgrata eva maṇḍalatayā tatropaveśa-sthitim̐ |

labdhānāṁ purataḥ sa rājati dhṛtālāṅkāra-pītāmbaro
ratnālī-khacito yathā harimaṇiḥ sauvarṇa-hārāntare ||78||

athālayaḥ svake kare saroja-sañcayād vare
nidhāya pañca-cāmaram citā bharair mudāmaram |
niviṣṭam atra kāntayā nitānta-keli-tāntayā
nyavījayan nijaṁ priyaṁ rucā jita-smara-śriyam ||79||

gata-śrame'smin sa-gaṇe sakhībhiḥ
padābja-saṁvāhana-vījanādyaiḥ |
mādhvika-pūrṇaṁ caṣakaṁ purastāt
tayoḥ samānīya dadhāra vṛndā ||80||

vikasitam anu nr̥tyat-khañjanābhyāṁ virājat
kanaka-kamalam ekaṁ nīla-rājīvam anyat |
varatanu-bakaśatrvoh paśyatoḥ prādurāsīd
adhi caṣakam akasmāt padma-yugmaṁ vicitram ||81||

nayana-madhupa-yugmaṁ rādhikāyāḥ pralubdham
jhaṭiti patitam āsīn nīla-padme'tha tasmāt |
dyuti-bhara-madhu-pūrṇān nālam utthātum āsīt
kanaka-kamala-madhye tadvad evācyutasya ||82||

saundaryaṁ madhutāṁ mukhaṁ caṣakatāṁ mādhvikam ādarśatāṁ
netra-dvandvam avāpa san-madhupatāṁ sarvendriyaṁ netratāṁ |
anyāṅgaṁ jaḍatāṁ tayoḥ sa-pulakaṁ cittam smaronmattatāṁ
sāmagry eva tadetarettham abhavat pāna-kriyāptonnatim ||83||

kaundy abravīt peyam idaṁ sva-cakṣuṣā
pītaṁ yuvābhyāṁ madhu pañkajānanau |
netrotpalāsyābja-suvāsitaṁ dvayo
rasajñayā peyam idaṁ nipīyatām ||84||

ādāya ninye caṣakaṁ balānujaḥ
pibeti kāntā-vadanābja-sannidhim |
tiraṅ-mukhī tad-dayitāpi lajjayā
kareṇa jagrāha nijena tat-karāt ||85||

āvṛtya vaktraṁ vasanāñcalena sā
mādhvikam āghrāya sakṛt sudhā-mukhī |
nijādhara-sparśa-suvāsītīkṛtaṁ
samarpayāmāsa kare priyasya sā ||86||

priyāṭavī-vṛkṣa-latodbhavaṁ priyaṁ
priyādhara-sparśa-susaurabhaṁ madhu |
nija-priyālī-parihāsa-vāsitaṁ

priyārpitaṁ sa-spr̥ham āpapau priyaḥ ||87||

dayitā-guṇa-medureṇa tad-
dayitā-pāṇi-tale'munārpitam |
dayitādhara-vāsitaṁ papau
dayitāpy amśuka-saṁvṛtānā ||88||

tad-vaktra-śeṣāmṛta-miśritāsavaiḥ
pūrṇāni kṛtvā caṣakāṇi sādaram |
vṛndā sa-vṛndā saha-kundavallikā
nyadhāt sakhīnām pūrataḥ pramodataḥ ||89||

tābhiḥ sakhīnām caṣakeṣv athāgrato
nyasteṣu kṛṣṇaḥ sva-vicitra-vidyayā |
pārśve'khilānām yugapat sa dakṣiṇe
nāloki kenāpi parisphurann api ||90||

sakhyas tāḥ kevalaṁ svasya svasyaiva pārśvam āgatam |
pāyayantaṁ pibantaṁ ca madhu taṁ dadṛśuḥ priyam ||91||

kādambarī-mada-vighūrṇita-śoṇa-koṇa-
protphulla-locana-saroja-virājitāni |
āmōda-modita-nimantrita-ṣaṭpadāni
hāsendu-kānti-valitādhara-pallavāni ||92||

kṛṣṇasya netra-rasanāsvadanīya-bhūri-
saundarya-sal-lavaṇimāsava-pūritāni |
tasyātipānam anu tṛṭ-paripūraṇāya
vaktrāṇy ayuś caṣakatām sudṛśām amūṣām ||93||

smara-yujām sarakāya mṛgīdṛśām
saraka-pāna-madonmada-cetasah |
sarakatām ayite mukha-paṅkaje
sarakatām samagād adharo hareḥ ||94||

mādhvīka-bhedān vividhān sa-vṛndā
vṛndātha vṛndāvana-nāthayoḥ sā |
nānā-vidamśaiḥ sahitān purastāt
samarpayāmāsa tathā sakhīnām ||95||

tāms tān prapibatām teṣām pāna-pāyana-mādhurī |
netronmādāya vṛndādeś cirāya madirāyate ||96||

avirata-madhu-pāne svādu-kāntādharoṣṭhaṁ
satatam adhara-pāne madhv abhūt tad vidamśah |
madana-madhu-madābhyām tṛṣṇayā pāna-bhājām

mitha iha mithunānāṁ niścayo nāsa pāne ||97||

mādhavāgaty-anaṅgotthair madair mādhava-pānajaiḥ |
mādhava-sparśajaiś cāsan vyākulās tāḥ varāṅganāḥ ||98||

skhalita-vasana-bhūṣāṅgādy-asambhālanam
yat-sphuṭa-hasitam akāṇḍe'praśna-pūrvottaram ca |
pralapita-maṇi-dānam cotthitam vallavīnām
prathayati madam antar-vāruṇī-pānajam tat ||99||

nidhuvanam anu pūrvam yat priyeṇa priyāṇām
skhalanam ayana-vāsaḥ keśa-vācām vidheyam |
madhu-mada iha kurvan tad vadhūnām amūṣām
akuruta muraśatroḥ prīti-sāhāyyam asya ||100||

uktau lohalatā gatau skhalitatā keśāmśuke srastatā
netrānte'ruṇatā mukhe surabhitā netre tathodghūrṇatā |
narmoktau sphuṭatā dr̥ṣi bhramitatā tat-tat-kṛtau dhr̥ṣṭatā
yāyāsīt sudr̥śām tadā tri-sarakotpannādhinot sā priyam ||101||

kṛṣṇe vrajāmbujadr̥śām hr̥di gāḍha-
rāgo nārī-svabhāvaja-hriyā vinigūhito yaḥ |
āḍambaram madhu-madasya na soḍhum īśo
netrotpaleṣu bahir etya cakāra vāsam ||102||

navena madhu-pānena kācin nava-kiśorikā |
madodrekād bhrānta-netrā pralalāpātivihvalā ||103||

la-la-la-lalite pa-pa-pa-paśya rādhācyutau
sa-sa-sa-saha vo ma-ma-ma-maṇḍalair bhrāmyataḥ |
vi-vi-vi-vipinam ma-ma-ma-mahī ca tābhyām
samam ga-ga-ga-gaganam lambate hā katham ||104||

visṛtvarāmoda-vikṛṣṭa-bhr̥ṅga-
vikasvarāmbhoja-vinindi-vaktraḥ |
madhvāsaveṣṭādhara-sīdhu-pāna-
prodbuddha-kandarpa-madātilolaḥ ||105||

antar-vilolāli-samīra-vellat-
protphulla-raktotpala-jaitra-netraḥ |
lalāsa lolal-lalanā-sudhr̥ṣṇak
kṛṣṇaḥ sa-tr̥ṣṇālir ivābjinīṣu ||106||

(yugmakam)

maderitābhyām atha tau sakhībhyām
riramśayāntaś ca suṣupsayā ca |

niṣevitāv āsatur āli-pāliḥ
suṣupsayā kevalayāñcitāsīt ||107||

tayor madotpanna-nigūḍha-līlā-
sprhā-vidah prerāṇayātha kaundyāḥ |
kāntāvataṁsārtham aśoka-puṣpa-
gucchāya gacchaty aravinda-netre ||108||

kāntāpi ghūrṇā paripūrṇitākṣī
sevā-parālī-tati-sevyamānā |
nikuñja-kuñjābhidha-kuñja-rāje
suṣvāpa puṣpāvali-talpa-bhāji ||109||

(yugmakam)

gandhottamāḥ parimalādhika-vāsitodyaj-
jṛmbhodgamāsyā-kamalā galad-ambarāṅgyaḥ |
ghūrṇāyamāna-nayanāḥ śayanābhilāṣāḥ
sakhyo'py ayus tata itaḥ skhalitāṅghri-pātāḥ ||110||

talpopakalpana-grhīta-dalāli-kañja-
kiñjalka-dhūli-paripiñcharitāntareṣu |
saṁvartikābja-dala-pallava-puṣpa-talpa-
puñjeṣu cañcad-ali-guñjita-mañjuleṣu ||111||

guñjāvalī-kusuma-mañjari-citriteṣu
tāmbūla-gandha-jala-bhājana-rājiteṣu |
kuñjeṣu kañja-vadanā mada-khañjanākṣyaḥ
sarvāḥ pṛthak pṛthag itāḥ suṣupur vayasyāḥ ||112||

(yugmakam)

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtina śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvye śrī-raghunātha-bhaṭṭa-viraje govinda-līlāmṛte
sargo'gād gaṇitas caturdaśatayā madhyāhna-līlām anu ||o||

||14||

—o)0(o—

(15)

pañcadaśaḥ sargaḥ

kaṅkelli-pallavaka-tallaja-karṇa-pūraḥ
kaṅkelli-valli-navaka-stavakāñci-pāṇiḥ |
tatrāgato'tha sa hariḥ praviveśa tūrṇaṁ

vṛndā-dṛśodita-nikuñja-sarojam utkaḥ ||1||

rādhā-suradhanīm prāpte kṛṣṇa-matta-mataṅgaje |
uḍḍīyāpasasārālī marālī-pālir añjasā ||2||

pibann asau locana-puṣkareṇa
lāvaṇya-rūpāmṛtam ambujākṣyāḥ |
vyadālayat kañcuka-śaibalaṁ śrī-
kareṇa nīvīm nalinīm ca lolah ||3||

kāntāpi tandrā-vinimīlitākṣī
svapne dadarśa priyam antikāptam |
nīvī-kucākarṣaṇa-yatnavantaṁ
taṁ vārayantī pralalāpa vāmyāt ||4||

ma-ma-ma-mā pi-pi-pi-sprśa mām hare
ki-ki-ki-kiṁ vi-vidhātum ihecchasi |
śa-śayitum da-da-dehi mama kṣaṇaṁ
ka-kalitākṣi-yugmāsmi ghu-ghūrṇayā ||5||

smita-rudita-vimīśraṁ gadgadāsprṣṭa-varṇaṁ
ramaṇam anu tadeti vyāharantī karābhyām |
priya-karam atilolaṁ vārayantī prabuddhā
priyam atha tam apaśyat svaṁ ca tādṛk kriyaṁ sā ||6||

mīlita-mīlitākṣī sā smara-mādhvīka-māditā |
svapna-jāgarayor āsīt sama-vāk-ceṣṭitādikā ||7||

viṣameṣu-raṇād vāmya-hrībhyām tām vimukhīm api |
balād ākramya nirjetum ārabdhe'tyunmade'cyute ||8||
kāñcīm vīkṣyākramān mūkām bhayād iva nabho-gaṭam |
mañjīra-yugalaṁ tasyāḥ phutkarotīva nisvanat ||9||

(yugmakam)

grīvā-grahaṇato vyagraḥ kaṇṭhaḥ kuṇṭho'pi subhruvaḥ
vicitraiḥ kūjitaś cakre sakāku prārthanāṁ harau ||10||

prṭhula-bhuja-gadābhyām vāmya-durgaṁ vibhidyā-
dhara-nakha-daśanoraḥ-pāṇi-dor-ānanodyaiḥ |
drutam atha sanijais taiḥ preṣṭha-sāmanta-vīraiḥ
sutanu-tanu-purīm tām luṇṭhayāmāsa kṛṣṇaḥ ||11||

nikhāta-gūḍha-ratnajñair utkhātāt khanakair nakhaiḥ |
tāruṇya-ratnaṁ jagrhe pāṇibhyām stana-kumbhataḥ ||12||
adharād daśanaiḥ khātād vadanenādharaṁṛtam |
bāhubhyām pīḍitād aṅgāt sparśa-ratnaṁ tu vakṣasā ||13||

karābhyāṁ kuntala-grāhaṁ tat-tat-sthāneṣu gūhitam |
cumbakākhyāṁ varaṁ ratnam adharenāgha-vairiṇaḥ ||14||
(sandānitakam)

trapā-daṁśe chinne'mṛta-ukhadhane tair vimūṣite
camūnāthaṁ dhārṣṭyaṁ nakha-daśana-sāmanta-sahitam |
puraḥ kṛtvā vyaktī-kṛta-nija-mahā-pauruṣam asau
mahāmārārambhaṁ vyadadhad atha kāntāpy asahanā ||15||

ākramya kāntaṁ nija-pauruṣaṁ tat
pradarśayantyāṁ hari-vallabhāyām |
kāñcī-dhvanir dundubhi-śabda uccaiḥ
śītkāra asīd vara-simha-nādaḥ ||16||

taṁ kāntayākrāntam avekṣya cañcalaṁ
kāntāvataṁsodbhaṭa-nartaka-dvayam |
matvātha kenāpy ajitaṁ jitaṁ mudā
muktāvalī lāsikayā nanarta tat ||17||

hṛd-adhara-gata-ratnaṁ yad yad āhṛtya tasyā
nibhṛtam agha-bhidā sve gopitaṁ ratna-vṛnde |
rada-nakha-khanakais tat sarvam asyā grhītaṁ
hṛtam iha paravittaṁ svārtha-nāśīti satyam ||18||

mukha-kamala-ratha-sthau subhruvau netra-vīrau
vadana-nalina-koṣāt śrī-harer bhā-marandam |
nayana-madhukarābhyāṁ rakṣitāl luṅṭhato yau
drutam apasṛtavantau tau tayoh sammukha-sthe ||19||

śrī-kṛṣṇa-netra-dvaya-vīra-varya-
pradarśanād eva bhayād ivāsyāḥ |
agresare netra-bhaṭe'payāte
sarvāṅga-sainye'pi babhūva bhaṅgaḥ ||20||

tadāsyāḥ śrī-bhālaṁ śrama-salila-lolālaka-vṛtaṁ
nitambo niṣpandaḥ stana-yugalam ucchvāsa-capalam |
bhuja-dvandvaṁ mandarṁ nayana-yugam āmīlitam abhūt
parābhūte'tiyaṁ samiti dayitānandam atanot ||21||

smara-nṛpati-nidiṣṭā kṛṣṇam ākramya rādhā
nijam atīśaya-yatnāt pauruṣaṁ darśayantī |
svayam abhavad akasmād yac chramād viślathāṅgī
tad iha na hi vicitraṁ yābalā sābalaiva ||22||

śrama-jala-kaṇa-digdha-niṣpanda-mūrtir
galita-vasana-bhūṣākalpa-talpa-prajalpā |

priya-hṛdi patitāṅgī rādhikā mīlitākṣī
sthira-taḍid iva nayvāmbhodhare sā rarāja ||23||

asyāḥ śvāsoccalat-tundaṁ muhuḥ kṛṣṇodaraṁ sprśat |
kim ānanda-jaḍaṁ tasyāḥ sevāyai cetayaty amum ||24||

dīvyat-tadātvodita-mādhurīṇāṁ
sparśekṣaṇecchā dayitāṅgakānām |
samāgatālīva harer mṛgākṣyā
glānis tadaikā tanu-sevikāsīt ||25||

tābhyāṁ tu sandhau vihite tadā tayoh
premṇā priyāyāḥ svakarāmbujanmanā |
utthāya cakre śrama-toya-mārjanaṁ
kaiśyālakāly-ambara-saṁvṛtīm ca saḥ ||26||

samprārthito vapur alaṅkṛtaye tayā tām
naicchat sa tām vihasitum purataḥ sakhīnām |
āmreḍitaḥ punar imām vidadhan niṣiddhas
tat-sparśa-sammadaja-vibhramayānayoce ||27||

mayā kiṁ bhūṣāyai tvam asi ramaṇa prārthita iha
tyaja vyarthām śrāntīm virama nahi bhūṣā mama mude |
na cāhaṁ śaktālaṅkaraṇa-caya-bhārasya vahane
dunoty udghūrṇā mām kṣaṇam avasaraṁ dehi śayitum ||28||

iti gadita-marandaṁ preyasī-vaktra-padmāt
smita-rudita-suramyān mīlitākṣāt satṛṣṇaḥ |
harir atha sa nipīyāspaṣṭa-varṇāt tadāsīd
udita-madana-mattaḥ sasmito vismitaś ca ||29||

(yugmakam)

tāvat tayoh sevana-mātra-saukhyāḥ
pratīkṣamāṇāḥ samayaṁ vahiṣṭhāḥ |
sevopacārānvita-pāṇi-kañjāḥ
kuñjālayaṁ tā viviśuḥ priyālyah ||30||

tāmbūla-śītala-jalāmala-gandha-mālyaiḥ
pādāmbujādi-mṛdu-mardana-bījanādyaiḥ |
tābhir niṣevita-padau praṇayonmadābhir
āmodam āpatur alaṁ vigata-śramau ||31||

sākūta-sa-smita-dṛśā priyam īrayantī
kāntābravīt priya na śarma labhe vinā yāḥ |
kuñjeṣu kuñja-vadanā mada-vihvalāṅgyah
sakhyah svapanti ramaṇānaya tāḥ prabodhya ||32||

tad anicchan narmaṇāsau priyayā muhur arthitaḥ |
niriyayau tā ramayitum mattebha iva padminīḥ ||33||

kr̥ṣṇaś cakre manasi lalitām yāmi kiṁ vā viśākhām
āḍau citrām iti sa nikhilā bhāvayaṁs tāḥ priyālīḥ |
gacchan harṣād yugapad akhile prāviśat kuñja-vṛnde
ātmānaṁ te nija-viracite jīva-dehe yathaikaḥ ||34||

tāsām kuñjeṣu sarvāsām tena līlā manoharā |
svapna-jāgarayor āsīd yūtheśāyā yathā purā ||35||
ālī-mallī-matallīs tā dor-yuddhe tat-kr̥te mithaḥ |
jigāya yugapat sarvāḥ śrī-kr̥ṣṇo malla-tallajaḥ ||36||

tāvac chrī-rādhikā kuñje sevitālī-janaiḥ kṣaṇam |
viśramya taiḥ samāyātā sva-saras-tīrtha-kuṭṭimam ||37||

svādhīna-kānta-kara-kārita-bhūri-bhūṣā-
saṁchāditāṅga-rati-lakṣaṇa-sañcayāpi |
prauḍha-smarāhava-vimardana-sūcakāṅgī
bhūyo'bhimārjita-samāpta-makha-sthalīva ||38||

svālīṁ prati praṇaya-roṣa-vibhaṅgura-bhrūr
lajjā-vinamra-vadanā skhalitāṅghri-pātā |
āyāsa-viślatha-bhujārdha-nimīlitākṣī
sāli-tatis tata ito militābhyupetya ||39||

(yugmakam)

kr̥ṣṇo'pi nirgatya nikuñja-vṛndān
milann athaiko madhumaṅgalādyaiḥ |
smerānanām vīkṣya hasan sa kāntām
tad-antikam taiḥ sahitaḥ samāyāt ||40||

narma-dyūtaṁ dayita-sabhikaṁ dhūrtayā kundavallyā
tāsām lajjā-vitarāṇa-panaṁ bhoga-cihnāvitānaiḥ |
vṛndādīnām sadasi balavad vallavīnām tad āsīd
yasmin sarvāḥ sapadi vijitā hrepitās tās tayāsan ||41||

madhu-ripu-rati-līlāgādha-pīyūṣa-sindhuh
satata-duravagāhaḥ prema-tīrthāvagāhaiḥ |
praṇayi-virala-lokaiḥ svādyate'sau yad anyaiḥ
kavibhir api taṣasthaiḥ spr̥śyate bhāgyam etat ||42||

atha vividha-vilāsa-śrāntitaḥ klānti-pūrṇā
avasara-nija-sevābhijñayopetya tūrṇam |
jalam anu jala-līlā-vāñchayālyā tadāntar

hari-hari-dayitālyas cālyamānā babhūvuh ||43||

grīva-saṁyamita-keli-vimukta-keśāḥ
saṁvāstritābhinava-śukla-sucīna-celāḥ |
sevā-parāli-nicayair avatāritāti-
bhārāṅga-bhūṣaṇa-cayāḥ sudṛśo babhus tāḥ ||44||

udyat-sudhāṁśu-śata-puṣkara-nindi-kāntiḥ
prodyad-vibhākara-vikasvara-puṣkarākṣaḥ |
kandarpa-saumanasa-puṣkara-jit-kaṭākṣaḥ
śrānti-prasānti-kara-puṣkara-keli-lolaḥ ||45||

saṁveṣṭitaḥ sakala-puṣkariṇībhir ābhiḥ
kr̥ṣṇaḥ priyā-dayita-puṣkariṇīm jagāhe |
śrāntaḥ śramākulita-puṣkariṇī-ghaṭābhiḥ
svairī vanecara-madotkaṭa-puṣkarīva ||46||

(yugmakam)

netrotpalāsya-kamalālaka-lola-bhṛṅgā
vakṣoja-koka-yugalā tanu-dor-mṛṇālā |
kr̥ṣṇākṣi-matta-gajayor jala-keli-tuṣṭyai
gopī-tatiḥ prathamataḥ sarasī tadāsīt ||47||

bhīru-svabhāvād ajalāvagāhāḥ
kāścit taṭasthāḥ salilair niścya |
balād gr̥hītvā vasane'payāntīr
ninyur hasantyaḥ salilāntar anyāḥ ||48||

kāścit sva-jānudvayase sthitā jale
bhītyoru-daghne priya-sekato parāḥ |
sva-nābhi-mātre salile sthito hariḥ
sarvā nyasiṅcad vihasan balāj jalaiḥ ||49||

klinnāti-sūkṣma-vasanāntar udīrṇa-tat-tad-
aṅgāli-sauṣṭhava-sarit-suṣamāpsu tāsām |
magnaṁ harer lasati netra-madebha-yugmaṁ
tasyāpi tāsu dayitādr̥g-ibhī-ghaṭāpi ||50||

udvāmyād anavatitīrṣavo'pi sarvāḥ
śītārtā iva rudita-smitārdra-vaktrāḥ |
ākṛṣṭā yugapad anena nābhi-daghne
toye'mūr amum abhitaḥ sthitā virejuḥ ||51||

rājīva-raktotpala-puṇḍarīka-
kahlāra-nīlotpala-kairavāṇām |
sravan-marandaiś ca patat-parāgaiḥ

saurabhya-bhājy-ambhasi tā vijahruḥ ||52||

nāndī-vṛndā-dhaniṣṭhādyāḥ sthitās tīrthaika-kuṭṭime |
jaya-śabdaiḥ puṣpa-varṣai rādhādīnām jayepsavaḥ ||53||
baṭuḥ subala-kaundībhyām sthitas tīrthānya-kuṭṭime |
kṛṣṇasya vijayaṁ vāñchan puṣpa-varṣādikaṁ vyadhāt ||54||

vyātyukṣī-pradhanam tadā samabhavat tābhiḥ samam śrī-harer
yatrāsām mṛdu-secanaiḥ sa vidadhe protsāha-vṛddhim kṣaṇam |
siñcantyaḥ parito nīrantara-jalāsāir amum tā vyadhur
bhītyādho-vadanam karāṅguli-dalai ruddhākṣi-nāsā-śrutim ||55||

urīcakāreva sahasra-netratām
tāsām sa saundarya-vilokane hariḥ |
sahasra-pādatvam athāntike gatau
sahasra-bāhutvam ihopagūhane ||56||

eṇīdrśām udara-daghna-jale sthitānām
seke'mbubhir vadana-padma-vikāśane ca |
vakṣoja-koka-mithunāvali-lālāne'pi
kṛṣṇaḥ sahasra-karatām urarīcakāra ||57||

sahasra-pāt sahasrākṣaḥ sahasra-bāhur īśvaraḥ |
iti śruty-artham apaṭhat kṛṣṇam vīkṣya mudā baṭuḥ ||58||
sarvataḥ pāṇi-pādam tat sarvato'kṣi-śiro-mukham |
hasantīti smṛtiṁ nāndīmukhī tīra-sthitāpaṭhat ||59||

udvarṣantī diśi diśi tiryak pātān
toyāsārān vraja-ramaṇī-vallīnām |
vyālolānām avirata-seke kelau
kārṣṇī mūrtir jaladhara-mālā sāsīt ||60||

pāda-prānte'tyarūṇatayā kim tāsām
yāvaiś cetthaṁ cira-jala-vāsair yatnāt |
kṛtvā varṇa-dvaya-hatim āsām uccair
mattaivāsīj jaladhara-mālāpy eṣā ||61||

priyakara-militāmbu-sparśa-hṛṣṭāpi paryak
satata-nipatad-ambho-dhārayodvigna-cittā |
śīthilita-bhuja-vallī-śasta-keśāmbara-srag-
jala-yudhi vimukhī sā sundarī-pālir āsīt ||62||

jale balād atyamale'balānām
niruddhya kāntena hṛtāmbarāṇām |
dalāli-dānena taraṅga-hastair
vyadhāyi sakhyam drutam abjinībhiḥ ||63||

iha rādhikā pratipadam parābhavair
mukha-varṇa-yugma-virahāt sakhī-tateḥ |
dayitaṁ vijetum api mañju-bhāṣiṇī
jala-secane muhur athoddhatābhavat ||64||

nivārita-sakhī-pālyor mithaḥ saṁspardhinos tayoh |
īśayor dvandva-yuddham cābhavad ādau jalājali ||65||
sakhī-pālyāvṛtau satyām karākari bhujābhujī |
nakhānakhi ca tat-pāścān mukhāmukhi radāradi ||66||
anyonya-saṅga-saṁharṣāt kṛṣṇam ānanda-mantharam |
rādhām bhāvodgamair lolām vīkṣyāmum lalitābravīt ||67||

cūḍā paścād apasṛtavatī kaustubho bimba-dambhād
gaṇḍe te'sau śaraṇam abhajat kuṇḍale kampa-lole |
līnam cāsīt tilakam alike chinna-bhinnāsyā mālā
tasmād yuddhād virama sakhi mā kātaram pīḍayāmum ||68||

vyātyukṣyām salile yadvan muhur jaya-parājayau |
teṣām jātau vyāvahāsyām tīre tau suhrḍām tathā ||69||

ākṛṣya rādhām sa balān mukundaḥ
sva-kaṇṭha-daghne'mbhasi tām nināya |
magnām ivainām punar uddadhāra
taraṅga-lolām nalinīm ivebhaḥ ||70||

tat-kaṇṭha-deśārpita-dor-mṛṇālā
keśāli-śaivāli-vṛtānanābjī |
kṛṣṇebha-hastotkalitātilolā
rādhābjinivāmbhasi santatāra ||71||

tāvat praphulla-kanakābja-vane pramodāl
līnāsu tāsu gala-daghna-jale sakhīṣu |
kāntā jagāda dayitaṁ priya me vayasyā
yātā drutaṁ kva nu gaveṣaya tūrṇam etāḥ ||72||

nidhāya tām tad-gala-mātra-puṣkare
śrī-puṣkarākṣe praviśaty athālikāḥ |
anveṣṭum asmin sphuṭa-puṣkarāṭavīm
rādhāsa līnā vara-puṣkarānanā ||73||

nātyutthitāni jalataḥ kanakāmbujāni
phullāsitotpala-yugātivirājitāni |
drṣṭvā taraṅga-cala-śaivala-saṁyutāni
tat-pāna-cañcala-matir madhusūdano'bhūt ||74||

mukheṣu tāsāṁ kanakāravinda-
vṛndāyamāneṣu maranda-pānam |
cakre hariḥ pratyaravindam añcan
tr̥ṣārta-rolamba-kadambakaṁ vā ||75||

drutam upanayatāsyāṁ sva-sva-vaktrāntike svam
kṣaṇam iha dayitena dvandva-yuddham samṛddham |
nibhṛta-militayā śrī-rādhayāpy anvitānām
yugapad abhavad āsām ānanābjānanābji ||76||

gopī-stanāsphālana-jais taraṅgakair
lolāmbujāny ullala-ṣaṭpadāny alam |
āsām mukhānīva dadarśa cumbane
vaimatya-lolāni calekṣaṇāni saḥ ||77||

āsām priyeṇa valayāvali-pārśva-yugme
preṇṇā mṛṇāla-kṛta-kaṅkaṇa-sanniveśaḥ |
nānā-vilāsa-vitati-śramajāṅga-kārśyāt
pātonumukhān sa valayān parito rurodha ||78||

kusuma-visa-marālāmbhoja-cakrotpalāni
smita-bhuja-gati-vaktroroja-netrair vijitya |
niviḍa-kuca-nitambāsphālanaḥ kampayitvā
jalam api sarasī sā kṣobhitāsīd vadhūbhiḥ ||79||

līlākṣubhyat-salilotthais taraṅgair
vātormīṇām militāḥ purastāt |
saṅghaṭṭo'bhūn mithunaṁ yatra vīṇām
sthātum gantum kṣamam āsīn na lolam ||80||

tāsām mukhāmṛta-rucām udaye'pi nāpur
viśleṣa-duḥkham iha koka-yugāni kintu |
tat-sannidhau pravilasat-stana-koka-yugmāny
ālokya viśvasitadhīny atimodam āpuḥ ||81||

rādhā-mukhendora udayāt sarovare
phulleṣu nīlotpala-kairaveṣv api |
niśy ahni yadvan madhu-pānajaṁ sukhaṁ
tat tad dvirephāḥ sama-kālam āpuḥ ||82||

indindirāṇām yugapad vilāsaṁ
kumudvatīṣv apy aravindinīṣu |
sakhī-caye paśyati so'ticitraṁ
nīlābja-ṣaṇḍe harir āsa līnaḥ ||83||

anveṣaṇāyāsyā gatās tadālyo

nīlāmbujāny asya mukhāni matvā |
ānanda-mattāḥ paricumbya hrīṇāḥ
parasparālokanato babhūvuḥ ||84||

rādhām tu daivāt priya-vaktra-pārśvam
āsādayantīm pravilokya citrā |
sakhīḥ samābhāṣata paśyatālyāḥ
puro'bja-ṣaṇḍe mahad adbhutaṁ naḥ ||85||

pralamba-śaivāla-kadamba-saṁvṛtaṁ
madhye naṭat-khañjana-yugmam adbhutam |
lolāli-mālaṁ cala-hema-paṅkajaṁ
tathāvidhaṁ cañcati nīla-paṅkajaṁ ||86||

lasad-atanu-taraṅgaiś cālyamānaṁ purastāt
kanaka-kamalam etan nīla-padme lalāga |
viralitam api tasmāt preritaṁ tais tad asmin
muhur aticalam āsīt saṁyutaṁ cāyutaṁ ca ||87||

kvacid iha jala-madhyād utthitau cakravākau
tata uditam akasmād āvṛṇot padma-yugmam |
tad api samuditaṁ śrī-hallaka-dvandvam asmād
iti tad atīśayoktyā lebhire modam ālyāḥ ||88||

tām ādāyāgate kṛṣṇe tāsāṁ madhye'tha tan-mukham |
babhau hemābja-maṇḍalyā veṣṭitaṁ nīla-padmavat ||89||
jala-maṇḍuka-vādyāni kṛṣṇas tābhir avādayat |
paṭaha-dhvanivat kvāpi dundubhi-dhvanivat kvacit ||90||

hari-hari-dayitānām gātra-saurabhya-śaityaish
adhika-surabhi-śītaṁ toṣam āsīt sarasyāḥ |
asita-sita-pīśaṅgaiḥ karburaṁ cāṅga-rāgair
bhavati hi guṇi-saṅgān nirmalānām guṇāptiḥ ||91||

prodbhinna-padmīva sa padminī-gaṇaiḥ
saṁsicyamānaḥ kara-puṣkareṇa tān |
siñcan hariḥ prasphuṭa-padminī-vanād
uttīrya toyād atha tīrtham āgamat ||92||

sevālībhīḥ kṛṣṇa-kṛṣṇa-priyās tās
tailair gandhodvartanaiḥ sevītāṅgāḥ |
preṇānyonyam snāpayitvā praharṣāt
snātvottasthur nīratas tīrtha-tīre ||93||

gaurāṅgīṇām aṅga-lagnāambarāntā-
dvārām dhārā niṣpatantyo virejuḥ |

yadvat sauvarṇācala-kṣudra-śṛṅga-
śreṇī-lagnācchāradāmbhoda-vṛndāt ||94||

visrasta-kuntala-tateḥ śikharād galantas
tāsām guṇa-grathita-mauktika-pālit-tulyāḥ |
antar-hṛdīśitur alaṁ jala-bindavo'mī
ekāvalī-nicayatām upalabhya rejuḥ ||95||

svapne'pi durlabha-viloka-lavasya tasya
dr̥ṣṭāpta-vighna-rahiteṣṭa-susaṅgam asya |
citram cirān madhurmāmṛtam āpibantyas
tṛṣṇābhivṛddhim agaman dviguṇām mṛgākṣyāḥ ||96||

tāsām asambhāvita-darśanānām
diṣṭyāpta-ratyādika-śarmaṇo'pi |
klinnāambarāntaḥ-samudīrṇa-tat-tad-
aṅgāli-sandarśanajā mudo yāḥ ||97||

dāmāni mātṛā nihitāni yasyām
bālye'py anantāny agaman samantāt |
vitasti-mātratvam agha-dviṣo'syām
tanau mamus tā nahi citram etat ||98||

(yugmakam)

ālī-cayena parimārjita-deha-keśaś
cīnāmśukaiḥ parihitodgamanīya-celaḥ |
kṛṣṇaś ca kṛṣṇa-ramaṇī-nicayaḥ sasabhyaḥ
śrī-padma-mandiram ito drutam āruroha ||99||

analpair ākalpaiḥ kusuma-racitair bhūṣaṇa-cayair
niviṣṭam taṁ yāmye kamala-gr̥ha-sat-kuṭṭima-vare |
nija-prāṇa-preṣṭham praṇaya-paripāṭī-ghaṭanayā
svayam śrī-rādhālī-nicaya-sahitā maṇḍayati sā ||100||

dhūpair āguravair viśuṣka-surabhīn śrī-kaṅkatī-śodhitān
mallī-garbhaka-veṣṭitān sva-dayitasyodyamya baddhvā kacān |
jātī-raṅgaṇa-yūthikā-bakula-sad-gāṅgeya-yūthī-kṛtair
gucchoṭpallava-ketakī-dala-lasac-cāmpeya-barhānvitaiḥ ||101||

guñjā-mauktika-mālya-yugma-vilasat-pārśva-dvayair mālyakair
ūrdhvordhva-krama-veṣṭitām stavaka-yuk-piñchair lasat-śekharām |
mūle sthūlatām susūkṣma-śikharām kṛṣṭāli-vṛndām vyadhāt
cūḍām cāmara-ḍamarīm alikagām rādhā jagan-mohinīm ||102||

(yugmakam)

yasyām lagnā na dr̥g-ali-ghaṭā nirjihīte'ṅganānām

yā saṁlagnā hṛdaya-kamale jātu naitaj jahāti |
yasyāś chāyā bhramayati sakṛd-vīkṣyamāṇāpi kṛṣṇam
kāṣṇī cūḍā vilasati jagat sā pibantī sva-dhāmnā ||103||

yat kauṅkumaṁ lalitayā tilakaṁ lalāṭe
sṛṣṭaṁ hareḥ śaśi-nibhaṁ mada-bindu-madhyam |
śrī-khaṇḍa-bindu-nicitam bahir etad āsām
hṛt-khaṇḍane madana-hāṭaka-cakram āsīt ||104||

bhakti-cchedair anvitām yām sucarcām
citrā cakre kauṅkumīm tat tanau sā |
lāvaṇyormi-cañcalāsmārayat tām
dīvyad-gopī-kṛṣṇa-yugmāṇi rāse ||105||

citrātha citram akaron nija-mitra-gātre
maitrī-pavitra-caritāmbuda-jaitra-kāntau |
yat tat sakhī-nayana-khañjana-bandhanāya
kandarpa-śākunika-vistrīta-jālam āsīt ||106||

nānā-varṇa-sugandha-puṣpa-mukulaiḥ puṣpaiḥ kṛtaiḥ pallavaiḥ
klptaiḥ kuṇḍala-hāra-kaṅkaṇa-lasan-maṇḍīra-kāñcy-aṅgadaiḥ |
tābhir yābharaṇair mudā priya-tanau śrī-veśa-bhaṅgī-kṛtā
saivāsām nayanaiṇa-bandhana-vidhau kāmasya pāśāyate ||107||

pauṣpaiś cābharaṇais tatra rādhā kāṇḍa-paṭāvṛtā |
ālībhir bhūṣitālyas ca sevikā-nicayaiḥ kramāt ||108||
tato'sau vṛndayānītas tās ca tat saumya-kuṭṭimam |
dadṛśus tatra bhakṣyāṇi phala-mukhyāny anekaśaḥ ||109||
palāśa-śāla-patrāṇām rambhā-balkala-patrayoḥ |
kuṇḍī-sthālyādi-pātreṣu sambhṛtāni pṛthak pṛthak ||110||

(yugmakam)

bhoktum tāny upaviṣṭo'sau śubhra-puṣpāṁśukāsane |
savye śrī-subalas tasya dakṣiṇe madhumaṅgalaḥ ||111||
upaviṣṭā puro rādhā tāni sālī vaneśayā |
ānīyānīya dattāni tebhyaḥ pariviveśa sā ||112||
śveta-rakta-harī-pīta-varṇāni jāti-bhedataḥ |
asasya-ślatha-sasyeṣad-dṛḍha-sasyāny anekaśaḥ ||113||
sukṛta-balkalatayā śaṅkha-varṇākṛtīni ca |
nārikela-phalāny ādau tebhyaḥ pariviveśa sā ||114||

(yugmakam)

teṣāṁ taiḥ pīta-toyānām bhittvā niṣkāśitāny amī |
sasyāny ālī-yujā dattāny āduḥ svādūni rādhayā ||115||
jāti-varṇākṛti-svādu-pāka-saṁskāra-bhedataḥ |
nānā-vidhāni cāmṛāṇi dadau tebhyaḥ krameṇa sā ||116||

dara-pakvāni śakalī-kṛtāny āmrāṇi kānicit |
 nikṛtta-vaikalāṣṭhāni carvyāṇy āsvādayanty amī ||117||
 sa-vaikala-nikṛttāni kiñcid-ghana-rasāni ca |
 oṣṭhāvalopya-lehyāni pakvāny ādan parāṇi te ||118||
 paktrimāṇi rasaiḥ pūrṇāny ācchinnāsyāni kānicit |
 sāmśāni madhurāṇy ete cuṣyanto mudam āyayuh ||119||
 te kaṇṭaki-phalān niṣkāśitān koṣān niraṣṭikān |
 sauvarṇotpala-cāmpeya-korakābhān akhādiṣuh ||120||
 pīlūni bahu-bhedāni drākṣā-kharjurakāṇi ca |
 tāla-śrīphala-jambūni lavalī-lakicāni ca ||121||
 kadalī-vadarīṇāṁ ca nānā-bhedān phaloccayān |
 śṛṅgāṭa-tāla-bījāni kṣīrikā-tūtakāni ca ||122||
 añjīrāṇy amṛtāṅkāni nāsa-pātī-phalāni ca |
 nāraṅga-kāmaraṅgāṇi vikaṅkata-phalāni ca ||123||
 suṣeṇa-mātulāṅgāni kapitthaka-phalāni ca |
 nānā-bhedāni bījāni niṣkulākṛta-dāḍimāt ||124||
 māyāmbūni sukhāśāni karkaṭī-kharburāṇi ca |
 guḍālu-keśa-rājādi-mūlāni mūlakāni ca ||125||
 śālūkārdrā-padma-bīja-sasyāni ca visāni ca |
 piyāla-pista-baddāma-bīja-sasyāny anekaśaḥ ||126||
 sitābhiḥ kṣīra-sāraiś ca kṛtān śrī-rādhayālaye |
 nāraṅga-rucakāmrādi-phalākāra-vikārakān ||127||
 phala-puṣpa-yutān vṛkṣān śarkarā-pāka-nirmītān |
 bilva-dāḍima-śīryāmra-nāraṅga-rucakādikān ||128||
 kṛṣṇa-pañcendriyāhlādi-guṇān gehe tayā kṛtān |
 laḍḍukāni candrakānti-gaṅgājala-mukhāni ca ||129||
 śarkarendu-lavaṅgailā-maricādibhir anvitāḥ |
 sthūla-santānikāḥ piṣṭā-kṛtāni laḍḍukāni ca ||130||
 panasāmrādika-rasān madhu-candra-sitānvitān |
 karpūrāmṛta-kely-ādīny ānītāni priyālibhiḥ ||131||
 paryaveśayad etāni sarvāṇi rādhikā kramāt |
 tābhyāṁ saha haris tāni bubhuje kamalekṣaṇaḥ ||132||
 patra-puṣpa-phala-skandha-śākhā-mūlāni bhūruhām |
 saitānāṁ kṣaira-sārāṇāṁ chedaṁ chedam adanty amī ||133||
 baṭur nindan praśaṁsaś ca bhakṣyāṇi ca tad-arpikāḥ |
 sarvās tā hāsayāmāsa sa-narma-mukha-vaikṛtaiḥ ||134||
 karpūra-vāsitaṁ toyāṁ papus te'tra yathā-sukham |
 tataś cācāmus toyaiḥ sakhī-dattaiḥ suvāsitaiḥ ||135||

yātas tataḥ sa harir ambuja-mandirāntaḥ
 śete'tra sat-kusuma-kalpita-talpa-madhye |
 tāmbūla-dāna-pada-lālana-bījanādyais
 tatra priyālibhir amuṁ tulasī siṣeve ||136||

tāmbūla-vīṭikām aśnan tat-padma-yāmya-kuṭṭime |
 śete śītala-śayyāyāṁ subalena samaṁ baṭuh ||137||

śrī-rādhikātha saganā muditopaviṣṭā
kāntādhārāmṛtatayā parivāñchitāni |
śrī-rūpa-mañjarikayā ca vaneśayā ca
bhakṣyāṇi tāni bubhuje pariveśitāni ||138||

tatra nāndī-kundavallyoḥ sakhībhir narma-vistṛtiḥ |
ālīvāsām abhūt sagdhi-sukhasya pariveśikā ||139||
athācamyāyayuḥ sarvāḥ śrī-padma-mandirāntaram |
talpe rādhā sakhī-pāliḥ paritaḥ samupāviśat ||140||
tāmbūla-carvitam tābhyaḥ śrī-hares tulasī dadau |
nāndīmukhyai dhaniṣṭhāyai kundavallyai ca vīṭikāḥ ||141||
tataḥ sā tulasī rūpa-mañjarī ca vaneśvarī |
bhakṣyāṇy urvaritāny āduḥ sevikālī-cayaiḥ samam ||142||
tāsu bhuktvāgatāsv atra sakhyas tat-pūrva-kuṭṭime |
nirgatya suṣupuḥ sarvā nāndīmukhy-ādayaś ca tāḥ ||143||
tataḥ śrī-rādhikā tābhyo dadau tāmbūla-carvitam |
vṛndāyai vīṭikāṁ sā ca tām adantī bahir yayau ||144||

krṣṇaḥ kāntām tām samākṣya hrīṇām
hāsaṁ hāsaṁ yatnataḥ svānanābjāt |
tāmbūlīyaṁ carvitam tan-mukhābje
nyasyan hrṣyan śāyayāmāsa pārśve ||145||

śrī-rūpa-mañjarī-mukhya-sakhībhir vījanādibhiḥ |
sevitau tau kṣaṇam tatra nidrā-sukham avāpatuḥ ||146||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-varaje govinda-līlāmṛte
sargaḥ pañcadaśābhidho'yam agaman madhyāhna-līlām anu ||o||

||15||

--o)0

(o--

(16)

ṣoḍaśaḥ sargaḥ

atha kṣaṇāt tau pratilabdha-bodhāv
utthāya talpopari sanniviṣṭau |
pūrvam prabuddhāḥ prasamīkṣya sakhyo
yayuh sakhībhyām saha tat-samīpam ||1||

vṛndāpy āyāt sva-śiṣyau sā bālau vidyā-viśāradau |
kalokti-mañjuvāk-samjñau gṛhītvā sārikā-śukau ||2||
tatas tau paṭhato namrau jaya vṛndāvaneśvara |
jaya vṛndāvaneśāni jayatālyah prasīdata ||3||
rādhā-dṛg-iṅgitābhijñā vṛndā vijñā samādiśat |
paṭheti kīram kīro'pi papāṭhānandayan sabhām ||4||

guṇaiḥ svair hīnā me yadapi kavita nātimadhurā
satām svādyāthāpy acyuta-guṇa-yutatvena bhavitā |
ayaḥ-śastrī sprṣṭā mṛgayu-grha-gā sparśa-maṇinā
suvarṇatvam prāptā bhavati mahatām bhūṣaṇa-kṛte ||5||

(dṛṣṭāntah)

cakrārdhenu-yavāṣṭa-koṇa-kalasaiś chatra-trikoṇāmbaraiś
cāpa-svastika-vajra-goṣpada-darair mīnordhvarekhāṅkuśaiḥ |
ambhoja-dhvaja-pakva-jāmbava-phalaiḥ sal-lakṣaṇair aṅkitaam
jīyāt śrī-puruṣottamatva-gamakaiḥ śrī-kṛṣṇa-pāda-dvayam ||6||

(svabhāvoktiḥ)

śrī-kṛṣṇāṅghri-yugam sakṛc chruti-gatam sarvānya-trṣṇā-haram
dhyātam yad vipadām vilopa-nipuṇam sat-sampadām dāyakam |
dṛṣṭam cārutayā camat-kṛti-padam sarvendriyāhlādakam
prṣṭam yat-klama-hantr-nivṛti-karam tan me kriyāt kāṅkṣitam ||7||

(udātta-svabhāvoktī)

saubhāgyānām sad-rucām sad-guṇānām
sampattīnām prākṛtāprākṛtānām |
līlāgāram dātṛ ca dhyāta-mātram
sarvasvam naḥ kṛṣṇa-pādābjam astu ||8||

(udātta-svabhāvoktī)

yasyopāsanayāpta-śakti-lavataś cintāmaṇitvam śilāḥ
kāścit kāma-gavītvam etya dhavalāḥ kāścic ca kalpāgatām |
kecid bhūmi-ruhā babhūvur akhilābhīṣṭa-pradāḥ prāṇinām
tac chrī-kṛṣṇa-padāravinda-yugalam ko nāśrayet sva-pradam ||9||

(pada-gata-kāvya-liṅgam)

parimala-vāsita-bhuvanam
sva-rasāmodita-rasajña-rolambam |
gīridhara-pādāmbhojam
kaḥ khalu rasikaḥ samīhite hātum ||10||

lavaṇima-madhu-pūrṇaṁ svāṅguli-śreṇi-parṇaṁ
yuvati-nayana-bhṛṅga-vyūha-pītaṁ suśītaṁ |
nakhara-nikara-rociḥ keśaraṁ saurabhormī-
parimalita-dig-antaṁ kṛṣṇa-pādābjaṁ īde ||11||

(rūpakam)

pañcendriyāhlādi-guṇair mahattamai
raktotpālābjāni vadānyatādibhiḥ |
kalpa-drumāṇāṁ jītavac ca pallavān
kenopameyaṁ caraṇāmbujaṁ hareḥ ||12||

(vyatirekaḥ)

nakha-śītiruci-gaṅgā kṛṣṇa-pāda-prayāge
tad-upari śīti-rociḥ bhānujā saṅgatāsīt |
aruṇa-kiraṇa-dhārā dhātṛ-kanyāpy adhaśtāl
lasati nikhila-sarvābhīṣṭa-deyaṁ trivenī ||13||

(rūpakotprekṣe)

apūrvāḥ kaṁsāreś caraṇa-yugalasyaiṣa mahimā
yad āśṛitya dhvāntaṁ sva-kadana-kṛte prāpta-maraṇam |
niyuddhe'dhaḥ kṛtvopari lasati yad vīkṣya sabhayād
vapur vyūhaṁ kurvann amalam uḍupo'py āśrayad idam ||14||

(prathamātiśayokty-utprekṣe)

kaloktiḥ sā tataḥ sārī vṛndayā preritā dṛśā |
rasajñāṁ vāsītāṁ cakre kṛṣṇa-pādābja-varṇanaiḥ ||15||

caṇḍāṁśoḥ pluṣṭa-varṣmāruṇa iha kiraṇaiḥ kṛṣṇapādābja-yugmaṁ
śītacchāyaṁ praviṣṭo'tyaruṇam idam abhūd vyāptam asyāruṇimnā |
utprekṣeyaṁ kavīnāṁ mama tu matam idam kṛṣṇa-rāgātiraktaṁ
rādhā-cittaṁ mamaivāspadam idam iti tad vyaśnuta svasya dhāmnā ||16||

(utprekṣā)

līlāravindam aravinda-dṛśāṁ karābje
kaṅkelli-pallavam uroja-suvarṇa-kumbhe |
raktotpalaṁ yad iha hṛt-sarasīdam īde
pādāravindam aravinda-vilocanasya ||17||

(mālā-rūpakam)

candrendīvara-candanendu-naladācchītaṁ lasat-saurabhaṁ
rādhāyāḥ stana-saṅga-lolupatamaṁ tat-pāṇi-samlīlitaṁ |
tac-chrī-kuṅkuma-carcitaṁ sulalitaṁ śobhāli-līlāspadaṁ
tac-chrī-kṛṣṇa-padāmbujaṁ bhavatu naḥ saṁvāhanīyaṁ sadā ||18||

(udātta-svabhāvoktī)

sabhya-karṇau sudhā-pūrṇau racayan rādhayeritaḥ |
sa-sārikaḥ śuko'nyāni kṛṣṇasyāṅgāny avarṇayat ||19||

gulphau bakārer lasato'ticikkaṇau
lāvaṇya-bhaṅgocchalitau suvartulau |
kalinda-kanyā-tanu-vīci-nirjharād
arddhoditendīvara-korakāv iva ||20||

(utprekṣā)

lāvaṇya-dhanya-madhu-pūrṇa-tamāla-navya-
parṇāti-citra-putīke ghuṭike murāreḥ |
ālihya netra-rasanā-śikhayā sakṛd ye
mattā vighūrṇati sadā lalanāḥ āt ||21||

(rūpakānumāne)

śrīmat-padāmbuja-yugopari-pūtanārer
nihnutya gulpha-yugalasya miṣeṇa dhātrā |
śrī-rādhikā-nayana-kīra-yugasya puṣṭyai
manyē nyadhāyi kara-marda-phale supakve ||22||

babhau hareḥ śrī-ghuṭikā-yugaṁ tat
suśliṣṭa-pārsvaṁ yad avāpa śaśvat |
rādhā-manovṛtti-kumārikāleḥ
kumārayantya laghu-kandukatvam ||23||

(rūpakotprekṣe)

gokula-kula-yuvatīnām
dhairyodbhaṭa-vinaṣṭaye'sty atanoḥ |
hari-jaṅghā-yuga dambhāl
laghu-parigha-yugaṁ tamāla-sārasya ||24||

(rūpakāpahnūtī)

marakata-maṇi-rambhā-stambha-sambhedi-dhātrā
bhuvana-bhavana-mūla-stambhatām lambhitaṁ yat |
yuvati-nicaya-cetaḥ pīlu-nīlāśma-kīlaṁ
praṇayatu hari-jaṅghā-yugmam aṅgho vighātam ||25||

(vyatireka-rūpake)

dīvyato lavaṇimāmṛta-bhaṅge
cāru-haṁsaka-kalā-lalitānte |
deha-kānti-yamunā-laghu-dhārā
sannibhe muraripoḥ prasṛte te ||26||

(vyatireka-rūpake)

saundarya-sauṣṭhava-vilokanataḥ pralubdhe
jaṅghe mitho militum asya samutsuke ye |
te veṇu-vādana-kṛte sthira-tāṅgate'smin
labdhāntare'nu parirabhya harau ciraṁ staḥ ||27||

(utprekṣā)

mādhurya-lakṣmyā rucirāsana-dvayaṁ
lāvaṇya-vallyā guru-parva-yugmakam |
śobhā-śrīyo'laṅkr̥ti-peṭikā-yugaṁ
jānu-dvayaṁ bhāti manoharaṁ hareḥ ||28||

(mālā-rūpakam)

ramyorū-parva-dvayam adbhutaṁ harer
māhendraṇīlaṁ laghu sampuṭa-dvayam |
asaṅkha-ga-saṅkha-kulāṅganā-tates
te citta-cintāmaṇayo'tra mānti yat ||29||

(rūpakādhikānumānāni)

prasāraṇe yad balimaṇ nikuñcane
śrī-pādayor nirvalitaṁ sumāṁsalam |
śrī-rādhikā-śrī-kara-lālitaṁ hares
taj-jānu-yugmaṁ ruciraṁ śrīye'stu naḥ ||30||

(svabhāvoktiḥ)

uru-dvayaṁ suvalitaṁ lalitaṁ bakāreḥ
pīnaṁ sucikvaṇam adhaḥ-krama-kārśya-yuktam |
kandarpa-vṛnda-vara-nartaka-lāsyā-raṅgaṁ
lāvaṇya-keli-sadanaṁ hr̥di naś cakāstu ||31||

(rūpaka-svabhāvoktī)

jambhāri-ratna-ghaṭitaṁ kim ajāṇḍa-śālā
stambha-dvayam kim atanor makha-yūpa-yugmam |
kim vedam asti lalanā-hṛdayebha-bāndhā-
lāna-dvayaṁ na tad idaṁ hari-sakthi-yugmam ||32||

(niścayānta-sandehaḥ)

ūru-cchalāc chroṇi-varāñjanocca-
sthalī-bhavādho-mukha-nīla-rambhe |
ete harer ye lalanākṣi-kīra-
puṣṭyai sva-mādhurya-phalair alaṁ staḥ ||33||

(rūpakāpahnūtī)

rambhāli-garva-bhara-dāraṇa-sanniveśe
mattebha-hasta-mada-mardana-mārdave ye |
śrī-rādhikā-karabha-santata-sevyamāne
kenopamāntu kavayo hari-sakthinī te ||34||

(vyatirekaḥ)

vistīrṇa-pīnam atisundara-sanniveśaṁ
rāsa-sthalaṁ sarati kāma-naṭārbudānām |
ābhīra-dhīra-ramaṇī-kamanīya-śobhaṁ

śrī-śroṇī-maṇḍalam alaṁ vilasaty aghāreḥ ||35||

(rūpakam)

katīra-bimbam lasad-ūrdhva-
kāya-tamāla-nīlāśma-kṛtāla-bālam |
kṛṣṇasya lāvaṇya-jalāli-khelat-
kāñcī-marālī-valitaṁ vibhāti ||36||

(rūpakam)

kṛṣṇāṅga-simhāsana-santatopa-
viṣṭasya rādhā-hṛdayasya rājñah |
dhātrā kṛtaṁ śroṇi-miṣāt sukhāptyai
nīlāmśuka-sthūla-vidhūpadhānam ||37||

(rūpakāpahnuty-utprekṣāḥ)

ye gopikā-dṛk-śapharāli-kelaye
lāvaṇya-vanyāmṛta-pūrṇa-palvale |
ye rādhikā-citta-mṛgendra-kandare
te sundare naumi hareḥ kakundare ||38||

(rūpakam)

adhas-tīryag-rekhā-sarid upari sā nābhi-sarasi
tayor madhye vastir dhruvam agharipor asti pulinam |
sadā rāsa-kṛīḍāṁ yad iha nija-vṛtty-adbhuta-naṭi-
cayaiḥ śrī-rādhāyā hṛdaya-naṭarājaḥ praṇayati ||39||

(rūpakānumānotprekṣāḥ)

śrī-vasti-romāvali-nābhi-dambhān
nipāna-sad-rajju-sudhoda-kūpān |
tṛṣārta-gopī-gaṇa-gogaṇānāṁ
pānāya dhātāsṛjad acyutāṅge ||40||

(rūpakānumānāpahnuty-utprekṣāḥ)

gopī-mano-dhānya-cayānya-vāsanā
tuṣāpahārottara-saṁskṛtau vidhiḥ |
nīlopalolūkhalatāṁ nināya yat
kṛṣṇāvalagnaṁ hṛdi ye cakāstu tat ||41||

(rūpakam)

kṛṣṇāvalagnasya miṣād umāpater
vispardhayārādhanayārdite muhuḥ |
pūrvāpara-sthūla-vibhāga-saṁyuto
dhātrā vitirṇo ḍamaruḥ smarāya kim ||42||

(utprekṣāpahnutī)

harer vakṣaḥ-kakudmatyor visargam antarā-sthitam |

madhya-dambhā-dvayor navyaṁ jaihvā-mūlākṣaraṁ vyadhāt ||43||
(utprekṣā)

dr̥ṣṭyā bakārer avalagna-sauṣṭhavaṁ
nijāvalagnasya kukīrti-śaṅkayā |
durgāsu durgā-janakasya bhū-bhṛto
darīṣu pārīndra-gaṇā vililyire ||44||
(utprekṣā)

lāvaṇya-vanyā-bhrama-bhaṅga-pūrṇe
bakīripor nābhi-hrade gabhīre |
tṛṣārta-gopī-hṛdayebha-pāli-
magnaiva nonmajjati sā kadāpi ||45||
(rūpakotprekṣe)

śrī-kṛṣṇa-vigraha-tamāla-sura-drume'smin
śobhā-maranda-bhṛta-nābhi-sukoṭaro'sti |
lobhād vadhū-dṛg-alipālir iha praviṣṭā yat
sā punar nahi nireti rase nimagnā ||46||
(rūpakānumāne)

viṣṇor gaṅgājani bali-nutān nīcagā'gre'ṅghri-padmāt
tan mātsaryāt trivali-mahitād ūrdhvagā nābhi-padmāt |
śaureḥ kṛṣṇā'jani tanuruhāli-cchalāt paśyatām
yā tasmin prītiṁ janayati parām vāsanām saṁvidhūya ||47||
(apahnuty-utprekṣā-vyatirekāḥ)

nābhī-bilāt sāmi samutthitā harer
yā bhāti romāvali kṛṣṇa-pannagī |
svaṁ paśyatām sūkṣmatamāpy ahar nīsaṁ
cittānilān saṁculukīkaroti sā ||48||
(rūpakam)

lavaṇima-madhu pītvā nābhi-padmān murārer
vraja-yuvati-janānām netra-bhṛṅgārbhakāliḥ |
udara-nalina-patre yā papātoccalantī
tanuruha-tati-dambhāt saiva śete pramattā ||49||
(rūpakāpahnutī)

jīta-caladala-nīlāmbhojinī parṇa-jālaṁ
madhurima-hṛta-paśyal-loka-netrāli-mālam |
tilakitam iva loma-śreṇi-kālīyakena
tribhuvana-jaya-lakṣmyā bhāti govinda-tundam ||50||
(vyatireka-rūpakotprekṣāḥ)

kastūrikā-lipta-tamāla-navya-

daloṣma-hṛt-saurabha-mārdavābham |
atundilaṁ tundilitākḥilākṣi-
bhṛṅgāli dīvyaty udaraṁ bakāreḥ ||51||

(vyatireka-rūpakotprekṣāḥ)

hṛdy ucchalat-tanuruha-cchala-niḥsṛta-
śrī-nābhi-hradānupatitādi-rasa-pravāham |
alpocca-pārśva-yugalaṁ dara-nimna-madhyam
madhye mano mama harer udaraṁ cakāstu ||52||
(apahnuty-utprekṣā-svabhāvoktayaḥ)
rādhā-citta-marāla-drk-śapharikā-śaśvad-vilāsāspadam
kāñcī-sārasa-pāli-nisvani-taṭaṁ lomāli-śaibālakam |
lāvaṇyāmṛta-pūritaṁ trivalikā sūkṣmormi-vibhrājitaṁ
śrī-nābhī-nalinaṁ lasaty agharipoḥ śrī-tunda-sat-palvalam ||53||
(rūpakam)

śrī-rādhikā-pārśva-matallikā-yuga-
sva-preyasī-sparśa-samutsukau sadā |
śrī-pārśva-san-nāgara-tallajau hareḥ
suvartulau snigdha-mṛdū virājataḥ ||54||
(rūpaka-svabhāvoktī)

rekḥā-svarūpa-ramayāśrita-vāma-bhāgaṁ
śrīvatsa-sac-chavi-virājita-dakṣiṇāmśam |
kaṇṭha-stha-kaustubha-gabhasti-virājamānaṁ
śaśvad-vilāsa-lalitaṁ vana-mālikāyāḥ ||55||

śrī-ballavī-hṛdaya-dohada-bhājanaṁ
śrī-rādhā-mano-nṛpa-harinmaṇi-simha-pīṭham |
trailokya-yauvata-manohara-mādhurīkaṁ
vakṣaḥ-sthalaṁ suvipulaṁ vilasaty aghāreḥ ||56||
(yugmakam, rūpaka-svabhāvoktī)

muktāvalī-suradhunī-tanu-romarājī-
bhāsvatsutā-tarala-kānti-sarasvatīnām |
saṅgena maṅgala-karaṁ trijagaj-janānām
kṛṣṇasya naumi tam uraḥ-sthala-tīrtha-rājam ||57||
(rūpakam)

doh-stambha-yugmam anukānti-baṭī-nibaddhā
vakṣaḥ-sthalī-lavaṇimocchalitā murāreḥ |
aśrānta-dolana-vihāri-ratīśa-yūnor
doleva jiṣṇu-maṇi-saṅghaṭitā vibhāti ||58||
(rūpakotprekṣe)

vakṣo harer madana-śākunikasya manye

gopāṅganā-nayana-khañjana-bandhanāya |
śrīvatsa-kunḍalikayānvitam aṅka-kīla-
lāvaṇya-jāla-vitāti-sthalatām prapade ||59||

(rūpakotprekṣe)

vakṣaś chalāt sulaghu-kīlaka-yuk-stanākhyā-
śrī-cakrikā-khacita-pārśva-yugaṁ bakāreḥ |
śrī-rādhikā-yuvati-ratna-virāji-cetaḥ
koṣālayasya hari-ratna-kapāṭam asti ||60||

(rūpakāpahnuty-utprekṣe)

gopālikā-hṛdaya-vāñchita-pūrtaye śrī-
tāpiñcha-kalpa-taru-sundara-kandalau yau |
sādhvītvā-garva-śaśa-ghāta-kṛte satīnām
tāpiñcha-sāra-parighau smara-lubdhakasya ||61||

(rūpakam)

gopāṅganā-hṛdaya-taṇḍula-kaṇḍanāya
māhendranīla-muṣalau kuśalārgale yau |
rādhādhi-hṛn-nilaya-vatsa-kapāṭikāyāḥ
rādhādi-citta-śuka-pañjara-daṇḍike ca ||62||

(mālā-rūpakam)

pīnāyatau lavaṇimocchalitau suvṛttau
padmādi-viśva-ramaṇī-kamaṇīya-śobhau |
pīna-stanī-hṛdaya-dohada-bhājanaṁ tau
śrīmad-bhujau manasi me sphuratām aghāreḥ ||63||

(sandānatikam, rūpaka-svabhāvoktī)

taruṇima-madhuphulla-śrī-hares tanv-araṇye
madhurima-madanākhyau kiṁ praviṣṭau madebhau |
subhuja-yugala-śuṇḍā-pāṇi-sat-puṣkarābhyām
niravadhi-caratas tau jānu-ruk-pallavāni ||64||

(rūpakānumānotprekṣāḥ)

śrī-kṛṣṇa-dor-yugma-miṣeṇa vedhasā
tan-mādhurī-dolīkayā samanvitau |
ramādi-yoṣin-mati-dolanāya kiṁ
stambhau vicitrau hari-ratnajau kṛtau ||65||

(rūpakāpahnuty-utprekṣāḥ)

smara-nṛpa-kṛta-gopī-dhairya-nāśābhicāra-
kratu-harimaṇi-yūpau dor-miṣāt kṛṣṇa-dehe |
lasata iha kavīnām kāvyam etan mataṁ me
praṇaya-śuci-rasābdher nirgatau sat-pravāhau ||66||

(utprekṣā-rūpakāpahnutayah)

śaṅkhordhendu-yavāṅkuśair ari-gadāc chatra-dhvaja-svastikair
yūpābjāsi-halair dhanuḥ-parighakair śrī-vṛkṣa-mīneṣubhiḥ |
nandīāvarta-cayais tathāṅguli-gatair etair nijair lakṣaṇair
bhātaḥ śrī-puruṣottamatva-gamakair pāṇī harer aṅkitau ||67||
(svabhāvoktiḥ)

hastau svabhāva-mṛdulāv api karkaśau tau
śaurer mahā-puruṣa-lakṣmatayocur eke |
tan nāmṛtaṁ yadi tadā kamaṭhī-kaṭhora
gopī-stanāniśa-vimardanam atra hetuḥ ||68||
(kāvyaliṅgotprekṣe)

anaṅga-śara-jarjara-vraja-navīna-rāmāli-hṛd-
viśalya-karaṇauśadhi-prathama-pallavau santamau |
rasocchalita-rādhikorasija-hema-kumbha-dvayī-
vibhūṣaṇa-navāmbuje vraja-vidhoḥ karau dīvyataḥ ||69||
(rūpakam)

śrī-kāmāṅkuśa-tīkṣṇa-śuddha-mukutair pūrṇendu-san-maṇḍalair
śliṣṭānyonya-milad-dalāvali-śiraḥ-paścād-vibhāge kvacit |
abje ced abhaviṣyatām vikasita-śyāmāmbujāntargate
śrī-pāṇyor upamām tadātra kavayo'dāsyann amūbhyām hareḥ ||70||
(tṛtīyātīśayoktiḥ)

vṛṣabha-kakuda-nindi-skandhayos tuṅgatām
sat-puruṣa-varatayaivety āhur eke bakāreḥ |
mama tu matam idam śrī-rādhikā-dor-mṛṇālī
satata-milana-modotphullataivātra hetuḥ ||71||
(kāvyaliṅga-rūpake)

aṁsau harer ullasataḥ samunnatau
manyē lasat-kaustubha-kaṇṭha-mādhurīm |
draṣṭuṁ sadodgrīvikayotsukena tām
pārśva-dvayenonnamitau sva-mastakau ||72||
(utprekṣā)

ūrdhve suvistr̥tam adhaḥ krama-kārśya-yuktaṁ
mādhurya-bhūmi-bhuja āsanam aindranīlam |
lāvaṇya-pūra-vahanād dara-nimna-madhyam
iṣṭam dṛśām mṛgadṛśām hari-prṣṭham īde ||73||
(svabhāvokti-rūpakotprekṣāḥ)

susthūla-mūlād dara-kārśya-mañjulā
sva-mādhurī-simha-śirodhi-darpa-hṛt |
śrī-keśa-jūṭasya vilāsa-khaṭṭikā
suvartulā bhāti mukunda-kandharā ||74||

(svabhāvokti-rūpaka-vyatirekāḥ)

pika-tata-śuṣirālī-nāda-nindi-svarormis
tri-bhuvana-jana-netrānandi-rekhā-traya-śrīḥ |
nava-nava-nija-kāntyā bhūṣita-śrī-maṇīndro
vilasati baka-śatroḥ kaṇṭha-nīlāśma-kambuḥ ||75||

(rūpakam)

kaṇṭho harer lasati kaustubha-rājahaṁsa-
līlāmṛtākṣaya-saraḥ satataṁ yato'smāt |
lāvaṇya-narma-kavitā-vara-gāna-sampad-
divyāpagāḥ pratidiśaṁ kila niḥsaranti ||76||

(rūpakānumāne)

nāsā-hanv-adharoṣṭha-gaṇḍa-cibuka-śrotrādi-divyad-dalaṁ
śrī-dantāvali-keśaraṁ smīta-madhu-bhrāḍy-ullasat-saurabham |
śrī-netra-dvaya-khaṇḍjanāṁ bhramarikair bhrū-bhrūṅgikāly-āvṛtaṁ
śrī-jihvādbhuta-karṇikaṁ vijayate śrī-kṛṣṇa-vaktrāmbujam ||77||

(rūpakam)

agharipu-mukha-rākā-nāyako niṣkalaṅkaḥ
samajani nija-lakṣma-nyasya gopī-kule kim |
iti tu kukavi-vākyāṁ maṇ-mataṁ śṛṇv akārṣīt
sahaja-vimāla eṣa svāśritaṁ tat-sva-tulyam ||78||

(utprekṣā-rūpake)

bandhūke mukurau sukunda-kalikā-pālyo naṭat-khaṇḍjanāv
ardhenduraṁ tila-puṣpakaṁ smara-dhanur lolāli-mālāṁ api |
pūrṇendau yadi tat-kalaṅkam udapāsyaitāny adhāsyad vidhiḥ
śrī-kṛṣṇasya kavīśvarā mukham upāṁśyāṁś tadaivāmunā ||79||

(tṛtīyātīśayoktiḥ)

bālye jananyāṅguli-lālāne yad-
aṅguṣṭha-saṅgād dara-nimna-madhyam |
adho'ṅguli-dvandva-kṛtonnateś ca
svalponnatāgrāṁśam ameya-śobham ||80||

nīlotpalasyodayad-indu-kānti-
phullaika-paurasya dalopamardi |
lāvaṇya-vanyocchalitaṁ manojñaṁ
tac-chrī-hareḥ śrī-cibukaṁ cakāsti ||81||

(kāvyaliṅga-svabhāvokty-utprekṣā-vyatirekāḥ)

śravaṇa-cibuka-mūla-sparśi sat-sanniveśaṁ
jana-nayana-vihaṅgākārṣi mādhyura-jālam |
vilasati hanu-yugmaṁ śrī-hareḥ stoka-dīrghaṁ
pravitata-mukha-bimbasyānukūlya-pravīṇam ||82||

(svabhāvokti-rūpake)

svākāra-mārdava-vinirjita-śaṣkulīkaṁ
sāṅgāti-citra-ghaṭanājita-viṣṭarābham |
svīyāṁśu-jāla-gilitākhila-loka-netra-
cittollasan-makara-kunḍala-maṇḍala-śrīḥ ||83||

(vyatirekaḥ)

śrī-karṇa-bhūṣaṇa-bharād dara-dīrgha-randhram
viśvāṅganā-nayana-mīna-manoja-jālam |
gopī-mano-hariṇa-bandhana-vāgurā yat
śrī-rādhikā-nayana-khañjana-bandha-pāśaḥ ||84||

(mālā-rūpaka-svabhāvokti)

gāndharvikā-saparihāsa-sagarva-nindā
khañjad-vaco'mṛta-rasāyana-pāna-lolam |
śoṇāntaraṁ suruciraṁ sama-sanniveśaṁ
tan me hṛdi sphuratu mādharma-karṇa-yugmam ||85||

(sandānitakam, svabhāvoktiḥ)

kṛṣṇasya pūrṇa-vidhu-maṇḍala-sanniveśaṁ
rādhādharmṛta-rasāyana-seka-puṣṭam |
gaṇḍa-dvayaṁ makara-kunḍala-nṛtya-raṅgaṁ
bhāṭīndranīla-maṇi-darpaṇa-darpa-hāri ||86||

(vyatireka-rūpaka-svabhāvoktayaḥ)

paryucchalan-madhurimāmṛta-nimnagāyā
āvarta-garta-nibha-sṛkva-yugātiramyaṁ |
śrī-kānta-danta-visarat-kiraṇābhīṣiktaṁ
dugdhābhidhauta-nava-pallava-nindi-rociḥ ||87||

(rūpakopamāne)

oṣṭhopari śvasana-nirgamanālpa-nimnaṁ
bandhūka-jic-chavi-darocchvasitoṣṭha-madhyam |
śrī-śyāmimāruṇimayor milana-pradeśe
stokonnatāyata manohara-sīma-śobham ||88||

(svabhāvokty-utprekṣe)

bimbāti-mañjv-adhara-madhyagatālpa-rekhaṁ
svaṁ paśyatām itara-rāga-hara-svabhāvam |
śaśvan-nijāmṛta-suvāsita-mañju-varṁśī-
sūkṣmāyata-dhvanibhir āhṛta-viśva-cittam ||89||

(svabhāvokti-vyatirekau)

sarvasva-ratna-piṭako vraja-sundarīṇāṁ
jīvātu-sīdhu-caṣakaṁ vṛṣabhānujāyāḥ |

tac-chrī-lasad-daśana-lakṣaṇa-lakṣitaṁ śrī-
kṛṣṇādhara-uṣṭham anīśaṁ hṛdi me cakāstu ||90||
(rūpaka-svabhāvoktī)

svākāra-sauṣṭhava-vinindita-kunda-vṛnda-
sat-korakān śikhara-hīraka-mauktikānām |
śobhābhīmāna-bhara-khaṇḍana-kānti-leśān
vāma-bhruvām adhara-bimba-śukāyamānān ||91||
(luptopamā)

jātyaiva paktrima-sudāḍima-bīja-mañjūn
śaśvat-priyādhara-rasāsvādanena śoṇān |
kāntauṣṭha-śoṇa-maṇi-bhedana-kāma-ṭaṅkān
śrīman-mukunda-daśanān subhagāḥ smaranti ||92||
(yugmakam, rūpakotprekṣe)

jīyān nija-praṇayi-vṛnda-manas-tamo-ghnī
śrī-rādhikā praṇaya-sāgaram edhayantī |
ātma-prasāda-kaṇikokṣita-viśva-lokā
gopī-priyānana-vidhoḥ smita-kaumudī sā ||93||
(rūpakam)

padmādi-divya-ramaṇī-kamaṇīya-gandhaṁ
gopāṅganā-nayana-bhṛṅga-nipīyamānam |
kṛṣṇasya veṇu-ninādārpita-mādhurīkam
āsyāmbuja-smita-marandam ahaṁ smarāmi ||94||
(rūpakam)

nānā-rasāḍhya-kavitā-maṇi-janma-bhūmir
aśrānta-ṣaḍ-vidha-rasāsvādana-pravīṇā |
viśvāya viśva-rasadāpi hare rasajñā
rādhādharaṁṛta-rasāsvādanād yathārthā ||95||
(rūpaka-kāvyaṅge)

antaḥ-prema-ghṛta-smittottama-madhu-narmaikṣavaiḥ saṁyutā
śabdarthobhaya-śakti-sūcita-rasādīndullasat-saurabhā |
ābhīrī-madanārka-tāpa-śamanī viśvaika-santarpanī
sā jīyād amṛtābdhi-darpa-damanī vāṇī rasālā hareḥ ||96||
(rūpaka-vyatiṛekau)

arvāṇ-mukhendra-maṇi-sṛṣṭa-tila-prasūna-
kāntiḥ smarāśuga-viśeṣa ivendranīlaḥ |
nīlāśma-kṛpta-śuka-cañcu-vinindī-rociḥ
śrī-nāsikocca-śikharā vilasaty aghāreḥ ||97||
(vyatiṛekotprekṣe)

lolendu-kānta-maṇi-golaka-baddha-cañcad-
indrāśma-golaka-samāna-kanīnike ye |
antar-bhramad-bhramara-phulla-sitābja-koṣa-
saubhāgya-garva-bhara-khaṇḍana-pañḍite ca ||98||
(upamā-vyatirekau)

prānte'ruṇimnā paritaḥ sitimnā
madhye'sitimnā ca yute vilole |
śobhā-śriyaḥ kundaka-golake te
sucitrite śrī-vidhi-kāruṇā kim ||99||
(svabhāvokty-utprekṣe)

lāvaṇya-sāra-samudāya-sudhātivarṣaiḥ
kāruṇya-sāra-nicayāmṛta-nirjharoghaiḥ |
kandarpa-bhāva-visarāmṛta-vanyayā ca
samplāvya sarva-jagad ullasatī samantāt ||100||
(rūpakodātte)

atyāyate suvipule masṛṇe suśoṇe
susnigdha-pīna-ghana-cañcala-pakṣma-ramye |
tāruṇya-sāra-mada-ghūrṇana-manthare ca
netre harer mama hṛdi sphuratām sadā te ||101||
(caturbhiḥ rūpakam, svabhāvoktiḥ)

sādhvī-sva-dharma-dṛḍha-varma-vibheda-
dakṣa-kāmeṣu-tīkṣṇa-kaṭhinā vilasanty aghāreḥ |
svapne'pi durlabha-samasta-daridra-goṣṭhī
vāñchābhipūraṇa-vadānya-varā kaṭākṣāḥ ||102||
(rūpakam)

yā viśva-yauvata-vilola-maṇaḥ-kuraṅgān
āvidhya ghūrṇayati nartana-mārgaṇaiḥ svaiḥ |
sā bhrūlatā muraripoḥ kuṭilāpi kīrtyā
kandarpa-puṣpa-tūṇatām tṛṇatām nināya ||103||
(rūpaka-vyatirekau)

kiṁ kāliyena haraye sva-sutā visṛṣṭā
tenārpitā bhruvi hriyāpa tad-ātmatām yā |
sāpatnyato vrajavadhū-hṛdayāni sarpi
dṛṣṭvaiva sā vitanute'tra vimūrcchitāni ||104||
(utprekṣā)

cillī-latālaka-varūthaka-ramya-pārśvaṁ
kṛṣṇāṣṭamī-śaśi-nibhaṁ giri-dhātu-citram |
rādhā-mano-hariṇa-bandhana-kāma-yantra-
kāśmīra-cāru-tilakaṁ hari-bhālam īḍe ||105||

(svabhāvokti-rūpakānumānāni)

alaka-madhupa-mālā-śrīla-bhālopariṣṭād
vilasati lalitā yā ballavī-vallabhasya |
nayana-śaphara-bandhe jālatām aṅganānām
alabhata kila seyaṁ kāma-kaivartakasya ||106||

(rūpakotprekṣe)

ślaghyāyato bhramara-gaṇjana-cikkaṇābhah
sūkṣmaḥ sukuñcitataro'tighanaḥ samagraḥ |
kastūrikā-yuga-sitotpala-gandha-hṛdyah
kāma-dhvajāsita-sucāmara-cāru-śobhaḥ ||107||

(svabhāvokti-vyatirekopamāḥ)

cūḍā-dvipphālaka-varārdhaka-jūṭa-veṇī
jūṭādi-kāla-kṛta-bandha-viśeṣa-ramyah |
yo hṛt-sudhā-ruci-kuraṅgati-rādhikāyāś
citte sa naḥ sphuratu keśava-keśa-pāśaḥ ||108||

(rūpakopamā-svabhāvoktyaḥ)

apāra-mādhurya-sudhārṇavāni
nānāṅga-bhūṣācaya-bhūṣaṇāni |
jagad-dṛg-āsecanakāni śaurer
varṇyāni nāṅgāni sahasra-vaktraiḥ ||109||

(svabhāvokti-rūpakākṣepāḥ)

itīrayitvā virate śukeśe
sa-sārike gadgada-ruddha-kaṇṭhe |
tad-vāk-sudhāmbhodhi-nimagna-cittā
kṣaṇaṁ sabhā sā stimitā tadāsīt ||110||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-varaje govinda-līlāmṛte
sargaḥ ṣoḍaśa eṣaḥ sāmpratam agān madhyāhna-līlām anu ||o||

||16||

—o)0(o—

(17)

saptadaśaḥ sargaḥ

śrī-rādhayā preritayātha vṛndayā
saṁlālitaḥ svāsthyam upāgataḥ śukaḥ |
diṣṭaś ca kṛṣṇasya guṇānuvarṇane
sa-sārikaḥ prāha sabhāṁ sa nandayan ||1||

kavibhir anavagāhyaṁ taṁ mahadbhir varāko'py
aham ajita-guṇābdhiṁ jihvayā leḍhum īhe |
yadapi phalam abhedyāṁ lāṅgalīyaṁ supakvaṁ
spṛśati tadapi cañcvā tan muhur lubdha-kīraḥ ||2||

(nidarśanā)

ihāninīṣāmi kareṇa bhāskaraṁ
mūrdhnā bibhitsāmi sumeru-parvatam |
dorbhyāṁ titīṣāmi mahārṇavaṁ yato
guṇān vivakṣyāmi harer apatrapaḥ ||3||

(mālī-nidarśanā)

yā yā jātā hari-guṇa-lava-sparśa-pūtā rasajñā
sā sā jātu spṛśati nitarāṁ kvāpi vārtāṁ tad anyāṁ |
mākandīya-prathama-mukulāsvāda-puṣṭānya-puṣṭa-
śreṇī yā sā rasayati kathaṁ kuṭmalaṁ paicumardam ||4||

(dṛṣṭāntaḥ)

yad uktaṁ gargeṇa vraja-pati-puras te'sya hi śiśor
guṇais tais taiḥ sāmyaṁ labhata iha nārāyaṇa iti |
guṇānām ānantaṁ parama-śubhatā gokula-vidhor
mahattvaṁ gāmbhīryādikam api ca tenaiva kathitam ||5||

(udātta-svabhāvoktī)

sva-bhakte vātsalya-praṇaya-vaśatāder guṇa-tater
anantatvāt saṅkhyā danuja-jayino naiva ghaṭate |
bahutvāt pālyānām anīśam uru-vṛtteḥ samudayād
ihāpy ekaikasyāpi hi bhavati samyaṁ na gaṇanam ||6||

(udātta-svabhāvoktī)

rūpaṁ bhūṣaṇa-bhūṣaṇaṁ nava-vayaḥ kaiśora-madhya-sthitam
vīryaṁ kandūkitādri-śīlam amalāṁ līlā jagan-mohinī |
audāryaṁ sva-samarpaṇāvadhi dayā yasyākhila-plāvikā
kīrtir viśva-viśodhinī katham asau kṛṣṇo'stu varṇyaḥ kṣītau ||7||

(udātta-svabhāvoktī)

tat kaiśoraṁ sa ca guṇacayaḥ sā ca gopāṅganālīḥ
sā veśa-śrīḥ sa ca madhurimā sā ca kandarpa-līlā |
sā vaidagdhī sa ca śuci-rasaḥ sā ca cāpalya-lakṣmī
aṅgīkārād ajani saphalā śrīla-gopendra-sūnoḥ ||8||

(dīpaka-tulya-yogite)

śrī-kṛṣṇasyākhilāṅgān mṛgamada-rasa-saṁlipta-nīlotpalānām
kakṣa-bhrū-śroṇi-keśād aguru-rasa-lasat-pārijātoṭpalānām |
śrī-nāsā-nābhi-vaktrāt kara-pada-nayanāc cendu-liptāmbujānām
sat-saurabhyāmṛtormiḥ prasaratī jagad āplāvayantī samantāt ||9||
(svabhāvoktiḥ)

guṇā hi gopī-tati-hāriṇyo hareḥ
gopī-tatiḥ prema-pariplutāśayā |
premā harer indriya-citta-hārako
hariś ca tasyā vaśatām upāgataḥ ||10||
(ekāvalī)

vaṁśī-svanair gopa-vadhū-gaṇāhṛtiḥ
gopī-hṛte rāsa-mahā-mahotsavaḥ |
rāsotsavād vyañjita-pūrtir īśītuḥ
tat-pūrtito'bhūt sukha-sambhṛtaḥ jagat ||11||
(kāraṇa-mālā)

babhau vrajeśorasi yā murārer
nīlotpalālī-dala-mālikeva |
tanau mamus tatra kathaḥ guṇās te
sahasra-vaktreṇa sadāpy agaṇyāḥ ||12||
(āśrayādhike'dhikam)

yathā tanor antar aloki mātrā
viśvaḥ kare'driḥ kamalatvam āpa |
śrī-rādhikāsyāmbuja-darśanotthā
mudo mamus tā na harer batāsyām ||13||
(āśritādhike'dhikam)

lāvanya-vanyotsalile'gha-vidviṣo
rādhātma-mūrtiḥ pratibimbitāḥ hṛdi |
dṛṣṭvāṅganām svaḥ prati kurvatīḥ parām
nīcitya roṣād vimukhī sma vepate ||14||
(bhrāntimān)

śrī-rādhayānanya-samordhvayāhṛtaḥ
mano harer dhāvati nāparāṅganām |
sarojinī-san-madhu-lampaṭaḥ sadā
vallīḥ parām icchatī kiṁ madhuvrataḥ ||15||
(prativastūpamā)

uṣṇo raviḥ śītala eva candraḥ
sarvaṁsaha bhūś capalaḥ samīraḥ |
sādhūḥ sudhīro'mbunidhir gabhīraḥ

svabhāvataḥ premavaśo hi kṛṣṇaḥ ||16||
(mālā-prativastūpamā)

gambhīro'pi sthira-matir api kṣānti-pūrṇaḥ suśīlaḥ
śrī-kṛṣṇo'yam sukha-maya-vapuḥ satrapo nirvikāraḥ |
śrī-rādhāyāḥ praṇaya-vivaśas tan-mukhāloka-jātaiḥ
bhāvair lolaḥ madana-vikalaḥ sambhramād bambhramīti ||17||²⁰
(parikaraḥ)

ramādikānām dhṛti-dharma-baddham
mano hr̥taṁ kṛṣṇa-guṇaiḥ sudūrāt |
daśeyam āsām api cet tadaitā
vrajāṅganāḥ kāḥ praṇayārdra-cittāḥ ||18||
(arthāpattiḥ)

prasvedotpulakādarokty-amṛta-sat-saurabhya-manda-smitaiḥ
pādyārghyācamanīya-gandha-kusumāny ājhrur ārādhane |
kṛṣṇasya vraja-subhruvas tv iha parīrambhādi-līlāmṛtaṁ
naivedyam ca tadā sudhādhara-rasas tāmbūlam āsām abhūt ||19||
(pariṇāmah)

vadānyeśas tṛṣṇā-nicaya-cita-cittaiḥ karuṇa-rāt
vipannaiḥ kandarpo yuvati-nikarair mṛtyur aribhiḥ |
adhīśaḥ sad-bhaktaiḥ sahaja-nija-bandhur vraja-janaiḥ
pratītaḥ kṛṣṇo'sāv iti vividha-lokair bahu-vidhaḥ ||20||
(ullekhaḥ)

sārmukhyāt śvapaco dvijo'sti vimukhaś ced yasya vipro'ntyajo
yat premāpy amṛtāyate praṇayinām hrī kālakūṭann api |
kīrtiḥ kṛṣṇa-rucīn karoti viśadīkurvaty aśeṣān janān
indur yad virahe'gnir agnir amṛtaṁ kṛṣṇāya tasmai namaḥ ||21||
(jāti-kriyā-guṇa-dravyāṅgām sva-sva-virodhaḥ)

bakī-mukhānām hi harer arīṇām
daurjanya-saṅghā²¹ amunā hatānām |
sahāsyā-kāruṇya-mukhair guṇaughais
gīyantake'dyāpy anīsaṁ kavīndraiḥ²² ||22||
(viśeṣaḥ)

na vapur idam aghārer eṣa kṛṣṇā pravāho
na vadanam idam abjaṁ nākṣiṇī utpale te |

²⁰ gambhīro'tisthira-matir ativr̥ḍito nirvikār
yaḥ kṛṣṇas te subala savayāḥ sāmprataṁ paśya so'yam |
śrī-rādhāyāḥ sama-savayasah śrī-mukhāloka-jātaiḥ
bhāvair lolaḥ smara-vivaśa-dhīḥ sambhramād bambhramīti ||17|| iti pāṭhāntaram.

²¹ daurjanya-vṛndāni iti pāṭhaḥ.

²² tiṣṭhanti vijñair iha gīyamānāḥ

na vitatir alakānām seyam eṣāli-mālā
sakhi nayana-yuge te dhāvataḥ kiṁ pralubdhe ||23||

(niścayaḥ)

nānā-vikārān vraja-subhruvām manah
praviṣṭa ādau madanas tatāna |
kalāyataḥ śrī-vraja-rāja-sūnor
viveśa paścāt muralī-ninādaḥ ||24||

(pañcamātiśayoktiḥ)

kāmotpattir dhṛti-dhana-hṛtiḥ saṁhṛtir loka-bhīter
dharmocchittiḥ kuvalaya-dṛśām āhṛtiḥ patyur aṅkāt |
kampodbhiḥ sthiram anucare stabdhir apy āpagānām
yā sā jīyān madhura-muralī-kākalī gokulendoḥ ||25||

(hetv-alāṅkāraḥ)

guṇa-gaṇa-rasa-līlaiśvarya-ratnair lasanto
bahava iha jagatyām santi dhanyā yadīttam |
vadata vadata lokā ākaraḥ kintv amīṣām
vrajapati-suta eko niścitaḥ śrī-munīndraiḥ ||26||

(vidhy-ābhāsaḥ)

nāda-vyājāt kṣipasi kaṭhine gāralīm āmṛtīm vā
dhārām vaṁśī praṇaya sakhi no jīvanam vā mṛtīm vā |
tābhyām nānyām vitara viṣamām hā daśām atyasahyām
gopyaḥ kṛṣṇa-praṇaya-vikalā vaṁśikām ittham āhuḥ ||27||

(vikalpaḥ)

bhogeṣavaḥ sakala-kāmadam artha-lubdhāḥ
sarvārthadam sukha-tṛṣaś ca sukha-svarūpam |
lokādhipatya-lasitā jagad-īśvaram tat
kṛṣṇam dviṣanti danujāḥ kudhiyo bataite ||28||

(vicitram)

tal-līlāmṛta-rasa-jharair bhāvitātmā mṛgākṣī
bālā kācit sva-sadana-gatāpy agrato vīkṣya vṛddhām |
bhītā pārśve sva-bhuja-śirasi nyasta-hastam sphurantam
kṛṣṇam prāhāpasara dayitālokayātrāgateyam ||29||

(bhāvikam)

nikhila-guṇa-gabhīre kṣmāddharoddhāra-dhīre
sakala-sukhada-śīle kṣālītāśeṣa-pīḍe |
subhaga-nava-kiśore viśva-cittākṣi-caure
murājiti yuvatīnām hṛn-nimagnam satīnām ||30||

(vākya-gata-kāvyaṅgam)

prāṇāpahāraṁ harir apriyaṁ dviṣāṁ
makhāpahāraṁ ca balāc chacī-pateḥ |
sthānāpahāraṁ phaṇinaś cakāra yat
tenaiva teṣāṁ vihitāṁ sumaṅgalam ||31||

(anukūlam)

lākṣāṅkapālir alike giri-dhātu-citre
vakṣasy uroja-mada-lakṣaṇam ambudābhe |
rādhālayād upagatasya hareḥ prabhāte
kaiścin na nīti-nipuṇair api paryacāyi ||32||

(mīlitam)

kṛṣṇasya rādhā-praṇayocca-sampadā
mādhurya-sampat saha vardhate'niśam |
tayoś ca kuñjeṣu vilāsa-santatiṁ
sārdhaṁ sakhīnāṁ sukha-sañcayāptibhiḥ ||33||

(sahoktiḥ)

saundaryaṁ padayoḥ sarojavad aho kāntaṁ tathendur mukhaṁ
ramyā bhru-bhramarāvalīva madhuraḥ pīyūṣa-tulyo'dharaḥ |
lolābjena same cale sunayane śubhrā radā kundavat
kaṁsārer amṛtaṁ yathā sulapitaṁ jyotsneva hāsa-dyutiḥ ||34||

śrī-pāṇī nava-pallavena sadṛśau pūrṇendu-tulyā nakhā
gaṇḍau darpaṇavad dyutir nava-ghana-śyāmā ca yasyāṅganāḥ |
dṛṣṭāmbhoruha-darśam āsyam ali-sañcāraṁ caranty uttṛṣaḥ
sādhau candrati yaḥ sūtīyati natān kuñjeṣu saudhīyati ||35||

yo daityeṣv aśanīyatīha ramaṇī-vṛnde manojāyate
dātā yena samaḥ kvacin nahi na yat tulyo'sti śūraḥ kvacit |
yal līlā sadṛśī kvacin nahi na yenāste samāno'pi vā
cumbanty ānana-padmaṁ eṇa-nayanā yasyaiṣa kṛṣṇo'vatu ||36||
(yugmakam, pañcaviṁśati-prakāropamāḥ)

stanair iva phalaiḥ puṣpaiḥ smitair iva supallavaiḥ |
adharair iva kṛṣṇasya nava-vallyo mude'bhavan ||37||
(eka-deśa-vivartiny upamā)

yogeśvarāṇām iva yoga-siddhir
upāsakānām iva viṣṇu-bhaktiḥ |
nārāyaṇasyeva cid-ākhyā-śaktiḥ
kṛṣṇasya varṁśīpsita-siddhidābhūt ||38||
(sādharmye mālopamā)

sudhā-dhāreva madhurā kaumudīva suśītālā |
kīrtiḥ śrī-kṛṣṇa-candrasya gaṅgeva jana-pāvanī ||39||

(vaidharmye mālopamā)

kṛṣṇasyānupamāṅga-śrīr aṅga-śrīr iva mādhurī |
mādhurīva guṇālyasya guṇālīva suśītalā ||40||

(sādharmye rasanopamā)

kāntāvalī-prema-pariplutā hareḥ
kāntāvalīva pracurā vidagdhatā |
vidagdhatevāsyā rasajñatottamā
rasajñatevānupamā vilāsītā ||41||

(vaidharmye rasanopamā)

sakhyam vicitram subalādikānām
kṛṣṇasya vijñāya nigūḍha-trṣṇām |
śayyām nikuñje viracayya yatnād
ānīya kāntām ramayanty amūm ye ||42||

(rasavat, atra sakhya-rasasyāṅgam śṛṅgāraḥ)

dhanyam vṛndāraṇyam yasmin
vilasati sa vara-ramaṇībhiḥ |
prati-kuñjam prati-pulinam
prati-giri-kandaram asau kṛṣṇaḥ ||43||

(rasavat, atra vana-varṇana-bhāvasyāṅgam śṛṅgāraḥ)

kāntāṅga-saṅgama-vilagna-vilepanāni
śaṣpeṣu bhānti patitāni hareḥ padābjāt |
ālipyā yāni hṛdaye vijahuḥ pulindiyas
tad-veṇu-gīta-mukha-darśana-kāmajādhim ||44||

(preyaḥ, atra śucer āṅgam pulindīnām eka-niṣṭhatvād bhāvaḥ)

vṛndāvanam atipuṇyam yasmin kusuma-smitaiḥ phalorojaiḥ |
pallava-kulādhair api sukhayati kṛṣṇam latāpālīḥ ||45||

(preyaḥ, atra vana-varṇana-bhāvasyāṅgam latānām bhāvaḥ)

śuśubhur acala-daryo yāsu līnā ramaṇyo
hari-hata-danujānām caṇḍa-raṇḍāḥ pulindaiḥ |
aśana-surata-satraiḥ poṣitās toṣam āptās
tad-amala-guṇa-gānaiḥ śrī-hariṁ tāḥ stuvanti ||46||

(ojasvī, atra darī-varṇana-bhāvasyāṅgam para-strī-rati-rasābhāsas tasyāṅgam
śatru-kṛta-śatru-stuti-rūpa-bhāvābhāsaḥ)

devendrajitsu pṛthukāt pṛthukopamād bhīr
asmāsu satsu na taveti girāsurāṇām |
kaṁsasya yo hṛdi madaḥ sa tu teṣu sarveṣv
āpteṣu tat-pṛthukatām kva gato na jāne ||47||
(samāhitam, atra vīra-rase madākhyā-vyabhicāri-bhāvasya praśamo'ṅgam)

evam hi kṛṣṇasya guṇā anantā
līlāpy anantā mahimāpy anantaḥ |
tat-tat-kaṇa-sparśanam ātma-vācām
viśuddhaye tad-guṇanāśayālam ||48||

(ākṣepaḥ)

itthaṁ hares tad-guṇa-varṇanāmbudhau
nimajjanonmajjana-phulla-mānasau |
sārī-śukau svepsitam īśvarau nijā-
vayācatām tad-guṇa-varṇanaiḥ punaḥ ||49||

atha śrī-kṛṣṇa-candrāṣṭakam

ambudāñjanendranīla-nindi-kānti-ḍambaraḥ
kuṅkumodyad-arka-vidyud-aṁśu-divyad-ambaraḥ |
śrīmad-aṅga-carcitendu-pīta-nākta-candanaḥ
svānghri-dāsyā-do'stu me sa ballavendra-nandanaḥ ||50||

gaṇḍa-tāṇḍavāti-panḍitāṇḍajeśa-kuṇḍalaś
candra-padma-śaṇḍa-garva-khaṇḍanāsyā-maṇḍalaḥ
ballavīṣu vardhitātma-gūḍha-bhāva-bandhanaḥ
svānghri-dāsyā-do'stu me sa ballavendra-nandanaḥ ||51||

nitya-navya-rūpa-veśa-hārda-keli-ceṣṭitaḥ
keli-narma-śarma-dāyi-mitra-vṛnda-veṣṭitaḥ |
svīya-keli-kānanāṁśu-nirjitendra-nandanaḥ
svānghri-dāsyā-do'stu me sa ballavendra-nandanaḥ ||52||

prema-hema-maṇḍitātma-bandhutābhinanditaḥ
kṣauṇī-lagna-bhāla-loka-pāla-pāli-vanditaḥ |
nitya-kāla-sṛṣṭa-vipra-gauravāli-vandanaḥ
svānghri-dāsyā-do'stu me sa ballavendra-nandanaḥ ||53||

līlayendra-kāliyoṣṇa-kaṁsa-vatsa-ghātakas
tat-tad-ātma-keli-vṛṣṭi-puṣṭa-bhakta-cātakas |
vīrya-śīla-līlayātma-ghoṣa-vāsi-nandanaḥ
svānghri-dāsyā-do'stu me sa ballavendra-nandanaḥ ||54||

kuñja-rāsa-keli-sīdhu-rādhikādi-toṣaṇas
tat-tad-ātma-keli-narma-tat-tad-āli-poṣaṇaḥ |
prema-śīla-keli-kīrti-viśva-citta-nandanaḥ
svānghri-dāsyā-do'stu me sa ballavendra-nandanaḥ ||55||

rāsa-keli-darśitātma-śuddha-bhakti-satpathaḥ
svīya-citra-rūpa-veśa-manmathāli-manmathaḥ |

gopikāsu-netra-koṇa-bhāva-vṛnda-gandhanaḥ
svāṅghri-dāsyā-do'stu me sa ballavendra-nandanaḥ ||56||

puṣpacāyi-rādhikābhimarṣa-labdhi-tarṣitaḥ
prema-vāmya-ramya-rādhikāsyā-dṛṣṭi-harṣitaḥ |
rādhikorasīha lepa eṣa haricandanaḥ
svāṅghri-dāsyā-do'stu me sa ballavendra-nandanaḥ ||57||

aṣṭakena yas tv anena rādhikā'suvallabham
saṁstavīti darśane'pi sindhujādi-durlabham |
taṁ yunakti tuṣṭa-citta eṣa ghoṣa-kānane
rādhikāṅga-saṅga-nanditātma-pāda-sevane ||58||

iti śrī-kṛṣṇa-candrāṣṭakam sampūrṇam
atha śrī-rādhikāṣṭakam

kuṅkumākta-kāñcanābja-garva-hāri-gaurabhā
pītanāñcitābja-gandha-kīrti-nindi-saurabhā |
ballaveśa-sūnu-sarva-vāñchitārtha-sādhikā
mahyam ātma-pāda-padma-dāsyadāstu rādhikā ||59||

kauravinda-kānti-nindi-citra-paṭṭa-śāṭikā
kṛṣṇa-matta-bhrṅga-keli-phulla-puṣpa-bāṭikā |
kṛṣṇa-nitya-saṅgamārtha-padma-bandhu-rādhikā
mahyam ātma-pāda-padma-dāsyadāstu rādhikā ||60||

saukumārya-sṛṣṭa-pallavāli-kīrti-nigrahā
candra-candanotpalendu-sevya-śīta-vigrahā |
svābhimarśa-ballavīśa-kāma-tāpa-bādhikā
mahyam ātma-pāda-padma-dāsyadāstu rādhikā ||61||

viśva-vandya-yauvatābhivanditāpi yā ramā
rūpa-navya-yauvanādi-sampadā na yat-samā |
śīla-hārda-līlayā ca sā yato'sti nādhikā
mahyam ātma-pāda-padma-dāsyadāstu rādhikā ||62||

rāsa-lāsyā-gīta-narma-satkalāli-panḍitā
prema-ramya-rūpa-veśa-sadguṇāli-maṇḍitā |
viśva-navya-gopa-yoṣid-ālito'pi yādhikā
mahyam ātma-pāda-padma-dāsyadāstu rādhikā ||63||

nitya-navya-rūpa-keli-kṛṣṇa-bhāva-sampadā
kṛṣṇa-rāga-bandha-gopa-yauvateṣu kampadā |
kṛṣṇa-rūpa-veśa-keli-lagna-sat-samādhikā
mahyam ātma-pāda-padma-dāsyadāstu rādhikā ||64||

sveda-kampa-kaṇṭakāśru-gadgadādi-sañcitā-
marṣa-harṣa-vāmatādi-bhāva-bhūṣaṇāñcita |
kṛṣṇa-netra-toṣi-ratna-maṇḍanāli-dādhikā
mahyam ātma-pāda-padma-dāsyadāstu rādhikā ||65||

ya kṣaṇārdha-kṛṣṇa-viprayoga-santatoditā-
neka-dainya-cāpalādi-bhāva-vṛnda-moditā |
yatna-labdha-kṛṣṇa-saṅga-nirgatākhillādhikā
mahyam ātma-pāda-padma-dāsyadāstu rādhikā ||66||

aṣṭakena yas tv anena nauti kṛṣṇa-vallabhāṁ
darśane'pi śailajādi-yoṣid-ādi-durlabhāṁ |
kṛṣṇa-saṅga-nanditātma-dāsyā-sīdhu-bhājanāṁ
taṁ karoti nanditāli-sañcayāśu sā janam ||67||

iti śrī-rādhikāṣṭakaṁ sampūrṇam

iti tan-mukhataḥ kṛṣṇa-guṇālī-varṇanāmṛtam |
pītvā magnā sabhā sāsīd apārānanda-vāridhau ||68||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtina śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-varaje govinda-līlāmṛte
sargaḥ saptadaśābhido'yam agān madhyāhna-līlām anu ||o||

||17||

—o)0(o—

(18)

aṣṭadaśaḥ sargaḥ

atha prīteśvarī kīram ādāya vatsalā kare |
apāṭhayal lālayanādi tadvat kṛṣṇaś ca śārikām ||1||
stuhi kīrābhīra-vīraṁ nīradābha-śarīrabham |
gīrīndra-dhārīṇaṁ dhīraṁ saras-tīra-kuṭīragam ||2||

vada śuka sad-guṇa-maṇi-nikarākara
taruṇī-mādaka-madhu-madhurādhara |
sundara-śekhara śuci-rasa-sāgara
vraja-kula-nandana jaya vara nāgara ||3||

agha-baka-śakaṭaka-dava-bhaya-haraṇa

nava-dala-kamalaja-mada-hara-caraṇa |
caraṇa-jalaja-nata-jana-caya-śaraṇa
paṭha khaga jaya jaya dhara-vara-dharaṇa ||4||

mañjula-kala-mañjīraṁ
guṇa-gambhīraṁ surāri-raṇagaṁ vīraṁ |
giri-vara-dhāraṇa-dhīraṁ
bhaṇa dhr̥ta-hīraṁ hariṁ kīra ||5||

(bhāṣā-samāveśaḥ)

kāḷindī-jala-kallola-vihāra-vara-vāraṇam |
ramaṇī-kariṇī-saṅgaṁ giri-kandara-mandiram ||6||
vilāsa-laharī-sindhurṁ capalodāra-kunḍalam |
kīra cintaya govindaṁ sarasaṁ bhāsurāṅgadam ||7||
(yugmakam bhāṣā-samāveśaḥ)

stuhi sāri manohāri vārijāli-jidānanām |
jagan-nārī-garv-hāri-guṇodārāṁ mama priyām ||8||
nāgari nagadhara-nāgara-hṛdaya-marāli asi rādhike dhanyā |
trijagat-taruṇī-śreṇī kalāsu śiṣyāyate yat te ||9||

guṇa-maṇi-khanir udyat-prema-sampat-sudhābdhis
tribhuvana-vara-sādhvī-vṛnda-vandyehita-śrīḥ |
bhuvana-mahita-vṛndāraṇya-rājādhi-rājñī
vilasati kila sā śrī-rādhikeha svayaṁ śrīḥ ||10||

sal-lakṣaṇaiḥ sad-guṇa-saṁcayaiḥ parair
ananyagaiḥ sat-praṇayaiś ca nirmalaiḥ |
vaśaṁ vidhāyājitam apy anena yā
lasaty aṭavyām iha sā svayaṁ ramā ||11||

dharādhara-dharaṁ dhīraṁ dharoddhāra-dhurandharam |
dhāraṁ dhāraṁ rurodhāraṁ rādhā dhīrādhare'dharam ||12||
(dvy-akṣaram)

tīre tīre tata-tarau tair ārāt taittirī-tatiḥ |
rīty-atīte rutair atra tārai rātitarāṁ ratim ||13||
(dvy-akṣaram)

athoḍḍīyāpatat sārī sveśvaryāḥ pāṇi-pallave |
śuko'pīśasya tāv etau mudāpīpaṭhatāṁ punaḥ ||14||

līlālim āli bhaṇa sārī paṭīra-hīra-
kundendu-candra-karakā-vimalām aghāreḥ |
rolamba-nīrada-tamāla-samāṅga-bhāsaḥ
samphulla-sārasa-maranda-rasātimañjum ||15||

(samakam)

gokulendor narīnarti kīrtir yasyā guṇair ghuṇaiḥ |
jarjarīkriyate viśva-nārī-hṛd-varṇśa-santatiḥ ||16||

sārari-sārasaiḥ sārariḥ sarasaṁ sārasai rasaiḥ |
so'surāriḥ sasārāraṁ sārī rāsa-rasī saraḥ ||17||

(dvy-akṣaram)

ete'duḥ śīla-vanitā muralī-dhvanayo ratim ²³
nīvī-visraṁsanād yasya gopībhyah sārī taṁ stuhi ||18||

(kriyā-guṇtakam)

mā dhavasya puro-nāsāṁ sādhvīnāṁ gopa-subhruvām |
rājate vadane tanvām api sva-priya-cetasām ||19||

(karṭṭ-guṇtakam)

gambhīra-nīra-kaṇa-hāri-saroja-rāji-
sañcāri-mañjula-samīra-vilāsa-lole |
dolā-vilāsa-sarasāṁ sarasī-kuṭīre
govinda-keli-ramaṇīṁ bhaṇa kīra dhīrām ||20||

(samakam)

sākaṁ sakhībhir āgatya kānane'smin dine dine |
utkāpy utkāya me rāti rādhā vāmatayā bata ||21||

(karma-guṇtakam)

tvayā śrī-rādhike yāvat sañcucumbe mayānanam |
tat tayoṣṭhādharau tāvat pipāsati niranataram ||22||

(sambandha-guṇtakam)

mayi manasija-lole rādhikāṁ spraṣṭum utke
śravaṇa-nayana-śande suṣṭhu vāma-svabhāvāḥ |
hṛdi vidhṛta-madīhā-varḍhake tad-vayasyāḥ
satata-madhura-miṣṭe bhāṣitālokite te ||23||

(kriyā-guṇtakam)

drākṣā-dāḍima-bījāni vṛndayopahṛtāny atha |
etāv ādāya tām īsau sva-hastenātivatsalau ||24||
tataḥ sārī-kīra-pālī dyūta-kelīcchayeritau |
yayatus tau harit-kuñjaṁ sudevī-sukhadābhidham ||25||
āsane pāsaka-kṛīḍā-koṣṭha-citrāntare hariḥ |
niṣaṣādaikataḥ svīyaiḥ sa-sakhī rādhikānyataḥ ||26||
hita-dāyopadeṣṭārāv abhūtāṁ lalitā-baṭū |
sudevī-subalau pārśve pariṇāya-vidhāyinau ||27||

²³ ete duḥśīla-vanitā muralī-dhvanayo'ratim iti śliṣṭa-pāṭhaḥ.

nāndī-vṛnde ca madhya-sṭhe kundālī sabhikābhavat |
 jagṛhe'ṣṭāpadān śyāmānīśā pītāms tadeśvaraḥ ||28||
 pravṛtte prathame dyūte suraṅga-raṅginī-glahe |
 kṛṣṇo'jayat praphullaḥ san mṛgīm baddhvānayat baṭuḥ ||29||
 dvitīye tv ajayat kāntā muralī-pāvikā-glahe |
 ācchidya jagṛhe vaṁśīm lalitā kṛṣṇa-nihnutām ||30||
 dvayor hāra-glahe vṛtte tṛtīye kaitave baṭuḥ |
 pariṇāye'vadat kṛṣṇa sārīm tām mārayaikikām ||31||
 tac chrutvā sārīkā bhītā kaloktiḥ kāku-bhāṣiṇī |
 uḍḍīyāgād agra-śākhām jahāsa kautukāt sabhā ||32||
 hāsa-kolāhale vṛtte kaitave kaitavī hariḥ |
 hīna-dāye'pi tām sārīm hatvā prāha jitaṁ mayā ||33||
 tāvad īśābhīṣṭa-dāye patite'ṣṭāpadān hareḥ |
 bandhān kṛtvā sva-sārībhir hasanty āha mayā jitaṁ ||34||
 mitho hāra-hṛtāv āsīt tayor yuddham karākari |
 baṭunā kundavallyā ca vayasyānām vadāvadi ||35||
 madhyasṭhe nāndikā-vṛnde pṛṣṭe sarvais tadocatuh |
 āvābhyām anya-cittābhyām na samyag avadhāritam ||36||
 sām्यam āstām dvayor eva jayo vātha parājayaḥ |
 hāro'stu yuvayoḥ kaṇṭhe punar dyūtaṁ pravartatām ||37||

vayasyālī-glahe dyūte caturthe rādhikā-jaye |
 prāpte sārīr adāye'pi cālayan śaṅkito baṭuḥ ||38||
 jitaṁ jitaṁ na ity uktvā dvayor sārīr amiśrayat |
 bandhuṁ tam udyad-ālīnām tenāsīt sumahān kaliḥ ||39||

(yugmakam)

īśām īso'bravīt sārī-cālane'tra bhavet kaliḥ |
 śāryās tiṣṭhanty akṣa-dāyair dāya-dyūtaṁ pravartatām ||40||
 tvayā mayā vā kṣipte'kṣe dāyair eva jayājayau |
 dāyā dyūte daśaiva syuś catvāras tatra te samāḥ ||41||
 viṣamā ṣaṭ teṣu pañca savāmañcāḥ samās tava |
 bhavantu jaya-dāye'nye viṣamāḥ pañca te mama ||42||
 dāya-saṅkhyāni tat-saṅkhyair aṅgāny aṅgair dvayor hi nau |
 jaye sati pragrhyantām ity ayaṁ vihito glahaḥ ||43||
 ato'kṣe rādhikā-kṣipte daśākhyo dāya āpatat |
 jahasur muditāḥ sakhyaḥ sa viṣaṇṇa ivāha tām ||44||
 bāhu-vakṣaḥ-karāv auṣṭhādharau gaṇḍau mukhaṁ mama |
 aṅgāny etāni grhṇantu tat-tad-aṅgāni te daśa ||45||
 rādhā kundalatām āha sabhike kunda-vallike |
 aṅgāni majjitāny asya svāṅgeṣu sthāpayātmanah ||46||
 kṣipte'kṣe hariṇā tāvac catuḥpañcākhyā āpatat |
 dāyas tenātisamphullaṁ kundavallī jagāda tam ||47||

nayana-yuga-kapolaṁ danta-vāso mukhāntaṁ
 stana-yugala-lalāṭe ittham asyā navāṅgīm |

katham api jala-leśe garvitāyāḥ sakhīnām
purata iha balāt tvaṁ svādhareṇāharāśu ||48||

lalitāha hare yāni tavāṅgāni daśānayā |
kaundyām dhṛtāni tāny asyāḥ svādhareṇāharāgrataḥ ||49||
kaundy abravīn mayā tāni lalitā-savya-gaṇḍake |
dhṛtāny asmād grhāṇeti so'bhūt tac-cumbanonmukhaḥ ||50||
bruvānā daśavāmañcety akṣaṁ rādhā tadākṣipat |
sa yathājñā tavety uktvā vāma-gaṇḍonmukho'bhavan ||51||
vimukhī lalitā krodhāt kaundī-kṛṣṇāv abhartsayat |
kṛṣṇaḥ prāha priyām śaśvat jitāny aṅgāni me naya ||52||

iti nija-mukham asyās tat-tad-aṅge nidhātum
capalam anṛju-netrā bhartsayanty asphuṭoktiḥ |
smita-rudita-vimiśraṁ vārayantī karābhyām
priyam atikuṭila-bhrūs tasya tuṣṭim vyatānīt ||53||

evaṁ dyūte vartamāne sahasā sārīkāgatā |
ācakyau sūkṣma-dhīr goṣṭhād āgatā jaṭileti sā ||54||
tac chrutvā calitau bhītau sa-gaṇau rādhikācyutau |
militvaivāgatau śīghraṁ kuñjaṁ kuñjenarābhidham ||55||
kṛṣṇo'tra sthāpitaḥ kaundyā rādhāgāt sūrya-mandiram |
tāvat tatrāgatā vṛddhā jagāda kundavallikām ||56||
vilambaḥ katham etāvān sā tām āha na labhyate |
baṭur eko'pi te nītā nimantrya yauvataiḥ prage ||57||
ekaḥ śrī-garga-śiṣyo yo māthuro baṭur āgataḥ |
viśva-śarmābhidhaḥ sūrya-pūjāyām sa vicakṣaṇaḥ ||58||
kṛṣṇasya kām्यaka-vane gāḥ sañcārayato girā |
āgato'riṣṭa-kunḍe'sau snātum sa-madhumāṅgalaḥ ||59||
prārthanānnas tam āyāntaṁ doṣāṁs te śrāvayan pathi |
bhavat-kaṭu-girā ruṣṭo nyaṣedhan madhumāṅgalaḥ ||60||

vṛddhāha kvāsty asau sāha so'traiva vīkṣate vanam |
yatnād ānaya taṁ yāhi nāyāty eṣa guṇais tava ||61||
aṅgīkṛtya sumiṣṭānnaṁ bhojanaṁ bhūri-dakṣiṇam |
eko nāyāti cet tau dvāv ānayeha dhaniṣṭhayā ||62||
vṛddhayāmreḍite gatvā te grhītvā gate drutam |
brahma-veśaṁ sphurad-vedaṁ kṛṣṇaṁ sa-madhumāṅgalam ||63||
vṛddhayā mānitaḥ kṛṣṇas tām ānandayad āśiṣā |
gomāṁs te'stu sutaḥ sarva-māṅgalāliṅgitā snuṣā ||64||
pūjārambhe'vadat kṛṣṇo vadhvās te nāma kiṁ vada |
rādheti vṛddhayokto'sau sa-camatkāram āha tām ||65||
seyaṁ guṇavatī yasyāḥ sādhvītvam śrūyate pure |
dhanyā tvaṁ yat-snuṣā saiṣety uktvā rādhām athābravīt ||66||

nāvṛtaṁ kārayet karma tad-bhāsvad-atanu-kratau |

vṛṇu mām strī na me sprśyā sprśantī mām kuśaiḥ paṭha ||67||
jagan-maṅgala-kṛd-gotraṁ śuci-vit-pravaraṁ śucim |
bhavantaṁ viśva-śarmāṇaṁ purohitatayā vṛṇe ||68||
śrī-bhāsvate'tanu-tamaḥ-saṁhartre'tyanurāgiṇe |
puraḥ sate'smai mitrāya padminī-bandhave namaḥ ||69||
mantreṇānena pādyādīn mitrāya tvaṁ samarpaya |
svaṁ ca gaurāmśukaḥ syāt te yathā kāma-prado vaśaḥ ||70||
tatra svasti ṛcaṁ śaśvat papāṭha madhumaṅgalaḥ |
pūjāyām atha pūrṇāyām rādhām upadideśa saḥ ||71||
gopater yāga-pūrty-arthaṁ rādhe tvaṁ nija-go-tatim |
purohitāya dehy asmaḥ dakṣiṇām go-saṁṛddhaye ||72||

naivedye dakṣiṇātvena rādhā-svarṇāṅgulīyake |
nyaste'gre vṛddhayā bhaktyā smeras tām āha mādhabaḥ ||73||
nādmō'nya-devatāśeṣaṁ vayam ekānti-vaiṣṇavāḥ |
nānya-varṇārthaṁ ādadyām śukla-vṛttir ahaṁ baṭuḥ ||74||
sarvajño garga-śiṣyo'smi jyotiḥ-sā mudrikādivit |
gurvī me dakṣiṇā prītir yuṣmābhir vraja-vāsibhiḥ ||75||
vṛddhāyām kaṇa-lagnāyām kaundyāḥ sā harim abravīt |
vṛddhā tvām yācate vadhvāḥ karaṁ vīkṣya phalaṁ vada ||76||
haris tām āha nāsmākaṁ lalanāṅga-pradarśanam |
kāryaṁ tathāpi vaḥ prītyā vaśaḥ paśyāmi dūrataḥ ||77||
tvam evāsyāḥ karau sādhyāḥ prasāraya puro mama |
kaundyā tathā kṛte so'bhūt kampāśru-pulakānvitaḥ ||78||

ācchādya vismayenātma-harṣam āhādbhutaṁ tv idam |
yāny asyāḥ śubha-cihnāni tair iyaṁ syāt svayaṁ ramā ||79||
asyāḥ prasāda-drṣṭiś ced vayaṁ smaḥ pūrṇa-sampadaḥ |
yatrāsyāḥ sthitir atraiva sa-sampat sarva-maṅgalam ||80||
sūnos te nāma kiṁ brūhīty uktayā vṛddhayodite |
tan-nāmni gaṇayitvāha haris tām ativismitaḥ ||81||
vartante bahavo vighnā vṛddhe te tanayāyuṣi |
asyāḥ sādhyāḥ prabhāveṇa prabhavanti na te kvacit ||82||
tac chrutvānanditā vṛddhā rādhikā-ratna-mudrikām |
amūlyām puratas tasya dadhāra pāritoṣikām ||83||
tāvad etyāha subalo viśva-śarman harir yuvām |
payah-phenā-phalādīnām bhojanāya pratīkṣate ||84||

nādmī vipretarānnādi gārgyā cāsmi nimantritaḥ |
yāmi śīghraṁ gṛhāṇa tvaṁ naivedyaṁ madhumaṅgala ||85||
madhuḥ prāha dehi vṛddhe svasti-vācana-dakṣiṇām |
ākṛṣya sāpy adāt tasmai svāṅguleḥ svarṇa-mudrikām ||86||
baṭus tām prāpya hrṣṭaḥ san kaphoṇiṁ vādayan muhuḥ |
naivedyam añcale baddhvā tām praśaṁsan nanarta saḥ ||87||
vṛddhayā prārthitaḥ kṛṣṇaṁ jagāda madhumaṅgalaḥ |
agrṛhīte dakṣiṇārthe tvayā na vrata-pūrṇatā ||88||

krpayā tad grhāṇemaṁ svārthaś cārthena te na cet |
viprebhyaḥ kalpsyate so'yaṁ vratinyā bhavitā śubham ||89||
svīkṛtas te mayā doṣo nety uktvā svāñcale hasan |
babandha mudrike te dve niṣiddho'py amunā muhuḥ ||90||

jagāda kṛṣṇaṁ jaṭilā baṭo yadai-
vāyāti goṣṭhaṁ mama bhāgyato bhavān |
tadā mayāsyā ravi-pūjane gurur
vṛto'sti te bhūri dadāmi dakṣiṇām ||91||

ity uktvā jaṭilā hrṣṭā natvādityaṁ dvijau ca tau |
kṛtārthaṁ svaṁ manyamānā tābhiḥ sā calitālayam ||92||

yāntī vivartya sahasā lapana-cchalena
grīvāṁ muhur lalitayānugayā murāreḥ |
vaktrābja-sāragham apāṅga-taraṅga-bhaṅgyā
rādhā pibanty api na tṛptim avāpa dīnā ||93||

hṛdaya-dayita-līlā-snigdha-dugdhaiḥ prapūrṇā
tanu-kanaka-ghaṭīyā subhrūvo'syāḥ sakhīnām |
nayana-mudam atānīt sāsū vairasyam āptā
viraha-viṣa-vivarnā netra-santaptaye'bhūt ||94||

kāntā-saṅgendu-samphullaḥ kṛṣṇo nīlotpala-prabhaḥ |
vicchedārkodeye mlāyan kṣaṇād anya ivābhavat ||95||
sakhibhyaṁ sahitaḥ so'tha vimanāḥ sva-sakhīn agāt |
te'hampūrvikayā hrṣṭā āliṅgantas tam abruvan ||96||

asmān hitvā tava gatavatas tvad-viyogāsahiṣṇūn
kāṭhinyaṁ naḥ sphuṭam avagataṁ vyākulair dīna-cittaiḥ |
anveṣṭuṁ tvāṁ pratijigamiṣūn yat tvam āgāḥ kṣaṇārdhāt
tena jñātaṁ priya-sakha paraṁ prema-kaumalyam eva ||97||

so'yaṁ rādhā-sahacara-hareḥ sphīta-madhyāhna-līlā
pīyūṣābdhir vilasati mahān durvigāho'tyapāraḥ |
bhāgyaṁ tan me yad iha vilasac-chrīla-rūpānukampā-
vātyānītā tad anu kaṇikāpy asprśan mām taṭastham ||98||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtīnā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-varaje govinda-līlāmṛte
sargo'ṣṭādaśa-saṅkhyā eṣa niragān madhyāhna-līlām anu ||o||

||18||

—o)0(o—

(19)

ekonaviṁśaḥ sargaḥ

śrī-rādhāṁ prāpta-gehāṁ nija-ramaṇa-kṛte klpta-nānopahārāṁ
susnātāṁ ramya-veśāṁ priya-mukha-kamalāloka-pūrṇa-pramodāṁ |
kṛṣṇaṁ caivāparāhṇe vrajam anu calitaṁ dhenu-vṛndair vayasyaiḥ
śrī-rādhāloka-tṛptaṁ piṭṛ-mukha-militaṁ mātṛ-mṛṣṭaṁ smarāmi ||1||

harir atha dala-śṛṅgī veṇu-vīṇā-pravīṇaiḥ
sakhibhir akhila-līlā-lālasais tasya saṅgāt |
sapadi samuditaiḥ svaiḥ svaiḥ svabhāvair manojñair
alabhata mudam uccaiḥ sevyamāno'mbu-jāsyah ||2||

ālāpair anulāpaiś ca pralāpair vipralāpakaiḥ |
saṁlāpaiḥ supralāpaiś ca vilāpair apalāpakaiḥ ||3||
kecid grastair avispaṣṭair nirastair bhāṣitaiḥ pare |
avajñair vitathair anye saṅgataiḥ sunṛtaiḥ pare ||4||
sopālabhaiś ca sotprāsaiḥ stuti-garbhais ca nindanaiḥ |
narmāñci-gūḍha-kāvyais ca samasyā-dāna-pūraṇaiḥ ||5||
anyo'nye citra-kāvyais ca samasyā-dāna-pūraṇaiḥ |
hasanto hāsayāmāsur vayasyā bala-keśavau ||6||
(caturbhiḥ kulakam)

saṁvyāne baddha-naivedyaṁ nihnuvānaṁ sakhi-vrajāt |
caurād iva dhanam rāmo babhāṣe madhumaṅgalam ||7||

saṁvyāne kim idaṁ baṭo dina-pater naivedyam āptaṁ kuto
yājyebhyaḥ ka ime'khilā vraja-janā vāro'dya yad bhāsvataḥ |
muktva darśaya kiṁ nv idaṁ na hi bhavān lubdhaḥ sakhāyaś ca te
tebhyo dehi vibhajya bhuṅkṣva ca na me ditsā bubhuksāsty alam ||8||

ete jighṛkṣanti balāt tavaitat
tṛṇāya manye na bhavad-vayasyān |
ete tu ke tvām api bhūsuro'haṁ
varṇī tṛṇaṁ no manuve sva-śaktyā ||9||

atha rāmeṅgita-jñās te gopāḥ sa-vinayaṁ purah |
ayācanta baṭum bhakṣyaṁ tan nihnutya sa mauny abhūt ||10||
pṛṣṭhato'bhyetya tasyānyaḥ karābhyāṁ pidadhe'kṣiṇī |
saṁvyānam apare tūrṇaṁ sa-naivedyam apāharan ||11||
viluṅṭhyāduś ca tat sarve mudrikāḥ subalo'grahīt |
abhyetya pṛṣṭhato'syaikaḥ paścāt kaccham amocayat ||12||

agrato'bhyetya tasyānyaḥ puro vastraṁ samakṣipat |

tam abhidravatas tasya pārśvato'bhyetya cāpare ||13||
uṣṇīṣaṁ śithilaṁ cakruḥ keśa-bandham amocayan |
veṇuṁ kecit pare yaṣṭiṁ grhītvāsyā pradudruvuh ||14|| (yugmakam)

rudann uccair hasan garjan tarjaṁs tān garhayan śapan |
kṛṣṇasya yaṣṭiṁ ādāya sarvān abhyadravad baṭuh ||15||
kaiścid yuddham abhūt tasya laguḍālaguḍi kṣaṇam |
tataḥ kṛṣṇas tam āliṅgya sakhīn sarvān nyavārayat ||16||
sa-veṇu-yaṣṭi-saṁvyānaṁ kṛṣṇas tasmā adāpayat |
nirmudrikaṁ sa vīkṣyaitad gopān āha śapan ruṣā ||17||
brahma-svaṁ vo balād bhuktaṁ hṛtā me svarṇa-mudrikā |
sarvadāpāvanā yūyaṁ na mām sprṣata cañcalāḥ ||18||

eṣa yāmi vrajaṁ yuṣmat-karmākhyātum iti drutam |
gacchan phutkṛtya phutkṛtya sa rāmeṇa nivartitaḥ ||19||
tam asau prāha pāpe'smin bhavān kartā prayojakaḥ |
saṁlapāmi tvayā nāhaṁ prāyaścittam akurvātā ||20||

itthaṁ krīḍan sakhibhir akhilaiś cārayan gāḥ samantāt
śrī-govindaḥ prati-taru-lataṁ sañcaraṁś cāparāhne |
vṛndāraṇya-sthira-cara-gaṇān nandayitvā vraja-sthān
svālokeccchūn sukhayitum asau saṁsmarann utka āsīt ||21||

harir atha dhavalā-śreṇīḥ parito dūra-pracāriṇīr drṣtvā |
tāḥ saṁkalayitum utkas tat-tan-nāmnā jagau vaṁśīm ||22||

padme hihī hariṇi raṅgiṇi kañjagandhe
rambhe hihī camari khañjani kajjalākṣi |
śande hihī bhramarike sunade sunande
dhūmre hihī sarali kālī marālī pālī ||23||

gaṅge tuṅgi hihī piṣaṅgi dhavale kālindi vaṁśī-priye
śyāme haṁsi hihī kuraṅgi kapile godāvarīndu-prabhe |
śoṇe śyeṇi hihī triveṇi yamune candrālike narmade
nāma-grāha-mayaṁ samāhvayati gāḥ premṇettham īśo gavām ||24||

kṛṣṇaḥ paścāl lasati sakhibhiś cārayan nas tadetthaṁ
prema-bhrāntyā prathamam abhavat sanniveśo'ticāre |
santrptānām api tṛṇa-tater naicikīnām idānīm
tābhir dūra-sthitir avagatā tasya tad-veṇu-nādāt ||25||

ūdho-bhara-praṇaya-manthara-śīghra-yānā
huṅkāra-garbha-cala-sāsna-galā bakāreḥ |
ūrdhvānana-śravaṇa-bāladhayo'sya pārśvaṁ
dantāgra-śāda-kavalā dhavalāḥ samīyuh ||26||

sva-gaṇena gaṇādhyakṣā gaṅgādyā dhenavo hareḥ |
netraiḥ pibantyaḥ saundaryaṁ jighrantyo'ṅgāni nāsayā ||27||
āliṅgantya iva svāṅgair lihantya iva jihvayā |
vatsalās taṁ sa-huṅkāṛāḥ paritaḥ parivavrire ||28|| (yugmakam)

tat-sneha-vaśagaḥ so'pi sudhā-sparśena pāṇinā |
kaṇḍūyanair mārjanais tāḥ prīṇayann āha keśavaḥ ||29||

tr̥ptāḥ stha yavasair yūyaṁ gata-prāyaṁ dinaṁ vraje |
vatsā vaḥ kṣudhitā yat tad vrajaṁ vrajata mātaraḥ ||30||
tato vayasyā yatnāt tāḥ kṛṣṇa-snehātivihvalāḥ |
viyujya kṛṣṇataś cakrur vraja-vartmonmukhīḥ kramāt ||31||
nānā-bhedākṛti-dhvāna-ghaṇṭā-kiṅkiṇī-kaṇṭhikāḥ |
sva-sva-yūthāgragā gāvo ghoṣābhimukhatām yayuḥ ||32||
naicikī-sairibhī-śreṇyau calantyaḥ savya-dakṣayoḥ |
svargiṇām dadhatur bhrāntiṁ gaṅgā-kṛṣṇā-pravāhayoḥ ||33||

dhenu-vṛndam anu mandam ayantaṁ
veṇu-gītam amṛtaṁ visrjantaṁ |
reṇu-rūṣita-calālaka-vantaṁ
ke nu vīkṣya samayur na mudaṁ tam ||34||

na vartma tad yat sakhibhir na maṇḍitaṁ
nāsau sakhā yo na vilāsa-vṛndavān |
nāsau vilāso'pi hi yo na narmasūr
na narma tad yan na mude'gha-vidviṣaḥ ||35||

gāyaṁ gāyaṁ veṇunā yāti mitrair
yāyaṁ yāyaṁ pratyagaṁ tiṣṭhati sma |
sthāyaṁ sthāyaṁ kelibhiḥ śaṁ pradatte
dāyaṁ dāyaṁ tat punaḥ sa prayāti ||36||

vidhi-śiva-mukha-devaiḥ sopadevair munīndraiḥ
stuti-nṛti-nati-gītaiḥ puṣpa-varṣaiḥ suvādyaiḥ |
pathi pathi mahito'sau saṅkucan svaira-kelau
smita-sakarūṇa-dr̥ṣṭis tuṣṭuve bhakti-namraiḥ ||37||

numas tvām suhāraṁ yaśodā-kumāram
guṇānām agāram kṛpoghair apāram |
virājad-vihāraṁ pradāne'ty udāram
khala-śreṇi-māraṁ sadā nirvikāram ||38||

numas tvām anantaṁ nikuṅje vasantaṁ
prakāśaṁ vrajantaṁ vasantaṁ bhajantaṁ |
sakhīn prīṇayantaṁ sukundāt sudantaṁ
tad-āsyē dr̥g-antaṁ nudantaṁ hasantaṁ ||39||

numas tvām sudhenum̐ suvenum̐ sulīlam̐
suhāsam̐ suvāsam̐ subhāṣam̐ suśīlam̐ |
suveśam̐ sukeśam̐ sureśam̐ sucitram̐
susṛtyam̐ subhṛtyam̐ sukr̥tyam̐ sumitram̐ ||40||

numas tvām praśāntam̐ sudāntam̐ sukāntam̐
dinānte niśānte vanāntāt prayāntam̐ |
samastān mahāntam̐ nitāntam̐ vibhāntam̐
khalālī-kṛtāntam̐ śramaughe'py atāntam̐ ||41||

numas tvām aghāre bakāre murāre
sudhīram̐ balārer nikāre'dri-dhāre |
nidānam̐ purārer apāre vihāre
pravīṇam̐ surārer udāre vidāre ||42||

numas tvām gariṣṭham̐ mahimnā mahiṣṭham̐
visāri-pratiṣṭham̐ surāṇām̐ variṣṭham̐ |
asad-dhṛd-daviṣṭham̐ sumeror gariṣṭham̐
balibhyo baliṣṭham̐ paṭubhyaḥ paṭiṣṭham̐ ||43||

numas te caritram̐ sutīrthāt pavitram̐
khalālī-lavitram̐ bhavābdher vahitram̐ |
satām̐ hṛt-sucitram̐ dviṣam̐ hṛt-khanitram̐
natānām̐ sumitram̐ prabhāvair vicitram̐ ||44||

sva-gāś cārayantam̐ sulīlāḥ sṛjantam̐
khalān mārayantam̐ trilokīm̐ avantam̐ |
aho naḥ sudiṣṭam̐ bhavantam̐ sad-iṣṭam̐
sadālokayāmaḥ stumaḥ saṁnamāmaḥ ||45||

iti stuvantaḥ sa-dayāvalokanaiḥ
pūrṇās tad-aṅghrī praṇipatya nirjarāḥ |
tat-keli-saṅkoca-bhayāt tirohitās
tam̐ lokayanto'nuyayur nabho-gatāḥ ||46||

vrajapati-sevita-viṣṇur
nyasya sva-balam̐ harau nihanty asurān̐ |
tān hanty ayam̐ iti matvā
mūḍhā devāḥ stuvanty enam̐ ||47||

ittham̐ devān hasantas tān teṣām̐ ākāra-ceṣṭitaiḥ |
sakhāyas te'nukurvantaḥ sa-khelam̐ hariṇā yayuḥ ||48||

athāgatā sā sadanam̐ hari-priyā
viśramya dāsībhir upāsītā kṣaṇam̐ |

sāyaṁ niśā-bhoga-kṛte hṛdīśitur
bhakṣyāṇi vīṭir vidadhe sahālibhiḥ ||49||

kadala-kusuma-māsa-kṣoda-sat-sīri-śasyair
marica-sughana-dugdhaiḥ sac-caturjāta-candraiḥ |
kṛta iha ghr̥ta-pakvo yaḥ patet khaṇḍa-pāke
baṭakam amṛta-keliṁ sā vyadhāt taṁ priyeṣṭam ||50||

sāmikṣaiḥ śāli-cūrṇair dadhi-marica-sitā-nārikelārdha-sasyair
jāty-elā-sal-lavaṅgāmṛta-dala-phalaiḥ phenitaiḥ piṣṭa-mudgaiḥ |
sr̥ṣṭaḥ pakvo ghr̥te yaḥ prapatati samadhau dugdha-pūre pragāḍhe
sendau karpūra-keliṁ tam iha subaṭakam sā vyadhāt sva-priyeṣṭam ||51||

granthivad-baṭikālis tair dravyaiḥ sr̥ṣṭā tu yā patet |
pañcāmṛte vyadhāt tām sā pīyūṣa-granthi-pālikām ||52||

sa-kṣīra-sāra-śaśi-taṇḍula-nārikela-jātī
lavaṅga-maricaiḥ sasitaiḥ supiṣṭaiḥ |
rambhailayā ca ghr̥ta-bhāvanayā bhaved yā
sā tām anaṅga-guṭikām vidadhe priyeṣṭām ||53||

kadala-marica-dugdhaiḥ khaṇḍa-godhūma-pakva-
prakaṭita-baṭako'yaṁ bhūri-jātīphalāḍhyaḥ |
nava-vidhu-madhu-madhye yo vilāsam vidhatte
racita iha tayāsau sīdhu-pūrvo vilāsaḥ ||54||

upāyanānām iti pañcakam sat
śrī-rādhayā svīya-dhiyā kṛtaṁ yat |
kṛṣṇas tad etat praṇayī satṛṣṇaḥ
sudhām vinindan param atti nandan ||55||

teṣu vraja-prasiddhāni trīṇy antima-yugam ca yat |
raho bhogyam niśāyām tan-madhu-pāne vidamśavat ||56||

lavaṅgailendu-maricaiḥ samyutaiḥ śarkarā-cayaiḥ |
cakre gaṅgā-jalākhyāni laḍḍukāny aparāṇi ca ||57||
tais tair yutaiḥ kṣīra-sārais tathā lāṅgali-śasyakaiḥ |
anyāny apy ājya-bhr̥ṣṭaiḥ sā saraiś ca sara-pūpikāḥ ||58||
(yugmakam)

sātha snātānuliptāruṇa-ruci-sicayā baddha-veṇī sucitrā
śrī-sindūrendu-bhālā mṛgamada-cibukā mālinī sābja-hastā |
nāsāgrāṇḍola-muktāñjana-yuta-nayanottaṁsinī baddha-nīvī
rādhā tāmbūla-vaktrā sukuṣuma-cikurā bhāti yāvōjjvalāṅghriḥ ||59||

cūḍā-ratna-lalāṭike suvalayāṁś cakrī-śalākā-yugam

kāñcī-kuṇḍala-kañkañāṅghri-kaṭakān padāṅgulīyāny api |
graiveyaṁ padakāṅgadādi vividhān hārāms tathā mudrikā-
mañjīrāv iti ratna-bhūṣaṇa-cayaṁ rādhā babhau bibhratī ||60||

susnātālaṅkṛtābhiḥ sā sakhībhiś candra-śālikām |
samāruhya sthitā kṛṣṇa-vartmany āhita-locanā ||61||
kṛṣṇāmbudāgame kāle ballavī-cātakī-tatiḥ |
vyāttākṣi-cañcur utkāśīc candra-śālā-gatonmukhī ||62||
svārūḍhotkaṇṭhi-gopālī-vṛnda-vaktrendu-maṇḍalaiḥ |
āsan yathārtha-nāmnyas tā vrajasthās candraśālikāḥ ||63||

jāte'parāhne tanayāgamotsukā
vrajeśvarī sneha-pariplutāśayā |
tad-bhojya-saṁsādhana-satvarā sakhīm
sā rohiṇīm pāka-kṛte nyayojayat ||64||

athāhūyātulākhyām sā nandanasya sa-dharminīm |
pākāya rohiṇī-saṅge dadau sva-laghu-yātaram ||65||

ṣaḍ-ṛtūtpanna-śākādi-kanda-mūla-phalādikaiḥ |
tat-tad-vyañjana-sampattyā kṛṣṇa-bhojana-pūrtaye ||66||
vyagrābhyām vrajanāthābhyām niyuktair mālikaiḥ kṛtāḥ |
śākādi-bāṭikāḥ ṣaṭ yā nānā-dohada-pañḍitaiḥ ||67||
vrajasthair jñāyate tat-tad-dohadottham phalādikam |
vastutas tāḥ ṣaḍ-ṛtavaḥ sevante bāṭikāḥ sadā ||68||
tābhyas tat-tad-ṛtūtpanna-śāka-mūla-phalādi te |
upajahrur vrajeśvaryai bhūri-kaṇḍola-pūritam ||69||

(caturbhiḥ kulakam)

dāsībhis tad vibhajyārdham sāyaṁ pākārtham ambayā |
saṁskāritaṁ paraṁ cārdham prātaḥ-pākāya dhāritam ||70||
nārikelādi-pakvāmra-phalāny eṣāhṛtāni taiḥ |
dāsaiḥ saṁskārayāmāsa sāyaṁ-bhogāya putrayoḥ ||71||
sve sve karmaṇi dāsādīn śīghra-pāke sva-yātarau |
tvarayantī harer mātā babhrāmetas tato muhuḥ ||72||

tataḥ sva-yātr-pramukhāṅganāvṛtā
vrajeśvarī putra-vilokanotsukā |
stanyāśru-viklinna-payodharāmbarā
gatvā pura-dvāram udānanā sthitā ||73||

sūryaṁ samīkṣya caramācala-caṅkramotkaṁ
ghoṣeśvaraḥ suta-samīkṣaṇa-jāta-tṛṣṇaḥ |
go-reṇu-veṇu-ninadārpita-netra-karṇaḥ
sārdham sa go-sadanam āpa mudātma-vṛndaiḥ ||74||

utsarpad-go-rajo-jāla-bāla-pūrṇekṣaṇotsukāḥ |

ucca-sthāne sthitā āsan vraja-lokā grahā iva ||75||
maṇḍayantaḥ sakhīn puṣpair nandayanto girā hariḥ |
janayanto mudam teṣāṁ vrajāntika-vanam yayau ||76||

tatra sphāre sarasi muralī-nisvanaiḥ stambhayan gā
yūthān yūthān pṛthag aracayat pāyayitvātha pāthah |
nānā-raṅgaiḥ sva-hṛdi maṇibhir yānti mālā tayā'sau
nānā-varṇān agaṇayad api svān śrī-harir dhenu-yūthān ||77||

saṅkhyā-pūrtau bhavati muditaḥ svasya kim vā sakhīnām
saṅkhyā-nyūne sapadi sa gavām veṇu-saṅketa-nāдайḥ |
tat-tan-nāmnā sva-gaṇa-viyutāḥ śīghram āhūyā gās tās
tat-tad-yūthe calati ghaṭayaṁś cālayaṁś tān vrajāya ||78||

śrī-dhenu-reṇu-paripiñjaritāṅga-guñjā-
vanya-srag-ambara-calālaka-keśa-piñchaḥ |
niryoga-pāśa-muralī-dala-yaṣṭi-śṛṅgī
lolāruṇāti-vipulāyata-pakṣmalākṣaḥ ||79||

vanyāṭana-śramaja-kānty-amṛtābhivarṣā-
saṁsikta-sarva-jana-netra-cakora-vṛndaḥ |
vaṁśī-kalāhṛta-vighūrṇita-yauvatāliḥ
kṛṣṇaḥ sa ghoṣam aviśat sva-samair vayasyaiḥ ||80||

udgacchantī vraja-bhuvi viśvak-pātair
vaṁśī-dhvānāmṛta-madhurāsārais tām |
saṁsiñcantī sva-viraha-dāvocchetrī
kāṛṣṇī śocir jaladhara-mālā reje ||81||

śrī-kṛṣṇāgama-bhūpateḥ sakhi-camū-śṛṅgādi-kolāhalaṁ
śrutvodyat-surabhī-rajo-dhvaja-cayān dūrād vilokyodvijan |
ghoṣāt tad-virahākhyā-dasyu-nṛpatir bhītyāpayātaḥ kṣaṇāc
cintā-tānava-dīnatāti-jaḍatārty-udvega-senānvitaḥ ||82||

vaṁśī-gānāmṛta-muci gavām dhūlī-jālābda-māle
hambā-rāva-stanita-valite śrī-harer āgamākhye |
prāvṛṭ-kāle'bhyudayati mudā sarvataś conmukhīyaṁ
prodyat-tṛṣṇā vraja-jana-tatiś cātakāly abhyupetā ||83||

vrajeśo bhrātṛbhir gopair vrajeśā saha yātrbhiḥ |
tūrṇaṁ dūrāt samabhyetya tanayau pariśasvaje ||84||
tyaktvā rasavatīm dāsīḥ saṁrakṣya tad-avekṣaṇe |
rohiṇy atulayābhyetya nanandāliṅgya tau sutau ||85||

muralī-nadanād utthita-madanā
gadgada-gadanā vraja-vidhu-vadanāḥ |

suśikhara-radanā ślathita-cchadanā
yayur apakadanāḥ sadanāt sadanāt ||86||

udayati bata kṛṣṇe citra-bhānau purastāt
vraja-vasati-janānām phullatākṣy-utpale'bhūt |
smita-kumuda-vikāśaḥ svinnatāṅgendu-kānte
viraha-dahana-taptam jīvanam śītalam ca ||87||

udayati bata kṛṣṇe nitya-pūrṇe'dbhutendau
vraja-yuvati-janānām phullam āsīn mukhābjam |
arati-viyuti-cintā-ghūka-pālī nilīnā
milati ca tanu-kokī-saṁhatiḥ prāṇa-kokaiḥ ||88||

vrajāṅgana-drk-trṣitāli-mālā
vilāṅghya lajjā-pratikūla-vātyām |
samucchalat-kānti-maranda-lubdhā
papāta kṛṣṇasya mukhāravinde ||89||

latāntarāla-sthita-ballavīnām
vaktrāṇi matvā vikacāmbujāni |
hrī-vātyayā bambhramitāpi lubdhā
papāta śaurer dr̥g-ali-dvayīha ||90||

darśam darśam vadana-kamalam tad-vapuḥ-saṅgi-vātam
sparśam sparśam tanu-parimalam śrī-harer gopikālyah |
ghrāyam ghrāyam tad-adhara-madhu-sphīta-varṁśī-ninādam
svādam svādam pupuṣur adhikam svāni pancendriyāṇi ||91||

śrī-rādhikāpāṅga-vilokaneṣuṇā
saṁsprṣṭa-marmā sa yathākulo'bhavat |
nānyāṅganā-śreṇi-kaṭākṣa-patibhiḥ
sambhinna-sarvāvayavo'py asau tathā ||92||

yadvat sunirvṛtim avāpa sa rādhikāyā
vaktrendu-manda-hasitāmṛta-leśa-sekāt |
tadvan na gopa-sudṛśām vadanendu-vṛnda-
prodyat-smitāmṛta-jhara-prakarāvagāhāt ||93||

go-kulair gokulam ninye go-kulam go-kulair haran |
go-kulam gokula-strīṇām go-kulair gokuleśvaraḥ ||94||

āsādyāgre bhavika-valitam kānanāt saṁmilantam
prāṇa-prāṇam nidhim iva gatam dūrato hastam āptam |
cumbantau tam hr̥di nidadhatau lokayantau tad-āsyam
sañjighrantau śirasi pitarau prāpatu vāñchitāni ||95||

godhūli-dhūmrān alakān sabarhakān
vitustayantau vasanāñcalena tau |
prakṣālayantau stana-dr̥k-payah-sravair
aṅgāni sūnoḥ pitarau nanandatuḥ ||96||

tātādi-lokair milanam bakīripoḥ
prātarvad āsīd adhunāpi kintu tat |
prāstanaṁ tad-viraha-klamottaraṁ
sāyantanaṁ saṁyuti-saṁmadottaram ||97||

saṁkalayyātha go-jālam astācala ivāṁśumān |
valayāmāsa gośāle keśavaḥ sva-praveśataḥ ||98||
dhenūr vaskayanīr vatsatarīr gr̥ṣṭīḥ pareṣṭukāḥ |
sandhinīr upasaryāś ca praṣṭhauhīś ca pṛthak pṛthak ||99||
vr̥ṣān vatsatarān ṣaṇḍān yugya-prāsaṅga-śākaṭān |
yathāsthānaṁ niveśyāsau pāyayāmāsa tarṇakān ||100||

tal-lālanāyotsuka-mānasābhyām
yadā pitṛbhyām muhur arthito'pi |
naicchad gr̥haṁ gantum asau gavālī
dohotsukas taṁ janakas tadāha ||101||

viśrāmyantu kṣaṇam gāvaḥ pibantu tarṇakāḥ payah |
aham atrāsmi santy ete gopā go-dohanotsukāḥ ||102||
vatsau śrāntau yuvām yātaṁ gr̥haṁ mātṛātra lālitau |
snānādyaiḥ punar āyātaṁ go-dohāya gata-śramau ||103||
kr̥ṣṇam karṣaṇaḥ baṭuḥ prāha kṣut-tr̥ḍbhyām bādhitā vayam |
ehi kr̥ṣṇa gr̥haṁ prāṇān rakṣa naḥ pāna-bhojanaiḥ ||104||

āmreḍito vatsalayā balāmbayā
muhur vrajendreṇa kṛtāgrahotkaraḥ |
nijāmbayākr̥ṣṭa-karaḥ sahāgrajaḥ
kr̥ṣṇaḥ prasthe sakhibhir nijālayam ||105||

sarvān nayanān sva-gr̥haṁ vrajeśvarīm
samprārthya mārga sakhi-mātaro hareḥ |
tyāge'py anīśāḥ svayam apy anīśvaraṁ
sva-svātmajaṁ ninyur aho nijālayam ||106||

gr̥he vrajeśayā nīte sa-baṭau sa-bale harau |
balāmbātulayā dhauta-pādā rasavatīm yayau ||107||

śamita-viraha-tāpālokanād gokulendor
vihita-tad-anuyānā ā-vrajāntaḥ prahr̥ṣṭāḥ |
tad-avakalana-vicchedārti-saṁvigna-cittā
nija-nija-bhavanaṁ śrī-rādhikādyāḥ samīyuh ||108||

sutasyāpūtrāṇāṁ bahu-kanaka-vṛṣṭer adhanināṁ
mahā-vṛṣṭer dāvānala-valita-vanyā-sthiti-yuṣāṁ |
yathākasmāl labdhir bhavati paramānanda-jananī
tathā ghoṣa-sthānāṁ punar api hareḥ saṅgatir abhūt ||109||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-viraje govinda-līlāmṛte
sargo'sāv aparāhna-keli-valito'gād ūnavimśābhidhaḥ ||o||

||19||

—o)0(o—

(20)

viṁśaḥ sargaḥ

sāyaṁ rādhāṁ sva-sakhyā nija-ramaṇa-kṛte preṣitāneka-bhojyāṁ
sakhy-ānīteśa-śeṣāśana-mudita-hṛdaṁ tām ca taṁ ca vrajendum |
susnātaṁ ramya-veśaṁ gṛham anu jananī-lāliṭaṁ prāpta-goṣṭhaṁ
nirvyūḍhosrāli-dohaṁ sva-gṛham anu punar bhuktavantāṁ smarāmi ||1||

athāgatā sā sadanaṁ vrajeśvarī
sutau vidhāyāplava-vedikāṁ gatau |
niyujya dāsān api tan-niṣevāṇe
dhaniṣṭhikāṁ āha nijāntika-sthitāṁ ||2||

rādhāṁ prayāhi baṭakaiḥ saha laḍḍukāni
svādūni kṛṣṇa-ruci-dāni tayā kṛtāni |
tām prārthya putri śubhadāny adhunānaya tvaṁ
syātām sutau yad-adanāc cira-jīvinau me ||3||

sā gatvā rādhikāṁ etām vrajeśvaryā nideśataḥ |
bhakṣyāṇy ayācataiteṣāṁ svayaṁ prasthāpanotsukāṁ ||4||

mālatī tāvad abhyetya vṛndayā prahitā sakhī |
saṅketa-kuñjam ācakhyau śrī-govinda-sthalābhidham ||5||
śrī-rādhikāpi bhakṣyāṇi tāni kṛtvā pṛthak pṛthak |
vastrācchānnāśya-sannavya-mṛt-pātreṣu bhṛtāny alam ||6||
tāni cādhāya vistīrṇe citrite dāru-samputē |
sa-kastūryāṁ tulasyāṁ taṁ nyasya śuklāambarāvṛtam ||7||
tāmbūla-vīṭikāś cāsyāṁ nyasya tat sakalaṁ punaḥ |
jñāta-saṅketa-kuñjāyai dhaniṣṭhāyai samarpayat ||8||
sāpi tābhyāṁ tad ānīya vrajeśvaryai nyavedayat |

sā tābhis tāni pātreṣu pr̥thak pr̥thag akārayat ||9||

teṣāṁ tathā svālaya-saṁskṛtānāṁ
kiyat kiyat sā sad-upāyanānāṁ |
vidhāya pātreṣu dadau tad ādau
nārāyaṇāyārpayitum baṭubhyaḥ ||10||

aṅga-prakṣālanābhyaṅgon-mardanodvartanāplavaiḥ |
mārjanodgamanīyāccha-navyāṁśuka-samarpaṇaiḥ ||11||

keśa-saṁskāra-tilakālepa-mālya-vibhūṣaṇaiḥ |
kṛṣṇādyāḥ sevītā dāsair niviṣṭā bhoktum āsane ||12||
kramān mātā tebhyo nārikelāny athāgrataḥ |
pānakādi-rasālādi-phalāni vividhāni ca ||13||
pīyūṣa-granthi-karpūra-kelikāmṛta-kelikāḥ |
baṭakān laḍḍukāny ājya-saṁskṛtānnādikāni ca ||14||

(yugmakam)

hasanto hāsayantas te madhumaṅgala-narmabhiḥ |
bhuktvā pītvā mudācamya kṣaṇaṁ talpe viśaśramuḥ ||15||
ta ete sevītā dāsais tāmbūla-vyajanaḍibhiḥ |
gośālaṁ militair mitirair go-dohāya punar yayuḥ ||16||
tad-bhukta-śeṣaṁ tat sarvaṁ śrī-rādhāyai dhaniṣṭhikā |
nibhṛtaṁ preṣayāmāsa sva-sakhyā guṇa-mālayā ||17||
sāli-vṛndā tad āsvādya sārūḍhā candra-śālikām |
kṛṣṇaṁ go-dohna-kṛīḍaṁ paśyantī mumude bhṛśam ||18||

kvacid grīṣme kṛṣṇaḥ pathi sakhi-kulaiḥ prārthya jananīm
samaṁ taiḥ saṁsnātum saratī yamunām kvāpi ca saraḥ |
tadā dāsā mātrārpita-vividha-bhakṣyāṇi muditā
gr̥hītvā snānīyābharaṇa-vasanādīny api yayuḥ ||19||

tatra snātāḥ suveśās te bhuktvā pītvā gata-śramāḥ |
go-dohāya pathā tena punar yānti gavālayam ||20||
tadā rādhāpi sā sāyaṁ snāna-vyājāt sakhī-cayaiḥ |
gatvānusrotasi snātvā kṛṣṇāṅga-saṅga-vāriṇi ||21||
raho bhakṣyāṇi kṛṣṇāya kundavallyārpayaty asau |
bhuktvā tayāpta-tat-śeṣaṁ paśyantī yāti taṁ gr̥ham ||22||

(yugmakam)

dāsā bhr̥ṅgāra-tāmbūla-pātra-vyajana-pāṇayah |
niryoga-pāśa-veetrādi-dhāriṇas te tam anvayayuḥ ||23||

tātaṁ sa khaṭṭopari saṁniviṣṭaṁ
puro-dhṛtāneka-payo-ghaṭālim |
gopāṁś ca dāsāṁś ca samādiśantaṁ

tat-tat-kṛtau svādhvani datta-dṛṣṭim ||24||

hambā-rāvais tṛṣṭita-ruvato vatsakān āhvayantīr
utkarṇāsyāḥ sva-pathi nihita-svāvalokotka-netrāḥ |
ūdhō-bhāraiḥ sthagita-calanā dugdha-pūrān sravantīr
dugdhā dohyāḥ katicid aparā duhyamānās ca dhenūḥ ||25||

tat-tad-dhenor muhur abhidhayā tā hihī pūrvayotkās
tat-tan-mātuḥ punar abhidhayā vatsakāmś cāhvayantam |
dohaṁ dohaṁ paya iha gavāṁ pūrayantaṁ ghaṭālim
vinyastākṣaṁ svaka-pathi gaṇaṁ goduhāṁ cāpi paśyan ||26||

sva-darśanotkaṁ paricārakāṇāṁ
gaṇaṁ payo-bhāra-vahaṁ ca kumbhān |
pūrṇān nayantaṁ gṛham ānayantaṁ
śūnyān gṛhād gopa-pateḥ purastāt ||27||

śṛṅgaiḥ khurair dārayato dharāṁ muhur
gambhīra-tāra-svana-nāditāmbārān |
tān vāsītā-saṅgataye parasparaṁ
prayudhyataḥ ṣaṇḍa-varāṁś ca dhāvataḥ ||28||

mastakāmastaki krīḍā-yuddhaṁ vidadhato mithaḥ |
muhur vatsatarāṁś cāpi dṛṣṭvā saṁmumude hariḥ ||29||
(ṣaḍbhiḥ kulakam)

vijñāpya tātaṁ dohāya gato'sau gās ca tā mudā |
militāḥ svābhitaḥ kṛṣṇaḥ sāntvayāmāsa sāntvanaiḥ ||30||
śrī-hasta-mārjanaiḥ kaṇḍūyanair gāḥ prīṇayan hariḥ |
dudoha dohayāmāsa vatsāṁś tais tais ca pāyayan ||31||

vatsā nipīyodara-pūram uccakais
tṛptiṁ gatā gopa-gaṇā yathepsitam |
dugdhvā nivṛttās ca gavāṁ tathāpy aho
nodhaḥ-payah-pūrtir avāpa hīnatām ||32||

kṛṣṇānanābjārpita-netra-cetasāṁ
gavāṁ svayaṁ saṁsravad-audhasaṁ payaḥ |
gopāḥ stanādho-dhṛta-kumbha-saṅcayaiḥ
sambhṛtya ninyuḥ purato vrajeśituḥ ||33||

praveśya gopair nija-mātr-lālītān
vatsālayaṁ vatsa-gaṇān balānvitaḥ |
gās tā yathā-sthānam asau niveśya ca
vrajādhipasyāgamad antikaṁ hariḥ ||34||

prasthāpya dugdhāni gr̥haṁ sa bhāvikair
gavālaya-dvārṣu niyujya kiṅkarān |
samaṁ sutābhyāṁ suhr̥dāṁ ca sañcayai
rājā vrajasyāvrajad ātma-mandiram ||35||

śālagrāma-śilāyāṁ te pūjā-kṛd-baṭunā kṛtam |
sāndhyam ārātrikaṁ viṣṇor dadṛśuḥ kṣālitāṅghrayaḥ ||36||
sadasyeṣūpaviṣṭeṣu prahitāni vrajeśayā |
nānā-vidhāni sārpiṣkāṇy aikṣavāṇi phalāni ca ||37||
srag-gandha-vīṭikādīni naivedyāni ramāpateḥ |
yāni tāni vrajādḥīśaḥ sarvebhyo vyabhajan mudā ||38 ||

(yugmakam)

iṣṭagoṣṭhīm kṣaṇaṁ kṛtvā kṛṣṇekṣāṁ tyaktum akṣamāḥ |
kṛṣṇe nyastendriya-prāṇāḥ suhr̥l-lokā gr̥haṁ gatāḥ ||39||
subhadrādīn bhrātṛ-putrān rājā kṛṣṇena sagdhaye |
sadā nimantrayaty eṣa saha-jāṁs tu kvacit kvacit ||40||
tad-dine tāṁs tu sarvān sa nimantrya sva-gr̥heśvarīm |
teṣāṁ bhojana-siddhy-arthaṁ baṭu-dvārā samādiśat ||41||
tato vrajeśvarī tuṅgīm pīvarīm kuvalām tathā |
sva-yātṛ āhavayat tat-tat-snuṣā-putry-ādi-saṁyutāḥ ||42||
āhūtā baṭunā rājñyā tatra prakṣālitāṅghrayaḥ |
bhojanāyopaviviśur madhye kṛtvā vrajeśvaram ||43||
dakṣiṇe'syāgrajau vāme'nujau putrau puraḥsṛtau |
subhadrādyā harer vāme baṭavo bala-dakṣiṇe ||44||

tuṅgī subhadra-jananī jana-nīti-vijñā
vijñāpitā vraja-payā pariveśanāya |
bhojyaṁ kramāt pariviveśa sa-rohiṇīkā
viprātmaja-sva-dhava-devara-putrakebhyaḥ ||45||

sat-saurabhair kanaka-varṇa-ghṛtābhiṣiktair
stūpīkṛtair vividha-temana-pātra-yuktair |
sthālīr bhūtāḥ sumṛdulair viśadodanair sā
sandānikopari puro nidadhe sma teṣāṁ ||46||

jematsu teṣu pariveśayati kramāt sā
śeṣāṇi bhūri-vidha-ṣaḍ-rasa-temanāni |
saṁyāva-pāyasa-lasad-baṭakān apūpān
sad-bhājanāntara-dhṛtā mṛdu-roṭikāś ca ||47||

yasya yasya priyaṁ yad yat taj jñātvātha rohiṇī |
iṅgitenā vrajeśvaryās tasmai tat tad asau muhuḥ ||48||

dugdhaṁ ghaṇaṁ śikhariṇīm mathitaṁ rasālām
sat-ṣaḍavaṁ dadhi ghaṇaṁ bahu-sandhitāni |

pakvāmra-sad-rasam api vraja-rāja-rājñī
tebhyaḥ krameṇa pariveśayati sma śaśvat ||49||

sarvaṁ bhojayitum samutsuka-mano-vāg-dr̥k-prakāśī-kṛtair
gūḍhair mātṛ-tateḥ sphuṭaiḥ pitṛ-tateḥ sneha-dravac-cetasah |
bāṣpa-kinna-tanos tad-āgraha-śataiḥ kṛṣṇādayaḥ preritāḥ
saṁtṛptā api te muhur bubhujire nāntaṁ mudāṁ cāyayuh ||50||

dvayaṁ vyastam abhūt prātarāśāt sāyantanaśane |
gāmbhīryaṁ narmaṇi baṭor gūḍhatā mātur āgrahe ||51||

asvācchandyaṁ yad api lapitānyonya-hāsa-kriyādu
kṛṣṇādīnām abhavad aśane lālāne cāpi mātuh |
prātar bhuktes tad api śatadhā sagdhitas tāta-mukhyais
teṣāṁ saukhyaṁ tad-avakalanāt koṭidhāśc ca tasyāḥ ||52||

vaktrendoḥ smita-sampadā vraja-vidhos tad-vāk-sudhā-bindubhis
tat-saurabhya-vimiśra-dhūpa-visarais tat-tāla-vṛntānilaiḥ |
tac-chrī-sandhyāmṛtābhiṣikta-madhurair bhojayaiś ca saṁlebhire
te pañcendriya-tṛptijām atitamāṁ sambhojanīyāṁ mudam ||53||

bhuktvā pītvācamya palyāṅkikālau
viśrāntās te sevītā dāsa-saṅghaiḥ |
sat-tāmbūlair vījanādyaiḥ pitā svair
vargair vedyāṁ sūnur aṭṭalikāyām ||54||

aṭṭalodaya-śailataḥ prasṛmarāṁ kṛṣṇānanendu-dyutir
jyotsnāṁ sālī-cayeśvarī sva-vaḍabhī-jālādhva-dattānanā |
pāyaṁ pāyam apāya-sūnyam apuṣac chrī-dr̥k-cakoryau nīje
sarvatraiva hi sarvadā phalavatī sad-bhāgya-bhājāṁ sprhā ||55||

tasyā mukhābja-suṣamā-makaranda-dhārām
ārād gavākṣa-mukhato militāṁ piban saḥ |
kṛṣṇaḥ pupoṣa tṛṣṭau nija-netra-bhr̥ṅgāv
utkaṇṭhitaiva mahatāṁ hi phalāpti-hetuḥ ||56||

atha vrajeśā tulasīṁ sahālikāṁ
kṛtāgrahā bhojayitum dhaniṣṭhayā |
abhāṇi seyaṁ prathamāṁ na rādhikāṁ
vinātti bhojyaṁ na jalaṁ pibaty api ||57||

sā śrutvā sneha-rītiṁ tām prītāhānnaṁ sa-temanam |
sa-sakhī-vṛnda-rādhārtham ābhyāṁ prasthāpaya drutam ||58||

tato dhaniṣṭhā hari-bhukta-śeṣaṁ
satemanānnaṁ nibhṛtaṁ nidhāya |

dadau tulasyai tata-sampute'nyad
balāmbayā dattam api sphuṭam sā ||59||

vrajesā bhojayitvādaḥ dāsīr dāsān sa-gopakān |
sa-snuṣābhiḥ sa-putrībhir yātrbhiḥ sagdhim ācarat ||60||
annam ādāya yātāyām tulasyām subalāya sā |
dhaniṣṭhākhyat keli-kuñjam dadau ca vīṭikā rahaḥ ||61||

athāgatāsau tulasī tad-annam
sakhyai samastam samadarśayat sā |
tad-gandha-varṇānubhavana cādaḥ
nāsā-dṛśos tṛptir abhūd amuṣām ||62||

tad rūpa-mañjarī nītvā tulasyā bhojanālayam |
sa-sakhī-vṛnda-rādhāyai prthak pātreṣv akalpayat ||63||
athāhūyāha jaṭilā viśākhām mat-suto gataḥ |
gośālām śayitum bhuktvā bhoktum āhvaya me snuṣām ||64||
sāha sāste grhe suptā śrāntāraṇya-parikramāt |
tatraivātsyati dehy annam sā dade'nnam sa-temanam ||65||
sāpi hrṣṭā tad ānīya cādhāya bhojanālaye |
śrī-rādhām etya tasyai tad-vārtām āvedayan mudā ||66||

tataḥ sametyopaviveśa bhoktum
bhrṅgāra-pīṭhāli-virāji-vedyām |
sahāli-pāliḥ priya-bhukta-śeṣam
rādhā marālīva sudhām samutkā ||67||

asavye lalitā savye viśākhāsyā upāviśat |
purataḥ pārśvataś cānyā yathā-sthānam sakhī-tatiḥ ||68||
tābhyaḥ pariviveśānnam tulasyā rūpa-mañjarī |
snehena mohinī yadvad devatābhyo'mṛtam kramāt ||69||

praṇayi-jana-visrṣṭam śrī-harer bhukta-śiṣṭam
tad-adhara-madhu-miṣṭam tat-kareṇābhimirṣṭam |
nija-nikhila-gaṇeṣṭam rādhayā netra-dṛṣṭam
mitam api ca tadāsīd akṣayam baṇṭane'nnam ||70||

ramaṇa-kavala-śiṣṭam san-mṛṇālam marālyah
kiśalaya-kulam eṇyah śrī-marandam bhramaryah |
amṛtam iva cakoryaś caindavam rādhikādyā
mumudur adhikam annam prāsya kṛṣṇāvaśiṣṭam ||71||

ācamyāsvādayantyas tāḥ kṛṣṇa-tāmbūla-carvitam |
dāsībhiḥ sevitās tṛptā palyaṅkālau viśaśramuḥ ||72||
tulasī-rūpa-mañjaryau tat-tac-śeṣānna-temanam |
vṛndāyai mālatī-dvārā presayāmāsatur mudā ||73||

tatas te bhojayitvānyā vayasyā dāsikā api |
sa-gaṇaiḥ saha saṁhr̥ṣṭaiḥ sveśā-śeṣānnaṁ ādatuḥ ||74||
tatreṣṭa-vyañjanādīnāṁ anyonya-pariveśane |
bhojanāḍau tayoṛ āsīd vyatidāna-kaliḥ kṣaṇam ||75||
bhuktvācamya tad-āyāte rādhāyāś caraṇāntikam |
tāmbūla-carvitam tasyā aśnantyau tām asevatām ||76||

hr̥d-amṛta-ruci-ratna-drāviṇī harṣa-sindhurṁ
nayana-kuvalayālīm cālam uphullayantī |
vraja-vasati-janānām sādhu sāyantanyā
jayati viśada-līlā-kaumudī gokulendoḥ ||77||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtīnā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-varaje govinda-līlāmṛte
sāyam keli-mayo'tra vimśatitamah sargo'gamat pūrṇatām ||o||

||20||

—o)0(o—

(21)

ekaviṁśaḥ sargaḥ

rādhām sālī-gaṇām tām asita-sita-nisā-yogya-veśām pradoṣe
dūtyā vṛndopadeśād abhisṛta-yamunā-tīra-kalpāga-kuñjām |
kr̥ṣṇam gopaiḥ sabhāyām vihita-guṇi-kalālōkanam snigdha-mātrā
yatnād ānīya saṁśāyitam atha nibhṛtam prāpta-kuñjam smarāmi ||1||

athāyayau hareḥ pitā bahiḥ-sabhām vrajeśitā
nijāgrajānujair yutaḥ sumut-samudra-samplutaḥ |
sahākhila-vraja-prajās tam āgaman guṇi-vrajā
harer vilokanāśayā samṛddhayā sitāśayah ||2||

śreṇi-mukhya-loka-vipra-gopa-vṛnda-saṅginah
sva-sva-vidyayā'ghavairi-toṣaṇātiraṅginah |
āyayuh sva-gīta-vādyā-hāsyā-lāsyā-nandinah
sūta-varṁśa-śaṁsi-nṛtya-gāna-kartṛ-vandinah ||3||

te gopa-rājīṇā militā yathāyatham
sa-gauravam sa-praṇayānukampitam |
sammānitās tena mudānvitāḥ sthitāḥ
kr̥ṣṇekṣaṇotkaṇṭhita-netra-cetasah ||4||

śete sutaḥ śrama-bharād vihitāśano'sau
lokās tad-īkṣaṇa-tr̥ṣo bata kiṁ vidheyam |
itthaṁ vicintayati gopa-patāv akasmāt
kṛṣṇaḥ svayaṁ sakhi-kulaiḥ sahitaḥ samāyāt ||5||

svāntāmbudhiṁ netra-cakora-vṛndaṁ
romauṣadhiś ca smita-kairavālīm |
samphullayan ghoṣa-kṛtālayānam
sabhodayādrāv udito harīnduḥ ||6||

viprān gurūn svāñjali-bandha-vandanaiḥ
samān sakhīṁś ca smita-miśritekṣaṇaiḥ |
pālyāṁś tathānyān sadayāvalokanaiḥ
sambhāṣya tān so'pi viveśa saṅgibhiḥ ||7||

veda-dhvānair jaya-jaya-ravaiḥ pūrva-varṁśyānuvādais
tat-tal-līlā-viruda-paṭhanair vāditair bhūri-vādyaiḥ |
harṣodghoṣaiḥ stuti-kalakalaiḥ saṅgatānāṁ janānāṁ
ghoṣaḥ kṛṣṇe vyatanutatarāṁ svasya nāmno niruktim ||8||

vrajendreṇeritaḥ kṣattā lokān utkara-cālanaiḥ |
kolāhalān nivāryaitān yathā-sthānaṁ nyaveśayet ||9||

teṣūpaviṣṭeṣu nṛpeṅgiteṇa te
vicakṣaṇāḥ sva-sva-kalāḥ pṛthak pṛthak |
pradarśayantaḥ kramaśaḥ kalā-vidāḥ
sa-lālasān sabhya-janān atoṣayan ||10||

chālikyādi-nṛtyam eke'nye lāsyāṁ tāṇḍavaṁ pare |
nṛsimha-rāma-carita-rūpakābhinaye pare ||11||
vidyāṁ varṁśa-naṭīm anye sūtra-saṅcārikāṁ pare |
nānendrajālāny apare nipuṇāḥ samadarśayan ||12||
śrāvayāmāsur itare puṇyāḥ paurāṇikīḥ kathāḥ |
gītāni vividhāny eke kecit varṁśānuvarṇanam ||13||
catur-vidhānāṁ vidyānāṁ bhedaṁ anye śruti-priyān |
kecit kṛṣṇasya janmādi-līlāḍhyāṁ virudāvalīm ||14||

tebhyo vrajeśādi-sabhāsado dadur
vāsodhanālaṅkaraṇāny anekadhā |
te tāni kṛṣṇekṣaṇa-pūrṇa-mānasāḥ
svīcakrur ācāratayā na tr̥ṣṇayā ||15||

kṛṣṇānanendoḥ smita-kaumudīm bhṛṣaṁ
nipīya sabhyā'kṣi-cakora-santatiḥ |
vasanty api svāśru-miṣād atr̥pti-bhāk
pibaty aho prema-gatiḥ sudurgamā ||16||

tāvad vrajeśā-prahitaḥ sa raktakaḥ
sabhāṁ sametyāha naman vrajeśvaram |
vrajāvanīśotka-manā vrajeśvarī
didṛkṣate śrī-yuta-bharṭṛ-dārakam ||17||

tato vrajendreṇa kṛtāgrahotkaraḥ
sabhyān nijāloka-viyoga-kātarān |
sincan sahārdra-smīta vīkṣyaṇāmṛtaiḥ
kṛṣṇaḥ prapede nija-māṭṛ-mandiram ||18 ||

tāv āgatau sa-madhumanḡgala-mitra-vṛndau
mātā sutāv atha niveśya sumṛṣṭa-vedyām |
dugdhaṁ ghaṇaṁ sa-śaśi-śarkaram īṣad-uṣṇaṁ
stanyāśru-sikta-sicayālam apāyayat tau ||19||

tato gate mitra-gaṇe nijālayaṁ
sa-rohiṇīkā jananī suvatsalā |
ānīya śayyā-nilaye nīje nīje
baṭuṁ balaṁ kṛṣṇam aśīśayat pṛthak ||20||

śāyayitvātha tāms tad-tad-dāsān saṁyujya sevane |
teṣāṁ svacchanda nidrāyai calitā sā nijālayam ||21||

yāntī dāsān avadad atha sā sneha-viklinna-cittā
vatsā vatso vana-viharaṇaiḥ śrānti-bhān me yathāsau |
atrāyātān vividiṣu janān vārayadbhir bahiḥ-sthair
āpratyūṣāṁ svapiti nibhṛtaṁ tad-vidheyaṁ bhavadbhiḥ ||22||

śrī-rādhikāpy aśakalendu-karojjvalāyām
rātrāv ihātma-ramaṇāpti-samutsukāsau |
saṅketa-kuñja-gamana-tvaritā sakhībhiḥ
śuklābhisāra-racanām caturā cakāra ||23||

haṁsāmśukā sa-śaśi-candana-lipta-kāyā
muktā-vibhūṣaṇa-citā dhṛta-mallikā-srak |
yatnena mūkita-sunūpura-kiṅkinīkā
rādhā yayau sva-sadṛśāli-yutā nikuñjam ||24||

kadācit tāmasyām asita-vasanā sā mṛgamadair
viliptāṅgī kālāguru-tilaka-citrotpala-kulaiḥ |
kṛtottaṁsā nānāsita-maṇi-kṛtālankṛti-yutā
nirābādhā rādhā priyam abhisaraty āli-sahitā ||25||

vṛkṣa-cchāye pathi pathi bhiyā vañcayantī sva-gamyam
sthānaṁ vaṁśīvaṭa-viṭapinaḥ śākhayā lakṣayantī |

nyasya svīye hṛdaya-kamale sohyamānā nigūḍhaṁ
yantrākāre vraja-vana-bhuvā prāpa kṛṣṇā-samīpam ||26||

jānu-daghna-jalaṁ tīrtvā yamunā-nirjharāṁ mudā |
dvīpāyamānaṁ saṅketī-kṛta-kṛṣṇā-taṭaṁ yayau ||27||

śrī-govinda-sthalākhyāṁ taṭaṁ idam amalāṁ kṛṣṇa-saṁyoga-pīṭhaṁ
vṛndāraṇyottamāṅgaṁ krama-nataṁ abhitaḥ kūrma-pīṭha-sthalābham |
kuñja-śreṇī-dalāḍhyaṁ maṇi-maya-grha-sat-karṇikaṁ svarṇa-rambhā-
śreṇī-kiñjalkam eṣā daśa-śata-dala-rājīva-tulyāṁ dadarśa ||28||

vahantyā kṛṣṇayodīcyāṁ pūrva-pāścima-bhāgayoh |
nīryan-nirjhara-bāhubhyāṁ kroḍṭikṛtaṁ ivābhitaḥ ||29||

śālais tālais tamālais cala-dala-bakulair nārikelai rasālaiḥ
kuddālaiḥ sapriyālair dadhiphala-saralaiḥ śrīphalolūkhalaiś ca |
uddālaiḥ kandarālaiḥ salakuca-tilakair jambhalaiḥ pīta-śālaiḥ
plakṣais tūlaiḥ palāśair abalu-guḍa-phalair gālavair granthilaiś ca ||30||

golīḍhaiḥ kaṇṭaki-phalair madhuṣṭhīlair madhūlakaiḥ |
kṛtamālair drukilimaiḥ phalādhyakṣair halipriyaiḥ ||31||
mañjulaiḥ vañjulaiḥ kolair vañjulaiḥ vañjulaiḥ api |
drumotpalaiḥ karparālaiḥ kulakair deva-vallabhaiḥ ||32||

kalpa-drumair vāñchita-dāna-kalpair
apārijātair api pārijātaiḥ |
mandāra-vṛkṣair api rāñkyadāraiḥ
santānakaiḥ sammada-tānakaiś ca ||33||

śaśvad dhareś citta-śarīra-candanair
yac candanaiḥ śrī-hari-candanair api |
mahā-vadānyair itaraiś ca bhūruhair
vyāptaṁ latā-rāji-virājitaṅgakaiḥ ||34||

(pañcabhiḥ kulakam)

śrī-vāsantī-saptalā-svarṇa-yūthī
jātī-yūthī-mallikā-mudgarādyaiḥ |
viṣṇukrāntā-kṛṣṇalā-bhīru-bimbā
kubjāsphotādyaiś ca vallī-samūhaiḥ ||35||

lavaṅgāśoka-kundāmra-latābhiś cānvitaṁ ca yat |
drākṣā-bhujaga-vallīnāṁ valajaiś ca kvacit kvacit ||36||

(yugmakam)

vallyaḥ sarvā yatra tāḥ kalpavallyo
vṛkṣāḥ sarve kalpavṛkṣā bakāreḥ |

gopīnām cābhīṣṭa-pūrtau samarthā
jātyā yā ye tādṛśaḥ kintu tās te ||37||

puṣpavatyo'py amālinyāḥ sandrṣṭa-rajaso'py aho |
sukumāryaḥ sa-prasavā api mugdhā latā iha ||38||

yatrānīsaṁ kṛṣṇa-saṅgād
gopyaḥ śyāmalatām gatāḥ |
stabdhāḥ sthāvaratām prāptāḥ
santi śyāma-latā-cchalāt ||39||

sahacaryaś ca dāsyas ca rādheśāloka-modataḥ |
stabdhāḥ kaṇṭakitā mūrti-bhedair gulmatayā sthitāḥ ||40||
(yugmakam)

śrī-bhū-līlāḥ sevane nanda-sūnor lubdhā
labdhāḥ sthāsnutām bhūri-puṇyaiḥ |
jāti-dhātrī-śrī-tulasyātmanāddhā
kurvantyas tad yatra nityaṁ vasanti ||41||

brāhmī haimavatī cātra kṛṣṇāloka-trṣṇayā |
somavallī-harītakyoś chalena sthāsnutām gate ||42||
kṛṣṇāyānandadā bhānti padminyō'tra jale sthale |
cara-sthiratayā tadvaj jale rājīva-pālayaḥ ||43||

yatra bhāti sthirā phullā rajanī divase'py aho |
dine'pi kṛṣṇa-pakṣe'pi jyotsnī ca sthāsnutām gatā ||44||
śārālir bhāty apsu carā śārālīś ca sthirā sthale |
cara-sthiratayā yatra jhaṣā bhānti jale sthale ||45||
śālā bhānti carās toye yatra śālā sthirā sthale |
rohito'psu caras tīre rohītau ca cara-sthīrau ||46||

kamalā bhānti kuñjeṣu yatra kṛṣṇasya tuṣṭaye |
dīvyanti kamalās tīre kamale kamalāny api ||47||
virahitam api raktākṣaiḥ prāṇibhir abhitaḥ sadā yad idam |
raktākṣai raktākṣai raktākṣaiś cānvitam satatam ||48||

viyutaṁ kalikārair yat saṁyutaṁ kalikārakaiḥ |
bhīmaiḥ sattvair vihīnaṁ ca sthirair bhīmaiḥ sadānvitam ||49||
vihīnam api kharjūrair ariṣṭaiś ca palāśakaiḥ |
kharjurair apy ariṣṭaiś ca palāśaiś cānvitaṁ sadā ||50||

kanakācita-bhūḥ kanakaiḥ kanakaiḥ
kanakaiḥ kanakaiḥ kanakaiś ca vṛtā |
vibabhāv iha sā kramukaiḥ kramukaiḥ
kramukaiḥ kramukair api ya nicitā ||51||

priyakair jaṅgamair yuktaṁ priyakaiḥ priyakaiḥ sthiraiḥ |
mayūrain jaṅgamaḥ tadvan mayūraiḥ sthāvarair api ||52||

bakulaiś ca nava-kulais tamālair nata-mālakaiḥ |
sadrumā vidrumā ceti vṛtās caryāsti yan mahī ||53||
kṛṣṇasāraiḥ kṛṣṇa-sārai rurubhī rurubhiś ca yat |
śambaraiḥ śambarair vyāptaṁ rohiṣai rohiṣa-priyaiḥ ||54||

yat karṇa-hāri-hārīta-bharadvāja-śukoktibhiḥ |
vatsa-gālava-śāṇḍilyānvitaṁ muni-sado yathā ||55||

śruti-ṛtu-vasukoṇair maṇḍalāṅgaiś ca kaiścid
vividha-maṇi-vicitrair dikṣu sopāna-yuktaiḥ |
gala-hṛd-udara-nābhi-śroṇi-jānūru-daghnair
valita-lalitamūlā-kuṭṭimaiḥ sālābālaiḥ ||56||

nīla-rakta-maṇibaddha-kuṭṭimāḥ
kecid indu-maṇi-jāla-vālakāḥ |
nīla-rakta-maṇi-jāla-vālakāḥ
ke'pi candramaṇi-baddha-kuṭṭimāḥ ||57||

vṛkṣā haimā harimaṇi-mayaiḥ kāñcanair aindranīlā
vaiduryābhāḥ sphaṭika-maṇijaiḥ sphāṭikāḥ padmarāgaiḥ |
glaukāntāṅgā marakata-mayais taiś ca te'nye tathānyair
dīvyanty asmin vratati-valayaiḥ śliṣṭa-śākhāḥ praphullāḥ ||58||
(sandānitakam)

harimaṇi-bhuvi haimā vaidrumā vai drumāś ca
sphaṭika-maṇi-dharāyāṁ sphāṭikāḥ svarṇa-bhūmau |
aruṇa-maṇi-dharāyāṁ śākra-nīlāś ca yasmin
marakata-maṇi-dhātryāṁ padmarāgā vibhānti ||59||

svarṇa-skandhāḥ śiti-sitamaṇi-sthūla-śākhopaśākhāḥ
kecid vṛkṣā marakata-dalāḥ padmarāga-pravālāḥ |
vibhrājante sphaṭika-kusumāḥ sthūla-muktāphalaughāś
cānye tat-tan-maṇi-viracanā vaiparītyena yasmin ||60||

+++

teṣāṁ phalāny akhila-vāñchitadāny agānāṁ
dīvyanti ratna-pṛthu-samputa-sannibhāni |
śrī-kṛṣṇa-kṛṣṇa-ramaṇī-caya-yogya-vastrā-
laṅkāra-gandha-paṭavāsa-yūtāni yatra ||61||

svabhāva-mālākṛti-puṣpa-bhājāṁ
phalāni tāsāṁ rurucur latānāṁ |

kuṣmāṇḍa-tumbī-sadrśāni yatra
śrī-kṛṣṇa-līlocita-vastu-bhāñji ||62||

kusuma-racita-śayyoloca-bhūṣopadhānaiḥ
sa-madhu-caṣaka-tāmbūlāmbu-gandhādi-pātraiḥ |
vyajana-mukura-sindūrāñjanāmatrakaiś cā-
nvita-maṇi-nicitāntar-bhūmayo bhūri-citrāḥ ||63||

kusumita-bahu-vallī-maṇḍalair bhitti-kalpair
upari ca paṭalābhaiḥ śliṣṭa-śākhā-samūhaiḥ |
niviḍa-dala-phalānāṁ chāditāḥ pādapānāṁ
maṇi-maya-gr̥ha-tūlyā yatra kuñjā vibhānti ||64||

yatrāticitrāmbara-puṣpa-citritāḥ
śākhāsu sat-kalpa-palāśināṁ sitāḥ |
dīvyanti nānā-maṇibhiḥ sucitritā
hindolikāḥ śrī-hari-rādhikā-priyāḥ ||65||

kapota-pārāvata-kokilānāṁ
hārīta-kāpiñjala-taiṭṭibhānāṁ |
māyūra-cākoraka-cātakānāṁ
cāṣāli-lāvāvali-vartakānāṁ ||66||

yac chauka-śārī-tati-cātakānāṁ
kāliṅga-pādāyudha-taittirīnāṁ |
vyāghrāṭa-bhāṣāvali-kaukkubhānāṁ
svanair vilāsaiḥ śruti-netra-hāri ||67||

(yugmakam)

vistīrṇā ratna-citrāntā tad-antaḥ-kanaka-sthalī |
nikuñja-maṇḍalaiḥ kalpa-drumānāṁ asti veṣṭitā ||68||

madhye vicitra-maṇi-mandiram asti tasyāḥ
kalpa-drumāṅkam anu kuṭṭīma-śobhi-dikṣu |
sopāna-pāli-lalitaṁ valitaṁ vidikṣu
santānakādy-apara-vṛkṣa-catuṣṭayena ||69||

sva-kānti-jālāyata-lola-pakṣair
ūrdhva-kramāt kuñcita-pūrva-pāдайḥ |
paścād adho nyasta-darāyatānya-
svīyāṅghri-yugmārpita-deha-bhāraiḥ ||70||

māṇikyā netrai ravi-kānta-gātrair
utpuccha-karṇaiḥ kapiśocchaṭaughaiḥ |
uḍḍīyamānair iva ratna-simhair
yad uhyamānaṁ viyatīva dikṣu ||71||

sucela-tūlīṣuta-hema-karṇikaṁ
khaṭṭāyamānaṁ maṇi-kānti-keśaram |
yasyāntar-aṣṭa-cchada-padma-sannibhaṁ
kṛṣṇasya siṁhāsanam asti kāñcanam ||72||

(sandānitakam)

laghu-ratnālaya-svāṅkaiḥ kuñjaiḥ kalpa-latāvṛtaiḥ |
aṣṭabhiḥ kalpa-vṛkṣāṇāṁ bahir yad dikṣu śobhitam ||73||
vallī-yuk-kalpa-vṛkṣāṇi kuñjānāṁ tad-bahir-bahiḥ kramād |
dviguṇa-saṅkhyānāṁ bahubhir maṇḍalair vṛtam ||74||
bhāsvatā mṛga-pakṣyādi-mithunai ratna-citritaiḥ |
śūnya-hema-sthalī-prānta-bhāgena tad-bahir vṛtam ||75||
tad-bahiḥ kadālī-śaṇḍaiḥ saphalaiḥ śītala-cchadaiḥ |
vṛtaṁ nānā-jāti-bhedaiḥ karpūrākara-valkalaiḥ ||76||
tad-bahir veṣṭitaṁ puṣpodyānenātiprathīyasā |
prṥthak-tat-tat-puṣpa-bāṭī-valītena samantataḥ ||77||

tad-bahir bhūri-bhedānāṁ namrāṇāṁ phala-bhārataḥ |
ārāma-maṇḍalais tais tair veṣṭitam phala-bhūruhāṁ ||78||
taylor madhye'raṇya-devī-kuñja-dāsī-śatānvitaiḥ |
sevopakaraṇāgāra-nikaraiḥ parito vṛtam ||79||
bahir bahiḥ kramāt tasmād vṛtaṁ tat-tal-latā-yutaiḥ |
sāntarālaiḥ prṥthak tais taiḥ śreṇī-bhūtair dru-maṇḍalaiḥ ||80||
kara-labhya-harit-pītāruṇāccha-phala-gucchakaiḥ |
tad-bahir vṛta-kaṇṭhānāṁ pūgānāṁ maṇḍalair vṛtam ||81||

ālabāla-niṭilopari-suptair veṣṭitaṁ suphala-gucchaka-vṛndaiḥ |
bhūṣaṇālibhir ivāṅkita-kaṇṭhair nārikela-valayair bahir asmāt ||82||

campakāśoka-nīpāmrādīnāṁ kṛṣṇā-taṭopari |
punnāga-bakulādīnāṁ nikuñjais tad-bahir vṛtam ||83||
tīra-nīrānamra-śākhaiḥ phulla-vāsantikāvṛtaiḥ |
mañjulaiḥ vāñjulaiḥ kuñjair vāñjulaś cābhito vṛtam ||84||

sva-pārśvayoḥ śrī-bakulāvalibhyāṁ
sañcchāditāny atra citāni ratnaiḥ |
āmandirād yāmuna-tīrthagāni
catvāri vartmāni vibhānti dikṣu ||85||

yasyaiśānyāṁ diśi maṇi-taṭaṁ brahma-kuṇḍaṁ yad āste
tasyaiśānyāṁ śiva iha sadā so'sti gopīśvarākhyāḥ |
tasyodīcyāṁ taṭa-bhuvi taruḥ so'sti varṁśī-vaṭākhyas
tiṣṭhan varṁśy āhvayati ramaṇīḥ kuṭṭime yasya kṛṣṇaḥ ||86||

(ūnavimśatyā kulakam)

jānūru-daghnaiḥ kaṭi-nābhi-mātrair
hṛt-kaṇṭha-mūrdha-dvayasaiḥ kvacic ca |
kuṭrāpy agādhaiḥ salilair aghāreḥ
sampādayitrī jala-keli-saukhyam ||87||

kahlāra-kokanada-kairava-puṇḍarīkair
indīvarāmburuha-hallaka-hema-padmaiḥ |
phullair lasan-madhukaraiḥ sarasair manojñā
tat-tat-parāga-makaranda-sugandha-toyā ||88||

cakrāṅga-madgu-plava-cakravāka-
sarāri-koṣaṣṭika-sārasānām |
kāḍamba-kāraṇḍava-khañjanānām
svanair vilāsair yuta-tīra-nīrā ||89||

gokaṇṇa-rohiṣika-śambara-kṛṣṇasārair
nyaṅkveṇa-raṅku-prṣatair gavayaiḥ śaśaiś ca |
gandharva-rohita-samūru-camūru-cīnair
anyair mṛgair valita-tīra-vanānta-bhāgāḥ ||90||

ekāni nirjhara-vṛtāny abhito'parāṇi
prānte'timukta-sunikuñja-śatānvitāni |
anyāni dikṣu kusumopavanāvṛtāni
pūrṇendu-maṇḍala-nibhāni manoharāṇi ||91||

karpūra-cūrṇa-mada-nindaka-bālukāni
pūrṇāmṛta-dyuti-kara-dviguṇojjvalāni |
śrī-kṛṣṇa-ballava-vadhū-caya-rāsa-nṛtya-
lakṣmānvitāni pulināni ca bhānti yasyāḥ ||92||

yasyottarāyāṁ yamunā-diśi svayaṁ
sāraṇya-tīraiḥ pulinātirājitaiḥ |
svair nirjharair bhūribhir āntarāntarā
saṁveṣṭya rāsa-sthalikāṁ vibhāti sā ||93||

(saptabhiḥ kulakam)

kalpa-drumādhaḥ-sthita-ratna-mandiraṁ
gopāla-simhāsana-yoga-pīṭhakam |
yam āgamajñāḥ pravadanti yaṁ hareḥ
priyā-gaṇaḥ keli-nikuñjam āha ca ||94||

evaṁ-vidhaṁ taṁ sthala-rājatallajaṁ
kandarpa-līlā-sukha-satra-mandiraṁ |
govinda-saṁsmārakam ātmano guṇair
vīkṣyāparādhā sa-sakhī-tatir mudam ||95||

vṛndā savṛndātra vibhūṣayantī
kuñjāni nānā-racanopacāraiḥ |
nijeśayor vartmani datta-dṛṣṭiḥ
sveśām akasmān militām dadarśa ||96||

abhyudgatāsyai vinivedya hallake
sā keśavottamaṁsa-care mudānvitā |
sandarśayantī vana-kuñja-mañjutām
nikuñja-rājam prati tām anaiṣīm ||97||

śobhām vanasyendu-karānurañjitām
soddīpanīm bhāva-tateḥ svabhāvataḥ |
nikuñja-vṛndasya ca vṛndayācitām
vīkṣyāsa lolā hari-saṅgamāptaye ||98||

tasyā uddīpta-bhāvālī vātyayoccālitam manah |
krṣṇāpty-āśāpagotkanṭhāvarte tūlam ivāpatat ||99||

kuñjam muhur viśati paśyati tatra citrāny
asmān nireti saraṇīm sarati priyasya |
patre kvacic calati taṁ manute sametaṁ
vṛndām ca pṛcchati tad-āgamam utsukeyam ||100||

saṁkalpān hariṇā vilāsa-vitateḥ prāptau vikalpān hareḥ
saṁjalpān sphuratāmunā ca purataḥ santanvatī bhūriśaḥ |
ākalpaṁ sva-tanoḥ sukalpam api sā talpaṁ ca saṁkurvatī
sukalpaṁ kālam analpa-kalpa-dṛśaṁ mene priyāpty-utsukā ||101||

athātra ghoṣeśa-sutaḥ savitryām
svaṁ śāyayitvā sva-grhaṁ gatāyām |
kṣaṇaṁ sa viśramya bahiḥ-svadāsān
prasthāpya gehāc chayanād udasthām ||102||

kīlayitvā puro-dvāraṁ dāsān prasthāpya tad-bahiḥ |
gantum utkamanāḥ kuñjam pakṣa-dvāreṇa niryayau ||103||

anācchannaṁ hitvā śaśi-kara-citaṁ ghoṣa-vasateḥ
pura-dvāraṁ sambhāvita-vividha-lokāgama-gamam |
sukham paścāt-sṛtyā viṭapi-vṛtayā yāmi vipinaṁ
vicāryetthaṁ gantuṁ pada-yugam adhād yarhi sa puraḥ ||104||

tadaiva sā sve vraja-bhūr atarkitaṁ
nidhāya yantrārpita-yāna-sannibhe |
manojave hṛt-kamale nināya taṁ
kuñjālayaṁ tan-manasā saha drutam ||105||

(yugmakam)

jyotsnā-pūrṇaṁ tūrṇam ullaṅghya yatnāc
 chāyācchannaṁ vartma gr̥hṇaṁs tarūṇām |
 āyāto'haṁ preyaśī sāgatā me
 kiṁ vā netthaṁ kṛṣṇa āsīt tadotkaha ||106||

itas tāvaj jyotsnojjvalita-pavanāṇdolita-dalaṁ
 tamālaṁ rādhārāt-kanaka-citam ālokya muditā |
 priyaṁ matvāyāntaṁ vihasitum amuṁ kautukavatī
 nilīnāsīt kuñjālayam anuvayasyāly-anumatā ||107||

ratna-pradīpādika-dhāri-bhitti-
 pralagna-haima-pratimāli-madhye |
 sthitā priyaṁ prekṣya puraḥ sphurantaṁ
 dṛṣṭāsmi aneneti muhur nililye ||108||

tāvat kṛṣṇo'pi tatrāyād vṛkṣācchannena vartmanā |
 vṛndābhyetya dadau tasmai karṇikārāvataṁsakau ||109||
 (sandānitakam)

pulaka-mukula-jālā-bāṣpa-dhārā-marandā
 vikṛti-malaya-vātotkampitā sāli-pāliḥ |
 smita-kusuma-sitāṅgī gadgadāli-svanāsīd
 udayati dayite'smin mādhavī mādhavīva ||110||

kṛṣṇo'pi tāsām avaloka-jātā-
 nandottha-bhāvāli-vibhūṣitāṅgaḥ |
 kāntāvalokottaralākṣi-cetāḥ
 kāntām apaśyann avadat tadālīḥ ||111||

vayasyā vaḥ sakhyaḥ kva nu nija-gr̥he tad-virahitāḥ
 kathaṁ yūyaṁ prāptāḥ kusumam avacetuṁ ravi-kṛte |
 kutas tat-saurabhyaṁ prasarati tad-aṅgena militāc
 charirād asmākaṁ vitatham idam astv eva vitatham ||112||

tāṁ vinā na vane yuṣmad-gatiḥ sambhāvyate kvacit |
 candra-mūrtiṁ vinākāśe nekṣyante tan-marīcayaḥ ||113||
 neyaṁ candra-tanūḥ kintu śrīr iyaṁ vṛṣabhānujā |
 yaika-deśe sthitā vyāpnoty amūṁ tvāṁ ca sva-dīptibhiḥ ||114||
 evaṁ narmālibhis tanvan vṛndayāsau dṛṣeritaḥ |
 kāntā sandarśanotkanṭhaḥ prāviśat svarṇa-mandiram ||115||
 rādhā-kānty-ucchalat-svarṇa-geha-kāntyākhile kṛte |
 pītādvaitē'ntare'paśyat sarvaṁ hema-mayaṁ hariḥ ||116||
 tāvat sva-kānti-milanāt procchalantyā ca tat-tviṣā |
 vyāptaṁ sāpaśyad atratyāṁ sarvaṁ marakata-prabham ||117||
 pañcālikāntare'nviṣya paśyann api muhuḥ priyām |

stabdhām svāloka-mud-bhībhyām mene pañcālikām priyaḥ ||118 ||

tām lālasā dayita-saṅgataye purastād
drag-vāmatāpasṛtaye ca cakarṣa paścāt |
tāvan mud-uttha-jaḍataitya nivārya tām tām
vāmā sakhīva nirurodha hareḥ purastāt ||119||

tām spraṣṭum utsukatayeritam antikāptam
taṁ stabdhatādhvani rurodha balān mud-utthā |
tām lālasetya vinivārya haṭhāt priyām taṁ
prāpayya tat-karam adhārayad āśu sogrā ||120||

tat-sparśataḥ pulaka-kampa-dṛg-ambu-kīrṇā
vaivarṇya-gharmajalabhāk-taralāyatākṣī |
paśyanty amuṁ kuṭīla-cilli-latā tiro-dṛk-
prāntena sā priya-karāt sva-karam cakarṣa ||121||

smerāruṇānta-kuṭīlāśru-kalāñci-pakṣma-
helollasac-capala-locanam utsmītārdram |
kaṇṭhādhva-khañjita-sa-huṅkṛti-bhartsanokti
preksyāmitām mudam avāpa hariḥ priyāsyam ||122||

nāsā-rasajñā-śruti-netra-varṣmabhir
lubdhaiḥ sva-tat-tad-viṣaye priyau mithaḥ |
tau luṇṭhayāmāsatur aṅga-nīvr̥taṁ priyā
chalācchanna-mayaṁ balāt sphuṭam ||123||

gūḍhau punaḥ svarṇa-ghaṭau vimoṣituṁ
sarīsr̥pantaṁ nija-kañcukāntare |
kāmañku-śāstraṁ kara-taskaram hareḥ
kareṇa sāruddha paraṁ na vāñchitam ||124||

iti sumadhura-līlānanda-sindhau nimagne
śīthilita-tanu-citte preyasi preyasī sā |
priya-saha-nija-līlālokanāyāgatālī
valita-mudita-vāmyā kuṭṭimaṁ prāpa gehāt ||125||

harir api rasa-bhaṅgaiḥ prāpitas tat-samīpaṁ
tad-avakalana-bhītyā sā nilīye sakhīṣu |
sa punar iha vicinvan tāsū tām tac-chalāt tāḥ
praṇaya-kuṭīla-dṛṣṭiḥ saṁspr̥śan modam āpa ||126||

yad api hṛdi vivṛddhām kāñcid āśām tayos tām
nyaruṇad atibaliṣṭhā vāmataitya priyāyāḥ |
tad api sukha-samṛddhiṁ prāpatus tāv udagrām
prathayati hi sukhābdhīn vāmatāpy aṅganānām ||127||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-viraje govinda-līlāmṛte
sargaḥ pūrva-niśā-vilāsa-valito'gād ekaviṁśābhidaḥ ||o||

||21||

—o)0(o—

(22)

dvāviṁśaḥ sargaḥ

tāv utkau labdha-saṅghau bahu-paricaraṇair vṛndayārādhyamānau
preṣṭhālībhir lasantau vipina-viharaṇair gāna-rāsādi-lāsyaiḥ |
nānā-līlā-nitāntau praṇayi-sahacarī-vṛnda-saṁsevyamānau
rādhā-kṛṣṇau niśāyāṁ su-kusuma-śayane prāpta-nidrau smarāmi ||1||

vṛndā sa-vṛndātha sahāli-vṛndau
vṛndāvaneśāv anunāthya nāthau |
tad-ālayālindam aninda-śobhaṁ
pūrṇendu-kānty-ujjvalitaṁ nināya ||2||

sā tatra tau puṣpa-citāntarāyāṁ
sucīna-vastrāstaraṇānvitāyāṁ |
kalinda-kanyānila-śītālāyāṁ
nyavīviśat kāñcana-vedikāyāṁ ||3||

āveśanād āli-gaṇopanītair
vicitra-puṣpābharaṇaiś ca nālyaiḥ |
tāmbūla-gandha-vyajanaḥ sutoyaiḥ
sā tau nijeśau sargaṇau siṣeve ||4||

tat kānanaṁ tām rajanīm priyās tāḥ
kṛṣṇām ca tām tat-pulināni tāni |
samīkṣya kṛṣṇo hṛdi jātayābhavat
sa prerito rāsa-vilāsa-vāñchayā ||5||

sa-gaṇo'raṇya-vihṛtiś cakra-bhramaṇa-nartanam |
hallīśakaṁ yugma-nṛtyaṁ tāṇḍavaṁ lāsyam ekakam ||6||
tat-tat-prabandha-gānaṁ ca sanṛtya-rati-narmaṇī |
jala-kheley amūny eṣa rāsāṅgāni vyadhāt kramāt ||7||

(yugmakam)

jyotsnojjvalaṁ manda-samīra-vellitaṁ

sva-saṅgamoddīpta-vasanta-jṛmbhitam |
nṛṭyan-mayūraṁ pika-bhṛṅga-nāditam
vanam samīkṣyātra vihartum aicchat ||8||

vaṁśī-gānena tāsṽ eṣa jñāpayāmāsa vāñchitam |
tan-nāmaivānugānena sa tābhiś cānumoditaḥ ||9||

kānane sudhāmśu-kānti-śubhra-mañju-vigrahe |
puṣpīte samas tvayādyā me priyāli-varga he |
rantum atra vāñchitāni citta-vṛttir udvāhed
evam astu kṛṣṇa kṛṣṇa kṛṣṇa kṛṣṇa kānta he ||10||

utthitaḥ sva-ramaṇī-gaṇa-saṅgī
vṛndayāpy anugato mṛdu gāyan |
praty agam prati lataṁ prati kuñjam
sa pradakṣiṇatayā bhramati sma ||11||

mṛdu-malayānilajita-latā-taru-patra-cayaṁ
sumadhura-pañcama-dhvani-kalā-cana-kokilakam |
dhvanad-ali-barhiṇaṁ praṇayinī-gaṇa-gīta-guṇo
vanam avagāhya tat sa ramate harir atra mudā ||12||

mūrcchothitā iva punar navatām ivāptāḥ
snātā ivāmṛta-rasair madhu-citritā vā |
vṛndāvane taru-latā-mṛga-pakṣi-bhṛṅgā
āsan harer vana-vihāra-viloka-harṣāt ||13||

kṛtvāgre dvija-mṛga-cañcarīka-vṛndaṁ
kṛṣṇotsukam aṭavī-praharṣiṇīyam |
candrāmśūtkara-valitā maruc-calārād
āyāntaṁ svaritam ivābhyupaiti kṛṣṇam ||14||

gaurāṅgīṇāṁ vapuḥ-kānti-militendu-rucā vanam |
viliptaṁ bhāti dhautam vā jalena kala-dhautayoḥ ||15||

śrī-rādhikāṅga-dyuti-vṛnda-saṅgamāt
kṛṣṇāṅga-cañcad-dyutayo virejire |
sudhāmśu-mūrter dyuti-puñja-rañjitās
calat-tamālāga-dalālayo yathā ||16||

svāgatāḥ stha sukhinaḥ khagā mṛgāḥ
śarma vo lasati kiṁ nagā latāḥ |
bhavyam avyavahitaṁ madhupā vas
tān aprcchad akhilān iti kṛṣṇaḥ ||17||

kiśalaya-kara-bhāk supuṣpitāgrā

madhupa-pikāli-nināda-mañju-gānā |
pavana-guru-vicālitāṭavīyaṁ
harim avalokya nanarta nartakīva ||18||

rādhā-kṛṣṇān anv anucalato'saṅkhyān bhṛṅgān
śrāntān matvā pāyayitum iva svaṁ mādhvīkam |
vātālīvellat-kiśalaya-hastenotphullā
śaśvat-premārdrāhvayati mudā vāsantīyam ||19||

nija-kula-dharmam apohya gopikā
sukhayati kṛṣṇam itīva śikṣayā |
api surabhau sphuṭitātha tan
mude tam ali-rutair iha nauti mālātī ||20||

cañcan-matta-bhramara-vilasitāpāṅgālokā kusuma-vihasitā |
nṛtyantīvānila-cala-vapuṣā mallī-vallī hari-mudam atanot ||21||

sva-savidham ayitaṁ vīkṣya kṛṣṇaṁ latālī
pramudita-vihaga-dhvāna-nāndīmukhīyam |
malayaja-pavanollālasat-pallavaijat-
kara-vivṛta-nayair nṛtyatīva pramodāt ||22||

praṇayati kuñjāvalir api guñjā-tati-kṛta-citrā kusuma-vicitrā |
nava-dala-talpātyali-pika-jalpā sa-dayita-kṛṣṇādika-hṛdi tṛṣṇāḥ ||23||

rādhā-śampālīṅgita-dehe'mṛta-varṣe
mandra-dhvāne kṛṣṇa-payode sphurite'gre |
kekā-dhvānair unnata-piñchaiḥ śikhinībhir
nṛtyaty ārān matta-mayūrāvalir uccaiḥ ||24||

dhvanad-ali-vihagaṁ śīta-vāteritaṁ
pariṇata-phala-yuk candrikā-rūṣitaṁ |
vikaca-kusuma-sat-saurabhaṁ śrī-harer
vanam idam atanod indriyāṇāṁ mudam ||25||

atha dara-phullam aśoka-latā-
stavaka-yugaṁ vṛṣabhānu-sutā |
svayam avacitya hareḥ śravasoś
capala-kareṇa dadhau sumukhī ||26||

tad anu ca calitā svayaṁ hariṇā'py asau
praṇaya-kalahe sadā'py aparājitā |
tad api sa ca tat-karād apahr̥tya tat-
stavaka-yugalaṁ priyā-śravasor nyadhāt ||27||

sukaṇṭhībhiḥ kaṇṭhī-rava-madhura-madhyābhir

abhiṭaḥ kalaṁ gāyantībhiḥ sarasam anugītāmala-guṇaiḥ |
sprṣānn aṅgāny āsāṁ stavaka-kusumādy-arpaṇa-miṣād
akuṇṭhām utkaṇṭhām nibhṛta-rataye'vardhayad ayam ||28||

kilakiñcita-vivvoka-vilāsa-lalitādikaiḥ |
kṛṣṇas tā bhūṣitās cakre sva-saṅgād bhāva-bhūṣaṇaiḥ ||29||

sva-varṇitābhir vallībhir ali-dhvani-miṣād asau |
anugīto'nandayat tāḥ puṣpādāna-miṣāt sprṣan ||30||

yad yaj jagau candra-latādikaṁ haris
tenaiva paścāt priyayā yutaṁ harim |
varṇārthayoḥ kvāpi viparyayeṇa tāḥ
kṛṣṇasya nāmnā'nujaguḥ kva cālayaḥ ||31||

jagad-āhlādaka-śīlaḥ pramadā-
hṛdi vardhita-manasija-pīlaḥ |
rādhānurādhikāntar vilasan
śuśubhe kalā-nidhiḥ so'yam ||32||

jagad-āhlādaka-śīlaḥ pramadā-
hṛdi vardhita-manasija-pīlaḥ |
rādhānurādhikāntar vilasan
śuśubhe kalānidhiḥ so'yam ||33||

san-mālatyām asyām mālatyām mālatībhiḥ phullābhiḥ |
saṁveṣṭita iha paritaḥ punnāgo'yam virājate gahane ||34||

san-mālatyām asyām mālatyām mālatībhiḥ phullābhiḥ |
saṁveṣṭita iha paritaḥ punnāgo'yam virājate gahane ||35||

mādhavāliṅgita-mādhavī bhrājate
mādhavaś cānayā phullayā rājate |
viśvam apy etayoḥ saṅgam ānandataś
cakṣuṣī nandayan modate sarvataḥ ||36||

mādhavāliṅgita-mādhavī bhrājate
mādhavaś cānayā phullayā rājate |
viśvam apy etayoḥ saṅgam ānandataś
cakṣuṣī nandayan modate sarvataḥ ||37||

samphullā samphullo milanān mitha iha vane sadālīnām |
kāñcana-vallī cāsau sukhadā tāpiñcha-maulis ca ||38||

samphullā samphullo milanān mitha iha vane sadālīnām |
kāñcana-vallī cāsau sukhadā tāpiñcha-maulis ca ||39||

śaṁsann iva madanājñāṁ madayan hṛdayaṁ kalaṁ gāyan |
nava-padminīṣu rātrau vilasati madhusūdanaś citram ||40||

śaṁsann iva madanājñāṁ madayan hṛdayaṁ kalaṁ gāyan |
nava-padminīṣu rātrau vilasati madhusūdanaś citram ||41||

rajanī-ramaṇas tamasāṁ śamano
nalinī-kulam unmahasāṁ apanut |
śitigur gagane śitibhe vighane
subabhau kumudāvaka eṣa mudā ||42||

rajanī-ramaṇas tamasāṁ śamano
nalinī-kulam unmahasāṁ apanut |
śitigur gagane śitibhe vighane
subabhau kumudāvaka eṣa mudā ||43||

kamalinī-malinī-karaṇe paṭur
vidhuritā-dhuritāṁ iha cakravān |
nivi dadhad vidadhad bhagaṇe dhṛtiṁ
na sa mude samudeti vidhur mama ||44||

sa sudṛśāṁ sudṛśāṁ ruci-kṛd
rucir virahitā rahitā nija-tārakāḥ |
suvidadhad vidadhat kumudāvanam
vara-mude sa mudeti vidhur hi naḥ ||45||

itthaṁ gāyan madhura-vipina-śrī-bharāloka-tṛptaḥ
kāntāvallīr api viracayan svābhimardena phullāḥ |
bhrāmaṁ bhrāmaṁ bhramara-nikaraiḥ svānugair veṣṭito'sau
tābhir vaṁśī-vaṭa-viṭapinaḥ kuṭṭimaṁ prāpa kṛṣṇaḥ ||46||

tatropaviṣṭaḥ sa dadarśa kṛṣṇāṁ
sva-darśanānanda-vivṛddha-tṛṣṇāṁ |
phenāli-hāsāṁ khaga-nāda-gānāṁ
sva-saṅgamāyotka-hṛṣīka-vargāṁ ||47||

sparśotsavayocchalad-ūrmi-hastāṁ
lolābja-raktotpala-phulla-netrāṁ |
samucchalan-nakra-mukhocca-nāsāṁ
āvarta-gartotsuka-karṇa-pālīm ||48||

(yugmakam)

pulināni samīkṣyāsau tatra rantu-manā hariḥ |
kṛṣṇā-pāraṁ gantu-kāmaḥ samuttasthau priyā-gaṇaiḥ ||49||

athāgatānām sva-jalāntikam sā
teṣām padābjeṣu taraṅga-hastaiḥ |
samarpya padmāny atha tāni kṛṣṇā
tais taiḥ spr̥śantīva muhur vavande ||50||

gati-śiñjite mura-ripor vanitānām
drutam abhyasann iva nijair gati-nāдайḥ |
tam ihābhyupaiti puratas taṭa-kacchāt
kalahaṁsikāli-valitaḥ kalahaṁsaḥ ||51||

skhalad-gatitayācyutāgati-mudā
samṛddha-jalatām jagāma yamunā |
sva-pāram ayitum samutkam atha tam
samīkṣya tanutām jaloddhata-gatiḥ ||52||

jānu-dvayasa-toyāyām kṛṣṇāyām kṛṣṇa-tuṣṭaye |
gulpha-daghna-jalā āsan nirjharāḥ pulināvṛtāḥ ||53||
tīrtvā tīrtvā sukhenaitān krameṇa nirjharān hariḥ |
babhrāma pulineṣv eṣu viharan sa-priyā-gaṇaḥ ||54||

sākūta-sa-smita-vilokana-narma-jalpair
ālīṅgana-stana-nakhārpaṇa-cumbanādyaiḥ |
tāsām sva-saṅgaja-manoja-vilāsa-tṛṣṇām
kurvan muhuḥ sa vipulām vilālāsa kṛṣṇaḥ ||55||

tataḥ pulinam āgatya sa cakra-bhramaṇābhidham |
tatra rantu-manāś cakram āruroha priyā-gaṇaiḥ ||56||

vitasti-mātrocca-nikhāta-śaṅkuga-
trinemi-cakropari rādhayā saha |
sthitaḥ sa madhye'nya-sakhī-gaṇaiḥ kramād
bahiś cakārātha sumaṇḍala-trayīm ||57||

āvṛtya pūrṇam rasa-dhārayā hariṁ
rādhopagūḍham kila maṇḍala-trayī |
suvarṇa-vally-añci-tamāla-śākhinaṁ
svarṇāla-bālālir ivābabhāv asau ||58||

ādiśya hallīśaka-keli-raṅge
rādhā-mukundau lalitādikālīḥ |
tatrāṁsa-vinyasta-bhujau mithas tāv
anṛtyatām lāsya-vidām variṣṭhau ||59||

nṛtyan nitambinīnām tad-vaidagdhya-pada-cālanaiḥ |
kulāla-cakravac cakram bhramad āsīt tayor api ||60||

vidhāya rādhām lalitā-viśākhayor
madhye tad-aṁsārpita-bāhur acyutaḥ |
gāyan sa gāyadbhir alaṁ kadāpy asau
babhrāma nṛtyan saha nartakī-gaṇaiḥ ||61||

laghu-bhramac-cakra-gateḥ samā tāsām gatiḥ kvacit |
kvacin mandā kvacic chīghrā vividhāsīt priyā hareḥ ||62||

tāsām dvayor dvayor madhye tad-aṁsa-nyasta-doh sphuran |
sa-calat-svarṇa-vallīnām nṛtyat-tāpiñchavad babhau ||63||

so'lāta-cakravat kvāpi laghu-gatyābhramat tathā |
hitvā mām kvāpy asau nāgād iti tā menire yathā ||64||

sa ekām maṇḍalī-kṛtvā prānte sarva-priyā-gaṇaiḥ |
tāsām madhye sphuran nṛtyan cakram ca bhramayan babhau ||65||

sva-śaktim darśayan cakrād yugapad vā kramāc calāt |
avaruhya muhus tat tat sthānam āśv āruroha saḥ ||66||

gopyaś ca yugapat sarvāḥ kadāpy ekaikaśaḥ kvacit |
avaruhyāram āruhya cakrur maṇḍala-bandhanam ||67||

vilasyetthaṁ haris tābhiś cakra-bhramaṇa-nartanaiḥ |
rāsa-līlā-viśeṣāya cakrād avaruroha saḥ ||68||

sva-lahari-mṛdu-hastaiḥ saṁskṛtaṁ kṛṣṇa ālyā
kumuda-surabhi-vātaiḥ mārjitaṁ sphāram agryam |
śaśi-kiraṇa-sudhābhiḥ sikta-liptaṁ sa tābhiḥ
pulina-varam anaṅgollāsa-raṅgākhyam āyāt ||69||

vidhāya kṛṣṇaḥ paritaḥ sumaṇḍalīm
tasmin mitho baddha-karaiḥ priyā-gaṇaiḥ |
tad-antarāyaṁ priyayā babhau yathā
viśākhayenduḥ pariveṣa madhyagaḥ ||70||

paribhramat-tal-lalanāli-maṇḍalaṁ
babhau yathā kāma-kulāla-bhūpateḥ |
rāsādi-līlākhyā-ghaṭādi-nirmitau
suvarṇa-cakraṁ hari-daṇḍa-cālitaṁ ||71||

tan-maṇḍalaṁ bhāti vilāsa-sāgare
roddhum mano-mīnam ihaiva kim hareḥ |
kandarpa-kaivarta-vara-prasāritaṁ
haimaṁ mahā-jālam uroja-tumbikam ||72||

parasparābaddha-kara-priyā-tater
dvayor dvayor madhya-gataḥ kvacit prabhuḥ |
priyā-yugāṁsārpita-dor-yugo'sphurat
tābhiḥ sa nānā-gati-nartanair bhraman ||73||

bhuja-śirasi virājad-dor-yugaṁ sva-priyālyāḥ
pracalad ajayad etan maṇḍalaṁ kṛṣṇa-mūrteḥ |
jalada-śakala-jālaṁ madhya-madhyātirājat-
sthira-taḍid-upagūḍhaṁ sambhramac-cakra-vātaiḥ ||74||

kadācid eka evāyaṁ svīya-bhramaṇa-lāghavāt |
bhramann alāta-cakrābhaḥ sarvāsāṁ pārśvago'sphurat ||75||

hari-hari-dayitānāṁ vaṁśikā-kaṇṭha-gānair
milita-valaya-kāñcī-nūpurāli-svanaughaiḥ |
naṭana-gati-virājat-pāda-tālānugāmī
nija-vara-madhurimṇā vyānaśe'sau jaganti ||76||

anibaddhaṁ nibaddhaṁ ca dvidhā gītaṁ ca te jaguḥ |
sārigamapadhany-ākhyā svarān ālalapuḥ pṛthak ||77||

śuddhāṁ ca vikṛtāṁ jātīm dvividhaṁ ca mudā jaguḥ |
tatra sapta-vidhāṁ śuddhāṁ ekādaśa-vidhāṁ parāṁ ||78||
ṣaḍja-madhyama-gāndhāra-bhedād grāmāṁs tri-bhedakān |
tatra martyāgocaraṁ te gāndhāra-grāmam ujjaguḥ ||79||
śrutīḥ sapta-svara-gatā dvāviṁśati-bhidā jaguḥ |
samīra-saṅkhyāṁs tānāṁś ca mūrcchanās tv ekaviṁśatiḥ ||80||
pañcadaśa-prakārāṁś ca gamakāṁs tiri-pādikān |
cālādi-bahu-bhedāṁ ca sthāyaṁ ramyam ime jaguḥ ||81||
śuddha-sālaga-bhedena nibaddhaṁ dvividhaṁ jaguḥ |
śuddhaṁ saṁjñā-trayaṁ tatra prabaddhaṁ vastu-rūpakam ||82||
prabandhe svara-pāṭhādi-bhedān nānā-vidhān jaguḥ |
rāgān nānā-prakārāṁś ca grahāṁś ca nyāsa-saṁyutān ||83||
sapta-svarāṁs tu sampūrṇān ṣaṭ-svarān ṣaḍavābhidhān |
pañca-svarān auḍavāṁś ca jagus te tāṁs tri-bhedakān ||84||

mallāra-karṇāṭaka-naṭṭa-sāma-
kedāra-kāmodaka-bhairavādīn |
gāndhāra-deśāga-vasantakāṁś ca
rāgān agāyan saha mālavāṁs te ||85||

śrī-gurjarīm rāmakirīm ca gaurī-
māsavarīm goṇḍakirīm ca toḍīm |
velāvalīm maṅgala-gurjarīm ca
varāṭikāṁ deśa-varāṭikāṁ ca ||86||

māgadhīṁ kauśikīṁ pālīṁ lalitāṁ paṭha-mañjarīṁ |
subhagāṁ sindhuḍāṁ etā rāgiṇīs tāḥ kramāḥ jaguḥ ||87||
ghanānaddha-tatānantāḥ śuśirāṇāṁ ca bhedakāṁ |
vṛndayopahr̥tāṁs tāṁś ca krameṇāvādayan muhuḥ ||88||

murajaṁ ḍamaruṁ ḍamphaṁ maṇḍuṁ ca mamakādikam |
muralīṁ pāvikāṁ varṁśīṁ mandirāṁ karatālikāṁ ||89||
vipaṇcīṁ mahatīṁ vīṇāṁ kacchapīṁ karināsikāṁ |
svara-maṇḍalikāṁ rudra-vīṇāṁ ca tā avādayan ||90||
patākāṁ tripatākāṁ ca haṁśāsyaṁ kartarī-mukham |
śukāśyaṁ mṛgaśīrṣaṁ ca sandaṁśaṁ khaṭṭakā-mukham ||91||
śucīmukhaṁ cārdha-candraṁ padma-koṣāhi-tuṇḍikam |
nartane darśayāmāsus tā ity ādika-hastakāṁ ||92||

dadhus tālāṁ bahu-vidhāṁ kāścit tu dhruva-lakṣaṇāṁ |
maṇṭha-lakṣaṇakāṁś cānyāṁ kāṁścit tat-tad-vilakṣaṇāṁ ||93||
atītānāgata-samair grahaiś ca trividhair yutāṁ |
samā-gopucchikā-sroto-vahādi-yatibhir yutāṁ ||94||
layaiś ca trividhair yuktāṁ druta-madhya-vilambitaiḥ |
niḥśabda-śabda-yuktena dvidhā dharaṇa-saṁyutāṁ ||95||
vardhamānābhidhas tv eko hīyamānābhidhaḥ paraḥ |
ity āvarta-dvayāḍhyena mānena ca samanvitāṁ ||96||
(caturbhiḥ kulakam)

cañcat-putaṁ cācapuṭaṁ rūpakaṁ sirṁha-nandanam |
gaja-līlāṁ eka-tālaṁ niḥsārīmādi-tālakam ||97||
aḍḍakaṁ pratimaṇṭhaṁ ca jhampañca tripuṭaṁ yatim |
nalakūvaranudghaṭṭaṁ kuṭṭakaṁ kokilāravam ||98||
upāṭṭaṁ darpaṇaṁ rāja-kolāhala-śacī-priyau |
raṅga-vidyādharaṁ vādakānukūlaka-kaṅkaṇe ||99||
śrī-raṅgākhyāṁ ca kandarpaṁ ṣaṭ-pitā-putrakāṁ tathā |
pārvatī-locanaṁ rāja-cūḍāmaṇi-jaya-priyau ||100||
rati-līlaṁ tribhaṅgīṁ ca caccarat vāra-vikramam |
ity ādīn nartane tālāṁ dadhuḥ kṛṣṇo'sya ca priyāḥ ||101||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-viraje govinda-līlāmṛte
sargo rāsa-vilāsa-varṇanam anu dvāvimśāko'yaṁ gataḥ ||o||

||22||

—o)0(o—

(23)

trayoviṁśaḥ sargaḥ

atha prabandha-gānam sa nānā-tālaiḥ pṛthag-vidham |
kartum ārabhataitābhir vidagdhābhiḥ sa-nartanam ||1||

śrī-rādhayā nṛtyati kṛṣṇa-candre
gāyantya āsan lalitādayas tadā |
citrādayo'nyāḥ kila tāla-dhārikā
vṛndādayaḥ sabhyatayā vyavasthitāḥ ||2||

kṛṣṇe nṛtyaty ekale rādhikādyā
gāyanti smāścarya-tālair durūhaiḥ |
tasmin sabhye rādhikādyāḥ krameṇā-
ścaryam nṛtyam sāṅga-hāram vyadhus tāḥ ||3||

raṅge kramāc chreṇitayā sthitānām
antaḥ-paṭatvaṁ naṭatām gatānām |
vīṇādi-vādyāvali-dhārikāṇām
nānā-prabandhādika-gāyikānām ||4||

tata-ghana-śuṣirāḍhyānaddha-kaṇṭha-svaraughe
mṛdu-vividha-gatitve'py aikyam āpte'ṅganānām |
tad-anuga-pada-tālair bhrū-karāṅgākṣi-cālair
nanṛtur iha sa-kṛṣṇās tāḥ praviśya krameṇa ||5||

kṛṣṇaḥ śrīmān muhur iha samāgatya tāsām samadhyān
nānā-tāla-krama-vaśatayā cālayan śrī-padābje |
dhunvan prāṇī naṭati nigadann ittham ānandayaṁs tās
tattā tatthe dṛgi dṛgi thai dṛk tathai dṛk tathai thā ||6||

thodik dām dām kiṭa kiṭa kaṇajheṁ thokku tho dikku āre
jheṁ drām jheṁ drām kiṭi kiṭi kiṭidhām jheṁkujheṁ jheṁkujheṁ jhem |
thodik dām dām dṛmi dṛmi dṛmi dhām kāṅkujheṁ kāṅkujheṁ drām
āgatyaivam naṭati sa hariś cāru pāṭha-prabandham ||7||

kūjat-kāñcī-kaṭaka-viraṇan-nūpura-dhvāna-ramyam
pāṇi-dvandvaṁ muhur iha nadat-kaṅkaṇam cālayanāṁ |
rādhā-kṛṣṇa-dyuti-ghana-caye cañcaleva sphuranāṁ
nṛtyantīttam gadati tathathai thaitathai thaitathai thā ||8||

dhām dhām dṛk dṛk caṅ caṅ nināṅ ṇaṅ ninām ṇaṁ niṅām nām
tuttuk tuṅ tuṅ guḍu guḍu guḍu dhām drām guḍu drām guḍu drām |
dhek dhek dho dho kiriṭi kiriṭi drām drimi drām drimi drām
āgatyaivam muhur iha mudā śrī-madīsā nanarta ||9||

jham jham kurvat kanaka-valaye dhunvatī pāṇi-padme

tāsāṁ madhyāt sapadi lalitā'py āgatā kṛṣṇa-kāntyā |
śyāme raṅge taḍid iva ghane nṛtyatītthaṁ vadantī
thai thai tho tho tigaḍa tigaḍa tho tathai tho tathai tā ||10||

ḍṛmi ḍṛmi ḍṛmi dho dho mṛdaṅgādi-nāдай
kaṇa kaṇa kaṇa vīṇā-śabda-miśrair viśākhā |
naṭati jhaṇaṇa jhaṁ jhatkāry-alaṅkāra-jālā
drgiti drgiti ḍṛk thai tho tatho tho bruvāṇā ||11||

kācit svanan-nūpura-kiṅkiṇīkā
muhuh kvaṇat-kaṅkaṇa-pāṇi-yugmam |
vidhunvatītthaṁ naṭatīr ayantī
thaiyā tathaiyā tathathai tathaiyā ||12||

pāda-nyāsaiḥ śrī-kara-dvandva-cālair
nṛtyaty anyā nūpura-dhvāna-miśraiḥ |
tālotthānāyettham uccārayantī thai
thai thai thai thai tathai thai tathai thāḥ ||13||

raṅgaṁ prāptā tad anutathānyā
nṛtyantī sā lapati tadettham |
thaiyā thaiyā tatha tatha thaiyā
thaiyā thaiyā tigaḍa tathaiyā ||14||

ā-ā-ī-āti-ā-ā ti-a-i-a-ti-a-ā āti-ā āti-ā ā
ā ā jyotsnojjvalāṅgaṁ naṭad iva pulinaṁ rādhike paśya āre |
ā-ā-ā-āti-ā-ā naṭati ca vipinaṁ manda vāteritaṁ ā
ā ā ā eti kṛṣṇaḥ punar iha nigadan sālasāṅgaṁ nanarta ||15||

ā-i-a-ā-i atipriya-hāsaś candrati kundati haṁsati āre |
kṣīrati hīrati hārati āre ā-i-a-ā-i-a nṛtyati rādhā ||16||

tā dhik tā dhik dhig iti ninādaṁ
kurvan rāse varamurajo'yam |
lāsyairāsām atisāya tuṣṭo
nindatyanyāḥ suravanitāḥ kim ||17||

vaiṇikyo vaiṇivikyaś ca gāyantyās tāladhārikāḥ |
maurajikyaś ca nṛtyanti nartakībhīḥ samaṁ mudā ||18||

āviṣṭānām gāna-nṛtye'ṅganānām
tat-tad-gatyā'tyucchvasad-gāḍha-bandham |
nīvī-veṇī-kuñcukādi svayaṁ tat
kṛṣṇaḥ kṣipraṁ nṛtya-madhye babandha ||19||

te nānā-śabda-bandhena sasrjur gāyanī-jaṇāḥ |

ṣa-ṛ-gā-mā-pa-dhai-ny-ākhyaiḥ svarai rāgān navān navān ||20||

svārān ālāpayan śuddhān saṅkīrṇāṁś ca sahasradhā |
gītāṁ ca mārḡa-deśīya-bhedāt tā bahudhā jaguḥ ||21||

prāvṛṇ-nabha iva sa-ghanam sūcī-mūlam iva sa-śuṣīram gānam |
gaganam ivātītatam tad ratnam iva babhau sadā naddham ||22||

yo'yaṁ mahān dhvanir abhūn naṭa-nartakīnām
mañjīra-sad-valaya-kaṅkaṇa-kiṅkiṇījaḥ |
pattāla-sampad-anugāmitayā caturṣu
vādyeṣu teṣu kila pañcamatām sa lebhe ||23||

āsyē gītis tad-abhinayanam śrī-kare śrī-padābje
tālo grīvā kaṭiṣu dhuvanam netrayor dolanam ca |
savyāsavyāgamana-gamanam tārakāyām kaṭākṣaḥ
kṛṣṇasyābje manasija-sukham ballavīnām tadāsīt ||24||

jātayaḥ śrutayo yās ca mūrccanā-gamakās ca ye |
noccaranti vinā vīṇām kaṇṭhe tāms tāmś ca tā jaguḥ ||25||

asammiśrā jātīḥ śruti-gamaka-ramyāḥ svara-tateḥ
samunnīnye yaikā mudita-hariṇā sādhu iti girā |
pupūje teneyam tad api ca tadāyāsam anayad
dhruvābhogaṁ sāsmād alabhatatarām mānam adhikam ||26||

chālikya-nṛtye rādhāyā deyam anyad apaśyatā |
tuṣṭenātmā'rpitasyai kṛṣṇenāliṅgana-cchalāt ||27||

kṛṣṇe kāntām naṭayati mudā kvāpi vaṁśī-pragāṇair
narmonnītam skhalanam iha sā tasya drṣṭyā diśantī |
tālam tasya skhalitam api sambhālayanty ātmano drāk
tam cāpy eṣā naṭayati tathā kvāpi vīṇādi-gānaiḥ ||28||

kṛṣṇena rādhātha tayā samam harir
yathā nanartātra jagāv avādayat |
sāhāyyakotkāpi tayoh sakhī-tatir
nālam tathāsīn nṛti-gāna-vādane ||29||

tālāvasāne harir ātma-pāṇi-
nyāsam priyā-vakṣasi samvidhatte |
priyāpi savyena kareṇa tuṣṭā
nirasyatīśasya karam ruṣeva ||30||

jānubhyām kṣitim ālambya prasāryaikā tatau bhujau |
jughūrṇe kāñcanī-vega-kṣipteva smara-cakrikā ||31||

līlotsarpāpasarpābhyāṁ doḥ-prasāra-nikuñcanaiḥ |
aṅgāny aṅgaiḥ sprśanty anyā nṛtīm cakre'nya-duṣkarām ||32||

sprṣtvā karaikena bhuvanḥ kvacit parā
dehaṁ parāvṛtṭya muhur muhur divi |
patanty anṛtyad bhuvi sā kadāpy asau
vinā tad-āmbanam ambare param ||33||

ūrdhve sthitottānatayā vibhugṇā
kṣīṇodarī pārṣṇiga-veṇir ekā |
nanarta prṣṭhātata-śiñjinīkā
krṣṭvā tanor hema-dhanur-lateva ||34||

mañjīrāntargata-vivaragān kāpi tālānurodhād
eka-dvi-tri-krama-vaśatayā vādayantī kalāyān |
sarvān kvāpi sthagayati padau cālayanty atyapūrvaṁ
nṛtyanty eṣā guṇibhir akhilaiḥ sādhu-vādaiḥ pupūje ||35||

gītaṁ vādyam ca nṛtyam vidhi-śiva-racitaṁ yac ca vaikuṇṭha-loke
yal lakṣmī-kānta-lakṣmī-caya-naya-racitaṁ svena yad yat praṇītam |
anyāgamyaṁ yadābhir vraja-vara-lalanā-nartakībhiś ca srṣṭam
rāse kṛṣṇas tad etan muhur iha kutukī sarvam ābhir vyatānīt ||36||

kāścit paśyati kās ca cumbati parāḥ sākūtam ālokaḥ
kāsāñcid daśana-cchadau pibati so'nyāsāṁ kucau karṣati |
vakṣoḥ nakharān atarkitam adhāt kāsāṁ ca nṛtye bhramann
evaṁ rāsa-miṣeṇa tāḥ sa ramayan reme rasābdhau hariḥ ||37||

evaṁ gāyan gāyayaṁs tān sva-dārāṁś
citram nṛtyan nartayan nartitas taiḥ |
gītaś caitān ślāghayan ślāghitas tai
reme'tyuccair bālako vā sva-bimbaiḥ ||38||

kācit samāghrāya bhujam nijāṁse
nyastaṁ hareḥ sādhu-paṭīra-liptam |
ānanda-magnotpulkāśru-kampā
sañcumbya śampeva babhau sthirābbhre ||39||

sā nṛtyajā śrāntir amūr mṛgākṣīr
viśrāmayāmāsa vilāsa-vṛndāt |
snehākulālīva vibhūṣayantī
svedāṅkurair bhāla-kapolayos tāḥ ||40||

śithila-vasana-keśāḥ śvāsa-vellat-kucāgrāḥ
śrama-jala-yuta-bhālāḥ sālasāṅgyaḥ kriyāsu |
klama-janita-rucāpi preṣṭha-netrātituṣṭim

pupūṣur adhikam etā rāsa-nṛtyāvasāne ||41||

phulla-puṇḍarīka-ṣaṇḍa-garva-khaṇḍi-cakṣuṣo
hiṇḍa-daṇḍajeśa-kunḍale'sya gaṇḍa-maṇḍale |
kāpi tāṇḍavāti-paṇḍitā sva-gaṇḍa-maṇḍalaṁ
nyasya tena dattam atti paṇa-pūga-carvitam ||42||

sva-sparśotpulakākīrṇe tat-sparśotpulakāñcitam |
kṛṣṇasyāmse bhujam nyasya viśaśrāma kṣaṇam parā ||43||

kuca-śirasi nidhāyānyonya-saṁsparśa-harṣāt
pulakinī pulakāḍhyāṁ svedi-nisveda-yuktaṁ |
śata-śata-śaśi-śītāṁ nṛtyaja-klānti-digdha
sva-ramaṇa-karam ekā śrānti-śāntiṁ jagāma ||44||

muhuḥ karābjena dāyābdhi-magnas
tāsāṁ mukhāt sveda-jalāni kṛṣṇaḥ |
saṁmārijayann apy aśakan na mārṣtuṁ
tat-sparśa-saukhyād dviguṇī-kṛtāni ||45||

ekāsu sakhyāmṛta-digdha-buddhiḥ
kāntasya saṁvyāna-paṭāñcalena |
mamārja sa-sveda-jalaṁ nijāsyam
svasyāpi tenāsyā ca tādrśam tat ||46||

kṛṣṇāṅga-saṅgādi-vilāsa-sindhāv
ānanda-jālasya taraṅga-magnāḥ |
bhraśyat-sva-mālyāmbara-kuntalānām
nāsann alaṁ saṁvaraṇe mṛgākṣyaḥ ||47||

itthaṁ samāpya vividhāṅgam ananya-siddham
tābhiḥ samaṁ sarasa-rāsa-vilāsa-nṛtyam |
prodyat-smaraṁ punar amuṁ rati-keli-nṛtyam
kartuṁ samutka-manasaṁ hi vividya vṛndā ||48||

hima-bāluka-bāluke'male puline saha rādhayācyutam |
viniveśya tayoh purāḥ sakhī-nicayaṁ sa-gaṇā nyavīśat ||49||

kusuma-phala-rasais tair bhūri-bhedaiḥ
kṛtāni maṇi-caṣaka-bhṛtāni svādu-vaiśiṣṭya-bhāñji |
vividha-phala-vidaṁśair anvitāni nyadhāt sā
hari-hari-dayitānām agrataḥ san-madhūni ||50||

pratyaṅganā-yugala-madhyam asau sva-śaktyā
kṛṣṇaḥ sphuraṁs tad-adharāmṛta-vāsitāni |
hāsair vidaṁsa sadṛśair api tair vidaṁśais

tāḥ pāyayann apibad eṣa madhūni tāni ||51||

kandarpa-mādhvīka-madākulāṅgīm
kandarpa-mādhvīka-madānuśiṣṭe |
rādhām samādāya harau praviṣṭe
vinyasta-talpaṁ pulināntaḥ-kuñjam ||52||

kandarpa-mada-vaiklavyād ghūrṇa-pūrṇekṣaṇāḥ sakhīḥ |
vṛndāpy ādāya kuñjeṣu pṛthak pṛthag aśāyayat ||53||
svādhīna-bhartṛkāvasthām prāpayya rādhikām tayā |
sahāyayau bahiḥ kṛṣṇaḥ smayan pūrṇa-manorathaḥ ||54||
tayeritaḥ sa kuñjeṣu praviśya yugapat pṛthak |
svādhīna-bhartṛkāvasthām prāpayāmāsa tāḥ sakhīḥ ||55||

nirgataḥ kuñja-nikarāt kṛṣṇas tābhir alakṣitaḥ |
ekaḥ san rādhikām āgāt sva-darśana-mṛdu-smitām ||56||

tatrāgatā kuñja-tater nivītā
dṛṣṭvā nijālīm purato hasantīm |
yatnāvṛta-svāṅga-cayāli-pālir
namrānanā lola-dṛg etayoce ||57||

yo nāyakaḥ so'tra sa vṛndayā mayā
raṅge sthitaḥ kvāpi gato na hi kṣaṇam |
nānartayad vo rati-nartane'sakau
daśedṛśī vo vapuṣaḥ kuto'bhavat ||58||

harir hasann āha nikuñja-raṅge
naṭyas tv imā mūrtimatojjvalena |
raty-ākhyā-nṛtye rasa-nāyakena
saṁnarttitā yat sphuṭa-tat-tad-aṅkāḥ ||59||

kṛṣṇe sva-sakhyām praṇayodgatersyās
tā ūcur asmin rati-nṛtya eṣā |
tvām nartayantī satataṁ gurus te
kartuṁ tvayā vāñchati naḥ praśiṣyāḥ ||60||

nijecchayā yātra gurūpasattiḥ
syāc chiṣyatā śāstra-matā tayaiva |
balāt-kṛtā naiva tato na śiṣyā
vayaṁ gurus tvaṁ viphalāḥ śramo vām ||61||

jānāsi no no nakulāṅganānām
vṛttim viśuddhām sakhi bhogini tvam |
tathāpi sampādayituṁ sva-sāmyaṁ
kim khidyase prerya vṛthā bhujaṅgam ||62||

ittham vidhāya puru-narma-vihāra-nṛtyam
tābhiḥ samam mada-karīva kareṇubhiḥ saḥ |
tat-tac-chramāpanayanāya kalinda-putryām
kartum samārabhata vāri-vihāra-nṛtyam ||63||

toye tadoru-dvayase kadācit
sa nābhi-mātre kva ca kaṇṭha-daghne |
ākṛṣya tās tābhir alam niṣiktaḥ
priyā hasams tāḥ kutukī nyaṣiñcat ||64||

ekaikābhiḥ pañca-śābhiḥ samastābhiḥ pṛthak pṛthak |
nānā-līlā-glahām tābhir vyātyukṣīm vidadhe hariḥ ||65||
jaye tam tam samādātum glaham dātum parājaye |
anicchubhir dvayam kartum sa tābhiḥ kalahāyate ||66||

rātrau ca cakra-mithunena yutāni bhrṅgaḥ
phullāmbujāni pibatīti harau bruvāṇe |
doḥ-svastikena rurudhur hṛdayam priyās tā
vāso'ñcalena vadanam ca viśaṅkitā drāk ||67||

nija-dr̥k-vijita-śapharyā ghaṭṭita-prasṛtā svayam harim cakitā |
yat parirebhe rādhā-sakhyam mene sa tenāsyāḥ ||68||

kamalākamali-sakhinām kamalākamali ca visāvisi-pradhanam |
yad abhūt tat paśyata iha dūrāc citram harer mano vijitam ||69||

dvitrābhiḥ pañcaśābhiś ca saptāṣṭābhiḥ sahācyutah |
vyatanon maṇḍalī-bhūya jala-maṇḍuka-vādyakam ||70||

nirlepatām kuca-yugāni nirañjanatvam
netrāṇi mokṣam agaman rasanāḥ kacās ca |
nīvyaś ca nirguṇa-daśām saha-hāra-mālyā
magnāsu tad-ghana-rase ramanīṣv amūṣām ||71||

ālepanālaṅkaraṇair amūṣām
anāvṛtā vāri-vihāra-dhautā |
klinnāmbarodyat-sahajāṅga-śobhā
lobhāya kṛṣṇasya dr̥śos tadāsīt ||72||

tāsām vakṣas candanaiḥ śveta-toyā
kṛṣṇā sāmyam gaṅgayāsau gatāpi |
śaures tat-tat-keli-saubhāgya-lābhāt
tābhiḥ śasvat suṣṭhu sā tām ajaiṣīt ||73||

ittham vidhāyāmbu-vihāra-nṛtyam

kāntaḥ sakāntābhir avāpta-tīraḥ |
sakhī-kulair mārjita-keśa-varṣmā
dadhāra pratyudgamanīya-vastram ||74||

vṛndā tābhiḥ samaṁ kṛṣṇam ānīya svarṇa-maṇḍapam |
tat-pūrva-kuṭṭime puṣpāstaraṇe taṁ nyavīṣat ||75||

tataḥ savṛndopanināya vṛndā
kalpāga-valli-phala-samputāms tām |
pūrṇān vicitrāmbara-bhūṣaṇānu-
lepāñjanair nāgaja-varṇakaiś ca ||76||

tat-tan-nāmāṅkitān ālī-tatir ādāya peṭikān |
kṛṣṇaṁ rādhāṁ sakhīś cāmūḥ pṛthak pṛthag abhūṣayat ||77||

harir ujjala-rasa-mūrtī rati-pariṇata-mūrtayo hi rādhādyāḥ |
vidhur ayam asya kalās tā ekātmano'pi tat-pṛthag-dehāḥ ||78||

mithaḥ-snehābhyaṅga-ramyaḥ sakhyodvartana-suprabhāḥ |
tāruṇyāmrta-susnātā lāvaṇya-rasanojjvalāḥ ||79||

mithaḥ-saubhāgya-tilakāḥ saundarya-sthāsakāñcitāḥ |
aṣṭābhiś citritāṅgāś ca stambhādyair bhāva-varṇakaiḥ ||80||

kilakiñcita-vivvokādy-unmādotsukatādibhiḥ |
nānā-bhāvair alaṅkāraiḥ suṣṭhv-alaṅkṛta-mūrtayaḥ ||81||
supriyās tāḥ priyā yadyapy antar itthaṁ vibhūṣitāḥ |
priyālibhir bahir api bhūṣitā bhūṣaṇair babhūḥ ||82||
anaṅga-guṭikāṁ sīdhu-vilāsaṁ dugdha-ladḍukam |
ānītaṁ rūpa-mañjaryā yad yāni vṛndayā vanāt ||83||
phalāni rasa-rūpāṇi madhu-tulya-rasāni ca |
tāny attvācamya tābhiḥ sa viveśa keli-mandiram ||84||

tasmin mukta-catur-dvāri yamunānila-śītale |
koṭi-sūryāṁśu-sad-ratna-cayāṁśu-paramojjvale ||85||
manoja-keli-nilaye'guru-dhūpāti-saurabhe |
vinyasta-ratna-paryaṅke haṁsa-tulikayānvite ||86||
sūkṣmāmbarāvṛtāvṛnta-sat-puṣpāstaraṇopari |
nānopadhāna-citrās te kṛṣṇaḥ suṣvāpa kāntayā ||87||

(sandānitakam)

paryaṅka-pārśva-sthita-khaṭṭikā-yuge
sukhaṁ niviṣṭe lalitā-viśākhike |
kṛṣṇāśya-tāmbūla-sucarvitānane
tāmbūlam āsvādayatām nijeśvarau ||88||

śrī-rūpa-rati-mañjaryau pāda-saṁvāhanam tayoh |
cakratuś cāparā dhanyā vyajanais tāv avījayan ||89||
kṣaṇam tau paricaryettham nirgatāḥ keli-mandirāt |
sakhyas tāḥ suṣupuh sve sve kalpa-vṛkṣa-latālaye ||90||
śrī-rūpa-mañjarī-mukhyāḥ sevā-para-sakhī-janāḥ |
tal-līlā-mandira-bahiḥ-kuṭṭime śiśyire sukham ||91||

yat pālitaṁ tata-mukhair vardhitaṁ
līlā-rasair mitra-gaṇair niṣevitam |
bhaktaiḥ sadāsvāditaṁ etad-ālibhiḥ
śrī-rādhayā kṛṣṇa-rasāmṛtaṁ phalam ||92||

kṛṣṇasya vṛndā-vipine'tra rādhayā
līlā anantā madhurāś cakāṣati |
kṣaṇe kṣaṇe nūtana-nūtanāḥ śubhā
diṁ-mātram etan mayakā pradarśitam ||93||

śrī-rūpa-darśita-diśā likhitāṣṭakālyā
śrī-rādhikeśa-keli-tatir mayeyam |
sevāsyā yogya-vapuṣānīśam atra cāsyā
rāgādhva-sādhaka-janair manasā vidheyā ||94||

pādāravinda-bhṛṅgeṇa śrī-rūpa-raghunāthayoh |
kṛṣṇa-dāśena govinda-līlāmṛtam idaṁ citam ||95||

yair etat paripīyate hṛdi lasat-tṛṣṇātirekān muhur
brahmādyair api durgamaṁ vraja-vidhor līlāmṛtaṁ rādhayā |
vṛndāraṇya-vilāsinī-kumudinī-vṛndasya bandhur vraje
kāruṇyād acireṇa vāñchitatamaṁ teṣāṁ tanotu svayam ||96||

śrī-caitanya-padāravinda-madhupa-śrī-rūpa-sevā-phale
diṣṭe śrī-raghunātha-dāsa-kṛtinā śrī-jīva-saṅgodgate |
kāvyē śrī-raghunātha-bhaṭṭa-viraje govinda-līlāmṛte
sargo'yaṁ rajanī vilāsa valitaḥ pūrṇas trayoviṁśakaḥ ||

||23||

—o)0(o—

iti śrī-kṛṣṇa-dāsa-kavirāja-gosvāmi-
viracitaṁ śrī-govinda-līlāmṛtaṁ
mahā-kāvyaṁ samāptam

—o)0(o—

1 rādhāvalokya

2 tad-bahir yat sakhī-vṛnda-bṛhat-kuñjāvaler bahiḥ |
sat-phalaiḥ kadālī-ṣaṇḍair ...

(in Haridas Das' edition).

3 sūrya

4 hallakam rakta-sandhyakam ity amarah |

5 kāmukasya

6 devara-dhanam

7 122||